

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

TUHFETÜ'L-VÜZERĀ YÜSUFÜ'L-VĀ'İZÜ'L-KĀĞIZMĀNĪ

TRANSKRİPSİYONLU METİN – AÇIKLAMALI SÖZLÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aysun ERTÜRK

MAYIS-2012

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

TUHFETÜ'L-VÜZERĀ YŪSUFÜ'L-VĀ'İZÜ'L-KĀĞIZMĀNĪ

TRANSKRİPSİYONLU METİN – AÇIKLAMALI SÖZLÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aysun ERTÜRK

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Osman Kemal KAYRA

MAYIS-2012

TRABZON

ONAY

Aysun ERTÜRK tarafından hazırlanan “Tuhfetü’l-Vüzerā Yūsufü’l-Vā‘izü’l-Kāğızmānī Transkripsiyonlu Metin – Açıklamalı Sözlük” adlı bu çalışma 13/06/2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda *oybirliği* ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

.....

Prof. Dr. Osman Kemal KAYRA (Başkan-Danışman)

.....

Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR

.....

Doç. Dr. Bilal KIRIMLI

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

13 /06/ 2012

Prof.Dr. Yusuf ŞAHİN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Aysun ERTÜRK

13/06/2012

ÖN SÖZ

Asırlardır edebi eserler içerisinde en çok rağbet gören ve yazılışlarındaki ahenge uygun bir nitelikte ölümsüzleşen şiir, bu çalışmada karşımıza sözlük olarak çıkmaktadır. Şiirin ahengi ve veznin ritmik tekrarından faydalanarak kelime öğretmek, dil öğretimini kolaylaştırmak, çeşitli bilgiler vermek, kalıcı olmayı sağlamak gibi daha pek çok amaçla "manzum sözlük" çalışmaları yapılmıştır.

Ünlü İran şairi Molla Cāmî’ nin “Lüccetü’l-Esrār” adlı 100 beyitlik eserinin şerhi üzerine Yūsufü’l-Vāizü’l-Kāğızmānî tarafından 18. yüzyılda kaleme alınan “Tühfetü’l-Vüzerā” adlı bu eser, manzum bir lügat çalışmasıdır. Tarihte en eski manzum sözlüklerden olan Tuhfe-i Vehbî, Tuhfe-i Şāhidî vb. eserler gibi Farsça-Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Manzum lügatlerde olduğu üzere, kelimelerin anlaşılması için önce Farsça beyitler verilmiş ve sonra bu beyitlerde yer alan kelimelerin Arapça, Farsça ve de Türkçe’de nasıl yazılması gerektiği, telaffuz ediliş şekilleri ve hangi anlamları ifade ettiği hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir.

Bu çalışmada; transkripsiyon işaretleri esas alınarak, eserin günümüze aktarımını gerçekleştirmek, bu sayede tarih sayfasında gizli kalmış bu eseri ve şairini literatüre kazandırmak, açıklamalı sözlük çalışması ile Farsça kelime öğretiminin kolaylaştırılmasını sağlamak amaçlanmıştır. Böylelikle elde edilen veriler ilgili araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Yoğun çalışma sürecimde bilgi ve tecrübesiyle her zaman bana yardımcı olan ve bu zorlu süreci aşmamı sağlayan danışman hocam Prof. Dr. Osman Kemal KAYRA’ya, bu esere ulaşabilmemde bana rehberlik eden Yrd. Doç. Dr. Mücahit KAÇAR’a, her daim vermiş olduğu bilgilerle ufkumu açan Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR’a, Talik yazı öğrenme sürecimde ve okuma çalışmalarımda bana emeği geçen Hattat Kamil NAZİK’e, hayatım boyunca beni destekleyen ve bu yorucu çalışma sürecinde bana büyük sabır gösteren canım aileme, yardımlarından dolayı arkadaşlarım Arife ÇAĞLAR ve Esranur KARAÇENGEL’e, varlıklarıyla her daim bana güç verdiklerine inandığım Dr. Latif HACIOĞLU ve Bahar CANKURT’a, sağlamış oldukları kaynaklar ve vermiş oldukları hizmet sayesinde böyle bir çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi çalışanlarına çok teşekkür ederim.

Aysun ERTÜRK

İÇİNDEKİLER

	Sayfa Nu
ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VIII
GİRİŞ.....	1-4

BİRİNCİ BÖLÜM

1. METNİN TRANSKRİPSİYONLU HARFLERLE ÇEVİRİSİ.....	5-97
--	------

İKİNCİ BÖLÜM

2. AÇIKLAMALI SÖZLÜK	98-163
----------------------------	--------

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.METİN.....	164-228
SONUÇ	229
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	230
EKLER.....	231-233
ÖZGEÇMİŞ.....	234

ÖZET

Yüzyıllardır bin bir emekle ve hemen hemen her konuda kaleme alınan el yazması eserler, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasında büyük bir öneme sahiptir. Bu eserler üzerinde yapılan dil bilimsel çalışmalar, bir dilin tarihsel dönemleri, söz varlığı ve buna benzer pek çok konuda bizlere bilgiler verir. Bu eserler, çeşitli edebi türlerde yazılmıştır. Bu türlerden biri de manzum sözlüklerdir. Klasik Türk Edebiyatı sahasında Arapça, Farsça ve Türkçe için pek çok manzum sözlük hazırlanmıştır. Bu manzum sözlükler, son zamanlarda öğretici yönleriyle olduğu kadar, gerek kendilerini tanıtır nitelikteki yazılar, gerekse de metinlerinin neşri suretiyle edebiyatımızda dikkat çekmektedirler.

Bu araştırmamızda, ünlü İran şairi Molla Câmî'nin, Hüsrev-i Dehlevî'nin “Deryâ-yı Ebrâr” adlı manzumesine nazire olarak yazdığı 100 beyitten oluşan “Lüccetü'l-Esrâr” adlı kasidesinin şerhi sunulmuştur. Çalışmada Câmî'nin, “Lüccetü'l-Ebrâr” adlı kasidesinin şerhini 1137 yılında kaleme alan, Yûsufü'l-Vâizü'l-Kâğızmânî'nin “Tuhfetü'l-Vüzerâ” adlı eseri incelenmiştir. Bu inceleme esnasında, transkripsiyon harfleri esas alınarak eserin yeni harflere çevirisi yapılmıştır. Biz de bu çalışmamızda, beyitleri oluşturan Farsça kelimelerin nasıl yazıldığını, Arapça ve Farsça'da nasıl telaffuz edildiğini ve hangi anlama geldiğini içeren Farsça-Türkçe Manzum Sözlük çalışması yaparak Türk Dili ve Edebiyatı ile ilgilenen araştırmacıların istifadesine sunmayı amaçladık.

Tüm bu araştırmalar neticesinde, yazarın kimliği ve diğer eserleri hakkında gerekli bilgilere ulaşılmış ve tarih sayfasında gizli kalmış bir yazar daha edebiyat dünyasına kazandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Manzum sözlük, metin şerhi, transkripsiyon, Tuhfetü'l-Vüzerâ, Yûsufü'l-Vâ'izü'l, Kâğızmânî.

MAYIS-2012/TRABZON

Aysun ERTÜRK

ABSTRACT

Having been written with all sorts of difficulties in every subject for centuries, the handwritten manuscript works have great importance in the transformation of cultural legacy to the next generations. Linguistic studies about these works give us information about historical periods of a language, vocabulary and many other subjects in the same way. These works were written in various literary genres. One of these genres is poetic dictionaries. For Arabic, Persian and Turkish, a lot of poetic dictionaries were prepared in Classical Turkish Literature. These poetic dictionaries have recently been drawn attention in our literature both with their pragmatic features and introductive writings and also with their publication forms.

In this survey, famous Persian poet Molla Cāmī's 100 versed eulogy "Lüccetü'l Esrār" has been presented – which he wrote as a 'nazire' (comparison) for Hüsrev-i Dehlevi's poem "Deryā-yı Ebrār". In this study; having written Cāmī's eulogy 'Lüccetü'l-Ebrār's paraphrase in 1137, Yūsufü'l-Vāizü'l-Kağızmānī's work "Tuhfetü'l-Vüzerā" has been researched. In the process of this study, the work's translation into new letters has been done by depending on transcription letters. In his work, the writer tried to explain the verses that formed this eulogy through Arabic, Persian and Turkish constitutions. In this survey we aimed to present our study to the researchers' usages who are interested in Turkish Language and Literature by doing a Persian-Turkish Poetic Dictionary study including how to write and pronounce Persian words that form the verses and what these words' meanings are.

In consequence of all of these surveys, the necessary information about the writer's identity and other works has been reached and another writer hidden among history pages was saved and presented to the literary world.

Key words: Poetic dictionary, text paraphrasing, transcription, Tuhfetü'l-Vüzerā, Yūsufü'l-Vā'izü'l, Kāğızmānī.

Mayıs-2012/TRABZON

Aysun ERTÜRK

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء	’	ظ	z̤
ا	a,e	ع	‘
آ	ā	غ	ġ
ب	b	ف	f
پ	p	ق	q̤
ت	t	ك	k, g, ñ
ث	ṡ	ل	l
ج	c	م	m
چ	ç	ن	n
ح	ḥ	و	v (o, ö, u, ü)
خ	ḫ	ه	h (a,e)
د	d	ی	y (ı, i)
ذ	z̤		
ر	r		
ز	z		
ژ	j		
س	s		
ش	ʃ		
ص	ṡ		
ض	ḍ, z̤		
ط	ṡ		

KISALTMALAR LİSTESİ

a. : arapça

astr. : astronomi

bot. : botanik

b. : cemi

ed. : edebiyat

f. : farsça

i. : isim

gr. : gramer

h.i. : has isim

huk. : hukuk

mec. : mecaz

s. : sıfat

tic. : ticaret

z.f. : zarf

GİRİŞ

Eskiden Sıbyan mektebi öğrencileri için; şiirin ahengi ve veznin ritmik tekrarından faydalanarak kelime ezberletmek, dil öğretimini kolaylaştırmak, edebi sanatlar ile aruz veznini öğretmek, çeşitli bilgiler vermek ve kalıcı olmayı sağlamak amacıyla "manzum sözlük" çalışmaları yapılmıştır. Bu sözlükler, kelime öğretme ile birlikte aynı zamanda bize tarih, kültür, yaşam, edebiyat, tıp vb. pek çok konuda ek bilgiler sunmuştur. Manzum sözlüklerin sayısı çok olmamakla birlikte en çok bilinen Farsça –Türkçe manzum sözlüklerin adları şöyledir.

1-Tuhfe-i Şāhidî: Tuhfe-i Şāhidî, Mevlevî şeyhlerinden Şāhidî İbrahim Dede tarafından Yavuz Sultan Selim Han devrinde 921/1515 yılında nazmedilmiştir. Eser toplam 455 beyittir.¹

2-Tuhfe-i Vehbî: Farsça – Türkçe sözlükler arasında Şāhidî'den sonra en fazla ilgi gören ve okunan manzum sözlüklerden biridir. Tuhfe-i Vehbî Sünbülzāde Vehbî'nin resmi bir ziyaret için gittiği İran'da edindiği bilgileri bir eserle değerlendirmek özellikle de oğlu Lütfullah'a yararlı bir kitap hediye etmek arzusuyla 1197/1783 yılında Sünbülzāde Vehbî tarafından kaleme alınmıştır. Eserde 93 beyitlik bir mukaddime, 57 kıta, Istılāhāt-ı Acem başlıklı 201 beyitlik sözlük kısmı ile 5 beyitlik bir tarih kıtası yer alır.²

3-Tuhfe-i Hüsāmî: Hüsām-i Hoyî tarafından 802/1399–1400 tarihinde Sultan Orhan Bey adına, Hüsameddin Hasan Bin Abdülmümin'in Nasîbü'l-Fityān ve Nesîbü't-Tıbyān adlı Arapça–Farsça sözlüğü örnek alınarak ve ona nazire olarak yazılmıştır. Anadolu'da yazılan ilk manzum Farsça–Türkçe sözlüktür.³

4- Tuhfe-i Lāmî (Lugat-ı Manzūme): Bursalı Lāmî Çelebi tarafından yazılan eser, 169 beyitten müteşekkildir. 933/1527 yılından önce telif edilmiştir. 15 beyitlik bir mukaddime ile 10 kıtadan oluşmaktadır.⁴

5- Bahrü'l-Garāib: Bugünkü bilgilere göre Anadolu sahasında yazılmış manzum Farsça – Türkçe sözlüklerin ikincisidir. Bu sözlük, Halimî adıyla meşhur Lütfullah Halimî Bin Ebi Yusuf tarafından 850/1446 yılında nazmedilmiştir.⁵

6- Kān-ı Meānî : Hasan Rızayî tarafından 1082/1671 tarihinde yazılmıştır.⁶

¹ Kartal, Ahmet **Tuhfe-i Remzi**, Ankara: Akçağ Yayınları, 2003, s. 27-28.

² Kartal, a.g.e., s. 36-37

³ Kartal, a.g.e., s. 25

⁴ Kartal, a.g.e., s. 28- 29

⁵ Kartal, a.g.e., s. 26

⁶ Kartal, a.g.e., s. 33

7-Şâdiye : Nisâbü's-Sıbyân örnek alınarak Mehmed Bin Yahya-yı Konevî tarafından 889/1484 tarihinde yazılmış manzum Farsça-Türkçe bir sözlüktür.⁷

8-İlm-i Lugat : İmâd-zâde Velî Bin Yusuf-ı İmâdî tarafından yazılmıştır.⁸

İncelemiş olduğumuz bu eser Bursalı Mehmed Tâhir'in ulemadan⁹ gösterdiği Yûsufü'l-Vâ'izü'l-Kağızmânî'ye ait olup nüshası İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail Koleksiyonu, 402 numarada bulunmakta ve 34 varak, 21 satırdan oluşmaktadır. Eser Talik yazı şekli ile kaleme alınmıştır. Eserin iç kapak kısmında bulunan mühründen ve yazarın vermiş olduğu bilgilerden elde edilen verilere göre, eserden dört adet bulunduğu ve yazılan nüshanın Hamidiye Kütüphanesi'ne¹⁰ bağışlandığı, eserin Hicri 1154 yılında kuşluk vakti Cemaziyel Ula ayında, İstanbul Yar Hisar Medresesi'nde tamamlandığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Eserin içeriğinde, Molla Câmî'nin 880/1475 yılında Farsça nazmettiği “**Lüccetü'l-Esrâr**” adlı kasidesinin şerhi bulunmaktadır. Molla Câmî, genç yaşta bütün ilmi bilimlere vakıf olan, ünlü İran şairidir. “**Lüccetü'l-Esrâr**” adlı kasidesi, Hüsrev Dehlevî'nin “**Deryâ-yı Ebrâr**” adlı eserine nazire olarak yazılmıştır. Bu kasidelerin mikro filmi ekler bölümünde ayrıca gösterilmiştir. “**Tuhfetü'l-Vüzerâ**” adlı eser III. Ahmed devri Rumeli Ser-Askeri Mustafa Paşa'ya ithaf olunmuştur. Eserin giriş kısmında yazar tarafından Mustafa Paşa'ya övgüler yapılmış ve onun Şark tarafına seferi üzerine kaleme alınan bir kaside üzerinde uygulanan akrostiş çalışmasına yer verilmiştir. Akrostiş çalışması incelendiğinde kasideyi oluşturan mısraların baş harflerinden “Erşed ü Vüzerâ'-yı Ser-'Asker Mustafâ Pâşâ-yı Erzurum” yazısı ortaya çıkmaktadır. Yazar tarafından, kendisinin birçok beldeye ilim tahsil etmek için gittiği, o dönemlerde Erzurum'a bağlı olan Kağızman Kasabası'nda¹¹ dünyaya geldiği ve Kasîde-i Tantâranîyye, Rûznâme-i Vefâ ve Ferîşte Dîvânçesi gibi eserlere de şerhler yazdığı ifade edilmiştir. Yapılan taramalarda bu eserlerine ait herhangi bir bilgi elde edilememiştir.

Lüccetü'l-Esrâr 100 beyitten oluşmaktadır; ancak bu eserde 99 beytinin şerhi yapılmıştır. Bu şerh, esas eserle aynı beyit sıralamasına sahip olmasına rağmen, yer yer Yûsufü'l-Vâ'izü'l-Kağızmânî tarafından beyti oluşturan kelimelerin değiştirildiği tespit edilmiştir. Manzum sözlük niteliğinde kaleme alınan bu eserde

⁷ Kartal, a.g.e., s. 27

⁸ Kartal, a.g.e., s. 29

⁹ Bursalı Mehmet Tahir(1333), Osmanlı Müellifleri, Cilt.1.s.55. İstanbul

¹⁰ Tahir,a.g.e, c.2, s.55.

¹¹ Tahir,a.g.e, c.2, s.55.

beyitler kırmızı mürekkep ile Farsça olarak kaleme alınmış; beyit şerhleri ise siyah mürekkep kullanılarak, Arapça, Farsça, Türkçe terkip ve kelimeler ile açıklanmaya çalışılmıştır. Eserde çok miktarda yazım hatası tespit edilmiş ve yer yer yöresel ağız özelliklerine rastlanılmıştır.

Bu tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; eserin transkripsiyon inceleme metni bulunmaktadır. Bu bölümde okunamayan kelimeler üç nokta ile gösterilmiştir. Metnin yazımında yer alan; yazım hataları, kötü yazım şekli ve zaman aşımı sonucunda kullanılan mürekkepte meydana gelen olumsuzluklar, metnin doğru okunmasını güçleştirir niteliktedir. İkinci bölümde; eser esas alınarak yapılan açıklamalı sözlük yer almaktadır. Bu bölümde, yazarın gerek beyitlerde gerekse beyitlerin şerhinde kullanmış olduğu kelimeler Arap alfabesindeki yazım şekilleriyle birlikte verilmiştir. Vezin gereği bazı kelimelerin yazımı yazar tarafından değiştirilmiştir. Kelimelerin anlamları verilirken, yazarın tanımlamaları, Türk Dil Kurumu'na ait 2009 basım Türkçe İmla Kılavuzu ve Türkçe Sözlükten yararlanılmıştır. Bu bölümde yer alan italik yazılar Osmanlıca-Türkçe Lügat esas alınarak tarafımızdan eklenmiştir. Üçüncü bölümünde; eserin mikro film kaydının yer aldığı metinler bulunmaktadır. İnceleme sonunda elde edilen veriler sonuç bölümünde yer almaktadır. Kullanılan kaynaklar kaynakça bölümünde belirtilmiş olup, Molla Câmî'nin "Lüccetü'l-Esrar" adlı kasidesi ve Hüsrev Dehlevî'nin "Deryâ-yı Ebrâr" adlı eserlerinin mikro film kayıtları ekler bölümünde verilmiştir.

Bu eser araştırması sırasında Tuhfetü'l-Vüzarâ adıyla çeşitli kütüphanelerde bulunan şu eserlere ulaşılmıştır.

1-Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan kayıtlar:

Tuhfetü'l-Vüzerâ- Sa'lebi Ebu Mansur Abdülmalik b. İsmail en- NİSABURİ/Ragıp Paşa Koleksiyonu/1473-002

Tuhfetü'l-Vüzerâ-Şahin-Zade el- Mar'aşi Şeyh Ali /Tercüman Koleksiyonu /00024

Tuhfetü'l-Vüzerâ/Nuruosmaniye/2295

Tuhfetü'l-Vüzerâ/Musannifek, Alaüddin ali b. Muhammed el Sadrudi el-Bistami/Ayaasofya Koleksiyonu/2855

Tuhfetü'l-Vüzerâ/Halet Efendi Koleksiyonu/0726

Tuhfetü'l-Vüzerâ/Şehid Ali Paşa Koleksiyonu/2797-009

2-İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Tuhfetü'l-Vüzerā/Mustafa Zeki Efendi/TY 06581

3- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi

Tuhfetü'l-Vüzerā./Ebû Mansur Abdülmelik b. Muhammed b. İsmail Sealibi, 429/1038 ; İbtisam Murhun Saffar ; thk. Habib Ali Ravi. - Bağdad : Vizaretü'l-Evkaf ve's-Şuun, 1977. 211 S.

Tuhfetü'l-Vüzerā./Ebû Mansur Abdülmelik b. Muhammed b. İsmail Sealibi, 429/1038 ; thk. Sa'd Ebû Diye. -- Amman : Dârü'l-Beşir, 1994. 116 s

Tuhfetü'l-Vüzerā. / Alaeddin Ali b. Muhammed b. Mes'ud el-Bistami Musannifek, 875/1470.--[y.y.]:Yazma,[t.y.]142 vr. Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya 2855'de kayıtlı nüshanın CD'si.

BİRİNCİ BÖLÜM

TUHFETÜ'L-VÜZERÂ

1B

Hazâ kitâb u Tuḥfetü'l-Vüzerâ' şerḥ-i kaşîde-i Lücetü'l-Esrâr te'lîf-i Yûsufü'l-Vâ'izü'l-Kâğızmânî be-nâm-i erşed-i vüzerâ' Ḥazret-i ser-'asker pâşâ yesserallâhu mâ-yeşâ.

Bismillâhirrahmanirrahîm

Ḥâmidân-i muşalliyân müsellimâ zürefâ-i zemân ve füzelâ-i devrânunḥ zamîri münîrlerine hüveydâ ve zâhirdür ki te'lîf-i kitâb iden te'lîf itdigü kitâbı şevketli ve ḥaşmetli pâdişâh ḥalledallâhu ḥilâfeteḥu ve ebede salṭanateḥu ḥazretlerinüñ nāmına veyâ vüzerâdan birinüñ nāmına te'lîf eylemek müelliflerüñ 'âdetinden olmaḳla aḥḳar-ı 'ulemâdan bu za'îf ve naḥîf dâ'îleri bu şerḥ-i ra'nâ-yı bu gülşen-i zîbâ-yi şevketli ve ḥaşmetli sulṭânü'l-berreyn ve ḥâḳânü'l-baḥreyn es-sulṭân ibnü's-sulṭân es-Sulṭân Aḥmed bin Muḥammed Ḥân meddallâhu zîlâl-i eyyâmeḥu ilâ intihâü'z-zemân ve inḳırâzü'd-devrân ḥazretlerinüñ vezîr-i müstaḳîm-i muḥîbbâsı ve ser-'asker-i es'âd-i erşedi olan câmi'ü'l-'ulûm ve'l-ma'ârif ḥâvî'l-fünûn ve'l-'avârif-i şâhibü's-seyf ve'l-ḳalem malik-i meḥâsinü'l-aḥlâḳ ve's-şiyem maḥzenü'r-riyyâsetînü'd-dîniyye ve'l- dünyeviyyeti ḥâizü'l-faẓîliyyetün ilmiyyetü ve'l-ḳalemiyyetü zât-ı şerîfi cemî' kemâlâtı kâmil ve tab'-ı laṭîfi cümle fünûna şâmil ḳıdvat-i vilâtü devrân 'umdet-i vüzerâ-yı Âl-i 'Osmân hem-nâm-ı faḥr enbiya müstaḡni 'ani'l-medḥi ve's-şenâ muḥibbü'l-'ulemâ' mün'imü'l-füzelâ' ḥâliyâ Erzurüm Vâlîsi vezîr-i rüşen-

zamîr devletli merhametli sulţānım Һazret-i pāşā yesserallāhu mā-yeşā-i Һazretleri ki te'lif idüb ve ismini Tuḥfetü'l-Vüzerā' tesmiye idüb südde-i seniyye ve 'atebe-i 'aliyyelerine hediye eyledüm. Ki kemāl ve cemāl feleklerinüñ kubbesi ve ikbāl ve celāl burclarınıñ kalesi anuñ menzili ve manşıbı recāhîdür. Ve şān-ı şerifleri ve 'unşur u laṭifleri 'āleme ziyā verici bir mişkāt-i ilahîdür. Zāhirleri ḥalkla maḥlûṭ bātınları ḥaḳla merbûṭ iltifātleri hümüm ve gumüm ve fütüre tiryāk-i ekber ve ülfetleri tezhîb ve tehzîb-i şudûra kibrit-i aḥmerdür. Hāşılı kaṭre-i bārān-ı bünyān hesābsız olduğı gibi zāt-ı şerîflerinüñ daḥi medḥi temāmi-y-le diyilemeye ve vaşfi kemāl ile şayılamıya kudret-i dā'ileri olmayub ancak vaşfını ve mansıbını ve iştihar-ı lüṭflarını mütefennin olduğı ḥâlde ism-i şeriflerin beyān içün bu müveşşîmi inşā eyledüm. Ki her mışrā'ınıñ evvelinden bir ḥarf aḥz olınsa vaşfi ve manşıbı ve iştihār ile ism-i şerîfleri zāhir olub Erşed-i Vüzerā-yı Ser-'Asker Muştafā

2A

Muştafā Pāşā-yı Erzurüm çıkar yesserallāhu mā-yeşā'. Ve daḥi sera'-i ḥayrdan ser-'asker olub şark tarafına sefere teveccühünüñ tārîhi çıkar. Müveşşah hazā mine'l-baḥrū'l-remelü'l-ma'sûr.

(١) *Ey Süleymān-ı zemān Ḥaydar-nişān-ı Yūsuf-liḳā.*

(٢) *Rub'-i meskūne irişe ḥükümüñden budur du'ā.*

(ش) *Şāh-ı sürḥ-ser-i turābın feth idesin ser-be-ser.*

(٤) *Daḥi ola cümleñüñ miftāhı hem teslîm saña.*

(٥) *Viresin Ġrān u Tūrān mülkine bir ferş-i nizām.*

(٦) *Zîr-i destüñde olalar kâbil-i rāh-ı Hudā.*

(٧) *Rā'-i nîk ü fikr-i şâib cîd-i edilla kılsa.*

- (١) *Olasın zıll-i Hudā yanında her dem müctebā.*
- (س) *Ser-te-ser iklīm-i seb‘a emrūne ola muṭī‘.*
- (ر) *Re’yüñi maḳbūl idine dāimā zıll-i Hudā.*
- (ع) *Ālimān u kāmīlān u fāzīlan u vā‘izān.*
- (س) *Sermedī olmasını manşıbuñ ideler recā.*
- (ک) *Ki... būs-i rikābe gelen niçe pāşālar.*
- (ر) *Re’yüñi görüb diyeler bārekallāh merḥabā.*
- (م) *Mefḥar-i ehl-i velāyet menbā‘-i cūd ü seḥā.*
- (ص) *Şafvet-i ehl-i ma‘ārif zübde-i dürr ü behā.*
- (ط) *Ṭal‘atuña ḥurşīd itdikce ṭulū‘ vaḳt-i seḥer.*
- (ف) *Feyz ü iḥsāna ider cümle ahāli ittikā.*
- (ی) *İrişür ezfār u ḳaḥruña nerde olsa ‘adū.*
- (پ) *Pervāz idüb asumāna çıksa da olmāz rehā.*
- (١) *O kāh fethē geldi gerçi niçe pādişāh.*
- (ش) *Şarḳa böyle gelmedi bir şāh -bāz u ‘anḳā Hümā.*
- (١) *Eyledür cūduña güher kim tuḥfe virse cev ḳadar.*
- (ی) *Yüki büyük olur cerzesin bağlar ol bār-i menā.*
- (١) *Olamaz sañā mükābil niçe yüz biñ ehl-i şer.*
- (ر) *Rişesiz itmez her eşeri şīr-i guzzatla veḡā.*
- (ض) *Żābītisin Āl-i ‘Osmānuñ ferīd-i ‘aşrısın.*
- (ر) *Raḥat olmış sāye-i bezlūnde ‘ālem dā‘imā.*
- (و) *Vā‘iz eyle sen niyāzı ḥaḳḳa tāriḥ olmaḡa.*
- (م) *Māl u evlād u tevāb-i ile ‘ömr efzūn ola*

Hafî olmaya ki her mışrâ'ıñ evvelinden bir harf ahz olına işde Vüzerâ-yı Ser-‘askeri Muştafa Pâşâ-yı Erzurûm çıkar ve daği mışrâ'-ı ahîrden biñ yüz otuz yedi târîhi çıkar ki ser-‘asker olub bi-‘avnilâhi Teâlâ şark tarafına sefere teveccühünüñ târîhidür.

Beyt

‘Tarafına şark ‘azm olduğı sefer

‘Hodâ feth-i fütûh ide müyesser.

Ammâ bu şerh o vakit temâm olur. Ki devletli sultânım hazret-i vezîr-i mûmâ-ileyh bu şerh-i ra’nâya ve bu gülşen-i

2B

zîbâya nazar-ı şerîflerini ta’lîk ve ‘uyûbın setr ile kabûle hakîk ideler. Zîrâ onlar tab‘-ı niqâdla mevşûf ve zihn-i vakarla ma‘rûf olub ‘ilmüñ ve fazluñ kadrini bilürler.

Beyt

Gerçi hoş eyledi evşâfuñı vâ‘iz ammâ

Daği a‘lem daği efzal daği ahseni sensin.

Ve bu şerh-i ra’nâya nâzır ve bu rakşa-i dilârânuñ temâşasına hâzır olan sâir ‘ulemâ ve füzelâ ve erbâb-ı ma‘rifet ve ‘irfândan iltimâs olunursa sâir bilâtta taşşîl-i ‘ilm ü tekmîl mādde kılduğıma vâkıf olmayub ve niçe şerhler te’lîf itdüm. Ki meşelâ Tanţarâniyye-yi Şerh ve ismin-i Hediyetü’l-Vâlî tesmiye ve Rûz Nâme-i Vefâiye-yi Şerh ve ismini Zinetü’l-Vâlî tesmiye ve Feriştah Divânçesini şerh ve ismin-i Yûsufî tesmiye ve bunlara beñzer gibi müellifâtıma muṭṭali‘ olmayub mücerred mevlüdüm Kâğızmân Kaşabası olduğı hisâbla şerhime nazar ve i‘tibarı

sākıṭ kılmayalar. Zīrā unzur ilā mā-ḳāle velā tenzur ilā men kāle ḥasebince nefsi maḳūle nazar gerekdür. Ḳāile gerekmez ve ma'lūm u şerifleridür ki bu fakīr ma'āni endişesinde gündüzleri geceye ve terkīb-i 'ibārāt tefekküründe geceleri gündüze götürüb ve niçe sevde-i mükerrereden soñra beyāza çıkarmışım ve'l-ḥāşıl men sannefe faḳad istihdaf ve men ansefe faḳad istiṭraf maẓmūnı ile 'āmil olalar olmayanlar bizim ma'nāmızı görmezden muḳaddem bu ḳaşıdenüñ bir beytine ma'nī vireler andan soñra virdükleri ma'nāyı bizim ma'nāya taṭbīk idüb bu üslub üzre ḥaḳīḳat-i ḥāle muṭṭalı' olalar ammā o vaḳt bu muḥākemede bir 'aẓīmü's-şān ḥākim gerek tāki o iki ma'nānuñ şaḥīḥine şaḥīḥ ve saḳīmini saḳīm ḥükm ide. Egerçi o ḥākimde dünyāda çok velākin cümlesinden evlā ve a'lem ve efzal ol cevher-i nā-yāb olan erşedü'r-rāşidīn ve 'ārefü'l-'ārifīn kuṭbü'l-e'ālī felekü'l-me'ālī ḥāizü'l-faẓīleteynü'l-'ilmiyyetü'l v'el-'ameliyyetü'l-müteḥallik bil-eflākü'l-ḥamīdetü'l-marziyyetü'l-muttaşif bi's-şıfātü'l-melekiyyetü'l-ḳudsiyye fī a'lā derecāt merātibü'l-ünsiyyete menbaü'l-lüṭf u ma'denü'l-feẓāü'l ve muḥaddirü'l-semāḥatü'l ve'l-kerem bi-aḥsenü'l-ḥaṣāil Ḥāzret-i ser-'asker Muştafā Pāşā-yı Erzurūm Ḥāzretleridür yesserallāhu mā-yeşā' ve bu şerḥe nāzır olanlardan niyāz olunur ki o vālī-i mūmā-ileyhüñ zāt-ı şerīfini du'ā-yı ḥayr ile yād ve bu dā'īlerinüñ rūḥını bir fātiḥa ile şād ideler. Ammā-ba'd. Bu 'abdü'l-ḥaḳīrū'l-faḳīrū'l-fānī Yūsufü'l-Vā'izü'l-Ḳağızmānī taḥşīl-i 'ilm ü tekmi'l-i mādde kıldıḳdan soñra ihtilāṭ-ı ḥavāşş ve 'avāmdan hārib ve menāsīb-ı dünyeviyyeye ḡayrı

3A

ḡayrı ṭālib ve leylen ve nehāren cem'-i evḳātımı müstaḡrak idüb 'ulūmdan fūnūn u şettā-i müṭāla'asına ve ṭalebeleri-y-le mebnī müzakeresine meşḡul ve her bir 'ilm

içün âhir ‘ilmüñ lezzetine muğâyir bir lezzet olub bir ‘ilmine melûl olanda melâl-i mezbûr def’a bir ilm-i âhire iştigâl ve İbni ‘Abbâs Rağıyallâhu ‘Anh Hâzretleri kelâmdan melûl olanda hâtû dîvânüŝ-su‘arâ buyurduğma imtişâlen ihyânen kaşâid-i ‘Arabiyyelere ve devâvîn-i nâsiyyelere nazâr eyledüğümde içlerinden ‘Arabiyyeden Kâşide-i Tanţarâniyye’-i elfâz-ı ğarîbe ve ‘acîbe ile mertebe-i beyân ve bedî‘ ile muşanna bir kaşide görüb şerhe muhtâc olmağla lisân-ı Türki-y-le şerh ve ismine Hediyyetü’l-Vâlî tesmiyeden soñra Fârisiyyeden Ferište Dîvânçesine üslûb u ğarîbi va‘z-ı ‘acîbi müştamil bir dîvânçe görüb şerhe muhtâc olmağla şerh ve ismine Yûsufî tesmiyeden soñra yine Fârisiyyeden Molla Câmî Hâzretlerinüñ Lücetü’l-Esrâr ve Hucetü’l-Ebrâr ile mülakķab olan kaşidesini ğâyetle mergûb ve nihâyetle maţlûb bir kaşide görüb yüz beyit olub ve baħr-i remel-i maķşûr olub ve ma‘a-hazâ elzem ve ehem iken el-umûr-ı merhûnete bi-evķatihâ ĥasebince bu aña dek fûzelâdan birisi birine şerhe ihtimâm itmeyûb şerhe muhtâc olmağla nef’i ‘am olsun içün istid‘â-yı izhâr fazîletsiz ve ma‘ânîde îhâm ve kelamda aĝlâk-i ‘ibârât-ı daķîķasız lisân-ı Türkî ve ibârât-ı asânla evvelâ baħrini ve şâniyen her beytinüñ ‘alâ meddihi ‘alâ meddihi lûĝatlerini ve ķavâ‘id-i Fârisiyyesini et-tekrâr ĥasen diyûb birisi birisine ĥavâlesiz beyân idûb ve şâlisen maķşûl-i beyti ‘ayânla şerh eyledüm ve bu şerhüñ ismini Tuĥfetü’l-Vûzerâ eyledüm. Ve bu şerhe nâzır olanlardan niyâz olunur ki bu faķîri du‘â-yı ĥayr ile yâd ve ruķunı bir fâtîĥa ile şâd ideler.

Beyt

Bâyi‘ ez müşteri baĥâ ĥâhed

Şâriĥ ez nâzırân du‘â ĥâhed.

Ma'lûm ola ki bu aşidenûn baħr-i remel-i maşûddur. Remel lûgatde bilmege dirler. Ve bu baħre remel diledüğü iki sebep-i hafife ortasında bir veted-i mecmû' oşulub bilmege bulunduğı-içündür. Ya'nî fâiletün ortasında bir 'alâ oşulub belki bulunduğı-içündür. Zîrâ sebep-i hafif iki harfdür evvelkisi müteħarrik ikincisi sâkin. Meşelâ fâ ve ten veted-i mecmû' üç harfdür ikisi müteħarrik üçüncüsü sâkin. Meşelâ 'illâdur ve maşûr lûgatde aşırılanmış dimekdür. Ve ıştırılâhda maşûr olduğı fâ'ilâtünden nûn düşüb ve nûnuñ mâ-abli sâkin ılınub fâ'ilât olduğıdur. Tatî'i böyle olur ki tekrâr ey fâ'ilâtün ve inne sekiz fâ'ilâtün kâf-ı girân fâ'ilâtün bir teressüt fâ'ilât rahnehâdân

3B

fâ'ilâtün kesr-i bediden fâ'ilâtün ruħşarî fâ'ilâtün dîn-i dürüst fâ'ilâtün ve bu aşidenûn ebyât-ı bākisi bu üslûb üzere tatî'i olunur. Ve tatî'i lûgatde pâre pâre itmege dirler. Ve ıştırılâhda eczâ-i şî'ri açub eczâ-i 'arûza 'arz ılmağa dirler. Nice ki biz ılduğ ve daħi Tuħfetü'l-Zerrü Rûkiyyede dimiş ki İmâm-ı urtubî didi: " 'İlm ve resâyil kitâblarından her kitâbuñ evvelinde besmele yazılmasınun cevâzı üzerine eimme ittifağ eylediler. Ve eger kitâb dîvân şî'i olsa Mücâhid ve Şu'be rivâyetinde şî'rün evvelinde besmele yazılmaya diye cem' oldılar." Zihri didi: "Şî'rde besmele yazılmaya diye sünnete geçdi. Ve şî'r kitâblarınun evvelinde besmele yazılmasına Sa'd Bin Cübeyr zâhib oldu ve müteâhhirinden ekşeri bunun üzerine aña tâbi' oldu. Ve Ebûbekirü'l-Ĥaĥîb daħi bunun üzerine oldu ve bunu gökçe ki gördi. Öyle zâhir budur ki bu aşidenûn müellifi Molla Câmî Ĥazretleri bu aşidenûn ibtidâsını lâfzen yâ ĥaĥĥâ bismillâhirrahman ile bedi' idüb buyurdi. Mecmû-i ebyâtü'l-aşide-i sâiredür.

Küngüre eyvân-ı şeh k'ez kâh-ı keyvân-ı ber terest .

Raḥnehādān k'eş be-dīvār-ı ḥiṣār-ı dīn dūrüst.

Küngüre evvelki kâf-ı ‘Arabî soñraki Fārisî olub ikisinin zammeleri-y-le şundurma ma’nāsınadur müptedādur. Haber raḥnehādāndur. Eyvân izāfet-i lâmiyye ve zarûret-i vezn-içün yâ-i baṭniyedür. Ya’nî rānuñ kesrî temām işbâ’la okunur. Eyvân ‘Arabîdür. Aşlında hemzenüñ kesri-y-le-dür. İmām-ı ‘Acemî fetihle okurlar. Büyük çardağda ve şahnişinlerde isti’māl iderler. Şeh izāfet-i lâmiyyedür. Şeh şehra takdîrindedür. Şahidden tahfîf olunmuşdır. Şah pâdişâh ma’nāsınadur. Edât-ı mef’ûldür. Tafşîli bu kaşidenüñ evvelinden beşinci beyitte gelür. K’ez aşlında ki ezdür. Hemzenüñ fethî kafa virilüb hemze ḥazf olunub zāye ittishâle k’ez olmuştur ki kâf-ı ‘Arabînüñ kesrî ve hâ-i resmi-y-le isme ḥarf beyinde müştarekdür. İsm olanda zât-ı ze’vî’l-‘ukûl delâlet ider. Harf-i evvelânde iki ismüñ beyinde rabṭ içün gelür. Meşelâ mübtedâ’ ile ḥaber ve şıfatla mevsûf ve gâyetle muḳayyâ ve ‘illetle ma’lûl ve beyânla mübeyyen ve bunlara beñzer her ne var ise burada şıfatla mevsûfuñ beynini rabṭ-içün gelmişdür. Ez elifüñ fethî-y-le ibtidâ-i gâyet içündür . Den dimekdür min ma’nāsına. Kâh köşkdür. Burada teşbîh ṭarîķi-y-le feleke murâddur. Keyvân izāfet-i lâmiyyedür yâ müşebbehün-bihüñ müşebbehe

4A

müşebbehe izāfetidür. Ḥâşılı beyāniyyedür. Keyvân kâfuñ fethî-y-le zühâl yıldızıdur ki felek-i sābi’de olur ve felek-i zicle daḥi keyvân dirler ki felek-i sābi’dür. Burada ikiside murād olmak cāizdür. Ma’lûm ola ki seb’a-i seyyārenüñ eflāk tertibi-y-le ‘Arabî esāmîsini nazm eylemişler. **Beyt.** Kāmerest ve ‘uṭārid ve zühre şems ve mirriḥ ve müşterî ve zühālü Fārisîce esmāsını da nazm eylemişler. **Beyt.** Kevākīb u meh

vîtur u nāyeddān bu hūrşīd-i behrām u bircīs u keyvān. Ber bā-i ‘Arabīnūñ fethi-y-le yüce dimekdür ‘ulüvv ma’nāsına. Ter tānuñ fethi-y-le edāt-ı ef’al-i tafđıldür. Bu ger ki ma’nāsında tafđīl ifāde ider. Hāşılı ber ter yücerek dimek ‘ālā ma’nāsına. Est elifüñ fethi-y-le ve sīnūñ ve tānuñ sükūni-y-le edāt-ı haberdür. Türkīde dāluñ zammi-y-le-dür ma’nāsına böylede dimek olur. Edāt-ı rābıţadur. Haber üzerine ziyāde olur ĩcāb ve şübüt ifāde ider ve Türkīde zıkr olunsa zıkr-i sâbıķi-y-le iktifā’ olunur. Burada leh ger olunmaz. Huşūsā ki escā’lerde zīrā şāniyen zıkr olunmak escā’lerde kâidedür. Kaçan āhiri meftūh kelimeye muttasıl olsa isterse hā-i resmi-y-le olsun isterse olmasın hıttı elifini işbāt lâzımdur. Ammā telaffuzda efşah hızzıdır ve kaçan āhiri sâkin kelimeye muttasıl olsa isterse sükūnī vaşfā olsun nık ü bed gibi isterse isti’mālen olsun. Cūd gibi lafzen ve hıttā hızzı lâzımdur. Öyleya burada lafzen ve hıttıen hızzı lâzımdur. Bu tafşīli burada hıfz lâzımdur ki her beyitte lâzım olur. Raḥnehā rānuñ fethī ve ḥānuñ sükūni-y-le cem’idür. Gedikler dimekdür. Müfredi raḥnedür gedik ma’nāsına. Dān emr-i hāzırdur. Dānişden lafzından müştakḳ bil dimekdür. Hitāb-ı ‘āmdur her işidene. Lügat-i Fārisīde ictimā’-i sâkineyñ daḥi ziyāde cāizdür. K’eş kāf-ı ‘Arabīnūñ kesri-y-le aslında ki eşdür. Ki meşrūḥliğine zamīre ittışālle hā-i resmī tevellüdü ve hemze-i müctelibe edāt-ı tevessüldür. Ya’nī āhirinde hā-i resmī olan kelimeye zamīrūñ ittışāli vaktinde bir hemze-i müctelibe ile tevessül iderler. Şın-ı sâkin burada zamīr-i gāibdür fethāya rāci’dür. Burada dīn zīrā şın-ı sâkin lüğat-ı Fārisīde āhir kelimeye mülḥak olur. İki ma’nādan öturi biri zamīr-i gāib olur. Öyleya isimde muzāfun-ileyh olur. Cāniş ü serş gibi ya’nī enūñ cānı ve enūñ başı fi’lde mef’ülün leh olur. Deyuş ve deyuş gibi. Ya’nī gördüm anı edevātda mef’ülün bih kabīlinden

4B

olur. Egerçi na‘şīb bāşed gibi ya‘nī eger aña naşīb olursa ve biri ‘alāmet-i ism-i maşdar olur. Şikā-i emr-i mücerredüñ āhirine mülhak olur. Emr-i mücerredi maşdar ma‘nāsına kılar. Dāniş ve bīniş gibi. Bā burada zāiddür. Taḥsīn-i lafz ve tekmīl-i vezn-içün gelmişdür. Bu didik zīrā bā-i meftūḥa lüğat-i Fārisīde bir kaç ma‘nāya gelür. Biri ilşāk biri müsāḥabet ve biri ziyādedür. Burada taḫdīm ve te’ḥīr vardır. Taḫdīrī bedr dīvār-ı ḥiṣār-ı dīnestdür. Estdür. Zārūret-i vezn-içün taḫdīm ve te’ḥīr olınmışdur ve bu lüğatde şābit olmışdur ki bā-i merḫūmedür ve ender kelimelerine muḫārūn olsa ziyādelikle ḥükm olunur ve bu iki kelime bā-i mezbūreden muahḥar kılinur ve bu iki kelime iki ḥarfdürler fī ma‘nāsına ancakdur. Ḥafīf olduğundan isti‘mālen ekşerdür. Enderden bu ecilden ender-i kelāmda īrāduñ ekşerinde ‘ayb olunur. Dīvār ma‘rūfdur. Türkīde de müsta‘meldür. Ḥiṣāre izāfet-i lāmiyye ve zārūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya‘nī rānuñ kesrī temām işbā‘la okunur. Ḥiṣār ḥānuñ kesri-y-le ḳala‘dur. Dīne izāfeti müşebbehün-bihūñ müşebbehe izāfetidür. Ḥāşılı beyāniyyedür ve zārūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya‘nī rānuñ kesrī temām işbā‘la okunur. Dīn dāluñ kesri-y-le ma‘rūfdur. Meşrūḥ est meşrūḥ. Maḥşūl-i beyt. Şāh ki eyvānuñ şundurmasına öyle şundurma ki yā öyle eyvānuñ raḥl-i yıldızınıñ köşkünden felekinden yücerekdür. Gedikler bile öyle gedikler ki o gedikler dīn ḳala‘sınıñ dīvārındadır.

Her kirā āḥir bi-meşdiyyeti ḥākest

Ḳūçe ḥācet ki ber eflāk kişi eyvān-ı rāh.

Beyt

Ey sarāyını bülend iden kişi maḡrursun

Ġāfil olma girer bir gün aña zerd ecel.

Çün selāmet māned ez tārāc-ı naḳd ĩn ḥiṣār

Pās-bān-ı der ḥāb ve ber her raḥne düzdi digereṣt.

Çün imāle ve işbā‘ zāmmе ile edāt-ı istifhāmdur. Nice dimekdür keyfe ma‘nāsına. Şelāmet sīnūñ fethi-y-le ma‘rūfdur. Māned nūnuñ fethi-y-le fi‘l-i muzāri‘dür. O mānden lafzından müştakḳ ḳalur dimekdür. Ez ibtidā‘-i ḡāyet içündür. Den dimekdür min ma‘nāsına. Tārāc yaḡmādur. Naḳd ĩn ḥiṣār izāfet-i lāmiyyedür ve zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya‘nī dāluñ kesrī temām işbā‘ okunur. Naḳd nūnuñ fethi-y-le ḥāzır māla dirler. ĩn elifūñ kesri-y-le bu dimekdür ḳarībe işāretdür.

5A

İşāretdür. Ḥiṣār ḥānuñ kesri-y-le ḳala‘dur. Pās-bān bekci dimekdür. Der ḥarf-i ḳarfdur. Ḥāb vāv-ı resmi-y-le uyḳı dimekdür. Vāv ḥarf-i ‘aṭıfdur. Ya‘nī ‘aṭf içündür. Vāv lisān-ı ‘Arabīde ‘aṭf içün olduḡı gibi ḳebān-i Fārisīde ‘aṭf içün olur. Lākin ‘Arabīde meftūḥ olur ve Fārisīde vāv telaffuz olunmaz belki ma‘ṭūfuñ ‘aleyhūñ āḫirinūñ zammesi-y-le iḳtiḳā olunur. Meger ki elifden yāḥūd yādan ṣoñra vāḳī‘ ola o vaḳit zamme ile telaffuz olunur. Eyleye de bu beyitte vāḳi‘dür. **Beyt.** Pār-sā virene ve şūfī ve ḳarīf ve ḡuhā şeddedür. Vaḳtiḥā ve zarūreti şı‘rden öturi kāḫī ma‘ṭūf ‘aleyhūñ zammesine işbā‘ iderler ve kāḫī vāv-ı meftūḥ telaffuz iderler. Bir bānuñ fethi-y-le ḳarīfet ifāde ider. Her tenkīr içündür. Lākin yalnız isti‘māl olunmaz belki ism-i āḫirle terkīb olunub o isimle ma‘nāsında tenkīr ifāde ider. Burada raḥne ile terkīb olunub ma‘nāsına tenkīr ifāde eylemişdür ve bu lafz-ı Türkīde de isti‘māl olunur. Meşelā her birisi dirler. Raḥne rānuñ fethi-y-le gedikdür. Düzd dāluñ zammi-y-le oḡrı ve ḥırsızdur. Digere izāfeti mevşūfuñ şıfatına izāfetidür. Ḥaşılı beyāniyyedür ve zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya‘nī dāluñ kesrī temām işbā‘la okunur. Diger ḡayri

dimekdür. Est meşrûh. Maḥşûl-i beyt. Nice şelâmet kalur yağmadan bu dîn kala'sınuñ naḳdî zîrâ bekci uykıda daḥi her gedikde ğayri hırsızdur. Ya'nî her bir gedikde bir ğayri hırsızdur. Ya'nî her bir gedikde bir ğayri hırsız var. Bu beyitte mısrâ'-ı şânî mısrâ'-ı evvele ḥükm-i ta'lilde vâkı'dür.

Çîst zerr-nâb rengîn geşte ḥākî zi âf-tâb

Her ki kerd efser zerr-nâb ḥākeş ber serest.

Çîst bir lafz-ı mürekkebdür. Çi lafzı-y-la est lafzındandır. Nedür dimekdür. Zerr zānuñ fethi-y-le ve rānuñ teşdîdi-y-le ve taḥfîfi-y-le cāizdür. Ammâ burada zarûret-i vezn-içün teşdîdi-y-le-dür. Ancak dimekdür. Nâbe izâfeti mevşûfenüñ sıfatına izâfetidür. Ḥâşılı beyāniyyedür ve zarûret-i vezn-içün yâ-i baṭni-y-le-dür. Ya'nî rānuñ kesrî temām işbâ'la okunur. Nâb ḥâliş ma'nâsınadır. Rengîñ rengli dimekdür. Yâ-i nisbet nûn u te'kîd nisbet içündür. Geşte kâf-ı 'Acemînüñ fethi-y-le ism-i mef'ûldür. Geşten lafzından müştakḳ olmuş ma'nâsına. Ḥâsız ḥâkiyet taḳdîrindedür. Ḥāk toprakdur. Yâ-yi vahdet içündür. Est meşrûh. Zâ-i müfrede-i meksûre

5B

ezden muḥaffedür. Ez ibtidâ'-i ğāyet içündür. Den dimekdür min ma'nâsına. Âf-tâb medle güneşdür. Her ki dek isimdür kes ma'nâsına rābıṭ olan ki zarûret-i vezn-içün ḥazf olunub yerine kāim olmuşdur. Ḥâşılı ḥazf ve îşâl kabîlindendir. Taḳdîr kelâm-ı vâşıl-ı kelâm herkeskidür. Her tenkîr içündür. Tafşîli beyt-i sâbıkadadır. Kes kimsedür. Ki ḥarf-i rābıṭ. Tafşîli küngür beytindedür. Kerd kâf-ı 'Arabînüñ fethî ve rānuñ sükûni-y-le fi'l-i mâzîdür. Kerden lafzından müştakḳ eyledi dimekdür. Lüğat-i Fârisîde ictimâ-i sâkineyn daḥi ziyâde cāizdür. Efser elifüñ fethi-y-le tâcdur. Zerr-nâb ḥānuñ lafzları meşrûhdur. Sînüñ beyânı küngür beytindedür ma'nâda sırra

muḳayyeddür. Ber burada zarfıyyet ifâde ider. Ser sînüñ fethi-y-le başdur. Est meşrûḥ ma‘nâda muḳayyeddür. Maḥşûl-i beyt. Hâliş altun nedür güneşden rengli olmuş bir toprakdur. Her kimse hâliş altundan tâç eyledi toprakdur. Anuñ gülşende bu beyitte şan‘at-ı bedîiyye-yi şi‘riyyeden toprakdur. Anuñ başında deyimde îhâm şan‘atı var. Ya‘nî iki ma‘nâsı var birisi o altun tâç toprakdur. Anuñ başında dimekdür ki ma‘nâ-yı ḥaḳîḳîsidür ve birisi ḥâli yaman olub güyâki toprak altına medfûn olmuşdur dimekdür. Ma‘nâ-yı îhâmîsidür ve mışrâ‘-ı evvelde sūâl ve cevâb şan‘atı var. Zîrâ çist zerr-nâb sūâldür ve mâ-ba‘di cevâbdur ve iki mışrâ‘da zerr-nâb ve ḥâk tekerrüründedir. Reddû‘l-‘aczü ‘al-eş-şadr şan‘atı var. Zîrâ biñ evvel mışrâ‘ında mezkûr olan lafz-ı bi-‘ayniḥî âḥir mışrâ‘ında mezkûrdur.

Ger nedâred sîm ü zer ‘ârif minh nâmeş gedâ

Der berş-i dil baḥr dâniş o şeh-i baḥr u berrest.

Ger egerden muḥaffedür. Eger edât-ı şartdur. Türkîde müsta‘meldür. Eger şöyle eger böyledür. Lafzen yâ taḳdîren fi‘l ister. Nedâred fi‘l-i muzâri‘ menfîdür. Bi ḥasbil lügat dutmaz dimekdür. Ammâ ıstılâḥ ehl-i Farsda yokdur ma‘nâsınadır. Sîm sînüñ kesrî ve yānuñ sükûni-y-le gümüşdür. Vāv ḥarf-i ‘atıfdur. Tafşîli-içün selâmet beytindedür. Zer zānuñ fethi-y-le altundur. ‘Ârif rānuñ kesri-y-le ḥalkuñ ‘umûrını ve aḥvâlini bilici dimekdür. Burada ‘ârif bâ liḳa-i murâddur. Fuzûlî demiş.

Beyt

“Hikmet-i dünyâ ve mâ-fîhâ bilen ‘ârif değil

Hikmet oldur bilmeye dünyâ ve mâ-fîhâ nedür?”

Minh mîmüñ fethî ve nūnuñ kesrî ve hānuñ sükûni-y-le nehyi ḥāzırdur koma dimekdür. Nām ezdür. Şın zamîr-i gâibdür. ‘Ârife rāci‘dür. Tafşîli

6A

tafşılı küngür beytindedür. Gedā kāf-ı ‘Acemīnün fethi-y-le yoksul dimekdür. Der dāluñ fethi-y-le ħarf-i zarfdur. Ber bānuñ fethi-y-le göğüsdür. Şın şürüh. Dil dāluñ kesri-y-le lafz-ı müşterekdür yürekle gökler beyninde. Ammā burada gökler ma’nāsınadır ki anuñ zarfidur dāniş taqđirindedür. Baħr bānuñ fethi-y-le deryādur. Dāniş izāfeti müşebbehün-bihüñ müşebbehe izāfetidür. Ĥāşılı beyāniyyedür. Dāniş dānişten lafzından şīğa-i ism-i maşdardur biliş ma’nāsına. O elifüñ zammi-y-le zamir-i gāibdür. Türkide de müsta’meldür. O dirler ‘ārif rāci’dür. Şeh şahdan muħaffedür. Şāh pādişāh ma’nāsınadır. Baħre izāfet-i lāmiyye ve zarüret-i vezn-içün yā-i bañni-y-le-dür. Ya’nī hānuñ kesrī temām işbā’la okunur. Baħr meşrüh. Vāv ħarf-i ‘atıf. Ber bānuñ fethi-y-le mündemicdür ki kırı ve şusuz yire dirler. Aşlında müşeddedür. Velākin ‘Acemī muħaffef isti’māl ider. Est meşrüh. Muħaşşal beyt. Eger dönmezse gümüş ve altun ‘ārif ya’nī eger ‘ārifüñ gümüş ve altunı yoğ-ise koma onuñ adını yoksul. Zīrā onuñ göğsünde gökler ‘ilim deryāsıdır. Öyleya deryānuñ ve kudretüñ pādişāhidur. Bu beyitte mışrā’-ı şānī mısra’-ı evvele ĥükm-i ta’lilde vāki’dür.

Zen ne’ merdī kūn ve dest-i kerem bü-goşā ki zer

Merd rā ber kerem-i zen rā berāy-ı ziverest.

Zen zānuñ fethi-y-le ‘avretdür. Ne’ nūn-ı meftūħa ve hā-i resmi-y-le ya’nī ġayr-i melfūz ile ħarf-i nefydür. Degil dimekdür. Hā-i resmī üzerinde ‘ayn-ı teberrā şeklinde ya’nī kuyruğı kesük ‘ayn şeklinde hemze nişānesi burada yā-i ĥiṭābdan ‘ivāz yazılır. Burada didük ki zīrā Sūdī Efendī demiş ki: “Āħirinde hā-i resmī olan lafzada hemze nişānesi yā ĥiṭābdan yā yā-i vahdetden yā yā-i maşdardan ‘ivāz yazılır ve daħi ba’zı kerre izāfet için daħi gelür. Zīrā kâ’idedür. Mezbūr lafz-ı

mużāf kılduklarına nişāne-i mezbūre ile tevessül iderler. Nice ki bā-i mezbūrelerde iderler.” ve yine demiş ki “Böyle mevzi’de hemze hitāb içündür. Dīn-i hitābe kâbil degilmiş. Zīrā evvelā deriz burada hemze yokdur. Belki ‘ayn-ı teberrā şeklinde yazılan hemzenüñ nişānesidür ki hemzeden bedel yazılır ve şaniyā deriz ki hemze Fārisīde hitāb için gelmez gelen yā dur. Burada da hitāb-içün gelen yā dur. Nihāyeti hā-i resmiyyeden şoñra yā yazılmaz ancak o nişāne yazılır. Ammā telaffuz olunur. Hemzede de yā vahdet için ve maşdar için olanda yine böyle.” demiş. Ya’nī vahdet için ve maşdar-içün olan yā dur hemze degildür. Ve bu hemzeye ya’nī

6B

ya’nī hemze nişānesine hemze-i tevessül ve edāt-ı tevessül ve harf-i müctelibe ve hemze-i müctelibe dirler. Yā-yi mā-kābline işāl etdüğü-içün merd mīmüñ fetḥi-y-le erdür. Yā-yi maşdar içündür. Kūn kāfuñ zammi-y-le emr-i hāzırdur. Eyle dimekdür. Vāv harf-i ‘atıfdur. Tafşīli çün selāmet beytindedür. Dest eldür. Kereme izāfet-i isti‘āre tārīki-y-le-dür. Kerem kāfuñ ‘Arabīnūñ ve rānuñ fetḥī ile lügat-ı ‘Arabīdür. Eyle ki dimekdür. Ammā cūd. Ya’nī cömerd olmak ma’nāsına ma’rūfdur. Bā zāiddür. Te’kīd ifāde ider ve mazmūm okunur. Zīrā kā’idedür. Fi’l-i mużārī’üñ yā fi’l-i māzīnūñ yā emirūñ yā maşdaruñ evveli mazmūm olsa yā ḥurūf u şegaviyye-i erba’dan birisi olsa ya’nī bā yā mīm yā fā yā vāv olsa kankı hareketde olursa olsun bā-i müfredde mazmūm okunur ve illā meksūr okunur. Ya’nī evvelleri meftūḥ yā meksūr olsa yā ḥurūf u mezkūrenūñ biri olmasa meksūr okunur. Goşā kāfuñ zammi-y-le emr-i hāzırdur. Aç dimekdür. Ammā burada zarūret-i vezn-içün kāfuñ sükūni-y-le okunur. Ki harf-i ta’līl. Tafşīli küngür beytindedür. Zer altundur murāddur.

Rā burada edāt-ı taḥṣīṣdür. Burada didi ki: “Zīrā kâh-i mef’ul için ve kâh-i zā’ide olub taḥṣīni lafz ve tekmīl-i vezn-içün ve kâh-i tā’diye için ve kâh-i ḳasem için ve kâh-i bā-i şıla ma’nāsına gelir.” Behr bānuñ fetḥi-y-le edāt-ı taḥṣīṣdür. Rānuñ kesrī zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya’nī temām işbā’la okunur. Kerem meşrūḥ kermest taḳdīrindedür. Zen rā meşrūḥ. Berāy bānuñ fetḥi-y-le edāt-ı ta’līldür. Ziyer zānuñ kesri-y-le bezekdür. Est meşrūḥ. Maḥşul-i beyt. ‘Avret degil sīn-i erlik ile daḥi kerem elini açmaz altun er için kerem için ‘avret için bezek içündür. Bu beytūñ iki mışrā’ında zen ve merd tekerrüründe şan’at-ı bedī’iyye-yi şī’riyyeden reddü’l-‘aczü ‘al-eş-şadr şan’atı var. Zīrā beytūñ evvel mışrā’ında mezkūr olan lafza beyyine āḥir mışrā’ında mezkūrdur.

Kīse ḥālī bāş behr-i rif’at-i yevmü’l-ḥisāb

Sıfır-içün ḥālīst zi erḳām ‘aded-i bālā terest.

Kīse ḥālī vaşf-ı terkībidür. Kīsesi boş dimekdür. Zīrā kīse kāfuñ kesri-y-le ma’rūfdur. Türkīde de şāyi’dür. Ḥālī boş dimekdür. Bāş emr-i ḥāzırdur ol dimekdür. Ḥiṭāb-ı ‘āmdur her işidene. Behr bānuñ fetḥi-y-le edāt-ı taḥṣīṣdür. Rānuñ kesrī zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya’nī temām işbā’la okunur. Rif’at yücelikdür. Yevme izāfet-i bi ma’nī fīdür ve zarūret-i

7A

ve zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya’nī tānuñ kesrī temām işbā’la okunur. Yevm gündür. Ḥisāb izafet-i lāmiyyedür. Ḥisāb şaymakdur. Yevmü’l-ḥisābdan murād ḳıyāmet günüdür. Şıfır şāduñ kesri-y-le boş dimekdür. Çün zamme-i şarīḥ ile imālesiz ve işbā’sız ḥarf-i ta’līldür çünkü ma’nāsına. Ḥālist aşlında ḥālī estdür. Ḥālī meşrūḥ. Est meşrūḥ. Zā-i müfrede-i meksüre ezden muḥaffedür. Ez ibtidā’-i ḡāyed içündür.

Den dimekdür yine ma'nāsına. Erḳām elifüñ fethi-y-le cem'idür. Raḳamlar dimekdür. 'Adede izāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya'nī yimek kesrī temām işbā'la okunur. 'Aded şayıdur. Bālā yücedür. Ter edāt-ı tafşıldür. Est meşrūh. Maḥşül-i beyt. Kīsesi boş ol kıyāmet günününñ rif'at-içün zīrā şıgar çünki ḥālīdür. 'Aded raḳamlarından yücelikdür. Bu beyitte mışrā'-ı şānī mışrā'-ı evvele ḥükm-i ta'lilde vāḳi'dür ve hem temşil ṭarīki-y-le vāḳi'dür. Ve iki mışrā'da lafz ḥālī tekerrüründe reddü'l-'aczü 'al-eş-şadr şan'atı var.

'Āşık hemyān şeddī lāgar miyāneş kün zi bezl

Hüsn ü ma'sūkān-ı ra'nā der miyān-ı lāgarest.

'Āşık şınuñ kesri-y-le ma'rūfdur. Türkīde şāyi'dür. Hemyāne izāfeti ism-i fā'ilüñ ma'mülüne izāfetidür ve zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya'nī kāfuñ kesrī temām işbā'la okunur. Hemyān ḥānuñ kesri-y-le yāncuḳ ve ṭagarcukdur. Ammā burada murād beyt-i evvel ḳarīnesi-y-le muṭlaḳ kīsedür. Şeddī fi'l-i muzāri' muḥāṭabdur. Oldun dimekdür. Lāgar-ı miyān vaşf-ı terkībidür. Arıḳ belli ma'nāsına. Nice ki tārīk-i miyān vaşf-ı terkībidür. İnce belli ma'nāsına. Şānī evvelden e'amdur. Şın zamīr-i ḡāibdür. Hemyān rāci'dür. Tafşīli küngür beytindedür. Kün kāfuñ zammi-y-le emr-i ḥāzırdur. İle dimekdür. Zā-i müfrede-i meksüre ezden muḥaffefdür. Ez ibtidā'-i ḡāyet içündür. Den dimekdür min ma'nāsına. Bezl bānuñ fethi-y-le virmeğdür. Hüsn ḥānuñ zammi-y-le güzelliğdür. Ma'sūkān izāfet-i maşdaruñ fā'iline izāfetidür. Ma'sūkān ma'sūḳlar dimekdür. Ra'nā izāfeti mevşūfuñ şıfatına izāfetidür. Ra'nā rānuñ fethi-y-le güzel dimekdür.

7B

Der ḥarf-i zarfdur. Miyān mīmüñ kesri-y-le beldür. Lāgara izāfeti mevşūfuñ şıfatına izāfetidür. Ḥāşılı beyāniyyedür. Zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya'nī nūnuñ

kesrî temâm işbâ‘la okınur. Est meşrûh. Maḥşûl-i beyt. Hemyâne ‘âşık olduñ onı arık belli eylese bezlden ya‘nî virmekdür. Zîrâ ma‘şûklarun güzelliği arık beldedür. Ya‘nî arık belli olmadadır. Bu beyitte mısrâ‘-ı şânî mısrâ‘-ı evvele hükmi ta‘lîlde vâkı‘dür ve hem temşîl tarîkı-y-le vâkı‘dür.

Nîst sūrḥ ez aṣl-ı gevher teng-i zer gūyyā

Behr dāğ-ı buḥl-i kîşān kerde sūrḥ ez āzerest.

Nîst nūnuñ kesrî ve yānuñ ve sīnūñ ve tānuñ sükünleri-y-le değil dimekdür. Lügat-ı Fārisîde ictimā-i sākiyeyn daḥi ziyāde cāizdür. Buradaki gibi lâkin zarûret-i vezni-çün tānuñ kesri-y-le okunur. Aşlında ne estdür. Ne ḥarf-i nefydür. Est lafzına muḥārrenetle hā-i resmî yāya tebdîl olmuştur. Bu bir ḳā‘idedür. Zabṭ eylemeğe gerek. Sūrḥ sīnūñ zammi-y-le kıvıllı dimekdür. Ammā burada şarı ma‘nāsına müsta‘meldür. Nice ki zenbūr sūrḥ dirler. Zenbūr zerd ma‘nāsına ki isti‘māl eylemişlerdür. Meşelâ kırmızım var dirler. Altun ez ibtidā‘-i ğāyet içündür. Den dimekdür. Aşl ma‘rûf. Gevhere izāfeti beyāniyyedür. Gevher kāf-ı ‘Acemînuñ fetḥi-y-le ve zammi-y-le daḥi lügatdur ve kāh olur ki cīm-i ‘Arabi-y-le ta‘rīb idüb cevher dirler. Burada her şeyüñ cevherî o şeydür ki yaradılışı anuñ üzerine yer ola vāşıl ma‘nāsına da gelir. Teng tānuñ fetḥî ve nūnuñ sükûni-y-le dengenüñ yüküñ bir tāyîdür. Yā-yi tenkîr içündür. Ve zerre izāfet-i lâmiyye ve zarûret-i vezni-çün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya‘nî yānuñ kesrî temâm işbâ‘la okunur. Gūyyā burada kāf-ı ‘Acemînuñ zammi-y-le ve iki yā ile gūyā ma‘nāsına. Ya‘nî kâne ma‘nasınadır. Behr bānuñ fetḥî ve hānuñ sükûni-y-le edāt-ı taḥşîşdür. Dāğ a‘zāda yakmağla olandur. Gerekse insānda gerekse ḥayvānda olsun. Buḥlūñ kişāne izāfet-i lâmiyye ve zarûret-i vezni-çün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya‘nî ‘aynuñ kesrî temâm işbâ‘la okunur. Buḥl-i kişān vaşf-ı terkîbidür. Buḥl mezhebliler dimekdür. Buḥl bānuñ zammî ve ḥānuñ sükûni-y-le malını kimseye

virneyüb şâkınmadur. Kişân cem'idür. Müfredi kişidür. Mezheb ve dîn ma'nāsına. Kerde kâf-ı 'Arabînüñ fethi-y-le ism-i mef'ul olmuş ma'nāsına. Sürh meşrûh. Ez meşrûh. Ez dāniş ma'nāsınadır. Gördüğümüz

8A

gördüğümüz nüshalarda Zā-i mu'ceme ile yazılmış. Ammā nimetullāh dāl-i mu'ceme ile olan lügatlerdeki eşnāsında getürmüşdür. Buna göre nüshalarda ze ile yazıldığı sehvdür. Est meşrûh ma'nāda kerde muḳayyeddür. Kerde est taḳdīrinde. Maḥşûl-i beyt. Şarı degil aşıl gevherden altun tāyī güyā buhl mezhebliler ki dağ-içün şarı olmuşdur. Ateşden bu beyitte iki mışrā'da lafz-ı sürh tekerrüründe reddü'l-'aczü 'al-es-şadr şan'atı var.

Zer bûd der ceyb-i mār u meyl o der cān vebāl

Lā'l-i āteş reng ber keff-i der dil o aḥgerest.

Zer altundur. Bûd fi'l-i muzari'dür. Olur dimekdür. Der ḥarf-i zarfdur. Ceyb cimûñ fethi ve yānuñ sükûni-y-le ceb ma'nāsınadır. Mār ma'rûf. Türkide müsta'meldür. Vāv ḥarf-i 'aṭıf. Meyl mīmûñ fethi-y-le ma'rûfdur. Türkide şāyi'dür. O elifûñ zammi-y-le zamīr-i ḡāibdür. Türkide de müsta'meldür. O dirler. Reze rāci'dür. Der ḥarf-i zarf. Cān Fāriside ve Türkide müsterek rūḥ-i ḥayvānīdür ki her deride vardur. Vebāl fethi-y-le zarār ve ziyān ma'nāsına. Vebāl bûd taḳdīrindedür. Lā'l lāmuñ fethi-y-le ma'rûf. Kıymetī kıızıl taşdur. Ammā aşlında bir ağ taşdur. Tāze cigere batururlar. Güneşe karşı korlar. Bu rengi alır. Āteş reng vaşf-ı terkibidür. Od rengi ma'nāsına. Āteş rengist taḳdīrindedür. Zarfiyyet ifāde ider. Keff kâfuñ fethi ve fānuñ teşdidi iledür. Yine bu ma'nāyadır. Der ḥarf-i zarfdur. Dil dāluñ kesri-y-le lafz-ı müsterekdür. Yürekle gökler beyninde. Ammā burada yürek ma'nāsınadır ki

anuñ mazrûfidür. O meşrûh lâ‘le rāci‘dür. Aḡger elif-i meftûha mekşûre ile gözdür. Est meşrûh. Maḡşûl-i beyt. Altuncuda māl olur. O altuna meyl eylemek cānda vebāl olur nenüñ gibi. Lā‘l āteş renglidür. Keffde yürekde ola lâ‘l gözdür. Zīrā lâ‘li bir kimse yudsa yüregın deler dirler. Bu beyitte mışrā‘-ı şānī mışrā‘-ı evvele temşīl tarīki-y-le vāki‘dür.

Bü-güzer ez virāne-i gītī selāmet gerçi hest

Genchā der vey ki ber her tılsım-ı digerest.

Bü-güzer bā zāiddür. Te‘kīd ifāde ider ve mazmūm okunur. Tafşīli zen zen ne’ beytindedür. Güzer kāfuñ zammi-y-le emr-i ḡāzırdur. Gic dimekdür. Ḥitāb-ı ‘āmdur her işidene. Ammā zarūret-i vezn-içün burada kāfuñ sūkūni-y-le-dür. Ez den dimekdür. Virāne vāvuñ kesri-y-le ḡarābe dimekdür. Hā-i resmī üzerinde

8B

ya‘nī betr şeklinde. Ya‘nī kuyruḡı kesük ‘ayn şeklinde hemze nişānesi izāfet içündür. Zīrā kā‘idedür. Āḡirinde hā-i resmī olan kelime-i muzāf kıldıklarına nişāne-i mezbûre ile tevessül iderler. Gītī izāfet-i müşebbihenüñ müşebbehe izāfeti kabīlindendür. Ḥaşılı beyāniyyedür. Zarūret-i vezn-içün ya-i baṡni-y-le-dür. Ya‘nī nişāne-i mezbûrenüñ kesri-y-le cihān ma‘nāsınadır. Selāmet ma‘rūf. Gerçi egerçiden muḡaffefdür. Egerçi egerlidikli dimekdür. Hest var dimekdür. Genchā kāf-ı ‘Acemīnūñ fethi-y-le cümlede ḡazīneler dimekdür. Müfredi gencdür. Ḥazīne ma‘nāsınadır. Ḥarf-i zarfdur. Vey vāvuñ fethī yānuñ sūkūni-y-le zamīr-i ḡāibdür. O dimekdür. Kişiyे rāci‘dür. Ki ḡarf-i ta‘līl. Ber ḡarf-i isti‘lādur. Üzre ma‘nāsına. Her yek her birisi dimekdür. Ferādi ma‘nāsına. Tılsım ṡānun kesri-y-le maḡfī düzelmiş nesneye dirler. Yā-yi vahdet içündür. Diger ḡayr ma‘nāsınadır. Est meşrûh. Ba‘zı nüshada diger

yerine düşmüş. Mīmūñ zammī ve kāfuñ fethi-y-le bilenmiş ma'rūfuñ zıddıdır. Maḥşūl-i beyt. Gīc cihān ḥarābesine. Selāmet eger nedeñli varsada onda ḥazīnedür. Zīrā her birisinūñ üzerinde bir ğayr-i tılsım vardır. Ya'nī ḥazīne-yi almak ihtimāli varsa da ölmek ihtimāli de var. Öyleya o ḥazīnelere heves itmeyüb selāmet gec ki tılsımda olmayasın. Nice ki Şeyḥ Sa'dī buyurır ki: "Yā genc bir geri yā ḥazīne'-yi yukarı çıkarırsın yādur. Tılsım 'abīri yā tılsımda ölürsün. Denizde menfa'at gizli 'adūdur. Selāmet ister iseñ dut kenarı." Her tenkīr içündür. Tafşīli çün selāmet beytindedür. Gücā kāfuñ zammi-y-le nerde dimekdür. Fi'l-i müzāri' muḥātabası görürsün dimekdür. Ḥıṭab-ı 'āmdur her işidene. Der kapı dimekdür. Gence izāfet-i lāmiyye ve żarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya'nī rānuñ kesrī temām işbā'la okunur. Genc kāf-ı 'Acemīnūñ fethi-y-le ḥazīnedür. Yā-i vaḥdet içündür. Vāv ḥarf-i 'atıfdur. Ber ḥarf-i isti'lādur. Üzre ma'nāsına. Der kapı dimekdür. Halk ḥānuñ fethi-y-le ma'rūfdur. Türkīde de şāyi'dür. Hā-i resmī üzerinde 'ayn-ı teberrā şeklinde yā'nī kuyruğı kesük 'ayn şeklinde hemze nişānesi yā-i vaḥdetden 'ivāz yazılır. Halka meşrūh. Mār yılāndur. Yā-yi vaḥdet içündür. Halka meşrūh. Gerde ism-i mef'ūldür. Gerden lafzından müştakḳ eylemiş ma'nāsına. Der ḥarf-i żarfdur. Dehān dālūñ fethi-y-le ağızıdır. Ejdera izāfet-i lāmiyye ve żarūret-i vezn-içün

9A

vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya'nī nūnuñ kesrī temām işbā'la okunur. Ejder ejderhā dimekdür. Est meşrūhdur. Ma'nāda māriye muḳayyeddür. Mārest taḳdīrindedür. Maḥşūl-i beyt. Her nerde görsen bir ḥazīne kapısını daḥi o kapı üzerinde bir halka o halka bir ilandur ki ejderhānuñ ağzında halka eylemişdür. Ma'lūm ola ki bu beyitte mışrā'-ı şānī mışrā'-ı evvele temşīl tarīki-y-le vāḳi'dür ve mışrā'-ı şānīde

hazîne-i ejderhâya ve kapısını ejderhânun ağzına teşbîh eylemişdür ve iki mışrâ'da lafz-ı halk tekerrüründe reddü'l-'aczü 'al-eş-şadr şan'atı var.

Hırş-ı kâr-ı mûr bâşed ger revî bâ o be-gûr

Haşv-i gûr hîştên bînî ki mûr-i mermerest.

Hırş hânun kesri-y-le tama'dur. Kâr işdür. Mûr izâfet-i lâmiyye ve zarûret-i vezn-içün yâ-i batni-y-le-dür. Ya'nî rânun kesrî temâm işbâ'la okunur. Mûr mîmün zammî-y-le karıncadır. Bâşed fi'l-i muzâri'dür. Olur dimekdür. Ger egerden muhaffedür. Eger edât-ı şartdur. Türkîde de müsta'meldür. Eger şöyle eger böyle dirler. Lafzen yâ taqdîren fi'l ister. Revî fi'l-i muzâri' mehâbiddür. Gidersin dimekdür. Hitâb-ı 'âmdur her eşidene. Bâ ma'iyet ifâde ider. O zamîr-i gâibdür. Türkîde müsta'meldür. O dirler. Hırşa râci'dür. Bâ harf-i şıladur. Gûr kâf-ı 'Acemînun zammî-y-le kabir dimekdür. Haşv hânun fethi-y-le iç ma'nâsınadır. Gûr meşrûh. Hîştene izâfeti yâ-i batni-y-le-dür. Ya'nî rânun kesrî temâm işbâ'la okunur. Hîştên hanun kesri-y-le kendi ma'nâsınadır. Ya'nî fi'l-i muzâri' muhâtabdur. Gidersün dimekdür. Ki harf-i râbıt. Mûr meşrûh. Bi merre izâfeti yâ-i batni-y-le-dür. Ya'nî rânun mevşûfuñ şıfatına izâfeti kabîlindendür. Hâşılı beyâniyyedür. Yâ-i batni-y-le-dür. Ya'nî rânun kesrî temâm işbâ'la okunur. Bi harf-i nefydür. Mer mîmün fethi-y-le şâğışdur. 'Adet ma'nâsına. Est meşrûh ma'nâda mûra muqayyeddür. Mürest taqdîrindedür. Maşşûl tama' karıncanın kârı olur eger gidersen o tama'la göre kendi görün içini görürsün şâğışsız karıncadır. Zîrâ tama' karıncanın şıfatıdır. Çünkü karınca şıfatı sende bulundu. Ehl-i taşavvufun mezhebi üzre o şıfatun mevşûf olan karınca ile saña azâb olunur. Anun-içün görün içünü toli karınca görürsüz vesâyir şıfatlar dahî buña göre kıyas olunur. Nice ki üstâddan mesmû'dur.

9B

Şüd dehân-ı hırş-ı Sencer pür velî ez hâk-i Merv

În sühan bişnev ki mervî ez dehân-ı Sencerest.

Şüd fi'l-i mâzîdür. Oldı dimekdür. Dehân dâluñ fethi-y-le ağızdur. Hırşa izâfeti zarûret-i vezn-içün yâ-i bañni-y-le-dür. Ya'nî nûnuñ kesrî temâm işbâ'la okunur. Hırş hânuñ kesri-y-le tama'dur. Sencer Merv şehrinüñ bir tama'kâr pâdişâhınuñ adıdur. Pür bâ-i 'Acemînuñ zammi-y-le tolı dimekdür. Velî ammâ ma'nâsına. Ez ibtidâ'-i gâyet içündür. Den dimekdür min ma'nâsına. Hâk toprağdur. Merv mîmüñ fethi-y-le bir şehrüñ adıdur. Ak mermer çok olduğı-içün Merv dirler. Zîrâ mervâk mermer taşına dirler. İn ism-i işâretdür qarîbe bu dimekdür. Sühan sînüñ zammî ve hânuñ fethi-y-le ve sînüñ fethî ve hânuñ zammi-y-le de lügatdur. Söz dimekdür. Bâz ider. Re te'kîd ifâde ider ve mekşür okunur. Tafşîli zen ne' beytindedür. Bişnev şınuñ kesri-y-le emr-i hazırıdur. İşit dimekdür. Hıtab-ı 'âmdur her eşidene. Lâkin zarûret-i vezn-içün burada şınuñ sükûni-y-le okunur. Ki harf-i râbıt. Mervî mîmüñ fethî ve vâvuñ kesrî ve yânuñ sükûni-y-le ism-i mef'ûldür. Rivâyet olunmış ma'nâsınadır. Aşlında yânuñ teşdîdi-y-le-dür. Ez meşrûh. Dehân meşrûh. Sencere izâfeti ya-i bañni-y-le-dür. Sencer meşrûh ma'nâda Merv ma'ıyyeddür. Merviyyed takdîrleredür. Maḥşûl-i beyt. Sencer adlı pâdişâhuñ tama'-ı ağız tolı oldı. Ammâ Merv şehrinüñ toprağından ya'nî kabrî toprağından bu sözi eşit ki rivâyet olunmışdur. Sencerüñ dehânından ya'nî Sencer adlı pâdişâhuñ vefâtından soñra vâkı'ada görmüşler. Sencerüñ tama'-ı ağız tolı oldı. Ammâ Merv şehrinüñ toprağından dimiş. Nice ki üstâddan mesmû'dur. Maḥam-ı şed çeşm-i hırş sencer maḥâmı idi. Ammâ zarûret-i vezn-içün ve dehân-ile tecnîsi-tâmm olsun içün çeşm yerine dehân getirmişdür. Nice ki dirler tama'kârüñ gözünü bir avuç toprak toyurur.

Ya'nî kabri toprağından kıt'a ān şünīd-i mestī ki der şahrā-yı ğavr. Ba-rı-salārı bi-fütādāz sūtūr. Goft çeşm-i teng-i dünyā dārrā yā kanā'at perkend yā hākī gūr. Bu beyitte iki mışrā'da lafz-ı dehān tekerrüründe şān'atı bedī'iyye-yi ş'i'riyyeden reddü'l-'aczü 'al-eş-şadr şān'atı var. Zīrā nīk ol mışrā'ında mezkūr olan lafz-ı bi-'aynihī āhir mışrā'ında mezkūrdur.

Ma'nī zer ütrük-i āmed muḳbilī k'o nezd-i to

Zi imtişāl-i emr-i zer der terk-i dünyā Bū-Zerest.

10A

Ma'nī mīmūñ fethī ve 'aynuñ sūkūni-y-le ma'rūfdur. Lafzından merrā olinana dirler. 'Arabīde nūnuñ fethi-y-le ve yā şeklinde yazılan elifledür. Ammā 'Acem nūnuñ kesri-y-le ve yā ile okur. Zīrā 'Acem bā şeklinde yazılan elifūñ mā-ḳablinī mekşūr ider. Elif yāya dönsün içün. Zer zānuñ fethī ve rānuñ taḥfīfi-y-le burada ihām tarīki-y-le zıkr olinmışdur. Aşlında zelledür ve rānuñ zammeleri-y-le emr-i ḥāzırdur. Terk it ma'nāsına. Āmed fi'l-i māzīdūr. Geldi dimekdür. Muḳbili mīmūñ zammī ve ḳāfuñ sūkūnī ve bānuñ kesri-y-le aşlında ism-i fā'ildür. İḳbālden ya'nī öğüne gidici dimekdür. Ammā yenūñ baḥtı ya'nī eyü baḥtlı ma'nāsına müsta'meldür. Yā-yi vaḥdet içündür. Nice ki zıddı müdbirdür. Mīmūñ ve dāluñ sūkūnī ve yānuñ kesri-y-le aşlında ism-i fā'ildür. Edbārdan ya'nī ardına gidici dimekdür. Ammā bed baḥt ya'nī kötü baḥtlı ma'nāsına müsta'meldür. K'o kāf-i 'Arabī ve zammenūñ tefhīmi-y-le ki o dan muḥaffefdür. Ki ḥarf-i rābıṭ. O zamīr-i ğāibdür. Türkīde de müsta'meldür. O dirler. Muḳbile rāci'dür. Yāḥūd kāf-ı 'Arabī ve zamme-i şarīḥ ve terkīki-y-le ḳanı dimekdür. Nezd nūnuñ fethi-y-le yān dimekdür. 'İnd ma'nāsına. To zamme-i şarīḥ ve vāv-ı resmi-y-le sen dimekdür ente ma'nāsına. Zā-i müfrede-i

meksüre ezden muhaffefdür. Ez ibtida'-i gâyet içündür. Den dimekdür ne ma'nāsına. İmtişāl elifüñ kesri-y-le itā'at itmekdür. Emr elifüñ fethi-y-le ma'rūfdur. Ya'nī bu yokdur. Burada ihām tarīki-y-le vāki'dür. Zer terk it dimekdür. Aşlinda zelledür. Nice ki beyānı geçdi. Der harf-i tarafdur. Terk tānuñ fethi-y-le ma'rūfdur. Ya'nī dālūñ zammi-y-le dünyādur. Ma'lūm ola ki 'Acem dünyayı yā ile yazar ve yā ile ve mā-ḳablinüñ kesri-y-le okur. 'Aḳibī taḳvā Mūsā 'İşā Yahyā tecelli ma'nī ve bunlara beñzer ne varsa bu ḳabīldendür. Ammā 'Arabīde dünyā elifle yazılır ve elifle okunur. Ammā gayrileri yā ile yazılır ve elifle ve mā-ḳablinüñ fethi-y-le okunur. Būzer Ebū-Zerden muhaffefdür. Ebū-Zer burada ihām tarīki-y-le vāki'dür. Aşlinda zelledür. Ze ile olan zer ile tecnīs-i tām vāḳi' olsun içündür. Ze ile getürdi bir şahābenüñ adıdur. Bu ma'nī Ebū-Zerüñ ma'nā-yı haḳikīsidür. Bāzer babası dimekdür. Zīrā ebū baba dimekdür. Peder ma'nāsına. Ve vāv sezāb didikleri vāv-la Ebūdan muhaffefdür. 'Arab bir ma'nāda mubālaḡa ḳaşd ile yā ile ta'bīr ider.

10B

veyā ümm-ile meşelen ebū'l-fesād ve ümmü'l-fesād dirler ki güyā fesād bunlar tevellüd ider. Ve nice ki ebū'l-ḡayr ve ümmü'l-ḡayrāt dirler. Ya'nī güyāki ḡayrāt bunlardan tevellüd ider. Bu ma'nī Ebū-Zerüñ ma'nā-yı ihāmisidür. Est meşrūḡ. Maḡşul-i beyt. Zerüñ ma'nāsı terk eyle geldi. Ya'nī dünyayı terk eyle geldi. Bir eyi baḡtli ki olsuñ ki ya nekredür. Yaḡūd bir eyü baḡtli ḡanī senüñ yānuñda zer lafzından müstefād olan terk eyle emrine imtişālen dünyayı terk itmekde Ebū-Zer adlı şahābedür. Ya'nī Ebū-Zer adlı şahābe menzilindedür.

Zer bi-dih vez fuḡş-i evlādü'l-zinā leb bend

Dīde bāşī ḳufl-i zer k'ez behr-i ferc-i esterest.

Zer zānuñ fethi-y-le altundur. Bā zāiddür. Te'kīd ifāde ider ve meksür okunur. Tafşīli zen ne' beytindedür. Dīh dāluñ kesri-y-le emr-i hāzırdur ve yer dimekdür. Hiṭāb-ı 'āmdur her eşidene. Vāv ḥarf-i 'atıfdur. Zā-i müfrede-i meksüre ezden muḥaffefdür. Ez ibtidā'-i ġāyet içündür. Den dimekdür min ma'nāsına. Ve zarūret-i vezn-içün vāv ze ye muttaşıl okunur. Fuḥş zamme fā ile her yerimiz müstaḳbiḥ olan şeydür. Eger ḳavl cihetinden olsun ve eger fi'l cihetinden olsun. Ammā burada ḳül cihetinden olan murāddur. Evlādü'l-zinā veledleri dimekdür. Burada murād sāilleridür. Leb dudaḳdur. Zarūret-i vezn-içün burada lebān mevzi'inde vaki' olmuşdur. Ya'nī müfred cem'-i mevzi'inde vāki' olmuşdur. Bā zāiddür. Te'kīd ifāde ider ve mażmūm okunur. Tafşīli zen ne' beytindedür. Bend bānuñ fethi-y-le emr-i hāzırdur. Baḡla dimekdür. Hiṭāb-ı 'āmdur her eşidene. Dīde ism-i mef'ūldür. Görüş ma'nāsına. Bāş fi'l-i muzāri' muḥāṭabdur. Olursın dimekdür. Ḳufl ḳāfuñ zammi-y-le geliyordur. Zer altundur. K'ez ki ezden muḥaffefdür. Ki ḥarf-i rābıṭ. Ez den dimekdür. Behr bānuñ fethī ve ḥānuñ sūkūni-y-le edāt-ı taḥşīşdür. Ez ile istimāl olsa li-ecl ma'nāsınadır. Ya'nī ta'līl meşelā ez behr-i to senden öturi dimekdür. Ferc ma'rūf. Ester elifüñ fethi-y-le ḳatırdur. Est meşrūḥ. Maḥşūl-i beyt. Altun daḥi sāillerüñ yaramaz ḳavlınden dudaḳların baḡla ya'nī virmedüñ saña yaranur söz söylemesinler görüşü olur. Sen altun kilidüñ ḳatıruñ fercinden ötüridür. Zīrā ḳatıruñ ferclerini altun kilidler ile kilidlerler imiş tāki ḳartırcılar ḳatırlara yakınlık idüb şāḥibine 'ār lāḥiḳ

11A

'ār lāḥiḳ olmasın içün. Bu beyitte sāilleri evlādü'l-zinā ile ta'bīr ve dudaḳlarını ḳatırların fercine teşbīḥ eylemişdür. Ḥāşılı istisnā' vechile sāilleri zemdür.

Gerçi hoş bâşed zer ibra zi zer-i k'ibrâst est tâc

Behr İbrâhim ü zer na'leyn pâ-y-i Âzerest.

Gerçi egerçiden muhaffefdür. Egerçi eger nedeñli dimekdür. Bâşed fi'l-i muzâri'dür. Olur dimekdür. Zer altundur. İbrâ elifüñ kesri-y-le biribirinden geçişmekdür. Kün kâf-ı 'Arabîñüñ zammi-y-le ol dimekdür. Zâ-i müfrede-i mekşüre ezden muhaffefdür. Ez ibtidâ'-i gâyet içündür. Den dimekdür ne ma'nâsına. Zer altundur. Ba'zı sühanda zerüñ yerine ki hudûd u şems. Ki harf-i ta'lîl. Hûd hâ-i mu'cemenüñ zammi-y-le ve vâv-ı resmi-y-le edâtdur ki ismüñ âhirine lâhik olur. Hük-m-i mertebede mahşûş hâline delâlet ider. Türkîde de şâyi'dür. Ba'zı ibâretde hîred böyle makâmlarda te'kîd için gelür ve te'kîd ifâde ider. Ancak dimiş ve üstâdlar taqđirinde hûd haqîkat dirler. K'ibrâst ki ibrâstdan muhaffefdür. Ki harf-i ta'lîl. İbrâ meşrûh. Ammâ burada îhâm tarîki-y-le vâqi'dür. Ya'nî lafzına ve ma'nâsına taħammül var ki evvelkisi ma'nâ-yı haqîkîsi ve ikincisi ma'nâ-yı îhâmisidür. Est meşrûh. Müfâde tâca muḳayyetdür. Tâcet taqđirindedür. Tâc 'Arabîdür. Pâdişâhlar zemân-ı sâbıkda başlarına örtükleri kisvetlerine dirler ki zemân-ı sâbıkda örterler imiş. Ammâ burada zemânda külliyyen metrûkdur. Her diyarda muraşşa' tâc örtmeği Hulefâ'-i 'Abbâsiyyeden en evvel muntaşır billâh peydâ eyledi. Behr edât-ı taḫşîşdür. İbrâhîm burada îhâm tarîki-y-le vâqi'dür. Ya'nî İbrâhîmden Hâzret-i İbrâhîm murâd ola yâ adı murâd ola. Vâv harf-i atıf. Zerde îhâm tarîki-y-le vâqi'dür. Ya'nî altun yâ zerüñ zerri hâşılı lafzına ve ma'nâsına maḫmili var. Na'leyn lâmuñ fethi-y-le na'luñ tesniyesidür Lügat-i 'Arabda. Ammâ lâmuñ kesri-y-le tesniye degildür. Fars ve Türk isti'mâlinde pâ-y ayakdudur. Âzer de îhâm tarîki-y-le vâqi'dür. Ya'nî İbrâhîm Peyğamberüñ yâ babasız yâ babasınıñ adına maḫmili var ki evvelkisi ma'nâ-yı haqîkîsi ikincisi ma'nâ-yı îhâmisidür. Maḫşûl-i

beyt. Egerçi eyi olur. Altun eberr ile ya'nî geçişmek ile altundan ya'nî sen ondan geç ve o senden geçsün. Zîrâ ma'nâ-yı ibrâ tâcdur. Hâzret-i İbrâhîm Peygamber içün yâ lafzı ibrâ tâc-ı İbrâhîm Hâzret-i Peygamberüñ adı içün

11B

daği zer ya'nî altun Āzerüñ ayağınuñ na'linidür. Yâ lafz-ı zer Āzerüñ ayağınuñ na'linidür.

Ez riyā pīşe mecū hācet ki cūdeş 'ārziyyet

Mīve ki ārd dīraht-ı huşk k'ez bārān terest.

Ez ibtidā'-i gāyet içündür. Den dimekdür ne mā'nasına. Riyā pīşe ve vasf-ı terkîbidür. Yâ şıfatlı ma'nāsına. Mecū mīmüñ fethî ve cīmüñ zammi-y-le nehy hāzırdur. İsteme dimekdür. Hıṭāb-ı 'āmdur her eşidene. Hācet ma'rūf. Ki ḥarf-i ta'lîl. Cūd cīmüñ zammi-y-le cömerd cömerdlikdür. Şın zamîr-i gāibdür. Yâ rāci'dür. 'Ārız rānuñ kesri-y-le soñra olmuş şey'-i yā-yi nisbet içündür. Est meşrūh. Mīve yemişdür ki kāfuñ fethi-y-le zemāndan sūaldür. Heçen dimekdür. Ard fi'l-i muzāri'dür. Getürür dimekdür. Diraht dāluñ kesri-y-le 'āgacdur. Huşk izāfet-i mevşūfuñ şıfatına izāfeti kabîlindendür. Hāşılı beyāniyyedür ve zarûret-i vezn-içün yâ-i baṭni-y-le-dür. Ya'nî tānuñ kesrî temām işbā'la okunur. Huşk hānuñ zammi-y-le kırıdır. K'ez ki ezden muḥaffedür. Ki ḥarf-i ta'lîl. Ez meşrūh. Bārān yağmurdur. Ter yaşdur. Est meşrūh. Maḥşul-i beytdür. Riyā şınıklıdan hācet isteme. Zîrâ anuñ cömerdligi 'ārızîdür. Zîrâ meyve hecn getirür. Kırı ağac zîrâ yağmurdan yaşdur. Bu beyitte mışrā'-ı şānî mışrā-ı evvele ḥükm-i ta'lîlde vāki'dür ve daği temşîl ṭarîkiyle vāki'dür.

Leb neyālāyend ehl-i himmet ez hān-ı ḥasān

Derḥōr dendān encüm gerde-i māh u ḥorest.

Leb dudakdur. Neyālāyend fi‘l-i muzāri‘ menfī‘dür. Bulaşdırmazlar dimekdür. Ehl-i himmet himmet ehl-i dimekdür. Ehlüñ himmete izāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya‘nī lāmuñ kesrī temām işbā‘la okunur. Ez ibtidā’-i ğāyet içündür. Den dimekdür ne ma‘nāsına. Hān vāv-ı resmī ve elif-i şābit-ile sofradur. Hān izāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya‘nī nūnuñ kesrī temām işbā‘la okunur. Hāsān hānuñ fethi-y-le cem‘idür. Nā-kesler dimekdür. Müfredi ḥasdur. Hānuñ fethi-y-le nā-kes ma‘nāsına. Derḥōr dāluñ fethī ve vāv-ı resmi-y-le lāyık ma‘nāsınadır. Dendān dişdür. Encüm izāfeti müşebbehüñ müşebbeh izāfeti kabīlindendür. Hāşılı beyāniyyedür. Encüm elifüñ fethi-y-le yıldızlar dimekdür. Müfredi necmdür yıldız ma‘nāsına. Gerde kāf-ı ‘Acemīnūñ kesri-y-le ma‘rūf itmekdür. Yufḫacık āhirinde hā-i resmī üzerinde ‘ayn-ı teberrā şeklinde ya‘nī kuyruğı kesük ‘ayn şeklinde hemze nişānesi izāfet içündür. Tafşīli zen ne’ beytindedür. Māh ıder. Vāv harf-i ‘aṭıf.

12A

‘Aṭıf. Ḥor hānuñ zammi-y-le güneşdür. Est meşrūḥ. Maḥşūl-i beyt. Tūṭaḫ bulaştırmazlar. Ehl-i himmet nā-keslerüñ sofrasından zīrā yıldızlar gibi dişe lāyık ay ve güneş girdesidür. Bu beyitte mışrā-ı şānī mışrā-ı evvele hükm-i ta‘lilde vaḳi‘dür ve hem temşīl ṭarīḳi-y-le vāḳi‘dür.

Ṭāmī‘ān ez behr-i ṭama‘ pīş-i her ḥes ser niḥend

Ḳānī‘ān rā ḥande ber şāh-ı vezīr-i kişverest.

Ṭāmī‘ān cem‘idür. Tama‘ idiciler dimekdür. Müfredi ṭama‘ dimekdür. Ṭama‘ idici ma‘nāsına. Ez ibtidā’-i ğāyet içündür. Den dimekdür min ma‘nasına. Behrūñ

tafşîli zer bi-dih beytindedür. Tama‘ t̃ānuñ zammī ve ‘aynuñ sükûni-y-le yimeklikdür. Pîş bā-i ‘Acemînuñ kesri-y-le öñ dimekdür. Ba‘zı sūhanda pîş yerine zîr düşmiş. Zîr aşağı dimekdür. Her tenkîr içündür. Tafşîli çün selāmet beytindedür. Fes fānuñ fethi-y-le nā-kes ma‘nāsınadır. Kāni‘ān cem‘idür. Kanā‘at idiciler dimekdür. Müfredi k̃āni‘dur. Kanā‘at idici ma‘nāsına. Rā burada edāt-ı taḥşîşdür. Tafşîli zen ne’ beytindedür. Hāde gülmekdür. Ber ḥarf-i istilā‘dur. Üzre ma‘nāsına. Şāh pādîşāhdur. Vāv ḥarf-i ‘aṭîf. Vezîr ma‘rūfdur. Kişver kâf-ı ‘Arabînuñ kesri-y-le memleketdür. Est meşrūḥ. Maḥşûl-i beyt. Tama‘ idiciler yimeklikden ötüri her nā-kes öñüne baş қorlar. Kanā‘at idiciler içün gülmek memleketüñ şāhınuñ vezîrinüñ üzerinedür.

Mākiyān ez behr-i dāne mī berd ser zîr kāh

Ḳahḳaha ber kūh u ber der şîve-i kebk terest.

Mākiyān tavuқdur müfreddür. Cem‘i mākiyānāñ gelür. Ez behrūñ tafşîli zer bi-dih beytindedür. Dāne ma‘rūfdur. Ne edāt-ı ḥāldür. Ya‘nī muzāri‘ün evveline dāḥil olur. Hāle taḥşîş ider. Nice ki bā edāt-ı istikbāldür. Ya‘nī muzāri‘üñ evveline dāḥil olur. İstikbāle taḥşîş ider. Berd fi‘l-i muzāri‘dür. İltür dimekdür. Gördüğümüz sūhanlarda nūn-ile bi-refd yazıldığı ya‘nī cem‘ şıḡası-y-la yazıldığı kalem nāsıḥdan seḥvdür. Taḳṭī‘ine mürāca‘atla zāḥir olur. Ğalaṭ-ı neşā-i mākiyānı cem‘-i zan eylemekdür. Ser sīnūñ fethi-y-le başdur. Zîr zānuñ kesri-y-le aşağı dimekdür. Burada alt murāddur. Kāh sāmāndur. Ḳahḳaha gülmekdür. Ber burada zarfiyyet ifāde ider. Kūh ṭaḡdur. Vāv ḥarf-i ‘aṭîf. Ber meşrūḥ. Der dāluñ fethī ve rānuñ sükûni-y-le lūḡat-i ni‘metullahda ṭaḡ tepesidür dimiş ve Sūdī Efendī dimişkidür : “Girīvenüñ etegidür.” Girīve

12B

kāf-ı ‘Acemīnūñ fethī ve kesri-y-le beleñdür. Ya’nī ıaıuñ sırtı ve anuñ daıı ‘ādetā dere şekli olur. Güyā ki ol belūñi aşıb geçmege bir ıapıdır. Ekşeri keklik öyle yirde olaıandur. Ol cihetden Kebk Deresi dirler. Şīve şınuñ kesri-y-le pīşe ya’nī şan‘at dimekdür. Hā-i resmī üzerinde hemze nişānesi izāfet içündür. Tafşīli zen ne’ beytindedür. Kebk iki kāf-ı ‘Arabīnūñ fethī ve sükūni-y-le keklikdür. Nerre izāfet-i mevşūfuñ sıfatına izāfeti kabīlindendür. Haşılı beyāniyyedür ve żarūret-i vezn-içün yā-i baıniyledür. Ya’nī kāfuñ kesrī temām işbā‘la okunur. Nūnuñ fethi-y-le erkekdür. Est meşrūh. Maşşul-i beyt. Tāvuk dāneden öturi iltür baş şaman altına gelmek taı üzerinde daıı taı tepesi üzerinde erkek keklik şīvesidür. Bu beyit evvelki beyitte temşil tarīkı-y-le vākı‘dür. Mākiyān-ı ber diğ zīr kūh u ber diğ zer ile ıahııaha ber kūh u saırā şīve-i kebk ner-ast.

Nef-i ‘āme ‘āme rā evleviyyet ārī dümm-i ĥar

Hoş meges rā nīst ammā kūñ dān ĥar rā der ĥorest.

Nef-i fāide ma’nāsınadır. ‘Āme mīmūñ fethi-y-le cāhil ma’nāsınadır. Aşlında mīmūñ teşdīdi-y-le-dür. Ammā burada żarūret-i vezn-içün taııf olınmışdır. ‘Āme meşrūh. Rā burada bā-i şıla ma’nāsınadır. Yā edāt-ı taışışdır. Tafşīli zen ne’ beytindedür. Evveli ma‘rūfdur. ‘Arabīde lāmuñ fethi-y-le-dür. Ammā ‘Acem yā şeklinde yazılan elifūñ mā-ıabli meksūr ider. Elif yāya dōnsün-içün. Est meşrūh. Ārī med ile eved dimekdür. Edāt-ı taşdııdır. Belī ma’nāsına. Meges rān vaşf-ı terkībidür. Segūñ sürci ya’nī yelpāze ma’nāsına yā-yi vaıdet içündür. Est meşrūh. Ammā ma‘rūf. Türkīde de şāyi‘dür. Kūn kāf-ı ‘Arabīnūñ zammī ve nūnuñ sükūni-y-le-dür dobor ma’nāsınadır. Ammā burada ĥara muzāf olmaıa nūn kesir-ile okunur. Zīrā Fārisīde muzāf meksūr okunur. Ĥar meşrūh. Rā meşrūhdur. Ĥor lāyıı ma’nāsınadır.

Est meşrūh. Maḥşūl-i beyt. Cāhilūñ nef'-i evvelidür. Belī eşek kuyruğı berāy-i segūñ sürücidür. Ammā eşek debrene lāyıkdur. Ma'lūm ola ki bu beyitte āḥir-i kelām evvel gelene temşīl kabīlindendür ve daḥi mısrā'-ı evvelde cāhil nāfi'i ḥara ve mısrā-ı şānide cāhil müntefi' gözümüze teşbīh eylemişdür. Ḥāşılı eşna' vechile cāhili ...

Merd-i kāsib k'ez meşakḳat mī-künd kefi dorost

Behr nā-hem-vāre reh-i nefs-i dağla sohān gerest.

Merd mīmūñ fethi-y-le erdür. Kāsibe izāfet-i mevşūfuñ şıfatına

13A

şıfatına izāfeti kabīlindendür. Ḥāşılı beyāniyyedür. Kāsib sīnūñ kesri-y-le kesb idici dimekdür. K'ez ki ezden muḥaffefdür. Ki ḥarf-i rābiṭ. Şıfat bil mevsūfdur. Ez ibtidā'-i ḡāyet içündür. Den dimekdür ne ma'nāsına. Meşakḳat mīmūñ ve ḳāf-ı müşeddedenūñ fethāleri-y-le ḳatı rahmet dimekdür. 'Arabīdür. Mī mīmūñ kesri-y-le edāt-ı ḥāldür. Ya'nī muzāri'ūñ evveline dāḥil olur. Ḥāle taḥşīş ider. Niceki bil edat-ı istikbāldür. Ya'nī muzāri'ūñ evveline dāḥil olur. İstikbāle taḥşīş ider. Küñd kāfuñ zammī ve nūnuñ fethi-y-le fi'l-i muzāri'dür. İder dimekdür. Kef aya dimekdür. Fā-yı 'Arabīde müşedded ve Fārisīde muḥaffefdür. Kefeş rā taḳdīrindedür. Rā edāt-ı mef'ūldür. Dorost dālūñ ve rānuñ zammeleri-y-le iri dimekdür. Behr bānuñ fethī ve hānuñ sūkūni-y-le edāt-ı taḥşīşdür. Nā-hem-vāre düzsüz eyri dimekdür. Hā-i resmī üzerinde 'ayn-ı teberrā şeklinde ya'nī kuyruğı kesük 'ayn şeklinde hemze nişānesi yā-i maşdardan 'ivāz yazılır. Tafşīli zen ne' beytindedür. Nefs nūnuñ fethī ve fānuñ sūkūni-y-le ma'rūfdur. Değal dālūñ ve ḡaynuñ fethāleri-y-le evdür ki içi taşrası gibi olmaya ḳalb ola. Sohān sīnūñ zammi-y-ledür. Bī vāyegidür. Ger burada edāt-ı fā'ıldür.

Türkide ci ma'nāsına. Est meşrūh. Maḥşül-i beyt. Kesb idici er ki meşakkatden ider. Kefini iri kalb nefsuñ iriligi çündür düricidür. Bu beyitte merd kāsibi dücüye ve kefi düreb teşbīh eylemişdür. Hāşılı merd-i kāsibi aḥsen vechile medḥdür.

Sāgar-ı rāḥat būd ez kesb ber kef-i ābile

Vaḳt-i ān kes ḥoş ki rāḥat yāfte zīn sāğerest.

Sāgar gāynuñ fethi-y-le ḳadeḥ dimekdür. Rāḥat izāfet-i beyāniyye ve zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya'nī rānuñ kesrī temām işbā'la okunur. Rāḥat ma'rūfdur. Türkide de şāyi'dür. Ez ibtidā'-i gāyet içündür. Den dimekdür min ma'nāsına. Ber ḥarf-i isti'lādur üzre ma'nāsına. Kef beyt-i sābıḳda meşrūh. Ābile ḳabarcıkdur. Kes kimsedür. Vaḳit ma'rūf. Ān medle o dimekdür. Türkide de müsta'meldür işāreddür. Ba'ide kes kimsedür. Ḥoş eyidür. Ki ḥarf-i rābıt. Rāḥat meşrūh. Yāfte ism-i mef'ūldür. Yāften lafzından müştakḳ bulmuş ma'nāsına. Zīn ez īnden muḥaffedür. Ez meşrūh. Īn bu dimekdür ḳarībe işāretdür. Sāgar meşrūh. Est meşrūh ma'nāda yāfete muḳayyeddür. Maḥşül-i beyt. Rāḥat ḳadeḥi olur. Kesbden kef üzre ḳabarcıḳ o kimsenüñ vaḳti iyi ki raḥat bulmuşdur. Bu ḳadeḥden ḥāşılı kesbi aḥsen vechile

13B

mdḥdür. Ma'lūm ola ki bu beyitte iki mışrā'da sāgaruñ tekerrüründe şan'at-ı bedīiyye-yi şi'riyyeden reddü'l-'aczü 'al-eş-şadr şan'atı var. Zīrā beytüñ evvel mışrā'ında mezkūr olan lafz-ı bi-'aynihī āḥir mışrā'ında mezkūrdur.

Ferc rā bend ez gelū ki k'ez zenān sa'terī

Fāriğest ān-kes ki ḳūt-i o zi nān u sa'terest.

Ferc fānuñ fethī ve rānuñ sūkūni-y-le ‘avretüñ ve erüñ edeb yerine dirler. Eger ne deñli evvelde isti‘māle ġālib ise de ammā burada murād-ı şānīdūr. Ya‘nī erüñ edeb yeridūr zeker ma‘nāsına. Nice ki kelāmuñ āhiri buña delālet ider. Rā burada bā-i şıla ma‘nāsınadur. Yā edāt-ı taḥṣīṣdūr. Tafṣīli zen ne’ beytindedūr. Bend bānuñ fethi-y-le bāğ dimekdūr. Ez ibtidā’-i ġāyet içündūr. Den dimekdūr ne ma‘nāsına gelūr. Gelū kāfuñ fethi-y-le boğazdur. Kūn kāfuñ zammi-y-le emr-i ḥāzırdur. Eyle dimekdūr. Ḥiṭāb-ı ‘āmdur her eşidene. K’ez ki ezden muḥaffedūr. Ki ḥarf-i ta‘līl. Est meşrūḥ. Zenān zānuñ fethi-y-le cem‘idūr. ‘Avretler dimekdūr. Müfredi zendūr ‘avret ma‘nāsına. Sa‘terī sīnūñ fethi-y-le bir ḳabīlenin adıdur. ‘Avretler dimekdūr. Müfredi zendūr. ‘Avret ma‘nāsına. Sa‘terī sīnūñ fethi-y-le bir ḳabīlenūñ adıdur. ‘Avretleri ziyāde ġüzel olur. Nice üstāddan mesmū’dur. Fāriğ rānuñ kesri-y-le vāz gelici dimekdūr. Türkīde de müsta‘meldūr. Est meşrūḥ. Ān-kes ki beyt-i sābıkda meşrūḥ. Ḳūt ḳāfuñ ve vāvuñ sūkūni-y-le rızık ma‘nāsınadur. O zamīr-i ġāibdūr. Türkīde de müsta‘meldūr. O dirler. Ān-kese rāci’dūr. Zā-i müfrede-i meksüre ezden muḥaffedūr. Ez meşrūḥ. Nān ekmekdūr. Vāv ḥarfī ‘aṭıf. Sa‘ter sīnūñ fethi-y-le burada yarpūz ma‘nāsınadur ki meşhūrdur. Üç dürli olur biri ṭağda ve biri ırmağ kenārında ve biri yabānda biter. Zīrā yarpūza ba‘zıları sa‘ter de dirler. Nice ki ba‘zı ṭıb kitābında meşhūrdur. Burada dige zīrā sa‘ter sīnle ve şādla da cāizdūr. Lüğatda bir nice ma‘nāya gelūr. Biri ġüveygi otı ve biri kekik didikleri ot ki biri yassı ve bostānsī ve ḥayli olur. İzāfi çokdur. Ba‘zı ṭavīlū’l-varağ ve ba‘zısı müdevverū’l-varağ ve ba‘zısı aḳıḳū’l-varağ ve ba‘zısı ‘arīzü’l-varağ olur ve biri ṭağ nanesi ve biri zebağ ki ‘avretler isti‘māl iderler ve biri ‘avret seven ‘avretdür. Est meşrūḥ. Maḥşūl-i beyt. Ferc ya‘nī zekere bāğı boğaz gören ile ya‘nī ṭa‘āmı eliyle şehvetüñ keseli

zîrâ Sa‘terî Kabîlesinüñ ‘avretlerinden fâriğdür. O kimse ki onuñ kuvveti ememkül veya bundandır.

Her ki rā har sāhet şehvet nīm hardal gū be-‘aķıl

Hōd be-fehm hōrde-bīnān nīm hardal hem harest.

14A

Harest her ki rā de ki isimdür kes ma‘nāsına. Ve rābıt olan ki zarūret-i vezn-içün hāzıf olunub ki yerine kām olmuşdur. Hāşılı hāzıf ve işāl kabîlindendir. Takdîr-i kelām ve aşl-ı kelām herkes rā ki dūr. Her tenkîr içündür. Lākin yalnız isti‘māl olunmaz belki ism-i āhîr-ile terkîb olunub o ismüñ ma‘nāsında tenkîr ifade ider. Ve bu lafzı Türkîde de isti‘māl olunur. Meşelâ her birisi dirler. Kes kimsedir. Derrâ edât-ı mef‘ûlün harf-i rā‘bıt tafşîlleri geçmiştir. Har hānuñ fetih-y-le eşekdür. Sāhet fi‘l-i māzîdür. Mucib-i lügat düzdi demekdür. Ammâ ıstılâh ehl-i Farsda eyledi ma‘nāsınadır. Şehvet ma‘rûf. Nīm nūnuñ kesri-y-le yarımudur. Hardal hānuñ ve dāluñ fetihleri-y-le ma‘rûf tohumdur. Türkîde de müs‘tameldür. Gū kâf-ı ‘Acemînün zammi-y-le emr-i hāzırdur. Di demekdür. Hıţâb-ı ‘āmdur her eşidene. Bâ-i müfrede ma‘a ma‘nāsınadır. Aķıl-ı lügatda habbe dirler. Edrâs-ı esâtize ‘aķıl tesmiye olındı. İnsân ad itdügünden habs ve hüsn ‘ad itdügüne müteabbid olduğı-içün hāşılı dārr u nāfi‘ beytine mümeyyize şıfatdur. Ba‘zı sühanda ‘aķıl birine fehmdür ve şemsdür. Fehm anlamakdur. Hōd hā-i mu‘cemenün zammi-y-le ve vāv-ı resmi-y-le burada edâtdur ki ismüñ āhîrine lâhik olur. Hük-m-i mertebede mahşuş hālete delâlet ider. Türkîde de şāyi‘dür ve ba‘zı ibâretde hōd böyle makamlarda mukhemdür. Te’kîd içün gelür ve te’kîd ifâde ider ancak dimiş. Ve üstâdlar takdîrinde hōd hakîkat dirler. Bâ-i müfrede ma‘a ma‘nāsınadır. Fehm anlamakdur. Hōrde-bīnān vaşf-ı

terkibidür cem'idür. Ufağ şey'-i görıciler dimekdür. Murād ince şey'-i görıciler dimekdür. Müfredi hordebīnīdür. Nīm meşrūh. Hardal meşrūh. Hem edāt-ı cem'idür. Türkide de müsta'meldür. Hem böyle iderim hem şöyle iderim dirler. Har meşrūh. Est meşrūh. Maḥşul-i beyt. Her kimse ki har düzdi ya'nī har eyledi. Şehvet 'ağılla aña yerim hardal dī elbetde ince şey görıcilerün fehmi-y-le yirüm hardal hem hardur. Hāşılı şehvetine tābi' olana eşna' vechile zemdir. Ma'lūm ola ki bu beyitte iki mışrā'da benim hardal lafzında şan'atı bedīiyye'-yi şi'riyyeden ihām var. Ya'nī hem ma'nāsına ve hem lafzına taḥammüli var ki evvelkisi ma'nā-yı haqıķisi ve ikinci ma'nā-yı ihāmisi.

Sifle rā manzūr ne tevān sāhten k'o ho bervest

Mih rā der dīde-i ne tevān küften ku ez zerest.

Sifle sīnūn kesrī ve fānuñ sūkūni-y-le kendi nev'inden alçağ gevherli olan kimseye dirler. Rā edāt-ı mef'ūldür. Man'zūr fihden muḥaffedür. Nazar olunmuş ma'nāsına. Ne tevān sāhten amel-i terkib kudreti selb ider. Dürmege

14B

ya'nī eylemege kudret olmaz sonra fi'l-i āhiri nefyde isti'māl olındı. Ya'nī eylemege olmaz ve ba'zı kere mübālağadan ötürü aşl terkib isti'māl olunur. Burada ikiside ḥasendür. K'o kāfuñ zammi-y-le ki o dan muḥaffedür. Ki harf-i rābiṭ. O zamīr-i gāibdür. Türkide de müsta'meldür. O dirler. Sifleye rāci'dür. Hüb-rū vaşf-ı terkibidür. Güzel yüzli ma'nāsına. Est meşrūh. Mih ma'rūf. Rā edāt-ı mef'ūldür. Der bā-i şıla ma'nāsınadır. Ne tevān küften dökmege kudret olmaz ya'nī dökmege olmaz. Kū meşrūh. Ez den dimekdür. Zer altun. Est meşrūh. Maḥşul-i beyt. Alçağı nazar olunmuş eylemek olmaz ki o güzel yüzlidir. Zīrā mūncī göze dökmege ya'nī çaḳmaḳ

olmaz ki o altundandır. Bu beyitte mışrā‘-ı şānī mışrā‘-ı evvele temşīl tarīķi-y-le vāķi‘dür ve hem hükmi ta‘līlde vāķi‘dür.

Şāhdān zer taleb rā ‘arız-ı pür haṭṭ u hāl

Der kef-i ṭāmi‘ be-kaşd māl-i merdüm maḥżarest.

Şāhdān cem‘idür. Maḥbūblar dimekdür. Müfredi şāhiddür. Maḥbūb ma‘nāsına. Zer tāleb izāfet-i mevşūfuñ şıfatına izāfeti kabīlindendür. Hāşılı beyāniyyedür ve zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya‘nī nūnuñ kesrī temām işbā‘la okunur. Zer taleb vaşf-ı terkībisidür. Altun isteyici ma‘nāsına ve cāizdür ki şāhdān zer taleb ya‘nī muzāf bile vaşf-ı terkībi ola altun isteyici maḥbūblar demek ola bunun gibi ve vāfir vāķi‘ olmak cāridür. Rā edāt-ı taḥşīsdür. ‘Arız ‘Arabīde rānuñ kesri-y-le-dür. Ammā ‘Acem fethi-y-le okur yañak ma‘nāsına. ‘Arızuñ pür haṭṭı izāfeti mevşūfuñ şıfatına izāfeti kabīlindendür. Hāşılı beyāniyyedür ve zarūreti vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya‘nī zāduñ kesrī temām işbā‘la okunur. Pür haṭṭ u hāl vaşf-ı terkībidür. Haṭṭ u hālla ṭolı dimekdür ve cāizdür ki muzāf ya‘nī ‘arız bile vaşf-ı terkībi ola. Haṭṭ u hālla ṭolı ‘arız ma‘nāsına. Pür bā-i ‘Acemīnūñ zammi-y-le ṭolı dimekdür. Haṭṭ hānuñ fethi-y-le şakaldur ki tāze belürmiş ola. O ḥarf-i ‘aṭıf. Hāl beñdür. Der ḥarf-i zarf. Kef kāfuñ fethī ve fānuñ teşdīdi-y-le ‘Arabīdür ve taḥfīfle Fārisīdür. Burada taḥfīfledür āya ma‘nāsına. Ammā burada el murāddur. Zıkr-i cüz’-i ve irāde-i kül tarīķi-y-le ṭa‘āma izāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Ya‘nī fānuñ kesrī temām işbā‘la okunur. Ṭāmi‘ mīmūñ kesri-y-le ṭama‘ idici dimekdür. Burada pezevenk murāddur. Nice ki üstāddan mesmū‘dur ve cāizdür ki ṭa‘āmdan murād altun taleb idici maḥbūblar ola. Zamīr yerine ṭāmi‘ getürdi ki tefennün fi’l-‘ibāre ola. Nice ki ḥāṭır pür kuşūra ḥuṭūr eyledi.

15A

Eyledi. Bi-kaşd-i mūfir maḥzar-ı mūte‘allikdūr. Bā ḥarf-i şıla. Kaşd ma‘rūf. Māl ma‘rūf. Merdüm ḥalk ma‘nāsinadur. Maḥzar mīmūñ ve zāduñ fetihleri-y-le kâzî secilidūr ki iki ḥaşmuñ kışşası ve meclis-i ḥükümde ne cari olursa anda yazılır. Hāşılı ḥukm kâğıdıdır ve da‘vāsız bey‘ ve rehin ve ikrār ve buña beñzer şeyler yazıldığı kâğıda şaṇ dirler ki ikrār kâğıdı dimekdür. Amma ḥuccet ya‘nī delīl ve veşīka ya‘nī muḥkem şey’-i bu üçünede ya‘nī maḥzarda ve sicilde ve şaṇa da tenāvvül ider. Zīrā bu üçünde ḥuccet ve şakat ya‘nī maḥkemelik ma‘nāsı vardır. Hāşılı ḥuccet ve veşīka üçünede ıtlāk olunur. Est meşrūh. Maḥşul-i beyt. Altun taleb edici maḥbūblar içün ḥaṭṭ ve ḥalle ṭolı yañaḳ pezevengüñ elinde ḥalkuñ malını kaşda maḥzardur. Ya‘nī ḥukm kağıdıdır. Hāşılı maḥbūba heves māla zarar olduğu iş‘ardur.

Rüzgār tebre dest ḥālī ve dil-i pūr heves

Şebb-i dırāz ve nā-ḥunān-ı üftāde ve a‘zā gerest.

Rüzgār zemān ma‘nāsinadur. Ti ḥiṭāb içündür. Tebre bulānıḳ ve karañū dimekdür. Dest eldür. Ti meşrūh. Ḥālī boş dimekdür. Vāv ḥarf-i ‘aṭıf. Dil dāluñ kesri-y-le gönüldür. Dilet taḳdīrindedür. Pūr bā-i ‘Acemīnūñ zammi-y-le ṭolı dimekdür. Heves arzū ma‘nāsinadur. Hāşılı pūr heves vaşf-ı terkībidür. Arzū-y-la ṭolı dimekdür. Şeb gicedür. Şebbet taḳdīrindedür. Dırāz dāluñ kesri-y-le uzundur. Vāv ḥarf-i ‘aṭıf. Nā-ḥunān cem‘idür. Tırnaklar dimekdür. Nā-ḥunānest taḳdīrindedür. Müfredi nāḥündür. Üftāde elifūñ zammi-y-le düşmiş dimekdür. Vāv ḥarf-i ‘aṭıf. A‘zā cem‘idür. ‘Uzuvlar dimekdür. ‘Āzāyest taḳdīrindedür. Ger kāf-ı ‘Acemīnūñ fethi-y-le uyuzdur. Est meşrūh. Maḥşul-i beyt. Rüzgāruñ bulānıḳ ve karañū aña boş daḥi gönüñ arzū-y-la ṭolı kiminūñ uzun dāḥidür. Tırnaklaruñ düşmiş. Ya‘nī keskin degil

daḥi a‘zā uyuzdur. Ma‘lūm ola ki bu beyitte mışrā‘-ı şānī mışrā‘-ı evvele temşīl ṭarīķi-y-le vāķi‘dür.

Dest-dih bā rāstān der kaṭ‘-ı deştihā-yı ṭab‘

Bī ‘aṣā migūzer ki der rāh-ı to ṣad cūy u cerest.

Dest eldür. Dih dāluñ kesri-y-le emr-i muḥāṭabdur. Vir dimekdür. Bā rastān dihe müte‘allikdür. ‘İbāret bir bārāstān gerek idi. Żarūret-i vezn-içün bārān dimiş. Zīrā bafilān begüflānedür dimekdür. Bafilān begüfūlānla vesair dimekdür. Burada murād oldur yāḥūd bā burada ḥarf-i şıladur. Yā-i müfrede ma‘nāsına. Rāstān cem‘idür. Doğrular dimekdür. Der ḥarf-i zarfdur.

15B

Kaṭ‘ kesükdür. Deştihā cem‘idür. Ovalar dimekdür. Müfredi deştdür. Ova ma‘nāsına. Yā izāfet içündür. Zīrā bir kelimenüñ āhirinde vāv yā elif ola ḥālet-i izāfetde añaya isbāt eylemek kā‘idedür. Ṭab‘a izāfet-i isti‘āre ṭarīķi-y-le-dür. Ṭab‘ ṭabī‘at ma‘nāsınadır. Bī ḥarf-i nefydür. ‘Aṣā ma‘rūfdur. Migūzarend muḥāṭabdur. Ki ḥarf-i tā‘līldür. Der ḥarf-i zarf. Rāh yoldur. Vāv ḥarf-i ‘aṭif. Cer cimüñ fetḥi-y-le seyl āktuğı yerdür. Est meşrūḥ ma‘nāda rāh tūya muḥayyeddür. Maḥşūl-i beyt. El virdüğimiz ṭabī‘at ovalarını kesmekde ‘aşāsız geçme ki senüñ yoluñdadur. Yüz arık ve yüz seyl yeri bu beyitte mışrā‘-ı şānī mışrā‘-ı evvele temşīl ṭarīķi-y-le vāķi‘dür.

Bāş der dīn-i şābit er tersi zi ḳahr-ı ḥaḳ ki pā

Gerde muḥkem der zemīn-i ‘ar‘ar zi bīm-i şarşarest.

Bāş emr-i ḥāzırdur. Ol dimekdür. Der ḥarf-i zarf. Dīn ma‘rūf. Şābit ma‘rūf. Er egerden muḥaffedür. Eger edāt-ı şartdur. Türkīde de müsta‘meldür. Eger şöyle eger böyle dirler. Lafzen yā taḳdīren fi‘l ister. Ters fi‘l-i muzāri‘ muḥāṭabdur. Ḳorḳarsın

dimekdür. Zā-i müfrede-i meksûre ezden muhaffefdür. Ez ibtidâ'-i gâyet içündür. Den dimekdür ne ma'nāsına. Qahr ma'rûf. Haq ma'rûf. Ki harf-i ta'lîl. Pā ayakdur. Gerde resm-i mef'uldür eylemiş ma'nāsına. Muḥkem mīmüñ zammî ve kâfuñ fetḥi-y-le ma'rûfdur. Der harf-i zarf. Zemîn yerdür. 'Ar'ar iki 'aynuñ fetihleri-y-le 'ar'ar serv ki çām ağacı dirler. Uzun olur ve boyu serve benzer. Zā-i müffedde meşrûḥ. Bīm bānuñ kesri-y-le kerkîdur. Şarşar iki sādūñ fetḥalari-y-le katı yeldür. Est meşrûḥ ma'nāda gerde muḳayyeddür. Maḥşûl-i beyt. Dīnde şābit ol eger kerkarsan ḥaḳḳuñ qahrından zīrā ayagın muḥkem eylemişdür. Yerde çām ağacı katı yelūñ kerkusundan bedīyyede mışrā-ı şānî ve mışrā'-ı evvele temşîl tarîki-y-le vâki'dür.

Nîkî āmûz ez heme er kem zi ḥōd āḥir çi 'ayb

Rastî der cedvel-i zer ger zi çübîn mıştarest.

Nîkî iyilik dimekdür. Yā-yi maşdariyyedür. Āmûz emr-i ḥāzırdur. Öğreden dimekdür. Ez ibtidâ'-i gâyet içündür. Den dimekdür ne ma'nāsında. Heme heb dimekdür cümle ma'nāsına. Er egerden muhaffefdür. Eger edât-ı şartdur. Türkîde de müsta'meldür. Eger şöyle eger böyle dirler. Lafzen yā taḳdīren fi'l ister. Kem kâf-ı 'Arabīnūñ fetḥi-y-le eksük dimekdür. Zā-i müfrede-i meksûre ezden muhaffefdür. Ḥōd kendi ma'nāsınadır. Āḥir Fārisî şarīḥdür. Ta'riz maḳāmında istimāl olunır. Mışrā-ı 'aşq bāzîne mene āḥir be cihān āverdem ya'nî 'aşq bāzî cihānına ben getürdim.

16A

Getürdüm. Āḥir dimekdür. Ya'nî sen daḥi bilürsin ki ḥālî böyledür. Ci cīm-i 'Acemīnūñ kesri-y-le ve hā-i resmi-y-le kelime-i istifhāmdur ne dimekdür. 'Ayb her şeyüñ zātine ve kıymetine nokşān virür şeye dirler. Hezūñ zıddıdır. Rās toḡrulukdur. Yā-yi maşdariyyedür. Der harf-i zarfdur. Cedvelūñ zerre izāfet-i beyāniyye ve

zarûret-i vezn-içün bâ-i batni-y-le-dür. Ya'nî lâmuñ kesrî temâm işbâ'la okunur. Cedvel marûf. Zer altun. Ger egerden muhaffefdür. Eger meşrûh. Çüb ağacdur. Yâ nîst nûñ-ı te'kîd nîst içündür. Mıstar mîmüñ kesri-y-le ve rānuñ fethi-y-le ism-i aletdür. Mıstar idecek alet dimekdür. Burada cedvel ağaç murāddur. Est meşrûh. Maḥşûl-i beyt. Eyilik öğren cümleden eger kendinden eksük isede âhirine 'ayb doğruluk altun cedvelde eger ağaca mensûb mıstardandır. Bu beyitte mısrâ'-ı şānî mısrâ'-ı evvele temşîl tarîki-y-le vâkı'dür.

Nîst kader-i 'ālî u dūn cüz be miḳdār-ı hüner

Ḳaşr-ı şeh rā pāsbān-ı ber bām u der-bān ber derest.

Nîst degildür dimekdür. Kader ma'rûf. 'Ālî izāfet-i lâmiyye ve zarûret-i vezn-içün yâ-i batniyledür. Ya'nî rānuñ kesrî temâm işbâ'la okunur. Miḳdāruñ hemze izāfetide böyledür. 'Ālî yüksekdür. Vāv harf-i 'atıf. Dūn dāluñ zammi-y-le alçaḳdur. Cüz cîmüñ zammi-y-le ğayr ma'nāsınadır. Miḳdār nisbete müte'allıkdür. Bā ma'ıyyet ifāde ider. Miḳdār mā'rûf. Hüner hānuñ zammî ve nūnuñ fethi-y-le şan'atı vaz'ında mahārete dirler. 'Aybuñ naḳîzîdür. Bu ise şeyüñ zātına ve kıymetine ve noḳşānına ve yürüyüşe dirler. Ḳaşr köşkdür. Şeh şāhdan muhaffefdür. Şāh pādişāh ma'nāsınadır. Rā edāt-ı taḥşîşdür. Pāsbān bekci dimekdür. Ber burada zarfiyyet ifāde ider. Bām tām üstidür. Vāv harf-i 'atıfdur. Der-bān kapıcıdur. Ber meşrûhdur. Der kapıdur. Est meşrûh. Maḥşûl-i beyt. Yükseküñ ve alçaḳuñ kaderi degildür. Hüner miḳdārınuñ ğayri-y-le zîrā pādişāhuñ ki köşk-içün bekci bacada daḥi kapıcıdur. Kapıdadur. Bu beyitte mısrâ-ı şānî mısrâ-ı evvele ḥükm-i ta'lilde vâkı'dür ve daḥi temşîl tarîki-y-le vâkı'dür.

Hikmet ender renc-i ten tehzîb-i 'aḳl u cān tost

Ḳaşd-ı vā'iz zecr-i eşḫāb u leged ber minberest.

Hikmet hānuñ kesri-y-le sebep ü ‘illet ma’nāsınadır. Ender harf-i zarfdur. Renc dāluñ fethi-y-le zahmet ma’nāsınadır. Ten gövdedür. Ten taqdīrindedür. Tehzīb pāk itmekdür. ‘Aqıl ‘aynuñ fethī ve kāfuñ sükūni-y-le lügatde habse dirler. İdrāki insāniyye ‘aql tesmiye

16B

olındı. İnsānī kubb ‘ad itdigünden ictināb ve hūsn ‘ad itdügüne muḵbil olduğı-içün ḥaşılı dārr u nāfi‘ beynine zamīre bir şan‘atdur. Vāv harf-i ‘atıf. Cān Fārisīde ve Türkīde de müşterek rūḥ-i ḥayvāniyyedür ki her diride vardır. Şet terāsetden muḥaffedür. To zamme-i şarīḥ ve vāv-ı resmi-y-le zamīr-i ḥiṭābdur. Sen dimekdür ente ma’nāsına. Est meşrūḥ. Kaşd ma’rūf. Vā‘iz ma’rūf. Zecr zāluñ fethi-y-le men‘ itmek ve nehy itmek ma’nāsınadır. Eşḥāb cem‘idür. Mūsāhibler ve yoldaşlar dimekdür. Burada vā‘iz dinleyen cemā‘at murāddur. Vāv burada harf-i ḥāldür. Leked lāmuñ fethī ve kāf-ı ‘Acemi-y-le depmedür. Ber harf-i isti‘lā. Minber mīmūñ kesri-y-le mürtefi‘ olıcaḵ ālet dimekdür. Est meşrūḥ. Maḥşul-i beyt. Senūñ gördük rahmetinde sebep senūñ aqluñ ve cānuña pāk itmekdür. Vā‘izūñ kaşdı cemā‘atı nehydür. Ḥālbūki depe mimber üzerinedür. Bu beyitte mışrā‘-ı şānī mışrā‘-ı evvele ḥükm-i ta‘līlde vāḳi’dür ve hem temşīl ṭarīḳi-y-le vāḳi’dür.

Kāmil ü nāḳiş ne yek-sānend der ḳaṭ‘-ı umūr

Ānça ez şemşīr mī āyed ne ḥadd-i ḥancerest.

Kāmil temām dimekdür. Vāv harf-i ‘atıf. Nāḳiş eksük dimekdür. Ne nūnuñ fethī ve hā-i resmi-y-le harf-i nefydür. Yek-sānend berāberdürler dimekdür. Yek-sānāndan muḥaffedür. Zīrā yek-sān berāberāndur rābıt istek cem‘idür. Der harf-i zarfdur. Ḳaṭ‘ kesükdür. ‘Umur elifūñ cemi-y-le işler dimekdür. Müfredi emirdür iş

ma'nāsına. Ānça üstüne dimekdür. Ez ibtidā'-i gāyet içündür den dimekdür. Şemşīr şinūñ kesri-y-le kılıcdur. Mī edāt-ı hāldür. Ya'nī muzāri'ūñ evveline dāhil olur. Hāle taḥşīş ider. Nice ki bā edat-ı istikbāldür. Ya'nī muzāri'ūñ evveline dāhil olur. İstikbāle taḥşīş ider. Āyed medle fi'l-i muzāri'dür. Gelür dimekdür. Ne meşrūḥ. Hadd ma'rūfdur. Türkīde de şāyi'dür. Hancerde böyledür. Est meşrūḥ. Maḥşūl-i beyt. Kamil ü nākiş berāber degillerdür. Umūr kesmekde zīrā üste ki kılıcdan gelür. Hancerūñ haddi degildür. Bu beyitde mısrā'-ı şānī mısrā'-ı evvele ḥukm-i ta'līlde vāki'dür ve hem temşīl tarīki-y-le vāki'dür.

Çün künenđ ehl-i ḥased tūfān tarīk-i ḥilme gīr

Gāh mevc-i ārām keştī rā zi şıkal-i lengerest.

Çün zamme-i şariḥ ile imālesiz ve işbā'sız ḥarf-i ta'līldür çünkü ma'nāsına. Künenđ cem'idür. İderler dimekdür. Ehl-i ḥasede izāfet-i lāmiyye ve zārūret-i vezni- için yā-i baṭni-y-le-dür. Ya'nī lāmuñ kesrī temām işbā'la okunur. Ehl-i ḥased ḥased ehl-i ḥased dimekdür. Ehl-i ma'rūf. Ḥased ḥanuñ ve sīnūñ fetḥaleri-y-le kīse iyilik olduğunu istemekdür. Tūfān

17A

tūfān tānuñ zammi-y-le ziyāde çok su ve çok yağmūr dimekdür. Ammā burada fitne murāddur. Nice ki üstāddan mesmū'dur. Tarīk yoldur. Ḥilme izāfet-i lāmiyye ve zārūret-i vezni- için yā-i baṭni-y-le-dür. Ya'nī kāfuñ kesrī temām işbā'la okunur. Ḥilm hānuñ kesri-y-le vaḳār ve sūkūnet itmek istedikde 'acele itmemekdür. Gīr kāf-ı 'Acemīnūñ kesri-y-le emr-i ḥāzırdur. Dut dimekdür. Gāh vaḳit ma'nāsınadır. Mevc cīmūñ fetḥi-y-le deñiz çağlanmasıdır. Ārām düşünmekdür. Keştī kāf-ı 'Acemīnūñ fetḥi-y-le gemidür. Rā edāt-ı mef'ūldür. Zi ezden muḥaffedür. Ez ibtidā'-i gāyet

içündür. Den dimekdür ne ma'nāsına. Şıkal şānuñ kesrī ve kâfuñ fethi-y-le ağırlıktır. Lākin burada zarūret-i vezn-içün kâfuñ sükūni-y-le okunur. Lengere izāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn-içün yā-i baṭni-y-le-dür. Lāmuñ kesrī temām işbā'la okunur. Lenger lāmuñ ve kâf-ı 'Acemīnūñ fethāleri-y-le yeni lengeridür. Est meşrūh. Maḥşul-i beyt. Çünki ḥased ehl-i tūfān ideler. Ya'nī fitne ideler. Sen ḥilm ve vakār tarīkine dut ya'nī ḥalīm ol. Zīrā mevc vaḳti geminūñ rāḥatlığı lenger ağırlığındandır. Bu beyitte mısrā'-ı şānī mısrā-ı evvele ḥukm-i ta'līlde vāḳi'dür ve hem temşīl tarīki-y-le vāḳi'dür. Hāşılı bu beyit düşmānlar ile müdārā lāzım olduğına işāretdür.

Beyt

Asāyiş der gītī tefsīr-i ĩn dü ḥarfest

Bā-dūsitān telaṭṭuf u bā düşmanān müdārā.

Bā ḥasūdān-ı lūṭf ḥoş bāşed velī ne tevān bāb

Keşten an āteş ki ender seng ü āhen mużmarest.

Bā ma'ıyyet ifāde ider. Ḥasūdān cem'idür. Ḥasūdlar dimekdür. Ḥasūd ḥānuñ fethī ve sīnūñ zammi-y-le ḥased idici dimekdür. Ḥāşed ḥānuñ ve sīnūñ fetihleri-y-le kimseye eyilik olduğına istememekdür. Lūṭf yumuşaklıktır. Hoş eyidür. Bāşed fi'l-i mużārī'dür. Olur dimekdür. Velī ammā ma'nāsınadır. Ne tevānuñ beyānı sifle rā manzūr ne-tevān beytinde geçdi. Bāb keşteye müte'allikdür. Āb medle şudur. Keşten söndürmekdür. An medle ism-i işāretdür. O dimekdür. Türkīde müsta'meldür. O dirler. Āteş medle oddur. Ki ḥarf-i rābıṭ. Ender ḥarf-i zarfdur. Seng taşdur. Burada murād çaḳmak taşdır. Vāv ḥarf-i 'aṭıf. Āhen medle demirdür. Burada murād çaḳmak mużmer evvellüñe mīmūñ zammī soñrakinūñ fethi-y-le gizlenmiş dimekdür. Est meşrūh. Maḥşul-i beyt. Ḥasūdlerle yumuşaklık eyi olur. Ammā söndürmege olmaz

o âteş ki taşda ve çakmakta gizlenmiştir. Bu beyitte âhir kelâm evvel kelama temsîl tārîki-y-le vâki'dür.

Beyt

Hased kalb-i 'adüvv lütufla olmaz zail

Sineñde muzmer olan âteşe âb itmez eşer.

17B

Rübâî

Mihr indükce her bâz.

Artırdı kahrın-ı ağıyâr.

Düşmân olınca mekkâr.

İşşı eylemez medârâ.

Ger ne' hemkâr bâ nîkân zi hem-nāmî çi sūd

Yek mesîh ibrâ' ekmeh gerd ü diger a'verest.

Ger egerden muhaffefdür. Eger harf-i şartdur. Türkide de müsta'meldür. Eger söyle eger böyle dirler. Lafzen yâ taqdiren fi'l ister. Ne' nün u meftûha ve hâ-i resmi-y-le harf-i nefydür. Yok da degil dimekdür. Bâ ma'îyyet ifâde ider. Nîkân nûnuñ kesri-y-le cem'idür. İderler dimekdür. Müfredi nîkdür. Nûnuñ kesri-y-le eyi ma'nāsına. Zâ-i müfrede-i mekşûre ezden muhaffefdür. Ez den dimekdür ne ma'nāsına. Hem-nāmda vaşf-ı terkîbidür. Bir adlı ma'nāsına. Yâ-yi maşdariyyedür. Çi cîm-i 'Acemînüñ kesri-y-le ve hâ-i resmi-y-le kelime-i istifhâmdur. Ne dimekdür. Sūd sînüñ zammi-y-le fâide ma'nāsınadır. Yek yenüñ fetḥi-y-le ve kesri-y-le maqâmı budur. Mesîh mîmüñ fetḥî ve sînüñ kesri-y-le siyâkat idici yâ meşḥ idici dimekdür.

Ḥazret-i ‘İsa ‘Aleyh-is-selām mesih̄ tesmiye olunduğı siyākat itdüğü-içündür. Yā hastaları mesh̄ idüb şifā virdiğı-içündür ve dağı gözi olmayanda mesih̄ dirler. Deccāle mesih̄ tesmih̄ olunduğı gözi olmadığı çündür. İbrā’ elifüñ kesri-y-le hastayı eyi itmege dirler. Ekmeh anasından gözsüz toğāna dirler. Gerde kāfuñ fethi-y-le fi’l-i mazīdür. Eyledü dimekdür. Vāv harf-i atıf. Diger āhir dimekdür. A’ver elifüñ ve vāvuñ fethāleri-y-le bir gözli dimekdür. Est meşrūh̄. Maḥşül-i beyt. Eger degilse bir işli eyilerle bir adlılıktan ne fāide. Zīrā bir mesih̄ ya’nī Ḥazret-i ‘İsa anadan gözsüz doğanı eyü eyledi dağı o biri ya’nī deccāl bir gözlidir. Bu beyitte mışrā’-ı şānī mışrā-ı evvele hükmi ta’līdedür ve hem temşil tarīki-y-le vāki’dür.

Ḥoy u nīkū gīrd an k’ez nīk yābed terbiyye

Şīr-i ḥikmet nūşed an k’ümmü’l-kitābeş māderest.

Ḥoy hānuñ zammi-y-le ma’rūfdur. Türkide de müsta’meldür. Nīkū eyi dimekdür. Gīrd tutar dimekdür. An o dimekdür. Türkide de müsta’meldür. O dirler. K’ez ki ezden muḥaffefdür. Ki harf-i rābiṭ. Ez den dimekdür. Nīk eyi dimekdür. Yābed bulur dimekdür. Terbiyyet silmek ve ıslāḥ itmekdür. Şīr kesre-i şarīḥ ile süddür. Ḥikmet ‘ilimle ve ‘ağılla ḥakla erişmege dirler. Öyleya Allāhdan ḥikmet eşyāyı bilmek ve icād itmekdür. Ğāyet aḥkam üzerine ve insāndan hikmet mevcūdātı bilmekdür ve ḥayrāt işlemekdür ve dağı bir ‘ilimdür. Ki ma’rūfdur. Ḥikmet dirler ve sebep ü ‘illet toğrı söz ve ḥaḳḳa muvāfiḳ-ı kelām dimekdür. Nūşed içir dimekdür. An meşrūh̄. K’ümmden muḥaffefdür.

18A

Muḥaffefdür. Ki harf-i rābiṭ. Ümmü’l elifüñ zammī ve mīmüñ teşdīdi-y-le āşıl ve ana dimekdür. Kitāb kāfuñ kesri-y-le Türkide de şāyi’dür. Öyleya ümmü’l-kitāb dimek

cemi‘ kitāblaruñ aşı ve anası dimekdür ki murād kur‘āndur ve kelām-ı şerīfde kitāb dirler. Kur‘ān didikleri gibi bu mā‘nāya sūre-i fātihaya ümmü’l-kitāb dirler. Zīrā kur‘ān ondan bed’ olunur ve ‘ayāt-i muḥkamātda ümmü’l-kitāb dirler. Zīrā ayāt-i müteşābihāt onuñ üzerine ḥaml ve ondan yaña red olunur ve kitāb-ı lügatde mecmū‘ ma‘nāsınadır. Bu ma‘nā-y-la Allāhuñ ‘ilm-i ezelisine ümmü’l-kitāb dirler. Zīrā cümle şey onda şābitdür. Ve levḥ-i maḥfūzda ümmü’l-kitāb dirler. Zīrā cümle şey onda yazılıdır ve ḥükemā işbāt eyledi ki ‘uḳūl ‘asradan ‘aḳl-ı evvelede ümmü’l-kitāb dirler. Zīrā onlar kendi zu‘umlerince cümle şey ondan şādır olur dirler. Māder annedür. Est meşrūḥ. Maḥşūl-i beyt. Eyi ḥūylı dutar o ki eyiden terbiyyet bula zīrā ḥikmet-i südi iḥer oña kur‘āndur. Onuñ anası ya‘nī bir kimse Kur‘ān oḳusa Kur‘ān anı ana gibi besleyüb ya‘nī şeytān şerrinden şāḳılüb elbetde te‘şīr ḥālī olmayub ‘amel ider. Bu beyitte mışrā‘-ı şānī mışrā‘-ı evvele ḥükm-i ta‘līlde vāḳi‘dür ve hem temşīl ṭarīḳi-y-le vāḳi‘dür.

Fi’l-i nīk ez nīk-ḥūyān cū ki der taşrīf-i dehr

Müştaḳḳ ender şūret ve ma‘nī be-vefk-i maşdarest.

Fi’l işdür. Nīk izāfeti mevsūfuñ şıfatına izāfeti kabīlindendür. Ḥāşılı beyāniyyedür. Nīk eyi dimekdür. Ez den dimekdür. Nīk-ḥūyān vaşf-ı terkībidür. Türkīdür. Cem‘idür. Eyi ḥūylılar dimekdür. Müfredi nīk ḥūydur. Eyi ḥūylı ma‘nāsına. Cū cīmüñ zammi-y-le emr-i ḥāzırdur. İste dimekdür. Der ḥarf-i zarf. Taşrīf-i lügatde tāḡīr ıstılāḥda aşı-ı vāḥidüñ emşile-yi muḥtelifden ya‘nī taḥvīldür. Kaşd olunmuş ma‘nālardan ötüri ki ḥāşıl olmaz an bu emşile-i muḥtelife ile olur. Şoñra meşḥūr ‘ilm-i ta‘rīf ‘ilm kılandı ki ‘ilm-i şarfda dirler. Dehre izāfeti isti‘āre ṭarīḳi-y-le-dür. Dehr zemāndur. Müştakḳ mīmüñ zammī ve tānuñ fethi-y-le ism-i mef‘üldür. İştikāḳ olunmuş ma‘nāsına. Burada iştikāḳdan murād iştikāḳ-ı şāḡīrdür ki müştakḳ ile

müştaḳḳ minh beyninde ḥurūfda ve tertībinde münāsibdür. Darb rānuñ fethi-y-le ḍarbdan müştaḳḳ olduğı gibi rānuñ sükūni-y-le tafşīli ‘ilm ḥarfdedür. Ender ḥarf-i zarfdur. Fī ma’nāsına. Şūret ma’rūf. Vāv ḥarf-i atıf. Ma’nī bunuñ

18B

beyānı ma’nī zer beytindedür. Bā ma’iyyet ifade ider. Vefḳ muvāffaḳāt ma’nāsınadır. Maşdar ma’rūf. Est meşrūḥ. Maḥşül-i beyt. Eyi işi eyi ḥüylılardan iste ki dehr taşrīfide müştaḳḳ sūret ve ma’nāda maşdar muvāffaḳati-y-le-dür. Ya’nī maşdara muvāfiḳdur. Bu beyitte müştaḳḳ ve vefḳdür. Maşdar cem’inde şan’atı bedīiyye-yi şī’riyyeden tenāsüb mürā’at-i naẓīr şan’atı var. Zīrā birbirine münāşib olan lafzlardur.

Hārḥār şek derūn-i dil būd cān rā çū ger

Ma’nī ĩn k’ez berāy-ı şek būd zan rū gerest.

Hārḥār tasa dimekdür. Şāhidī dimiş. “Mısrā’ hem ḥārḥār dirler olsa gönüldē tasa şek izāfet-i müşebbehün-bihüñ müşebbehe izāfeti kabīlindendür. Hāşılı beyāniyyedür ve zarūret-i vezn-içün ya-i baṭni-y-le-dür. Ya’nī rā-i şānīnūñ kesrī temām işbā’la okunur ve derūnuñ dile ve ma’nīnūñ ez ve berāyuñ şekke izāfeti de böyledür.” Şek ma’rūfdur. Der ḥarf-i zarfdur. Derūn içeri dimekdür. Dil dāluñ kesri-y-le gönüldür. Būd fī’l-i muzāri’dür. Olur dimekdür. Cān Fārisīde ve Türkīde müşterek rūḥ-i ḥayvānidür ki her deride vardur. Rā burada bā-i şıla ma’nāsınadır. Yā edāt-ı taḥşīşdür. Çū zamme-i şarīḥ ile imālesiz ve işbā’sız ḥarf-i teşbīhdür gibi ma’nāsına. Ger kāf-ı ‘Acemīnūñ fethi-y-le uyuzdur. Ma’nīnūñ beyānı ma’nī zer beytindedür. ĩn elifūñ kesrī ve nūnuñ sükūni-y-le ḥarf-i şartdur. Ma’nāsı egerdür ki vuḳū’-i müşekkek olan şeyde isti’māl olunur. K’ez ki ezden muhaffefdür. Ki ḥarf-i

rābı̄t. Ez den dimekdür. Berāy edāt-ı ta'lıldür. Ötüri dimekdür. Şek ma'rûf. Būd fi'l-i muzāri'dür. Olur dimekdür. Zan rû o yüzden ve o ci̇hetden dimekdür. Ger burada îhām tarîkı-y-le vākı'dür. Ya'nî iki ma'nāsı var. Birisi gerden muhaffefdür ve birisi uyuz ma'nāsınadır ki evvelkisi ma'nā-yı haķikîsi ve ikincisi ma'nā-yı îhāmisidür. Est meşrûh. Maḥşûl-i beyt. Şek tāsası gönül içinde cān olur uyuz gibi an ḥarfinüñ ma'nāsı ki şekden ötüri olur. O ci̇hatden gerdür.

Hest merd-i tîre dil der şûret-i ehl-i şafâ

An zen-i hindû ki ez cins-i sefîdeş çâderest.

Hest burada iste ma'nāsınadır. Est meşrûhdür. Der dimekdür. Ma'nāda hindüya muḳayyeddür. Hindüiyyet taḳdîrindedür. Merd mîmüñ fetḫi-y-le erdür. Tîre dil terkîb-i tavşîfi'dür. Bulanık gönüllü ma'nāsına ve cāizdür ki muzāf bile ya'nî merd tîre dil vaşf-ı terkîbi ola bulanık gönül eri ma'nāsına. Bunuñ gibi vāfir vākı'dür.

19A

Vākı' olmak cāridür. Der ḥarf-i zarf. Şûret-i ma'rûf. Ehl ma'rûf. Şafâ şafâ dil taḳdîrindedür. Tîre dil ḫarînesi-y-le şafâ dil terkîb-i tavşîfidür. Şafî gönüllü ma'nāsına ve cāizdür ki muzāf bile ya'nî ehl-i şafâ dil terkîb-i tavşîfi evvela şafî gönüller ehl-i ma'nāsına. Bunun gibi vāfir vākı' olmak cāridür. An o dimekdür. Türkîde müsta'meldür. Zen 'avretdür. Hindû Hindli dimekdür. Vāv-ı nisbet içündür. Türkîdeki gibi. Meşelâ Mısırlı Şāmlı dirler. Mısırlı Şāmlı diyecek yerde Hindû Hind memleketde tevellüd iden adamlarda isti'māl olunur. Ammā Hindde tavaṭṭun idüb Hindü'l aşillı olmayana vesāir eşyāya meşelâ demire ve kılıca hindî dirler. Hindû dimezler meger tahriren ola. Ki ḥarf-i rābı̄t. Ez den dimekdür. Cins ma'rûf. Sefîd sînüñ zammi-y-le āğ dimekdür. Şın zamîr-i gāibdür. Ma'nāda çâdere muḳayyeddür.

Çādereş takdīrindedür. Çāder dāluñ fethi-y-le çār dimekdür. Est meşrūh. Maḥşul-i beyt. Bulanık göñüllü er şāfī göñüllü ehl-i şüretinde o Hindlī ‘avretdür ki āğ cinsindendür. Onuñ çāri

Her ḥalel k’ender ‘amel bīnī zi noḡşān-ı dilest

Raḡne k’ender kaşr-ı yāyī ez ḡuşūr-ı ḡayşerest.

Her tenkīr içündür. Türkīde de şāyi’dür. Tafşīli çīst zerr-nāb beytindedür. Ḥalel ḡānuñ ve lāmuñ fetihleri-y-le bir işde fesād bulunmaḡdur. K’ender ki enderden muḡaffefdür. Ki ḡarf-i rābıṭ. Şıfat-ı bil mevşūf. Ender ḡarf-i zarfdur. Fī ma’nāsına. ‘Amel ma’rūf. Bīnī fi’l-i muzāri’ muḡāṭabdur görürsün dimekdür. Zā-i müfrede-i meksüre ezden muḡaffefdür. Noḡşān eksiklikdür. Dil dāluñ kesri-y-le göñüldür. Est meşrūh. Raḡne rānuñ fethi-y-le gedikdür. K’ender meşrūh. Kaşr kāfuñ fethi-y-le köşkdür. Yāyī fi’l-i muzāri’ muḡāṭabdur. Bulursın dimekdür. Ez den dimekdür. ḡuşūr ma’rūf. ḡayşer kāfuñ ve sāduñ fetḡaları-y-le Rūm pādīşāhlarıdur. Zīrā Rūm pādīşāhlarına ḡayşer dirler. ‘Acem pādīşāhlarına ḡüsrev. Çin pādīşāhlarına ḡāffūr. Hind pādīşāhlarına rāy. Ḥabeş pādīşāhlarına necāş. Yūnān pādīşāhlarına baṭlamyus. ‘Ad pādīşāhlarına nemrūd didikleri gibi. Daḡī Mısıır pādīşāhlarına fir’avun didikleri gibi. Maḥşul-i beyt. Her ḡalel ki ‘amelde görürsün göñül noḡşānındandur. Zīrā gök ki köşkte bulursun. ḡayşerüñ ḡuşūrundandur. Bu beyitte mışrā’-ı şānī mışrā-ı evvele ḡükm-i ta’līlde vāḡi’dür ve hem temşīl ṭarīḡi-y-le vāḡi’dür.

Nefsi zulmet-rev bi-ḡablillāhi zi cūnbüş-i bāz māned

Rişte-i ḡūrşīd bend-i bāl-i murḡ-i şeb-perest.

19B

Nefs nūnuñ fethī ve fānuñ sūkūni-y-le ma’rūfdur. Żulmet-rev izāfeti mevşūfuñ şıfatına izāfeti ḡabīlindendür. Ḥāşılı beyāniyyedür. Żulmet-rev vaşf-ı

terkibidür. Zulmete gidici ma'nāsına ve cāizdür ki muzāf bile vaşf-ı terkibi ola zulmete gidici nefis ma'nāsına bunun gibi vāfir vāki' olmak cāri'dür. Burada zulmetden murād günāhdur. Bā ma'iyet ifāde ider. Bi-ḥablillāhiden murād Allāhuñ hidāyetidür. Zā-i müfrede-i meksüre ezden muḥaffedür. Ez den dimekdür. Cünbüş cīmüñ ve bānuñ zammeleri-y-le hareket ma'nāsınadır. Bāz giri dimekdür. Māned fi'l-i māzīdür. Kaldı dimekdür. Rişte rānuñ kesri-y-le iplikdür. Āhirinde hā-i resmī üzerinde 'ayn-ı teberrā şeklinde ya'nī kuyruğı kesük 'ayn şeklinde hemze nişānesi izāfet içündür. Tafşīli zen ne' beytindedür. Riştenüñ hürşīde izāfeti müşebbehün-bihüñ müşebbehe izāfeti kabīlindendür. Hāşılı beyāniyyedür. Hürşīd güneşdür. Yalnız hürde müşebbihede güneşdür. Bend bāğdur. Bāl kanatdur. Murğ kuşdur. Şeb-per vaşf-ı terkibidür. Gice uçucu ma'nāsına ve cāizdür ki muzāf bile ya'nī murğ-i şeb-per vaşf-ı terkibi ola gice uçucu kuş ma'nāsına bunun gibi vāfir vāki' olmak cāri'dür. Gice uçucu kuşdan murād yarasadır. Est meşrūh. Maḥşūl-i beyt. Zulmete gidici nefis ya'nī günāha gidici nefis Allāhuñ hidayeti-y-le hareketden geri kaldı. Zīrā güneş ipliği gice uçucu kuşuñ ya'nī bir yarasanuñ kanadınıñ bāğıdır. Bu beyitte mışrā'-ı şānī mışrā'-ı evvele hükm-i ta'līlde vāki'dür ve hem temşīl ṭarīki-y-le vāki'dür.

Beyt

Nefisle şeytān beni zincire çekdi

Rabbenā lütfuñ-ile sen hidāyet işine bağla beni.

Bī günāhi rā be-cürm-i digeri ez ruy-i cehl

Serzeniş kerdn ne-resm-i 'ākıl u der kuşūrest.

Bī bānuñ fethi-y-le ḥarf-i nefydür. Günāh suç ma'nāsınadır. Yā-yi vaḥdet içündür. Rā-i burada bā-i şıla ma'nāsınadır. Be-cürm muahḥar gerdene mütē'allikdür.

Bā ma‘iyyed yā sebebiyyet ifāde ider. Cürm cīmüñ zammi-y-le suç ma‘nāsınadır. Diger ğayr ma‘nāsınadır. Yā-yi vahdet içündür. Ez ibtidā’-i ğāyet içündür. Den dimekdür min ma‘nāsına. Rūy rānuñ zammi-y-le imālesiz yüzdür. Cehl cīmüñ fethi-y-le bilmezlikdür. Serzeniş baş kaçıcılıkdur. Kerden eylemekdür. Ne nūnuñ fethi ve hā-i resmi-y-le ħarf-i nefydür. Yokda degil dimekdür. Resm ‘ādet ma‘nāsınadır. ‘Ākııl ma‘rūf. Vāv ħarf-i ‘atıf. Dānişver dānuñ kesrī ve vāvuñ fethi-y-le bilicidür ‘ālem ma‘nāsına. Est meşrūh. Maḥşūl-i beyt. Bir müceze bir ğayruñ

20A

bir ğayrinüñ şuçi-y-le bilmezlik yüzünden baş kaçıcılığı eylemek ‘ākıluñ ve bilicinüñ ‘ādeti degildür.

Kerem rā k’eş mī-tevān ‘ayn-ı kerem ḥānden çi ‘ayb

Ger be zu‘m merdimeş ümmü’l-ḥabāniş duḥterest.

Kerem kāf-ı ‘Arabīnūñ fethi ve rānuñ sükūni-y-le nīkī ma‘nāsınadır. Rā burada bā-i şıla ma‘nāsınadır. Tafşīli zen ne’ beytindedür. K’eş kāfuñ kesrī ve şınuñ sükūni-y-le aslında ki eşdür. Ki ħarf-i rābiṭ. Lākin zamīre ittişalle āḥirinde hā-i resmī yazılmadı ve hemze-i müctelibe edāt-ı tevessüldür. Ya‘nī āḥirinde hā-i resmī olan kelimeye zamīrūñ ittişāli vaktinde bir hemze-i müctelibe ile tevessül iderler. Şın zamīr-i ğāibdür. Kereme rāci’dür. Mī edāt-ı ḥāldür. Ya‘nī muzāri’üñ evveline dāḥil olur. Ḥāle taḥşiş ider. Nice ki bā edāt-ı istikbāldür. Ya‘nī muzari’üñ evveline dāḥil olur istikbāle taḥşiş ider. Tevānuñ tafşīli sifle rā manzūr beytindedür. ‘Ayn zāt ma‘nāsınadır. Kerem kāf-ı ‘Arabīnūñ ve rānuñ fethāleriyle eyilik ma‘nāsınadır. Ḥānden ḥā-i meftūḥa ile okumaqdur. Çi cīm-i ‘Acemīnūñ kesri-y-le ve hā-i resmi-y-le kelime-i istifhāmdur. Ne dimekdür. ‘Ayb ‘aynuñ fethi ve kesri-y-le her şeyüñ

zātına ve kıymetine nokşān virür şeye dirler. Ger egerden muḥaffedür. Eger edāt-ı şartdur. Türkīde de müsta‘meldür. Eger şöyle eger böyle dirler. Bā ma‘iyyet bā sebebiyyet ifade ider. Zu‘m zānuñ zammi-y-le delīlsiz söz kavle dirler. Merdüm halk dimekdür. Şın zamīr-i gāibdür. Kerem evvele rāci‘dür. Ma‘nāda müfre muahḥara duḡter muḡayyedür duḡtereş taḡdīrindedür. Ümmü’l-ḡabāniş şarābuñ kendisidür. Ümm elifüñ zammī ve mīmüñ teşdīdi-y-le aşl u ana dimekdür. Ḥabāiş cem‘idür. Ḥabişler dimekdür. Müfredi ḡabişdür murdār ma‘nāsına. Duḡter dāluñ zammī ve tānuñ fethi-y-le kızdur. Est meşrūḡ. Maḡşül-i beyt. Tekke zi ‘ayb ki ona keremüñ zātı ve kendi okumak olur. Eger halkuñ zammi-y-le şarābdur. Anuñ kıızı

Her çi mīyābī zi vey ān ḡaşıyyet k’eş mümkinest

Ṭa‘n o ber fāḡad her nā-mümkinī müstenkerest.

Her tenkīr içündür. Tafşīli çist zerr-nāb beytindedür. Çi cīm-i ‘Acemīnüñ kesri-y-le kelime-i istifhāmdur. Ne dimekdür. Mīyābī fi‘l-i ḡaldur. Şimdiki ḡalde bulursın dimekdür. Zā-i müfrede-i meksüre ezden muḡafefdür. Ez den dimekdür. Vey vāvuñ fethi-y-le zamīr-i gāibdür. O dimekdür. Ān elifüñ meddi-y-le ism-i işāretdür. Evvel dimekdür. Ḥaşıyyet ma‘rūf. K’eş beyt-i sābıkda meşrūḡ. Şın zamīr-i gāibdür. Ḥaşıyyete rāci‘dür. Mümkin ma‘rūf. Est meşrūḡ.

20B

Ṭa‘n ma‘rūf. O zamīr-i gāibdür. Türkīde de müsta‘meldür. O dirler. Ber ḡarf-i isti‘lādur. Faḡad yetmekdür. Her meşrūḡ. Nā ḡarf-i nefydür. Mümkünist ma‘rūf. Yā-yi vahdet içündür. Müstenkir mīmüñ zammī ve tānuñ ve kāfuñ fethāleri-y-le ism-i mef‘üldür. İnkār olınmış ma‘nāsına. Est meşrūḡ. Maḡşül-i beyt. Her ne şimdiki ḡalde

bulursın ondan o hâşîyyeti ki o mümkündür. Oña ta'an her bir mümkün olmayanın yetmesi üzerine inkâr olınmıştır.

Nîst kūh ez behr-i hem-rāhî ki gūyî müzmenest

Nîst-i şîr ez behr-i hem-hâb ki gūyî ebharest.

Nîst nûnuñ kesri-y-le degildir demekdür. Kūh kâfuñ zammi-y-le tığdur. Ez behr ki tafşîli zer bi-dih beytindedür. Hem-rāh yoldaş yâ-yi maşdariyyedür. Ki harf-i rābıtdur. Gūyî fi'l-i muzâri' muhâtabdur. Diyesin demekdür. Müzmen mim evvelün zammî ve mîm-i şânînuñ fethi-y-le ism-i mef'ıldür. Kötürümlenmiş ma'nâsına. Nîst meşrûh. Şîr imale'-i fethi-y-le arslandır. Ez behr meşrûh. Hem hânuñ fethi-y-le lafz-ı Fârisîdür. Bile demekdür. Hâb uykıdur. Yâ-yi maşdariyyedür. Ki gūyî meşrûh. Ebhar ağzı koçıcı demekdür. Est meşrûh. Maşşul-i beyt. Degildir. Dâğ yoldaşlığından ötürü ki diyesin kötürümlenmiştir degildir. Arslan bile uyumağdan ötürü ki diyesin ağzı koçıcıdur.

Sifle ger haclet geşd zi aşâr-ı fi'l-i hōd geşd

Gülhanî râ rû-siyâh ez dūd yâ hākisterest.

Sifle sînuñ kesri-y-le kendi nev'inden alçağ gevherli olan kimseye dirler. Ger egerden muhaffedür. Eger edât-ı şartdur. Türkîde de müsta'meldür. Eger şöyle eger böyle dirler. Hâclet hânuñ fethi-y-le utanmağdur hayâ gibi. Geşd fi'l-i muzâri'dür. Çeker demekdür. Zâ-i müfrede-i meksûre ezden muhaffedür. Ez den demekdür. Aşâr medle cem'idür. Eşerler demekdür. Eser elifün şânuñ fethâleri-y-le şeyden hâşıl olana dirler. Fi'l fânuñ kesri-y-le işdür. Hōd hânun zammi-y-le kendi demekdür. Geşd çeker demekdür. Gülhane Gülhanlı demekdür. Yâ-yi nisbet içündür. Rû-siyâh rûhsiyâhisi taqdîrindedür. Ya'nî yâ-yi maşdariyye maşşüfdür. Vaşf-ı terkîbidür. Yüz qaralığı demekdür. Ez den demekdür. Dūd tütündür. Vāv harf-i 'atîf. Yâ harf-i terdîddür.

Meşelâ dirler yâ zeyd âmede est yâ ‘amr u hâkister küldür. Est meşrûh. Maḥşûl-i beyt. Alçaḳ kimse eger haclet çekerse ya‘nî utanursa kendi

21A

kendi fi‘linüñ eşerlerinden çeker. Ya‘nî utanur Gülhanlı kimse için yüz karalığı yâ tütündür veya külden bu beytinde mışrâ‘-ı şânî mışrâ‘-ı evvele hükmi ta‘lilde vâkı‘dür ve hem temşîl tarîkı-y-le vâkı‘dür.

Gûş hikmet kün taleb ne dîde-i şûret perest.

Haṭṭ-ı kûr ez şâhidân hoş nevâ bîş ez kerest.

Gûş kâf-ı ‘Acemînüñ zammi-y-le kulaḳdur. Hikmet ma‘rûf. Kün kâf-ı ‘Arabînüñ zammi-y-le emri hâzırdur ile dimekdür. Taleb itmekdür. Ne nûnuñ fethî ve hâ-i resmi-y-le harf-i nefydür degil ma‘nâsına. Dîde gözdür. Âhırinde ha‘-i resmî üzerinde ‘ayn-ı teberrâ şeklinde ya‘nî kuyruḡı kesük ‘ayn şeklinde hemze nişânesi izâfet içündür. Tafşîli zen ne’ beytindedür. Şûret-perest vaşf-ı terkîbidür. Şûrete tapıcı dimekdür. Haṭṭ ma‘rûf. Kûr ma‘rûf. Ez den dimekdür. Şâhidân cem‘idür. Maḥbûblar dimekdür. Hoş nevâ vaşf-ı terkîbi ve râyî âvâzlı dimekdür ve câizdür ki şâhidân hoş nevâ ya‘nî muzâf bile vaşf-ı terkîbi olsa hoş âvâzlı maḥbûblar ma‘nâsına. Böyle vâfir vâkı‘ olmak câizdür. Bîş bâ’-i ‘Arabînüñ kesri-y-le ziyâde dimekdür. Ez den dimekdür. Ker kâf-ı ‘Arabînüñ fethi-y-le şaḡırdur. Est meşrûh ma‘nâda bîş muḳayyeddür. Bîşet taḳdîrinde. Maḥşûl-i beyt. Hikmet kulaḡı taleb ile şûrete tapıcı gözü degil ya‘nî taleb ile zîrâ görüñ haṭṭı eyi âvâzlı maḥbûblardan ziyâdedür. Şaḡırdan bu beyitte mışrâ‘-ı şânî mışrâ‘-ı evvele hükmi ta‘lilde vâkı‘dür ve hem temşîl tarîkı-y-le vâkı‘dür.

Çün feted zi āheng-i şıḥḥāt tār-ı reg ber ‘ūd-ı ten

Zaḥme-i behr sâz an āheng zaḥm-i neşterest.

Çün zamme-i şarīḥ ile imālesiz ve işbā’sız ḥarf-i ta’līldür çünkü ma’nāsına. Feted düşer dimekdür. Zā-i müfrede-i meksûre ezden muḥaffedür. Ez den dimekdür. Āhengi hoş hoşḥūn āhengidür. Şıḥḥatte isnādı isti‘āre tarīḳi-y-le-dür. Tāruñ rege ve ‘ūduñ tenede bedi-y-le-dür. Şıḥḥat ma’rûf. Tār kirişdür. Reg bi’l-kāfi’l-‘Acemī rānuñ fethi-y-le ṭamardur. Ber burada zarfıyyet ifāde ider. ‘Ūd ‘aynuñ zammi-y-le ḳopūzdur. Ten gövdedür. Zaḥme sâz zaḥmesidür. Behr edât-ı taḥşîşdür. Sâz düzen dimekdür. An medle o dimekdür. Āheng meşrûḥ. Zaḥme zānuñ fethi-y-le yara ve bere dimekdür. Neşter nūnuñ ve tānuñ fethāleri-y-le ma’rûf. Est meşrûḥ.

21B

Maḥşûl-i beyt. Çünkidür. Şıḥḥat āhenginden ṭamar girişi ten ḳopūzende o āhengi düzmek-içün zaḥme neşter zaḥmidür.

Naḳş-i pehlū nüşḥa-i tafşîl-i renc-i ten besest

Cāme çākī rā ki tā şubḥ-u ez ḥaşîreş pesterest.

Naḳış nūnuñ fethi-y-le ma’rûfdur. Pehlū bā-i ‘Acemīnūñ fethi-y-le yāndur. Nüşḥa nūnuñ zammi-y-le ma’rûfdur. Hā-i resmī üzerinde ‘ayn-ı teberrā şeklinde ya’nī kuyruḡı kesük ‘ayn şeklinde hemze nişānesi izāfet içindür. Tafşîli zen ne’ beytindedür. Tafşîli ma’rûf. Renc zaḥmetdür. Ten gövdedür. Bes yeter dimekdür. Est meşrûḥ. Cāme çāk vaşf-ı terkibidür. Esbābı yırtık dimekdür. Yā-yi vaḥdet yā tenkîr içündür. Rā edât-ı taḥşîşdür. Tafşîli zen ne’ beytindedür. Ki ḥarf-i rābiṭ. Tā intihā’-i ḡāyet içündür. Şubḥ şāduñ fethi-y-le şabāḥ ma’nāsmadur. Ez den dimekdür. Ḥaşır ma’rûf. Türkîde müsta’meldür. Şın zamîr-i ḡāibdür. Cāme çāke rāci’dür. Ma’nāda

bistere mukayyeddür. Pesteres takdîrindedür. Pester bâ'-i 'Acemî'nüñ ve tânüñ fethâleri-y-le hâlidur. Est meşrûh ma'nâda hâşîre mukayyeddür. Hâşîr şey takdîrindedür. Maḥşûl-i beyt. Yân nakşî ten zahmetinüñ tafşîli senihası yeterdür. Ber esbâbı yırtık içün ki tâ şâçed ki hâşîrdandur onun halısı.

Hoş bûd hoş bû behr şûret ki bâşed çün 'abîr

K'eş bi-sehv ez gâfil-i taşhîf hânî 'anberest.

Hoş eyi dimekdür. Bûd olur dimekdür. Hoş bû vaşf-ı terkîbidür. Eyî koḳılı dimekdür. Bâ zarfiyyet ifâde ider. Her ki beyânı çün selâmet beytindedür. Şûret ma'rûf. Ki ḥarf-i râbî. Bâşed olur dimekdür. Çün zämme-i şarîḥ ile imâlesiz ḥarf-i teşbîhdür gibi ma'nâsına. 'Abîr gökceki koḳılı otlara dirler. Ba'zıları za'ferân dirler. K'eş aslında ki eşdür. Ki ḥarf-i ta'lîl. Lâkin zâmîre ittîşâle âḫirinde hâ-i resmî yazıldı ve hemze-i müctelibe edâtdur tevessüldür. Ya'nî âḫirinde ha-i resmî olan kelimeye zâmîrûñ ittîşâli vaḳtinde bir hemze-i müctelibe ile tevessül iderler. Şın zâmîr-i gâib 'abîre râci'dür. Bâ ma'iiyyet veyâ sebebiyyet ifâde ider. Sehv ma'rûf. Ez den dimekdür. Ğâfil ma'rûf. Yâ-yi maşdariyye taşhîf ḥâlingen döndürmege dirler. Hânî fî'l-i muzâri' muḥâṭabdur. Oḳuyasın dimekdür. 'Anber ma'rûf. Est meşrûh. Maḥşûl-i beyt. Eyî koḳılı hoş olur. Her şûretde ki ola 'abîr gibi. Ya'nî eyî koḳılı otlar gibi. Zîrâ o 'abîri sehve gâfillikden taşhîf oḳursın 'anberdür. Kûs

22A

Kûs-i nāmûs er zenî ez çarḥ-ı encüm der güzer

Çün def'-i rüsvâiyyet in pür celâcîl çenberest.

Kûs meşhûr büyük tâvuldur. Nāmûs ad u şân dimekdür. Er egerden muḥaffedür. Eger edât-ı şartdur. Türkîde de müsta'meldür. Zenî fî'l-i muzâri'

muḥāṭabdur. Virürsün dimekdür. Ez den dimekdür. Çarḥ felekdür. Vāv ḥarf-i ‘aṭıf. ‘Encüm cem‘idür. Yıldızlar dimekdür. Der zāiddür. Te‘kīd ifāde ider. Güzer geç dimekdür. Çün zamme-i şarīḥ ile imālesiz ve işbā’sız ḥarf-i ta‘līldür. Çünkü ma’nāsınadır. Def ma‘rūf. Rüsivā ma‘rūf. Yā-i şānī maşdariyyedür. Ti zamīr-i ḥitābdur. İn ism-i işāretdür qarībe bu dimekdür. Nice ki ism-i işāretdür bāide o dimekdür. Pür bā-i ‘Acemīnūñ zammi-y-le ṭolı dimekdür. Celācil cem‘idür. Def ḥalkaları dimekdür. Çenber kazık dimekdür. Est meşrūḥ. Maḥşul-i beyt. Nāmūs ṭavulun eger vurursan felekden ve yıldızlardan geç çünkü senūñ rüsivaylığın defı bu def ḥalkaları-y-la ṭolı kazıkdur.

Sūy-i ma’nī rev ki ger māned be şūret-i bāspend

Ki künd def-i gezend an nokṭa k’ānder micmerest.

Sūy sīnūñ zammī ve vāvuñ sūkūni-y-le ṭaraf ma’nāsınadır. Ma’nīnūñ beyānı ma’nī zer beytinde geçdi. Rev rānuñ fetḥi-y-le emr-i ḥazırdur. Gīt dimekdür. Ki ḥarf-i rābıṭ. Ger egerden muḥaffedür. Eger edāt-ı şartdur. Türkīde de müsta’meldür. Öyle eger şöyle eger böyle dirler. Māned fi’l-i muzari’dür. Beñzer dimekdür. Bā zarfıyyet ifāde ider. Şūret ma‘rūfdur. Bā sipend ma’nada müte‘allakdur. ‘İbāret bāsipend gerek idi. Żarūret-i vezn-içün bāspend dimiş. Zīrā bağlān begüflāne di dimekdür. Bağlān begüflānla di dimekdür. Burada murād mezā-i evveldür. Ḥāşılı ber burada ḥarf-i şıladur. Bā-i müfrede ma’nāsına. Sipend sīnūñ kesrī ve bā-i ‘Acemīnūñ fetḥi-y-le üzerlige taḥmīndür. Qurusını göz zararūña def-içün tütüsi iderler ki kaçan dimekdür. Künd ider dimekdür. Def marūf. Gezend zarar ma’nāsınadır. An medle ism-i işāretdür bā’ide o dimekdür. Nokṭa ma‘rūf. Burada teşbīḥ ṭarīqi-y-le kığılcım murāddur. K’ender k’enderden muḥaffedür. Ki ḥarf-i rābıṭ. Ender ḥarf-i zarfdur. Micmer mīm evvelūñ kesri-y-le şānīnūñ fetḥi-y-le ‘ūd ve buḥūr

yaķıcı zarfıurlar buķırdān ma‘nāsına. Ammā burada ocaķ murāddur. Maķşūl-i beyt. Ma‘nī tarafına git ki eger benzerse şüretde üzerlige taķmine kaçan ider. Göz zararūñ def‘i o nokķtaki ya‘nī o nokķtaya beñzer kıģılcım ki ocaķdadur.

Kem-nişīn zi emşāl-i ĥōd īmen ki bāşed der raķam

Mişl-i ĥancer ĥancer ammā behr-i kaķ‘-ı ĥancerest.

22B

Kem kāf-ı ‘Arabīnūñ fethi-y-le eksik dimekdür. Ammā böyle yerlerde terki küllīden ‘ibāretdür. Nişīn emr-i hāzırdur. Otur dimekdür. Zā-i müfrede-i meksüre ezden muĥaffedür. Ez den dimekdür. Emşāl cem‘idür. Mişāller dimekdür. Müfredi mişāller mīmūñ kesri-y-le örnek ma‘nāsına. Ĥōd kendi dimekdür. Īmen hemzenūñ kesrī ve yānuñ sūkūni-y-le ve mīmūñ kesri-y-le lüğat-i Fārisīde kayķısız dimekdür ve emīn ma‘nāsına da müsta‘meldür. Ki ĥarf-i ta‘līl. Bāşed olur dimekdür. Der ĥarf-i zarf. Raķam rānuñ ve kāfuñ fethāleri-y-le isimdür yāzı ma‘nāsına. Mişl ma‘rūf. Ĥancer mā-i mahlenūñ fethi-y-le boğazdur. Ĥancer hā-i mu‘cemenūñ fethi-y-le ma‘rūfdur. Türkīde de müsta‘meldür. Ammā ma‘rūf. Behr edāt-ı taĥfīfdür. Kaķ‘ kesmekdür. Ĥancer est meşrūĥ. Maķşūl-i beyt. Ez otur ya‘nī hic oturma kendi emşālūñden emīn zīrā olur yazıda ĥancer ki mişli ĥancer ammā ĥancere ĥanceri ya‘nī boğazı kesmek içındur.

Ĥa‘n ez kes ĥoş ne bāşed gerķi şīrīn-gū būd

Zaķm-ı ney ber dīde saĥt est er heme ney şekkerest.

Ta‘n řānuñ fethi-y-le ‘ayb itmekdür. Aşlında ta‘nadur. Hā-i taşarrufātı ‘Acemdendür. Raĥnedeki hā gibi. Ez den dimekdür. Kes kimsedür. Ĥoş eyi dimekdür. Ne bāşed fi‘l-i muzāri‘ menfīdür olmaz dimekdür. Gerķi eger nedeñli dimekdür. Şīrīn-

gū vaşf-ı terkîbidür. Tatlı söyleyici ma'nāsına. Būd olur dimekdür. Zaḥm zānuñ fethī ve ḥānuñ sūkūni-y-le yara ve bere dimekdür. Ney nūnuñ fethī ve yānuñ sūkūni-y-le ḳamışdur. Ber ḥarf-i isti'lādur. Dīde gözdür. Saḥt ḳatıdur. Est meşrūḥ. Er eger ma'nāsınadır. Heme hep dimekdür. Ney meşrūḥ. Şeker şnuñ ve kāfuñ fethāleri-y-le ma'rufdur. Türkīde de şāyi'dür. Bir tatlı ḳamışuñ şıfatına müsemmadur. Aşlında muḥaffefdür. Ammā burada zarūret-i vezn-içün müşedded okunur. Zīrā ülfet 'Acemde teşdīd yokdur. Hatta feraḥ ve ḥaram aşıl u vaż' lügatlarında muḥaffefdür. Ba'de isti'māllerinde müşedded isti'māl eylediler ve teşdīd-i ekşer ile mīmde vāḳi' olur. Est meşrūḥ. Maḥşūl-i beyt. 'Ayb eylemek kimseden eyi olmaz eger nedeñli tatlı söyleyici olursa da ḳamışuñ yarası göz üzer ise ḳatıdur. Eger heb ḳamış şekerdür.

Kenden būnyād-ı devlet rā būd seyl-i 'aẓīm

Reşḥa-i kilḳ-i 'uvānān gerçi bes-müstahḳarest

Kenden kāf-ı 'Arabīnūñ fethi-y-le ḳoparmaḳdur. Būnyād temel ma'nāsınadır. Devlet ma'rūf. Rā edat-ı taḥşīşdür.

23A

taḥşīşdür. Būd olur dimekdür. Seyl ma'rūf. 'Aẓīm büyük dimekdür. Reşḥa sızıntı ma'nāsınadır. Hā-i üzerinde 'ayn-ı teberrā şeklinde ya'nī kıyruḡı kesük 'ayn şeklinde hemze nişānesi izāfet içündür. 'Kilḳ kāf-ı 'Arabīnūñ kesrī ve lāmuñ ve yine kāf-ı 'Arabīnūñ sūkūni-y-le ḳalemdür. 'Acem böyle okur. Ammā Rūmīler kāf-ı evveli kāf-ı 'Acemī okurlar. Lügat-ı Fārisīde ictimā-i sākineyn daḡi ziyāde cāizdür. Ammā burada 'uvānān muzāf olmakla kāf kāf-ı şānī meksūr okunur zīrā ḳā'idedür. Fārisīde muzāfuñ āḡiri meksūr olur. 'Uvānān 'aynuñ zammī-y-le cem'idür. 'Uvānlar dimekdür. Müfredi 'Uvāndur yardımcı ma'nāsına. Egerçi eger nedeñli dimekdür. Bes

çok dimekdür. Müstaḥḳar mīmüñ zammī ve tānuñ fethi-y-le ḥaḳīr görülmüş dimekdür. Est meşrūḥ. Maḥşül-i beyt. Devlet temeli ḳoparmağ-içün olur. ‘Aẓīm seyl ‘uvānlaruñ ḳaleminüñ sızıntısı eger nedeñli çok ḥaḳīr görülmüşdür.

Ger ‘urūc u nefis ḥahī bāl-i himmet ber goşā

K’ança der pervāz-ı dāred i’tibār-ı evvel perest.

Ger egerden muḥafffedür. Eger edāt-ı şartdur. Türkīde de müsta‘meldür. Eger şöyle eger böyle dirler. ‘Urūc ‘aynuñ zammi-y-le yukarı çıḳmaḳdur. Nefs ma‘rūf. Ḥahī fi‘l-i muzāri‘ muḥāṭabdur istersen dimekdür. Bāl ḳanatdur. Himmet ma‘rūf. Ber burada zāiddür. Te‘kīd ifāde ider. Goşā emr-i ḥāzırdur. Aç dimekdür. K’ança ki içünden muḥafffedür. Ki ḥarf-i ta‘līl. Ança o nesne dimekdür. Der ḥarf-i zarfdur. Pervāz uçmaḳdur. Dāred tutmak dimekdür. ‘İtibār ma‘rūf. Pür bā-i ‘Acemīnūñ fethi-y-le ḳanatdur. Est meşrūḥ. Maḥşül-i beyt. Eger nefsüñ yukarı çıḳmağın istersen himmet ḳanadını aç zīrā o nesne ki uçmaḳdur. Veter ‘itibār-ı evvel ḳanatdur.

Nīst ez merdī ‘acūz-i dehr rā geşten zebūn

Zen ki fāiḳ geşte ber şoher be-ma’nī şoher

Nīst degildür dimekdür. Ez den dimekdür. Merdī merdüñ dimekdür. Yā-yi maşdariyyedür. ‘Acūz tāsız ‘Arabīdür. Ammā ‘Acem tā ile isti‘māl ider. Ḳoca ḳarı dimekdür. Dehre izāfeti müşebbehüñ müşebbehe kabīlindendür. Ḥāl-i beyāniyyedür. Dehr zemān ma‘nāsınadır. Rā burada bā-i şıla ma‘nāsınadır. Geşten ḳāf-ı ‘Acemīnūñ fethiyle olmaḳdur. Zebūn ma‘rūf. Zen ‘avretdür. Ki ḥarf-i rābıṭ. Fāiḳ yüksekdür ‘ālī ma‘nāsına. Geşt oldu dimekdür. Ber ḥarf-i isti‘lādur. Şoher erdür. Bā ḥarf-i zarfdur. Ma’nīnūñ beyānı ma’nī zer beytinde geçdi. Şoher meşrūḥ. Est meşrūḥ. Maḥşül-i beyt. Merdümekden

23B

degildir. Zemān ‘acūzine olmak zebūn ‘avretūñ er üzerine yüksek evvele ma‘nīde erdür.

Rāh-i ‘uzlet püy ve hürrem zī ki çendīn kahkahā

Kepk-i ez an dāred ki dūr ez halk-ı ber kūh u derest.

Rāh yoldur. ‘Uzlet zammi-y-le ayrılmakdur. Püy bā-i ‘Acemīnūñ zammi-y-le emr-i hazırdu. Püyiden lafzından müstaḳḳ yel dimekdür. Vāv ḥarf-i ‘atıf. Hürrem ḥānuñ zammī ve rā-i müşeddenūñ fethiy-le şād ma‘nāsnadur. Zī zānuñ kesri-y-le emr-i hazırdu. Der yel dimekdür. Ki ḥarf-i ta‘līl. Çendīn bu kadar dimekdür. Keşretten ‘ibāretdür. Kahkahā gülmekdür. Kebk iki kāf-ı ‘Arabīnūñ fethī ve sükūni-y-le keklidür. Ez an anuñ-içün dimekdür. Dāred dūtar dimekdür. Ki ḥarf-i ta‘līl. Dūr dāluñ zammi-y-le uzakdur. Ez den dimekdür. Halk ḥānuñ fethi-y-le ma‘rūf. Ber ḥarf-i isti‘lā. Kūh kāfuñ zammi-y-le ṭāğdur. Vāv ḥarf-i ‘atıfdu. Dāluñ fethī ve rānuñ sükūni-y-le ṭāğ tepesi dimekdür. Est meşrūḥ. Maḥşūl-i beyt. ‘Uzlet yolına yel daḥi şāddur. Yel zīrā bu kadar kahkahā kekligin anuñ-içün dutar ki halkdan uzak ṭāğ üzerinde ve ṭāğ tepesi üzerindedür.

Habs-ı nīlī günbedī ez girye mīşo ğarḳ-ı āb

Şeb-i çü mürġ-i k’āşiyaneş ğonça’-i neylī ferest.

Habs ma‘rūf. Nīlī nūnuñ kesri-y-le çivītdür. Yā-yi nisbet içündür. Kūmbed kāf-ı ‘Acemīnūñ zammi-y-le ḳubbedür. Burada kūnbeden teşbīḥ ṭarīḳi-y-le felek ya‘nī gök murāddur. Yā-yi tenkīr yā vaḥdet içündür. Ez den dimekdür. Girye kāf-ı ‘Acemīnūñ kesri-y-le ağlamakdur. Mīşo şınuñ fethi-y-le evvel dimekdür. Ğarḳ-ı āb vaşf-ı terkībīdür. Şuya ğarḳ olıcı dimekdür. Şeb gicedür. Çü cīm-i ‘Acemīnūñ zammī ve vāv-ı resmi-y-le ḥarf-i teşbīhdür gibi ma‘nāsına. Mürġ mīmūñ zammi-y-le

kuşdur. Yâ-yi vahdet içündür. Ki harf-i rābı. Şıfat-ı bil-mevşūf āşiyān medle yuvadur. Şın zamīr-i ğāibdür. Murğa rāci'dür. Gonce ma'rūf. Nīlū ni'met-ullahda nūnuñ kesri-y-le ma'rūf. Şarı çiçekdür. Şuda biter dimiş ve Lüġat-ı Ahterīde nīlū şuda biter bir otdur ki süsen çiçegine benzer. Ağ çiçegi ortası şarı kaçan ki güneş tūlū' ide münbasiş olub açılır ve kaçan ki ġrūb ide münkabıd olub büzülür ve daħi güneş tūlū' idende o daħi şu arasında tūlū' ider ve güneş ġrūb idende o daħi şuya

24A

şuya batub ġrūb ider. Siyāh toħımı olur ve baldırı daħi siyāh ve t̄ayancık olur ve düz olur ve üstāddan mesmū'dur ki mezbūr çiçekdür. Bāde biter ve anı bir kuş yuva idinüb içine girdüğün ġrūbunda ġonce olub yumulub şuya batar. O kuş içinde ölüb bile batar ve ġün tūlū'unda ġoncesi açılır o kuşda çıkar. Dāimā bu hāl üzre olur. Est meşrūh. Maħşūl-i beyt. Çūde mensūb künbed ki ya'nī ġöġüñ şabında ağlamakdan şuya ġarķ olıcı ol gice bir kuş gibi ki anuñ yuvası nilüfer ġoncesidür.

Münkirān rā vāridāt-ı evliyā nebūd kabūl

Kāfirān rā mu'cizāt-ı enbiyā key bāverest.

Münkirān mīmūñ zammī ve kāfuñ kesri-y-le cem'idür. Münkirler ya'nī inkār idiciler dimekdür. Müfredi münkirdür inkār idici ma'nāsına. Vāridāt cem'idür. Vāridler ya'nī geliciler dimekdür. Müfredi vāriddür gelici ma'nāsına. Evliyā cem'idür. Velīler dimekdür. Nebūd nūnuñ ve vāvuñ fetħaleri-y-le olmaz dimekdür. Kabūl burada maķbūl ma'nāsınadur. Kāfirān cem'idür. Kāfirler dimekdür. Rā burada bā-i şıla ma'nāsınadur. Yā edāt-ı taħşīşdür. Taħşīli zen ne' beytindedür. Mu'cezāt cem'idür. Mu'cizeler dimekdür. Mu'cize mīmūñ zammī ve cīmūñ kesri-y-le 'āciz kesri-y-le

‘āciz kılıcı ma‘nāsına. Enbiyā cem‘idür. Nebīler ya‘nī peygamberler dimekdür. Müfredi nebīdür. Peygamber ya‘nī haber virici ma‘nāsına. Key kâf-ı ‘Arabīnün fethi-y-le zemāndur sūaldür haçan dimekdür. Bāver inanmağdur. Burada inanılmış ma‘nāsınadır. Est meşrūh. Maḥşul-i beyt. Münkirlere evliyānuñ vāridatı maḥbūl olmaz. Kāfirlere enbiyānuñ mu‘cizātı haçan inanmış olur.

Fıkra fıkra ez kelām-ı şīr-i merdān gūş kün

Zan ki ber Bu-Cehl cehl-i an zūlfekār-ı Ḥaydarest.

Fıkra fānuñ kesrī kâfuñ sükūni-y-le müjde beyt menzilesindedür. Naẓımda ya‘nī beyt-i naẓımda fıkra neşirde vāqı‘ olur. Ez den dimekdür. Kelām söz ma‘nāsınadır. Kelāmuñ şīr-i merdāne izāfeti müşebbehün-bihūñ müşebbehe izāfeti kabīlindendür. Haşılı beyāniyyedür. Şīr imāle-i fetha ile arslandur. Merdān izāfeti müşebbehün-bihūñ müşebbehe izāfeti kabīlindendür. Haşılı beyāniyyedür. Merdān cem‘idür. Merdler ya‘nī erler dimekdür. Gūş kâf-ı ‘Acemīnün zammī-y-le kulağdur. Kün kâf-ı ‘Arabīnün zammī-y-le emr-i ḥāzırdur. Eyle dimekdür. Zan ki anuñ-içün ki vāv-ı sebebedenki dimekdür. Ber ḥarf-i isti‘lādur. Bu-cehl Ebū Cehlden muḥaffetdür. Cehl bilmezlikdür. Burada İhām ṭarīki-y-le vāqı‘dür. Zīrā hem ma‘nāsına ve hem

24B

lafzına taḥammüli vardır ki evvelki ma‘nā-yı ḥaḳıķisi ikincisi ma‘nā-yı İhāmīsidür. An o dimekdür. Ebū Cehle işāretdür. Zūlfekār fānuñ kesri-y-le Ḥazret-i ‘Ali nūñ kılıcıdur. Ḥaydar Ḥazret-i ‘Ali nūñ laḳabıdur. Arslan dimekdür. Zīrā Ḥazret-i ‘Ali Ḥazret-i Allāhuñ arslanıdur. Est meşrūh. Maḥşul-i beyt. Fıkra fıkra arslan gibi merdler kelāmından kulağ ile ya‘nī est anuñ-içün ki Ebū Cehl üzerine anuñ bilmezligi Ḥazret-i ‘Ali nūñ zūlfekārıdur.

Beyt.

Cehālet bir marāz dur katı acı.

Kemāl ve ma‘rifet anuñ ‘ilācı.

Nüktehā-yı pest kāmīl hest t̄ālīb rā bülend

Na‘lihā-yı pāy-ı Haydar t̄āc-ı f̄arḡ-ı Ḳanberest.

Nüktehā nūnuñ zammi-y-le cem‘idür. Nükteler dimekdür. Yā-yi izāfet içündür. Zīrā bir kelimenūñ āhirinde elif yā vāv ola ḥālet-i izāfetde aña buraya işbāt eylemek ḡā‘idedür. Pest bā-i ‘Acemīnūñ fethi-y-le alçaḡ dimekdür. Kāmīl mīmūñ kesri-y-le temām ma‘nāsınadır. Hest burada est ma‘nāsınadır. Ma‘nāda bülende muḡayyeddür bülend est taḡdīrinde. T̄ālīb t̄aleb idici dimekdür. Rā burada bā-i şıla ma‘nāsınadır. Yā edāt-ı taḡşīşdür. Taḡşīli zen ne’ beytindedür. Bülend bānuñ zammi-y-le yüksek dimekdür. Na‘lihā cem‘idür. Na‘ller dimekdür. Yā meşrūḡ. Pāy ayakdur yāsızda lūḡatdur. Haydar beyt-i s̄abıḡda meşrūḡ. T̄āc ma‘rūf. Farḡ fānuñ fethi ve rānuñ sūkūni-y-le burada aāş ma‘nāsınadır. Ḳanber Ḥāzret-i ‘Ali nūñ kölesidür. Est meşrūḡ. Maḡşūl-i beyt. Kāmīlūñ alçaḡ nükteleri t̄ālībe yüksekdür. Ḥāzret-i ‘Ali nūñ ayaḡınuñ na‘lleri Ḳanberūñ başınuñ t̄ācıdur. Bu beyitte mışrā‘-ı şānī mışrā‘-ı evvele temşīl t̄arīḡi-y-le vāḡi‘dür.

Ḥāk-i yārān şev ki pūşt kibr-i kīnet be-şikend

Kuḡl-i aḡber çeşm-i nuşret rā gubār-ı leşkerest.

Ḥāk toprakdur. Yārān cem‘idür. Yārlar dimekdür. Şev şınuñ fethi-y-le emr-i ḡāzırdur. Ol dimekdür. Ki ḡarf-i rābiṡ. Pūşt bā-i ‘Acemīnūñ zammi-y-le arḡadur. Kibr k̄āfuñ kesri-y-le resmi ile tekebbürlükdür. Vāv ḡarf-i ‘aṡıf. Kīn ma‘rūfdur. Ti zamīr-i ḡiṡābdur. Yā zāiddür. Te‘kid ifāde ider ve meksūr okunur. Taḡşīli zen ne’ beytindedür.

Şikend şinuñ kesri-y-le kara dimekdür. Kuhl kâfuñ zammi-y-le sürmedür. Ağber tozlı dimekdür. Hâşılı kuhl-i ağber vaşf-ı terkîbidür. Tozlı ser ma'nāsına. Çeşm gözdür. Nusret yardımdur. Rā beyt-i sâbıkda meşrūh. Ğubār ğâynuñ zammi-y-le tozdur. Leşker 'asker dimekdür. Est meşrūh. Maḥşül-i beyt. Yārān toprak oña ya'nî tevāzu' eyle ki senüñ kînüñ ve kibrüñ arkasını

25A

arkasını kara tozlı sürme nuşret gözüne 'asker tozıdur. Bu beyitte mışrā'-ı şānî mışrā'-ı evvele temşîl tarîķi-y-le vāķi'dür.

Leşker-i in'ām nādīde be bāngī tefriķest

Defter-i şīrāze nā-gerd be-bādī ebterest.

Leşker 'askerdür. İn'ām elifüñ kesri-y-le iḥsān itmekdür. Nādīde görmemiş dimekdür. Bā ma'ıyyed ifāde ider. Bāng ses ma'nāsınadır. Yā-yi vaḥdet içündür. Tefriķa maşdardur. Müteferrik ya'nî ayrılıcı ma'nāsınadır. Defter yazılmış ma'nāsınadır. Şīrāze şinuñ kesri-y-le ma'rūf nesnedür. Kitāblaruñ cüzlerinüñ dibleri anuñla berk olur. Nā-gerd olmamış ma'nāsına. Bā meşrūh bād iledür. Yā meşrūh. Ebter kesük dimekdür. Est meşrūh. Maḥşül-i beyt. İn'am ve iḥsān görmemiş 'asker bir sesle ayrılıcıdur. Şīrāz olmuş defter bir yelle kesükdür.

Nā-pesendī ger resd ez yār-ı rüşen-dil çi bāk

Nīst 'ayb-i āb-ı şāfī rā ki ḥāşāk āverest.

Nā-pesend begenilmemiş dimekdür. Yā-yi vaḥdet içündür. Ger egerden muḥaffefdür. Eger ḥarf-i şartdur. Türkīde de müsta'meldür. Resd irişür dimekdür. Ez den dimekdür. Yā ma'rūf. Rüşen-dil izāfeti mevşūfuñ şıfatına izāfeti kabîlindendür. Hâşılı beyāniyyedür. Rüşen-dil vaşf-ı terkîbidür. Göñli eşgal dimekdür. Cāizdür ki

mużāf bile vaşf-ı terkîbi ola göñli ‘aşklı yār ma’nāsına. Bunun gibi vāfir vāķi’ olmak cāridür. Çi cīm-i ‘Arabībinüñ kesri-y-le ve hā-i resmi-y-le ne dimekdür. Müstefhāmdur. Bāk bā-i ‘Arabi-y-le kayğıdur. Nīst yokdur dimekdür. ‘Ayb ma’rūf. Yā-yi vahdet içündür. Āb-ı şāfī vaşf-ı terkibidür. Şāfī şu ma’nāsına. Rā edāt-ı taḥşīşdür. Ki ḥarf-i rābıṭ. Hāşāk āver vaşf-ı terkibidür. Çörçöb götürici dimekdür. Est meşrūḥ. Maḥşül-i beyt. Bir begenilmemiş eger irişürse göñli ‘aşklı yārdan ne kaygu bir ‘ayb yokdur. Şāfī şu içenüñ çörçöb götüricidür. Bu beyitte mısrā’-ı şānī mısrā’-ı evvele temşīl tarīķi-y-le vāķi’dür.

Dil bü-perver-i behr feyz nev-be-nev k’ez naḥl-i ḥuşk

Mī-ḥord ḥurmā-yı ter Meryem ki ‘İsā perverest.

Dil dāluñ kesri-y-le göñöldür. Bā zāiddür. Te’kīd ifāde ider ve mażmūm okunur. Tafşīli zen ne’ beytindedür. Perver emr-i ḥāzırdur. Besle dimekdür. Behr edāt-ı taḥşīşdür. Feyz fānuñ fetḥi-y-le lügatde

25B

ırmaḳ ṭāşub iki kenārını ḳablamağa dirler. Ammā ıştılāḥda bir kimseye bir eyilik gelmege dirler. Nev-be-nev yeñi yeñi dimekdür. K’ez ki ezden muḥaffedür. Ki ḥarf-i ta’līl. Ez den dimekdür. Naḥl ḥurmā ağacıdur. Ḥuşk ḥānuñ zammi-y-le ḳurı dimekdür. Mī edāt-ı ḥāldür. Ya’nī müzari’üñ evveline dāḥil olur ḥāle taḥşīş ider. Nice ki bā edāt-ı istıḳbāldür. Ya’nī mużari’üñ evveline dāḥil olur. İstıḳbāle taḥşīş ider. Ḥord yir dimekdür. Ḥurmā ma’rūf. Yā-yi izāfet içündür. Zīrā bir kelimenüñ ki āḥirinde elif yā vāv ola ḥālet izāfetde aña bir yā işbāt eylemek ḳā’idedür. Ter yaşdur. Meryem ma’rūf. Ki ḥarf-i rābıṭ. ‘İsā perver vaşf-ı terkibidür. ‘İsā besleyici ma’nāsına. ‘İsā nuñ beyānı ma’nīzer beytinde geçdi. Est meşrūḥ. Maḥşül-i beyt. Göñül bile yeñi yeñi

feyzden ötüri zîrâ kıurı ħurmâ ağacından ħurmâ Ĥazret-i Meryem ki ‘İsâ besleyicidir.

Kāfirdān nefis-i serkeş rā ki lāzım āyedeş

Serkeş çün serkeş-i kāfî ki ender kāferest.

Kāfir fānuñ kesri-y-le ma‘rūfdur. Ammā ‘Acem fānuñ fetĥi-y-le okur. Yā-yi vahdet yā tenkîr içündür. Dān emr-i ĥāzırdur. Bil dimekdür. Nefs ma‘rūf. Serkeş izāfeti mevşūfuñ şıfatına izāfeti ĥabîlindendür. Ĥaşılı beyāniyyedür. Serkeş vaşf-ı terkîbidür. Baş çekici ya‘nî kimseye baş egmez ve minnettar olmaz dimekdür ve cāizdür ki nefisler k’eş ya‘nî muzāf bile vaşf-ı terkîbi evvele baş çekici nefis ma‘nāsına. Bunun gibi vāfir vāĥi‘ olmak cāizdür. Rā burada bā-i şıla ma‘nāsınadır. Ki ĥarf-i rābıt. Lāzım ma‘rūf. Āyed gelür dimekdür. Şın gāibdür. Nefse rāci‘dür. Serkeş meşrūĥ. Yā-yi maşdariyyedür. Çün nidā şarîĥâ ile imālesiz ve işbā’sız ĥarf-i teşbîhdür gibi ma‘nāsına. Serkeşden burada murād ĥarf-i kāfuñ serkeşidür. Kāfî ĥarf-i kāfdur. Yā-yi vahdet yā tenkîr içündür. Ki ĥarf-i ta‘lîl. Ender zarfdur. Kāfirden burada murād lafızıdır. Est meşrūĥ. Maĥşûl-i beyt. Bir kāfir bil bāş çekici nefisini zîrâ o ki lāzım gelür. Baş çekicilige bir kāfuñ serkeş gibi ki lafz-ı kāfirdedir.

Sāğar-ı ‘işret mezen bā zen ki ger hest ez nuĥust

Rāz dār-ı sırr-ı ‘ıffet āĥir ez sāğar-ı ġarest.

Sāğar gāynuñ fetĥi-y-le ĥadeĥ ma‘nāsınadır. ‘İşret ‘anuñ kesri-y-le dirlik eylemekdür. Mezen mîmüñ ve rānuñ fetĥalari-y-le urma dimekdür. Bā burada ma‘iyyet ifāde ider. Zen ‘avretdür. Ki ĥarf-i ta‘lîl.

26A

Ta‘lîl. Ger egerden muĥaffedür. Hest est ma‘nāsınadır. Est meşrūĥ ma‘nāda ‘ıffete muğayyeddür. Ez den dimekdür. Nuĥust nūnuñ ve ĥānuñ zammeleri-y-le evvel

dimekdür. Râz dâr vaşf-ı terkîbidür. Sır dutucı ma'nāsına. Sırr sînüñ kesrî ve rānuñ teşdîdi ile ma'rûfdur. 'İffet 'aynuñ kesrî ve fānuñ teşdîdi-y-le harāmdan ve nehy olunmuş şeyden nefsinı men' itmek dirler. Āhır ma'rûf. Ez meşrûh. Sāgar meşrûh. Ğar gāynuñ fethi-y-le kaḥbedür. Est meşrûh. Maḥşul-i beytdür. 'Avredle dirlige kadeḥ urma zîrā oldan eger 'iffet sırrınuñ rāz dāridur. Āhır sāgardan ğardur. Ma'lûm ola ki bu beyitte āhır ve sāgar ve ğar lafzlarından şıfat-ı bedīiyye-yi şi'riyyeden ihām şan'atı var. Zîrā hem ma'nāsına hem lafzına taḥammüli var ki evvelkisi ma'nā-yı ḥaḳıķî ve ikincisi ma'nā-yı ihāmîsidür.

Behre ez cinsiyyet efzāyed ki çün der faşl-ı dî

Mihr-i üryān bâşed ez vey ḥazz-ı 'uryān evferest.

Behre naşîb ma'nāsınadır. Ez den dimekdür. Cinsiyyet cinslik dimekdür. Yā-yi maşdariyyedür. Efzāyed artar dimekdür. Ki ḥarf-i ta'lîl. Çün zamme-i şarîḥ ile imālesiz ve işbā'sız ḥarf-i ta'lîldür. Çünkü ma'nāsına. Der ḥarf-i zarfdur. Faşl-ı ma'rûf. Dî dāluñ kesri-y-le kaşdur. Mihr mîmüñ kesri-y-le güneşdür. 'Üryān çıblaḳdur. Bâşed olur dimekdür. Ez den dimekdür. Vey vāvuñ fethi-y-le zamîr-i ğāibdür. O dimekdür. Mihre rāci'dür. Ḥazz ḥānuñ fethî ve zānuñ teşdîdi-y-le naşîb ma'nāsınadır. 'Üryān meşrûh. Evfer çok dimekdür. Est meşrûh. Maḥşul-i beyt. Naşîb cinslikden artar. Zîrā çünkü kış faşlında güneş 'uryān ola. Ya'nî bulutdan taşar çıka o güneşden çıblaḳuñ ḥazzı ve feyzi yürekdür. Ya'nî çıblaḳlıkda hem cins olduklarındandır.

Dil meken bâ-jende pūşan bed ki cāsūs dilend

Behr cāsūs çün şeh k'ender libās çākerest.

Dil dāluñ kesri-y-le göñüldür. Dalet rā taḳdîrindedür. Mekün eyleme dimekdür. Bâ ma'ıyyet ifāde ider. Jende pūşan vaşf-ı terkîbidür. Cem'idür. Jende pūşlar ya'nî

yamalı kaftan giyiciler dimekdür. Hırka giyen dervîşlerdür. Müfredi jende püşdur. Yamalı kaftan giyici dimekdür. Bend bānuñ fethi-y-le kötü dimekdür. Ki harf-i ta'lıl. Cāsūs ma'rūf. Dilend dilendden muhaffefdür. Dil meşrūh. Endāstuñ cem'idür. Est meşrūh. Behr edāt-ı taḥşīşdür. Cāsūs meşrūh. Yā-yi masdariyyedür. Çün zamme-i şarīh ile imālesiz ve işbā'sız harf-i teşbīhdür gibi ma'nāsına.

26B

Şeh şāhdan muhaffefdür. Şāh pādīşāh ma'nāsına. K'ender ki enderden muhaffefdür. Ender harf-i zarfdur. Libās lāmuñ kesri-y-le giyecek esbābdur. Çaker kāfuñ fetḥaleri-y-le kuldur. Est meşrūh. Maḥşül-i beyt. Göñlüni eyleme yamalı kaftan giyiciler ile ya'nī hırka giyen dervîşler ile kötü zīrā göñül cāsūslarıdur. Ya'nī tavırları pādīşāh gibi ki cāsūsılık-içün kavlı esbābındadır.

Çāre der def-i havātır-ı şoḥbet-i pīrest vebes

Raḥne ber Ye'cūc besten ḥāşa-i İskenderest.

Çāre ma'rūfdur. Der harf-i zarf. Def ma'rūf. Havātır cem'idür. Göñüle gelenler dimekdür. Müfredi ḥātīradur. Göñül göñüle gelici ma'nāsına. Şoḥbet muşāḥabet ya'nī bile yeyüb içmege ve yarlık etmek ma'nāsına. Pīrden murād şeyhdür. Est meşrūh. Vebes ancak dimekdür. Zīrā bes vāvla müsta'mel olinca ancak ma'nāsınadır. Vāqī' olduğu yerlerde ḥaşar ifāde ider. Vāvsız müsta'mel olinca yeter ma'nasınadır ve yine ancak ma'nāsında da gelür. Ḥaşılı best vebesden e'amdur. Raḥne rānuñ fethi-y-le gedikdür. Ber harf-i isti'lādur. Ye'cūc ma'rūf. Besten bağlamakdur. Ḥāssa ma'rūf. Hā-i resmī üzerinde 'ayn-ı teberrā şeklinde ya'nī kuyruğı kesük 'ayn şeklinde hemze nişāresi izāfet içündür. Tafşīli zen ne' beytindedür. İskender elifuñ kesri-y-le ma'rūfdur. Est meşrūh. Maḥşül-i beyt. Göñüle gelenler definde çāre pīrūñ

şoḥbetidür. Ancaḳ zīrā Ye’cūc üzerine gedik bağlamak Ḥazret-i İskenderüñ ḥaṣṣasıdır. Bu beyitte mısrā’-ı şānī mısrā’-ı evvele temşīl ṭarīḳi-y-le vāḳi’dür. Hem ḥükm-i ta’līlde vāḳi’dür.

Cān-ı pejmürde zi feyz-i pīr yābed terbiyyet

Hızır ez an hızır est gez vey sebze-i hoşk aḥzarest.

Cān Türkīde ve Fārisīde müşterek rūḥ-i hayvanidür ki her derīde vardır. Pejmürdeye izāfeti mevşūfuñ şıfatına izāfeti kabīlindedür. Ḥaşılı beyāniyyedür. Pejmürde bā-i ‘Acemīnüñ fethi-y-le şolmuş dimekdür. Zā-i müfrede-i meksüre ezden muḥaffefdür. Ez den dimekdür. Feyz lügatda ırmaḳ ṭaşub iki kenārını ḳablamakdadur. Ammā ıştılāḥda bir kimseye bir eylige gelmige dirler. Pīrden murād şeyḥdür. Yābed bulur dimekdür. Terbiyyed bilmek ve ıslāḥ itmekdür. Hızır ḥānuñ fethī ve zāduñ kesri-y-le ve ḥānuñ kesrī ve zāduñ sükūni-y-le de lügatdur. Ammā şānīden efşāḥdur. Lākin burada zarūret-i

27A

zarūret-i vezn-içün evvelkidür. Murād Ḥazret-i Hızır ‘Aleyh-is-selāmdur. Hızır aslında yeşil ot dimekdür. Ez an anuñ-içün ve o sebebdan dimekdür. Hızır est meşrūḥ. K’ez vey ez veyden muḥaffefdür. Ki ḥarf-i rābiṭ. Ez meşrūḥ. Vey vāvuñ fethi-y-le zamīr-i ḡāibdür. O dimekdür. Sebze sīnūñ fethi-y-le yeşil ot dimekdür. Burada muṭlaḳ ot murāddur. Hā-i resmī üzerinde ‘ayn-ı teberrā şeklinde ya’nī kuyruḡı kesük ‘ayn şeklinde hemze nişānesi izāfet içündür. Tafşīli zen ne’ beytindedür. Hoşk ḥānuñ fethī ve sīnūñ sükūni-y-le ḳurı dimekdür. Aḥzar yeşil dimekdür. Est meşrūḥ. Maḥşūl-i beyt. Şolmuş cān şeyḥüñ feyznden terbiyyed bulur. Hızır anuñ-içün Hızırdur ki ya’nī

Ḥāzret-i Ḥızır ānuñ-içün Ḥızır didiler ondan kurı ot yeşildür. Ya‘nī bir yerde otursa oturduğu yerde kurı otlar tāze olur cümle yeşil ot olurdu.

Būy-i dervīṣ nedarī hırka-i peşmīn çī sūd

Çend pîç-i poşk der nāfe ki müşk ezferest.

Būy bānuñ zammī ve vāvuñ sūkūni-y-le қоқıdur. Yāsızda lügatdur. Zer ve dervīş ma‘rūf. Yā-yi maşdariyyedür. Nedāri fi‘l-i muzāri‘ muḥāṭabdur. Bi-ḥasbil lügat dutmazsın dimekdür. Ammā ıstılāḥda senūñ yoқdur dimekdür. Hırқа ma‘rūf. Ez hırқа taқdırindedür. Hā-i resmī üzerinde ‘ayn-ı teberrā şeklinde ya‘nī kuyruğı kesük ‘ayn şeklinde hemze nişānesi izāfet içündür. Tafşīli zen ne’ beytindedür. Peşmīn izāfeti mevşūfuñ şıfatına izāfeti qabīlindendür. Ḥāşılı beyāniyyedür. Peşm bā-i ‘Acemīnūñ zammiyle yūñdür. Yā nisbet ve nūn-ı te’kīd nisbet içündür. Peşmīnet taқdırindedür. Çi cīm-i ‘Acemīnūñ kesri-y-le ne dimekdür. İstifhāmdur. Sūd fāidedür. Çend nice bir dimekdür. Pīç fi‘l-i muzāri‘ muḥāṭabdur. Bükersin dimekdür. Poşk bā-i ‘Acemīnūñ zammi-y-le poşk dimekdür. Der ḥarf-i zarfdur. Nāfe göbekdür. Müşk mīmūñ zammi-y-le ma‘rūf. Ezfer ziyāde қоқılı dimekdür. Est meşrūḥ. Maḥşül-i beyt. Dervīşlik қоқısı dutmaz sen senūñ yüklü hırқаñdan ne fāide niçe bir bū kesersen ... nānedeki ziyāde қоқılı meşkdür. Bu beyitte mışrā‘-ı şānī mışrā‘-ı evvele temşīl tarīķiyle vāki‘dür.

Nefs-i perver der hevā-yī bā nefṣ ne tevāned gāzā

Zen ki bāšed lāyık-ı mi‘cer çi merd-i miğferest

27B

Nefs perver vaşf-ı terkībīdür. Nefs bilici dimekdür. Der ḥarf-i zarf. Hevā heves
ya'nī ārzu dimekdür. Bā ma'īyyet ifāde ider. Nefs ma'rūf. Ne tevāned kādīr olmaz

dimekdür. Ġazā kāfir ile cenk idüb öldürmege dirler zen ‘avret dimekdür. Ki ħarf-i rābıť. Bāşed olur dimekdür. Lāyık ma‘rūf. Mi‘cer mīmüñ kesrī ve cīmüñ fethi-y-le baş örtecek maķremedür. Çi cīm-i ‘Acemīnüñ kesri-y-le kelime-i istifhāmdur ne dimekdür. Merd erdür. Miġfer mīmüñ kesrī ve fānuñ fethi-y-le ışıķ didikleri demir tāsdu ki cenk gününde başa öterler. Est meşrūh. Maḥşul-i beyt. Hevā ve hevesde nefsinı bilici fi‘l-i kādır olmaz ġazāya ‘avret ki maķremeye lāyık olur. Ne ışıķ eridür. Ya‘ñī ışıķ eri degildür.

Der civān-i sa‘y kün ger bī-ḥalel ḥāhī ‘amel

Mīve bī-noķşān būd çün ez dıraḥt nev berest.

Der ħarf-i zarfdur. Civān yigit dimekdür. Yā-yi maşdariyyedür. Sa‘y ma‘rūf. Kün emirdür. Öyle dimekdür. Ger egerden muḥaffedür. Eger ħarf-i şartdur. Türkīde de müs‘tameldür. Eger şöyle eger böyle dirler. Bī bānuñ fethi-y-le ħarf-i nefydür. Ḥalel ma‘rūf. Ḥāhī fi‘l-i muzāri‘ muḥātabda istersen dimekdür. ‘Amel ma‘rūf. Mīve yemiş dimekdür. Bī ħarf-i nefy. Noķşān eksik dimekdür. Būd olur dimekdür. Çün imālesiz ve işbā’sız ħarf-i ta‘līldür. Çünkü ma‘nāsına andan dimekdür. Dıraḥt dāluñ kesrī ve rānuñ fethi-y-le ağacdur. Nev bere izāfeti mevsūfuñ şıfatına izāfeti kabīlūñdendür. Ḥāşılı beyāniyyedür. Nev ber vaşf-ı terkībidür. Yeñi yemiş virici dimekdür ve cāizdür ki dıraḥt-ı nev ber ya‘nī muzāf bile vaşf-ı terkīb ola yeñi yemiş virici ağaç ma‘nāsına. Bunuñ gibi vāfir vāķi olmak cāridür. Est meşrūh. Maḥşul-i beyt. Yigitlikde sa‘y ile eger ḥalel istersen ‘amel yemiş noķşānsız olur çünkü yeñi yemiş virici ağacdandır. Bu beyitte mışrā’-ı şāni mışrā’-ı evvele temşīl tarīķi-y-le vāķi’dür.

‘Ālim-i ‘ālī maķām ez behr cerr ḥāhed ‘ulüvv

Çün ‘alā k’eş ma‘nī isti‘lā u kār o cerest.

‘Ālim lāmuñ kesri-y-le bilici dimekdür. ‘Ālī maḳāma izāfeti mevşūfuñ şıfatına izāfeti ḳabīlindedür. Hāşılı beyāniyyedür. ‘Ālī maḳām vaşf-ı terkībīdür. Yüksek maḳamlı dimekdür ve cāizdür ki ‘ālim ‘ālī maḳām ya’nī muzāf bile vaşf-ı terkībī ola ‘ālī maḳamlı ‘ālim ma’nāsına. Bunuñ gibi vāfir vāḳi olmak cāri’dür.

28A

Cāri’dür. Ez den dimekdür. Behrūñ beyānı zer-bi-dih beytindedür. Cerr cekmedür. Hāhed ister dimekdür. ‘Ulüvv yükseklikdür. Çün imālesiz ve işbā’sız ḥarf-i teşbīhdür gibi ma’nāsına. ‘Ālā ‘aynuñ ve lāmuñ fetḥaleri-y-le ḥarf-i cerrdür. Medḥulini cerr ider. Ya’nī esre ider. Ya’nī k’eş aşlında ki eşdür. Tafşīli küngür beytindedür. Şın zamīr-i ḡāibdür. ‘Ālīye rāci’dür. Ma’nāya muḳayyeddür. Ma’nīnūñ beyānı zer beytindedür. İsti’lā yüksek istemekdür. Vāv ḥarf-i ‘aţıf. Kār işdür. O zamīr-i ḡāibdür. Türkīde de müsta’meldür. O dirler. ‘Ālīye rāci’dür. Burada esredür. Est meşrūḥ. Maḥsūl-i beyt. Yüksek maḳamlı ‘ālim ḥalḳdan cerr itmeden öturi yükseklik ister ‘alā gibi ki onun ma’nāsı isti’lā ya’nī yükseklik istemedür. Onun eşi cerrdür ma’nī.

Müfti ter dāmen ez mest-i nevāzed hem-çü def

Defter-i ḥōd-rā def-i ter dāmen āri defterest.

Müfti fetvā virici dimekdür. Ter dāmen izāfeti mevşūfuñ şıfatına izāfeti ḳabīlindendür. Hāşılı beyāniyyedür. Ter dāmen vaşf-ı terkībīdür. Yaş etekli ma’nāsına. Nā-pāş olmaḳdan kināyedür ve cāizdür ki müfti ter dāmen ya’nī muzāf bile vaşf-ı terkībī ola. Yaş etekli müfti diye ki ola bunuñ gibi vāfir vāḳi olmak cāridür. Ez den dimekdür. Mest ma’rūf. Yā-yi maşdariyyedür. Nevāzed ‘aceb lügāt-ı ses urur dimekdür. Ammā ıştılāḥ ehl-i Farsda ses virür ma’nāsına. Ba’zı elfāz var. Fārisīdeki zıd ‘ibāreti-y-le müsta’meldür ki meşelā Türkīde de anı zıduñ ma’nāsıyla

ta‘bîr kâbil degildür. Meşelâ bûse zıd gibi hande zıd gibi ki öpdî ve güldî dimekdür. Hem-çü kelime-i teşbîhdür gibi ma‘nâsına. Def ma‘rûf. Hûd kendi dimekdür. Râ burada edât-ı taḥṣîşdür. Taḥṣîlî zen ne’ beytindedür. Defter edât-ı ve yalnız ter dâmen vaṣf-ı terkîbidür. Yaş etekli ve yaş etekli def ma‘nâsına. Ma‘lûm ola. Def ter dâmen burada îhâm tarîki-y-le vâki’dür. Ârî eved dimekdür. Edât-ı taḥṣîşdür. Belî ma‘nâsına. Defter marûf. Est meşrûḥ. Maḥṣûl-i beyt. Etegi yaşlı müftî yâ’nî nâ-pâş olan müftî müstalikden ya’nî dünyâyâ menşib müstalikden ses virür. Def gibi kendi defter-içün ya’nî fetvâsını öger etegi yaşlı defteri-y-le defter ḥâşılı kendi nâ-pâk olduğu gibi defteri de nâ pâkdur. Ḥâşıldan ḥâsıl dünyevi olan ve za‘îf kavle fetvâ viren müftî

28B

zendür. Bu beyt bu kaṣîdenüñ ebyât-ı müşkilâtında ne olunur fakîr bu ma‘nâyı kendi karîḥamdan yazmışım.

Felsefe çün ekşereş âmed sefeh pes gül-i an

Hem sefeh bâşed ki dâred ḥukm-i gül ânce ekşerest.

Felsefe fânüñ fethî ve lâmuñ sükünî ve fânüñ fethâleri ve hâ-i resmi-y-le ehl-i ḥikmete dirler. Cem’-i felâsife gelür burada îhâm-ı latîf tarîki-y-le vâki’dür ya’nî hem ma‘nâsına. Hem lafzına taḥammüli var ki evvelkisi ma‘nâ-yı ḥaḳîḳîsidür ve ikinci ma‘nâ-yı îhâmisidür. Çün imâlesiz ve işbâ’sız ḥarf-i ta‘lîldür çünki ma‘nâsına. Ekşer çok ma‘nâsınadur. Şın zamîr-i gâibdür. Felsefeye âmed geldi dimekdür. Sefeh sînüñ ve fânüñ fethâleri-y-le ve hâ-i aṣlınuñ sükûni-y-le az ‘aḳılluluk ḥıffet ‘aḳıl ma‘nâsına. Burada îhâm-ı latîf tarîki-y-le vâki’dür. Ya’nî hem ma‘nâsına ve hem lafzına taḥammüli var. Nice ki geçdi. Pes bâ-i ‘Acemînüñ fethi-y-le eyleyedür dimekdür. ‘Arabîde fâ-i ḥaber-i atıyye ma‘nâsına. Gül ma‘rûf.

An o dimekdür. Hem hā-i fethi-y-le edāt-ı cem‘iyyet ve edāt-ı te’kīd ve bile ma’nāsına olur ve Türkīde de müsta‘meldür. Hem böyle hem şöyle dirler. Sefeh meşrūḥ. Bāşed olur dimekdür. Ki ḥarf-i ta‘līl. Dāred dutar dimekdür. Ḥükm ma‘rūf. Gül ma‘rūf. Ança o nesneye dimekdür. Ekşer meşrūḥ. Est meşrūḥ. Maḥşül-i beyt. Felsefeye çünki anuñ çoğı sefeh geldi. Ya’nī āz ‘aķıllı geldi öyleya anuñ gelmesi bile sefeh olur. Ya’nī az ‘ākıllu olur. Zīrā dutar ḥükm i gül o nesne ki ekşerdür. Ḥāşılı felsefeyi ‘ākıllılık ile zemdür.

Felsefī ez genc-i ḥikmet çün bi-fülsī reh-i neyāfet

Mī-nedānem digeri rā sūy-i o çün reh-berest.

Felsefīnūñ beyānı beyt-i sābıkadadır. Yā-yi nisbet içündür. Felsefeli ma’nāsına. Ez den dimekdür. Genc kāf-ı ‘Acemīnūñ fethi-y-le ḥazīne dimekdür. Ḥikmet ma‘rūf. Çün imālesiz ve işbāsız ḥarf-i ta‘līldür çünki ma’nāsına. Be ḥarf-i şıladur. Fülṣī fānuñ zammi-y-le ve fethi-y-le puldur. Ammā burada fethi-y-ledür. Yā-yi vaḥdet içündür. Reh yoldur. Neyāfet māzī menfīdür. Bulmadı dimekdür. Mī-nedānem aslında nemī dānemdür. Zārūret-i vezn-içün taķdīm ve te’ḥīr kılınmışdur. Nūn edat-ı nefydür. Aşlında nedür. Mīye ittışālle hā-i resmī düşmişdür. Mī edāt-ı ḥāldür. Ya’nī muzāri‘ūñ evveline dāḥil olur. Ḥāle taḥşīş ider. Nice bā edāt-ı istikbāldür. Ya’nī muzāri‘ūñ evveline dāḥil olur. İstikbāle taḥşīş ider. Dānem fi‘l-i muzāri‘dür. Ḥāşılı nemī dānem fi‘l-i muzāri‘ menfīdür. Bilmirem dimekdür. Digeri ğayri dimekdür. Yā-yi tenkīr içündür. Rā burada bā-i şıla ma’nāsına

29A

ma’nāsına. Yā edāt-ı taḥşīşdür. Taḥşīli zen ne’ beytindedür. Sūy sīnūñ zammi-y-le ṭaraf ma’nāsınadır. An ism-i işāretde oldı dimekdür. Genc ḥikmete işāretdür. Çün

imālesiz ve işbā‘ zamme ile nice dimekdür. Reh-ber rānuñ fethi-y-le kulavuzdur. Est meşrūh. Maḥşūl-i beyt. Felsefî ḥikmet ḥazīnesinden çünkü bir yol yol bulmadı bilmirem ğayrisi-içün anuñ tarafına nice kulavuzdur. Mısrā‘ hidayet-i zāhid dīn-i āmūz ehl-i felsefe mī-şenev.

Hük-m-i ḥāl-i mantıķī ḥāhī zi ḥal-i felsefī

Kün kıyās an rā ki asġar münderic der ekberest.

Hük-m ma‘rūf. Ḥāl ma‘rūf. Mantık bir amelin adıdır. Yā-yi nisbet içündür. Ḥāhī istersen dimekdür. Ez den dimekdür. Ḥāl ma‘rūf. Felsefī beyt-i sābıkda meşrūh. Kün kāfūñ zammi-y-le eyle dimekdür. Kıyās kās-ı tayinden masdardur orānluk ma‘nāsına. An o dimekdür. Ḥāl mantıķīye işāretdür. Edāt-ı mef‘ūldür. Ki ḥarf-i ta‘līl. Asġar küçük dimekdür. Münderic gizli ma‘nāsınadır. Der ḥarf-i zarf. Ekber büyük bir dimekdür. Est Meşrūh. Maḥşūl-i beyt. Münṭefīnūñ ḥālīnūñ hükmüne istersen felsefīnūñ ḥālinden kıyās eyle anı zīrā küçük gizlidür büyükde.

An bed āḥter-i k’eş be-necm-i güfte ey çün her eşer

Pīş o müsned-i bed-aḥter şūd Ḥodāyış aḥterest.

An o dimekdür. Aḥtere işāretdür. Bed āḥter vaşf-ı terkībīdür. Kötī yıldızlı dimekdür ki alçaķ yıldızlı dimekdür zıddı bülend aḥterdür. Ki yüksek yıldızlı dimekdür yahūd nuḥus yıldızlı demek ola ki zıddı sa‘d yıldızlı dimekdür. K’eş aşlında ki eşdür. Tafşīlī küngür beytindedür. Şın zamīr-i ğāibdür. Bed aḥtere rāci‘dür. Müneccim ma‘rūf. Güfte ism-i mef‘ūldür dimiş ma‘nāsına. Āḥirinde hā-i resmī üzerinde hemze nişānesi yā-i muḫābdan ‘ivāz yazılır. Tafşīlī zen ne’ beytindendür. Çün zamme-i şarīḥ ile imālesiz ve işbā‘sız ḥarf-i ta‘līldür çünkü ma‘nāsına. Her tenkīr içündür. Tafşīlī-içün selāmet beytindedür. Eşer elifūñ ve şānuñ fetḥāleri-y-le şeyden ḥāşıl olana dirler. Pīş bā-i ‘Acemīnūñ kesri-y-le ōñ dimekdür. O zamīr-i

ğāibdür. Bed aḥtere rāci'dür. Müsned mīmüñ zammī ve nūnuñ fethi-y-le ism-i mef'öldür. Üstād olunmış ma'nāsına. Bā harf-i şıladur. Aḥter yıldızdur. Şed oldu dimekdür. Hoda-yi yā ile ve yāsız Tañrı dimekdür. Lākin ḥālet-i izāfetde yānuñ işbātı lāzımdur. Zīrā bir kelimenüñ ki

29B

āhirinde elif yā vāv yā bā ola ḥaleti izāfetde aña bir yā işbā eylemek kâ'idedür. Mahsul-i beyt. O kötü yıldızlı ki oña necm dimişsin çünkü her āḥirinüñ önünde yıldıza mesned oldu onun Tañrısı yıldızdur.

İḥtiyārī nīst o rā iḥtiyār ez vey mī-peres

İḥtiyār cümle gom der iḥtiyār-ı dāverest

İḥtiyār ma'rufdur yā-yi vahdet içindür. Nīst yokdur dimekdür. O zamīr-i ğāibdür. Aḥtere rāci'dür. Rā edāt-ı taḥşışdür. İḥtiyār ma'rūf. Ez den dimekdür. Vey zamīr-i ğāibdür. Aḥtere rāci'dür. Mī-peres şorma dimekdür. İḥtiyār ma'rūf. Gom kāf-ı 'Acemīnüñ zammi-y-le nā-bedīd ma'nāsına. Ya'nī belürsiz bulunmaz ve görünmez dimekdür. Der harf-i zarfdur. İḥtiyār ma'rūf. Dāver vāvuñ fethi-y-le ḥaḥ üzre ḥükm idici dimekdür ve Ḥaḥ Tealāya isim olmuşdur. Zīrā ḥaḥikatde ḥaḥ üzre ḥükm idici olur. Est meşrūḥ ma'nāda goma muḳayeddür kemiyyet taḳdīrindedür. Maḥsūl-i beyt. Bir iḥtiyār yokdur o kötü yıldızlı müneccim için ondan iḥtiyār sorma kemiyyet cümleñüñ iḥtiyārı belirsüzdür Allāhuñ iḥtiyārında.

Çarḥ-ı encüm cinn ve merdüm pīr-i yek incā muẓtarend

İḥtiyār cümle pīş-i mü-yucibü'l-muẓtarest.

Çarḥ cīm-i 'Acemīnüñ fethi-y-le çıgrıga dirler. Soñra teşbīḥ tarīķi-y-le felege ya'nī göke ıtlāḥ eylediler. Vāv harf-i 'aṭif. Encüm cem'idür. Yıldızlar dimekdür.

Müfredi necmdür. Cinn cīmüñ kesrī ve nūnuñ teşdīdi-y-le ma'rūf. Vāv harf-i zarf 'aıfıdır. Merdüm mīmüñ fethī ve dāluñ zammi-y-le halkıdır. Her tenkīr içündür. Tafşīli çün selāmet beytindedür. Yek yānuñ fethi-y-le ve kesri-y-le lügatdır. Ma'nāsı birdür. İncā burada dimekdür. Mużtar mīmüñ zammī ve kāfuñ fethi-y-le çāresiz dimekdür. End estin cem'idür. Est meşrūh. İhtiyār ma'rūf. Cümle ma'rūf. Pīş bā-i 'Acemīnūñ kesri-y-le öñ dimekdür. Men mīmüñ fethi-y-le kimse dimekdür. Mü-yucibü'l fi'l-i müzari'dür. Cevāb virür dimekdür. El mużtar meşrūh. Est meşrūh. Maḥşül-i beyt. Gök ve yıldızlar cinn ve felek her biri burada mużtardurlar. Cümleñ ihtiyārı mużtara cevap viren kimsenin öñündedir.

Nūr tevḥīd est der dil-i meş'ar-ı idrāk-i ḥaḳ

Ma'şer aḥter-i pür sitān rā gücā añ meş'arest.

Nūr nūnuñ zammi-y-le aşḳ ma'nāsınadır. Tevḥid birlemekdür. Est meşrūh. Der harf-i zarfdur. Dil dāluñ kesri-y-le gönüldür. Meş'ar mīmüñ ve 'aynuñ fethāleri-y-le bilecek yerdür. İdrāk elifüñ kesri-y-le añlamakdur. Ḥaḳ ma'rūf.

30A

Hak ma'rūf. Ma'şer mīmüñ ve şinuñ fethāleri-y-le cemā'at ma'nāsınadır. Aḥter pür sitān vaşf-ı terkībidür. Yıldıza ṭapıcılar dimekdür. Rā edāt-ı taḥşīşdür. Gücā ... ya'nī nerde dimekdür. An medle ism-i işāretdür ba'ide o dimekdür. Nice ki ĩn ism-i işāretdür qarībe bu dimekdür. Meş'ar meşrūh. Est meşrūh ma'nāda gücāya muḳayeddür. Maḥşül-i beyt. Tevḥīd nūrıdır. Gönülde ḥaḳḳı añlamağūñ bilmegūñ yeri yıldıza ṭapıcılar cemā'at-içün nerededir. O bilecek yer ya'nī tevḥīd nūrı.

Ma'nī ma'şer ma'ıyyet bāşer āmed zi an sebeb

Nīst zīn ma'şer kes bī-şer eger Bu-Ma'şerest.

Ma'nî'nün beyânı ma'nî zer beytindedür. Ma'ser mîmüñ fetḥaleri-y-le îhâm tariki-y-le vaki'dür. Ya'nî iki ma'nâsı var biri cemâ'at ma'nâsına ve biri ma'ser ma'nâsına ki evvelkisi ma'nâ-yı ḥaḳîkîsi ikincisi ma'nâ-yı îhâmisidür. Ma'iyyet yâ-yi maşdariyyedür bile dimekdür. Bâ ma'iyyet ifâde ider. Şer ma'rûf ya'nî ḥayruñ zıddıdır. Âmed geldi dimekdür. Zi den dimekdür. An ism-i işâretdür ba'ide o dimekdür. Sebeb ma'rûf. Nîst degildür dimekdür. Zîn zâinden muḥaffedür. Zi den dimekdür. İsm-i işâreddür qarîbe bu dimekdür. Ma'serden burada murâd beyt-i şâbıkda zikri sebaḳat iden yıldıza ṭapanlar cema'atidür. Kes kimse yâ-yi vaḥdet içündür. Be bânuñ fetḥi-y-le ḥarf-i nefydür. Şer meşrûḥ. Eger ḥarf-i şartdur. Lafzen yâ taḳdîren fi'l ister. Bū-Ma'ser Ebū-Ma'serden muḥaffedür. Ebū-Ma'ser bir şāḥāhabenüñ adıdır. Est meşrûḥ. Maḥşûl-i beyt. Ma'ser ki ma'nâsı sıra-y-la bile bek geldi. O sebebden degil bu cemâ'atden bir kimse şersiz eger bu ma'serdür. Eger bu ma'serden ya'nî eger Bū-Ma'ser isede şersiz degil.

Hikmet-i Yūnāniyān peygām nefs ü hevā-i hikmet

Hikmet-i Īmāniyān fermūde-i peygamberest.

Hikmet ma'rûf. Yūnāniyān cem'idür. Yūnānîler dimekdür. Müfredi Yūnāndur. Yūnān yānuñ zammi-y-le bir ḳavimdür. Yā-yi nîsbet içindür. Yūnānlı ma'nâsına. Peygām bā-i 'Acemî'nüñ fetḥi-y-le ḥaber ma'nâsınadır. Nefs ma'rûf. Est meşrûḥ. Vāv ḥarf-i 'aṭîf. Hevā hers ya'nî ârzu dimekdür. Hikmet ma'rûf. Yūnāniyān cem'idür. Īmāniyān cem'idür. Īmānlı dimekdür. Müfredi Īmān ma'rûf. Yā-yi nîsbet içündür. Īmānlı ma'nâsına. Fermūde ism-i mef'uldür. Buyurılmış ma'nâsına. Hā-i resmî üzerinde hemze nişānesi izāfet içündür. Ṭafşîli zen ne' beytindedür. Peygamber ḥaberci dimekdür. Maḥşûl-i beyt. Yūnānlılar ki ḥikmeti nefis ḥaberidür daḥi hevā-i heves ḥaberidür. Īmānlıların ḥikmeti peygamber ki

30B

buyurulmuşdur. Hâşılı Yûnânîlerûñ hikmetini zem ve îmânîlerûñ hikmetini medhdür.

Beyt

Be şîr-i kûn taleb pûr çeşme-i hikmet ki şed garkâ

Zi mevc-i gayret Eflâûn-i Yûnanî ve Yûnaneş.

Nâme k'eş 'ûnvân ne kâle'llâh u ne kâle'n-nebiest

Hâşıl mazmûn an hüsrân rûz-ı mahşerest.

Nâme biti dimekdür. K'eş aslında ki eşdür. Tafşîli kûngür beytindedür. Şın zamîr-i gâibdür. Nâmeye râci'dür. Ma'nâda 'ûnvâna muqayyeddür. 'Ünvâneş takdîrindedür. 'Ünvân 'aynuñ zammi-y-le nişân nâme dimekdür ve ibtidâ' ma'nâsına da gelür. Ne nûnuñ fethî ve hâ-i resmi-y-le harf-i nefydür. Kâle'llâh Allâh didi dimekdür. Vâv harf-i 'atîf. Ne meşrûh. Kâle'n-nebî peygamber dimekdür. Est meşrûh. Hâşılı ma'rûf. Mazmûn ma'rûf. An medle ism-i işâretdür. Hüsrân 'Arabîde ziyân içünde olmağdur. Fârisîde hüsrân cem'idür. Zebânlar dimekdür. Rûz-i mahşer cem' olacak bir gün dimekdür ki murâd kıyâmet günidür. Est meşrûh. Maşşûl-i beyt. Nâme anuñ nişânı yâ ibtidâsı ne kâle'llâhu ve ne kâle'n-nebîdür. Ya'nî ne Allâh didi ve ne peygamber didi. O nâmenüñ mazmûnunuñ hâşılı kıyâmet gününüñ ziyânlarıdır.

Nîst coz bûy-i nebî reh-ber torâ sûy-i Hodâ

Ez 'alâ rû bû ki bûy-i Bû-'Alî müstakzerest.

Nîst yokdur dimekdür. Coz gayr ma'nâsınadır. Bûy kôkıdır. Nebî peygamberdür. Sûy taraf ma'nâsınadır. Hodâ Tañrı dimekdür. Yâ ile de lûğatdur. Reh-ber kulavuzdur. Torâ saña dimekdür. Ez den dimekdür. 'Âlâ 'aynuñ zammî ve

lāmuñ fethi-y-le-dir. Yüksek dimekdür. Murād nebīdür. Cū cīm-i ‘Arabīnūñ zammi-y-le iste dimekdür. Bū қоқıdur. Ki ҳarf-i rabıt. Būy kokıdur. Bū-‘Alī Ebū ‘Alīden muḥaffefdür. Burada ‘alādan murād Şeyḥ Ebū-‘Alī Sinādur. Bu künyesidür. İsmi Hüseýindür. Babası adı ‘Abdullāhdur. Ebū Hanīfe mezhebindedür. Nafaқа eylemişdür. Yüze yakın kitāb taşnif itmişdür. Anuñ muşannefātındandur. Kitābü’l-Şifā ve Kitābü’l-Necāt ve Kitābü’l-İşārāt ve Kitābü’l-Kānūñ ve Mizānū’l-Nazar ve Risāle’-i Saman ve Risāle’-i Tayr üç yüz yetmiş senesinde tevellüd eylemişdür. Dört yüz yigirmi senesinde şehir-i ramazānda yevm-i cum‘ada vefāt eylemişdür. Nice ki ṭabakātıda mastūrdur ve İmām-ı Yāfī‘den menkūldür ki İbn-i Sīnā āḥir ‘ömründe tövbe eyledi ve mezālimi red eyledi.

31A

red eyledi. Qur‘ānı ḥıfz eyledi ve her üç günde bir ḥatim iderdi ve ḥafī idi ve hemedānda vefāt eyleyüb anda defn olındı. Nice ki Aḥmed bin Ḥaydar Molla Celāl üzerine vāḳi‘ olan ḥāşiyesinde böyle dimişdür. Müstakzer ism-i mef‘ul sayfası üzre necāsetlenmiş dimekdür. Est meşrūḥ. Maḥşul-i beyt. Yokdur peygamberūñ қоқısından gayri Tañrı tarafına қulavuz saña yüksek olan peygamberden iste қоқı ki Şeyḥ Ebū-‘Alī Sīnānuñ қоқısı necāsetlenmişdür. Hāşılı Ebū ‘Alī Sīnā-yı zemdür.

Beyt

Çü bû‘l-kāsım bûd hādī ki bâşed Bû-‘Alī bārī.

Ki ez behr-i ḥalāş ḥadīs pû-yi rāh-ı tufyāneş.

Dest-i bü-gosil ez Şifā-yı o ki düstür-ı şikāst

Pây-i yek sū ne zi kânūneş ki kânūn-i şerest.

Dest eldür. Bā zāiddür te'kīd ifāde ider ve maẓmūm okunur. Tafşīlī zen ne'-i beytindedür. Gosil kāfuñ zammi-y-le öz dimekdür. Ez den dimekdür. Şifā şınuñ kesri-y-le Şeyh Ebū-‘Alī Sīnānuñ muşannefātından bir kitābuñ adıdur. Yā-yi izāfet içündür. Zirā bir kelimenüñ āhırinde elif yā vāv ola hālet-i izāfetde aña bir yā işbāt kâ'idedür. O zamīr-i gāibdür o dimekdür Bū-‘Alīye rācidür. Ki harf-i ta'līl. Düstür dāluñ zammi-y-le örnekdür. Şikā şınuñ kesrī ve fethi-y-le yaramazlıkdur. Est meşrūh. Pāy ayakdur yāsızda lügatdur. Yek yānuñ fethi-y-le ve kesri-y-le ma'nāsı birdür. Sūy sīnūñ zammi-y-le taraf dimekdür. Ne nūnuñ kesrī ve hā-i resmi-y-le emr-i hāzırdur koma dimekdür. Zā-i müfrede-i meksüre ezden muhaffedür. Kānūn muşannefāt-ı mezbūreden bir kitābuñ adıdur. Şın zamīr-i gāibdür. Ebū-‘Alīye rāci'dür. Ki harf-i ta'līl. Kānūn ocağ dimekdür. Şer ma'rūfdur hayruñ zıddıdur. Est meşrūh. Maḥşūl-i beyt. El Öz ve Ebū 'Alī Sīnānuñ Şifā adlı kitābından zirā yaramazlık üzeñgidür. Elifüñ bir tarafa karanuñ Kānūn adlı kitābından zīrā şer ocağıdur. Hāşılı Ebū-‘Alī Sīnānuñ kitāblarını zemdür.

Beyt

Şev kayd-ı necāt o ki medhulest kânūneş.

Megeş renc-i şifā-yı oña ma'lūlest burhāneş.

Şāhib-i 'ilm ledünnī rā çī hācet-i haṭṭ u lafz

Safḥa-i dil muşhafest an rā ki Kurān ezberest.

Şāhib ma'rūf. 'İlm ledünnī bir 'ilmdür ki riyāzet ve tasfiye'-i kalb sebebi-y-le min inde'l-lezzetü'l-ilhāmla

ta'lim olunur ki beyne'l-nās keşf ve şāhibine keşf olmuş didikleridir. Ba'zı tefsirde ve 'alemnāh u 'ilmen ayetinüñ tefsirinde virmiş ki ibn-i 'Aṭā Ḥazretleri didi : “ 'İlm-i ledünnī vāsıtasız ve kesbsiz ve telkīn-i mürüvetsiz bir 'ilmdür ki şāhibine müşāhede ervāhla ilkā olunur.” Cüneyd Ḥazretleri didi: “ 'İlm-ī ledünnī bir ilmdür ki şāhibi sırlar üzerine matla' ve hüküm idici olur. Zānsız ve hılāf vāki'siz ammā bu 'ilm 'abde o vākit vāki' olur ki cevārihini cemi' muḥālefātından men' ve ḥarāmātın külli irādetden ifā ide ve daḥi temennīsiz ve murādsız ḥaḳḳuñ taht-ı yedi kudretinde bir şebah ya'nī ḳaraltı ola.” Rā edāt-ı taḥşışdür. Tafsīli zen ne'-i beytindedür. Çi cīm-i 'Acemīnün kesri-y-le ve hā-i resmi-y-le kelime-i istifhāmdur ne dimekdür. Haced ihtiyāc ma'nāsınadır. Haṭṭ yazıdır. Bā-i şıla maḥzūfdur. Baḥṭ taḳdīrindedür. Vāv ḥarf-i 'atıf. Lafz o şeydür ki insān anuñla telaffuz ider. Safha lügatde bir şeyün cānibine dirler ve daḥi kāğıduñ yüzine dirler. Dil dāluñ kesri-y-le gönüldür. Muşḥaf ma'rūf. Est meşrūḥ. An rā an kes rā taḳdīrindedür. An ism-i işāretdür o dimekdür. Kes kimsedür. Rā meşrūḥ. Ki ḥarf-i rābiṭ. Ḳurān ezber vasf-ı terkibidür. Ḳurān ezberleyici ma'nāsına. Est meşrūḥ. Maḥşul-i beyt. İlm-i ledünnī şāhibi için ḥaṭṭa ve lafza ne ḥācet ya'nī ḥācet ve ihtiyāc yokdur. Gönül şafhası muḥaffedür o kimse için ki Ḳurān ezberleyicidir. Bu beyitte mışrā-ı şānī mışrā-ı evvele temşil tarīki-y-le vāki'dür.

Cāmī aḥsenet in ne şī'rāz bāğ-ı Rizvān-ı ravza est

K'ender ve her ḥarf-i zarf-ı ez şarāb kevserest.

Cāmīden murād bu ḳaşıdenün müellifi Molla Cāmī Ḥazretlerinün taḥalluşudur. Ve ism-i şerīfleri Abd'ul-Raḥmandur. Cām kendi şehrinün adıdır ve Ḥazret-i Molla Cāmī-y-le bu şehirde olan Şeyḥ Aḥmed Nāmīḳī Ḥazretlerinede Şeyh Cām dirler.

Öyleya Cāmī demek Cām şehrine mensüb yā Şeyh Cām Hâzretlerine mensüb dimekdür. Nice ki Hâzret-i Molla Cāmī buyurmuşdur. Kıt‘a. Mevlüdem Cām ve reşha-i kalemem. Cür‘a-i Cām-i Şeyhü’l-İslâme. Zîn sebebdür cerîde-i iş‘âr. Bed ve ma‘nî taḥallukum câme. Cāmī münâdidür. Harf nidâsı zarûret-i vezn-içün maḥzûf takdîri ey Cāmī dimekdür. Aḥsenet tânuñ fethi-y-le fî‘l-i mâzî muḥâtabdur. Güzel eyledüñ dimekdür. Ammâ tâ burada zarûret-i

32A

zarûret-i vezn-içün mâba‘dinde hemzeden nakl olınan kesre ile anuñ nûnuna muttaşıl okunur. İn elifüñ kesri-y-le ism-i işâretdür bu dimekdür. Bu kaşîdesine işâretdür. Ne nûnuñ fethî ve hâ-i resmi-y-le harf-i nefydür. Şi‘r şinuñ kesri-y-le lûgatde bilmekdür. İştîlâḥda sözi kaşd o mevzûn ve muḡaffâ söylemege dirler. Ez den dimekdür. Bâḡ bâḡcedür. Zirâ Rûmda bâḡceye didiklerine ‘Acemde bâḡ ... maḡâm cem‘-i maḡamı idi. Ya‘nî bâḡân maḡâmı idi. ‘Arabîde ravzât ḥüsn-i riyâzü’l- cennet gibi lâkin zarûret-i vezn-içün cem‘ yerine cem‘ getürmemişdür. Ya‘nî bâḡân yerine bâḡ getürmişdür. Bâḡuñ rızvâna izâfeti beyâniyyedür. Rızvân rânuñ kesri-y-le ve zammi-y-le-de lûgatdur râzılık ve hoşnûdluḡ ve cennet ḡapıcısı ve cennet ma‘nâsınadır. Burada ma‘nâ-yı aḡîr murâddur. Ravza bâḡcedür. Ravza ist takdîrindedür. Est meşrûḡ. K’ender ki enderden muḡaffedür. Ki harf-i ta‘lîl. Ender harf-i zarf. O zamîr-i ḡâibdür. O dimekdür. Kendünüñ bu kaşîdesine râci‘dür. Her tenkîr içündür. Tafşîli çün selâmet beytindedür. Harf ma‘rûf. Zarf ma‘ruf. Yâ-yi vahdet içündür. Ez den dimekdür. Şarâb ma‘rûf. Kevşer cennet ırmaḡı havzıdır. Est meşrûḡ. Maḡşûl-i beyt. Molla Cāmī Hâzretlerî tecrîd tarîḡi-y-le nefsinı muḡâtab tenzîline tenzîl idüb buyurur. Ey Cāmī sen eyi eyledüñ bu senüñ kaşîdeñ şi‘r

degildir. Cennet bāğından ya'nī bāğçesinden bir bāğçesinden bir bāğçedir. Zirā onun içinde her harf bir zarfdur. Cennet ırmağının yā havzının şarābından hāşılı bu kaşidenün harfini cennet kāsesine ve ma'nāsına cennet şarābına teşbīh tarīki-y-le hem lafzını ve hem ma'nāsını medhdür.

Der sevād-ı haṭṭ-ı an envār-ı hikmet muḥtefīs

Çün şeb-i tārīk ābesten bi-şubḥ enverest.

Der harf-i zarfdur. Sevād sīnün fethi-y-le karalıkdur. Haṭṭ yazıdır. An ism-i işāreddür o dimekdür. Kendinün bu kaşidesine işārettede envār cem'idür. Nūrlar dimekdür. Hikmet ma'rūf. Muḥtefī ism-i fā'il seyfesi üzre ya'nī mīmün zammī ve tānuñ fethī ve fānuñ kesri-y-le gizlenici dimekdür. Est meşrūḥ. Çün zamme-i şarīḥ ile imālesiz ve işbā'sız harf-i teşbīhdür gibi ma'nāsına. Şeb-i tārīk vaşf-ı terkībidür. Kara gökçe ma'nāsına. Şebün tārīke izāfeti mevşūfuñ şıfatına izāfeti kabīlindendür. Hāşılı

32B

beyāniyyedür. Şubḥuñ envere izāfeti de böyledür. Ābesten medle burada yüklü dimekdür. Bā harf-i şıladur. Şubḥ enver şāduñ zammī ve vāvuñ fethi-y-le vaşf-ı terkībidür. Ziyāde nurlı şabāḥ ma'nāsına. Est meşrūḥ. Maḥşūl-i beyt. Anuñ ya'nī bu kaşidenün hafī sevādından hikmet nūrları gizlenicidir karañu gice gibi yüklüdür. Ziyāde nurlı şabāḥa.

Hem-çü fikr-i bīkr-i Hüsrev-zāde est ez lūṭf u ṭab'

Der kemāl-i ḥūb-i ĩn yek ḥāher-i an yek ḥāherest.

Hem-çü kelime-i teşbīhdür gibi ma'nāsına. Bīkr bānuñ kesri-y-le er görmemiş kız dimekdür. Bākire didikeri tağlīṭāt 'avām kabīlindendür. Fīkr fānuñ kesri-y-le

ma'rûfdur. Burada fikirden kaşîde murâddur. Hüsrev meşâhîr-i şu'arâdan bir şâ'irüñ adıdur ki Hüsrev-i Dehlevî demekle meşhûrdur. Zâde ism-i mef'ûldür. Toğmış ma'nâsına. Est meşrûh. Ez den dimekdür. Lütf yumuşaklıkdur. Tab' tabî'at ma'nâsınadır. Tabım takdîrindedür. Der harf-i zarfdur. Kemâl ma'rûf. Hüb güzeldür. Yâ-yi maşdariyyedür. İn elifüñ kesri-y-le işâreddür qarîbe bu dimekdür. Burada qarîb kendi kaşîdesidür. Yek yânuñ fethi-y-le ve kesri-y-le ma'nâsı birdür. Hâher aşlında hânuñ zammi-y-le dirliğine zämme fethî imâle idüb telaffuz iderler. Bacı dimekdür. Ve onda iki vech câizdür. Ya'nî aşlı ve resmî olmak câizdür. Ammâ vâv aşlı olanda elif mahzûf olur ya'nî elifsiz yazılıdır ve resmî elif şâbit olur ya'nî elifle yazılır. An medle işâreddür. Burada ba'îd Hüsrevüñ kaşîdesidür. Yek meşrûh. Hâher meşrûh. Est meşrûh. Maşşûl-i beyt. Hüsrevüñ karn beñzer fikir gibi benim bu kaşîdem toğmışdur. Tabî'atım yumuşaklıktan ya'nî nice ki Hüsrevüñ bîkr-i Kurân beñzer kaşîdesi kendi tabî'atınuñ yumuşaklığından toğmuşdur. Benim bu kaşîde de öylece tabî'atımuñ yumuşaklığından toğmuşdur. Güzellik kemâlinde bu bir bacı o bir bacıdur. Ya'nî benim bu kaşîdem bir bâcîd ve anuñ kaşîdesi bir bacıdur.

Ey besâ hâher ki bâ hâher-i çû gerder-i cilveger

Der cemâl-i ekber bûd her çend der sâl-i aşgarest

Ey harf-i nidâ mü'nâdisi zarûret-i vezn-içün mahzûf-i takdîri ey yârân dimekdür. Besâ çok dimekdür. Hâherüñ beyânı beyt-i sâbıkdadur. Ki harf-i râbî. Bâ ma'îyyet ifâde ider. Hâher meşrûh. Çû cîm-i 'Acemînüñ zammi-y-le ve vâv-ı resmi-y-le harf-i ta'lîldür çünkü ma'nâsına. Gerder eyliye dimekdür. Cilveger aşlında

33A

aşlında cilvegerîdür yâ maşdariyye zarûret-i vezn-içün mahzûfdur. Şalınıcılık ma'nâsınadır. Harf-i zarf. Cemâl cimüñ fethi-y-le güzelliğdür. Ekber büyük dimekdür.

Yüce ulu dimekdür. Her çend her ne degil dimekdür. Der Һarf-i Һarfıdur. Sāl burada başdur. Asğar küçük dimekdür. Est meşrūh. Maḥşūl-i beyt. Ey yārān çok bacı ki bacı-y-la ya‘nī kendi bacısı-y-la çünkü şalınıcılık eyleye güzellikde büyük olur. Her nedeñli yaşda küçükdür.

Lüccetü’l-esrār ger sāzem laḳab an rā sezāst

Zan ki ez esrār-ı dīn baḥr-ı lebāleb gevherest.

Lücce lāmuñ zammī ve cīmūñ fethī ve teşdīdi-y-le deryā dimekdür. Esrār cem‘idür. Sırlar dimekdür. Eger Һarf-i şartıdur. Türkīde müsta‘meldür. Eger şöyle eger böyle dirler. Lafzen yā taḳdīren fi‘l ister. Sāzem zānuñ fethi-y-le nefsi-i mütekellüm vaḥdedür. Mucib lügat düzem dimekdür. Ammā işılāḥ eḥl-i Farsda eyleyen ma‘nāsınadır. Laḳab o ada dirler ki soñra ya‘nī ism-i ‘ilmiyyeden soñra münāsebetle Һurula cem‘idür elḳāb gelür. An ism-i işāreddür o dimekdür. Türkīde de müsta‘meldür. Kendinüñ bu kaşīdesine işāretdür. Rā edāt-ı taḥşīşdür. Söze lāyık dimekdür. Est meşrūh. Zan anuñ-içün vāv-ı sebebdendir. Ki Һarf-i beyāndur. Ez den dimekdür. Esrār cem‘idür. Sırlar dimekdür. Dīn dāluñ kesri-y-le ma‘rūf baḥrdur. Yā-yi vaḥdet içündür. Lebāleb silme ṭolı dimekdür. Gevher kāf-ı ‘Acemīnūñ fethi-y-le kıymetli ṭaşa dirler. Kah olur ki cīm-i ‘Arabi-y-le ta‘rīb idüb cevher dirler. Burada teşbīḥ ṭarīḳi-y-le vāḳi‘dür. Est meşrūh ma‘nāda baḥre muḳayyeddür. Baḥrīst taḳdīrindedür. Maḥşūl-i beyt. Lüccetü’l-Esrār ya‘nī sırlar deryası eger düzem ya‘nī eyleyem laḳab anuñ-içün ya‘nī bu her kaşīdem için lāyıkdur. Anuñ-içün ki dīn sırlarından bir deryādur silme ṭolı gevher.

Ḥüccetü’l-aḥrār eger bā an kūnem zam hem revāst

Zan ki ber maṭlūb her āzāde ḥüccet güsterest.

Ḥuccet ḥānuñ zammī ve cīmūñ fethī ve teşdīdi-y-le delīl ma'nāsınadır. Ahrār elifūñ fethi-y-le cem'idür. Hürler dimekdür. Eger ḥarf-i şartdur. Türkide de müstā'meldür. Eger şöyle eger böyle dirler. Lafzen yā taqdiren fi'l ister. Bān 'ibāret bān gerek idi. Lākin zarūret-i vezn-içün bān yerine bā añ getürmişdür. Zirā bağlān begüfilāne di dimekdür. Bāfilān begüfilānla di dimekdür. Ḥaşılı bā burada ḥarf-i şıladur. Bā-i müfrede ma'nāsına. An ism-i işāretdür o dimekdür. Türkide de müstā'meldür. Lücetü'l- Esrār

33B

işāretdür. Künem iderem dimekdür. Zāma ma'rūf. Hem ḥānuñ fethi-y-le edāt-ı cem'ıyyet ve edāt-ı te'kiddür ve bile ma'nāsında olur ve Türkide de müstā'meldür. Hem şöyle hem böyle dirler. Revā lāyık ma'nāsınadır. Est meşrūh. Zan anuñ-içün vāv-ı sebebdan dimekdür. Ki ḥarf-i beyāndur. Ber ḥarf-i isti'lādur. Maṭlūb taleb olunmuş dimekdür. Her tenkīr içündür. Taşīli çün selāmet beytindedür. Āzāde temām-ı fāriğ ya'nī temām vāz gelici ma'nāsınadır. Ḥuccet gūsder vaşf-ı terkibidür. Ḥuccet düşici ma'nāsına. Est meşrūh. Maḥşūl-i beyt. Ḥuccetü'l-Ahrār ya'nī azādların ḥucceti eger oña ya'nī o Lücetü'l-Esrāra idem zāma hem lāyıkdur. Anuñ-içünki her nefis şerrinden azāde o lāluñ maṭlūbuna ki nefis şerrinden ḥalāşlıkdur. Ḥuccet düşicidür ya'nī bir kimse benim bu kaşīdemle 'amel eylese nefis şerrinden ḥülāşa benim bu kaşīdem eline ḥuccet virmiş olur. Nice ki üstāddan mesmū'dur.

Mer būd pençāh çün ebyāt o āmed dü mer

Der şafā u muḥkemī şāyed ki güyem mermerest.

Mer mīmūñ fethī ve rānuñ sūkūni-y-le sağışdur. 'Aded ma'nāsına. Būd fi'l-i muzārī'dür. Olur dimekdür. Pençāh ellidür. Çün zāmma-i şarīḥ ile imālesiz ve işbā'sız

ḥarf-i ta'īldür. Çünkü ma'nāsına. Ebyād cem'idür. Beyitler dimekdür. O ism-i işāretdür o dimekdür. Türkīde de müsta'meldür. Kendinüñ bu kaşīdesine işāretdür. Āmed fi'l-i māzīdür. Geldi dimekdür. Dü zamme'-i şarīḥ ve vāv-ı resmi-y-le iki dimekdür. Mer meşrūḥ. Der ḥarf-i zarf. Şafā medle şāfilik ya'nī ṭuruluk dimekdür. Vāv ḥarf-i atıf. Muḥkem mīmüñ zammī ve kāfuñ fethi-y-le berk dimekdür. Türkīde de müsta'meldür. Yā-yi maşdariyyedür. Şāyed yādur dimekdür. Ki ḥarf-i rābıṭ. Güyem diyem dimekdür. Mermer iki mīmüñ fethi-y-le ma'rūf ṭāşdur dürli dürli olur. Est meşrūḥ. Maḥşül-i beyt. Aded elli olur. Çünkü o kaşīdenüñ beyitleri yüzdür çünkü iki merüñle mer ise ellidür. İki elli olur. İki elli ise yüzdür. Şāfilikde ve muḥkemlikde yürür ki diyem mermerdür. Beyt 'aded 10.

Sāl-i tārīḥeş eger ferruḥ nüvīsem dūr nīst

Zanki sāl-i devlet-i tārīḥi o ferruḥ ferest

Sāl yıldur tārīḥ vakit bildirmekdür. Türkīde de müsta'meldür. Şın zamīr-i ğāibdür. Kendinüñ bu kaşīdesine rāci'dür. Eger edāt-ı şartdur. Türkīde de müsta'meldür. Eger şöyle eger böyle dirler. Lafzen yā taqdīren fi'l ister.

34A

fi'l ister. Ferruḥ fānuñ fethi ve rānuñ zammī ve teşdīdi-y-le bu kaşīdenüñ tārīḥi bellidür. Ebced ḥesābı-y-la sekiz yüz seksendür. Zirā *fī* seksen *remi* iki yüz *ḥay* altı yüz mecmū'i sekiz yüz seksen ider ki ma'nā-yı ḥaḳıḳīsidür. Ḥāşılı ferruḥ burada īḥām ṭarīḳi-y-le vāḳi'dür. Nüvīsem nūnuñ zammī ve vāvuñ kesri-y-le yazam dimekdür. Dūr uzakdur. Nīst degildür dimekdür. Zan anuñ-içün ve o sebebdendir dimekdür. Ki ḥarf-i beyān. Sāl meşrūḥ. Devlet ma'rūf. Ba'zı nüşhada ez devlet vāḳi'dür. Ez den dimekdür. Ḥāşılı onun tārīḥinüñ evvelinden yıl dimekdür. Tārīḥ

meşrûh. O elifûñ zammi-y-le ism-i işâretdür o dimekdür. Kendinüñ bu kaşîdesine işâretdür. Ferruḥ fer vaşf-ı terkîbidür. Kuvvetli kuvvetli ma'nāsına. Ferruḥ fānuñ fethî ve rānuñ zammî ve teşdîdi-y-le kuvvetli dimekdür. Fer fānuñ fethî-y-le kuvvet ma'nāsınadır. Türkîde de müsta'meldür. Ferim yok dirler. Est meşrûh. Maḥşûl-i beyt. O kaşîdenüñ târîhini bilen eger ferruḥ yazam ya'ni sekiz yüz seksen yazam uzak degildir. Anuñ-içünki o kaşîdenüñ târîhini devletinüñ belî kuvvetli kuvvetlidir. Bu beytüñ iki mısrâ'ında lafz-ı sāl ve lafz-ı ferruḥ tekrârında şan'at-ı bedîiyye-i şî'riyyeden reddü'l-'aczü 'al-eş-şadr şan'atı var. Zirâ beytüñ evvel mısrâ'ında mezkûr olan lafz bi'aynihî âḥir mısrâ'ında mezkûrdur.

Beyt

Ġarîbem lütfuñ umma geldim.

Ey şāh ġarîb olmaya lütf isterseñ ġarîbe.

Temmetü'l-kitābi bi avnillahü'l-melikü'l-vehhāb fî belde-i İslāmbol fî medrese-i yār ḥiṣār fî māh-i cemāziyel ulā fî yevm-i düşenbe fî vakt-i ḍuḥā' es-sene-i erba'a ve ḥamsîn ve mie ve elf.

Eserin Giriş Kapağı ve Sayfa Kenarlarında Yer Alan Yazılar

Tercüme-i kaşîde/ 'arûz ...

Tuhfetü'l-Vüzerā Şerh-i Kaşîdetü'l- Lücetü'l-Esrār Mevlāna Cāmī ve uḳūdū'l-
uḳūl fī emsali arabîyye tercüme Yūsufü'l Vāizü'l Ḳāğızḡanī

Mühür

Satır/21

Hasbet-en-lillahi Te'ālā merḡum Lālā İsmā'īl Efendīnūñ teberrüken cennet
mekān firdevs-āşiyān Sulṡān 'Abdu'l-Ḥamīd Ḥān ṡābe serāhu Ḥāzretlerinūñ kütüb-
hānelerine vaḳf eylediḡi kitāb-ı nefîsedür. 402

2A

Müveşşah lügatda müzeyyen dimekdür. İştılāḡda o şî're dirler ki her bir
mısrā'ından bir ḡarf aḡz olına ad çıḡa.

2B

• Baḡr-i remel-i müteşevverüñ beyanı küñgür beytinden mukaddem gelse
gerek.

- Sermedī dāimī dimekdür. Halās olmaz.
- Şāh bāz-ı doḡan pādişāh dimekdür. Ārzü yük dimekdür.
- Ya'nī şüphesiz itmez gürbeler bile kükremiş arslana ceng

3A

- Ḥaḡīk layık ma'nāsına. Feriştah.
- Maḡlas Maḡall-i imtiḡān

8B

- Hāzihi's- suḡufāt ...fī sa'dābād ya'nī kāḡıd-ḡāne fī İslāmbol 1154

9A

Her gücā der gencī ve ber der ھاḷḷa-i ھاḷḷa mārī ھاḷḷa gerde derden hā ejderest.

10A

Bā-rı-şā-lārı bir yerūñ ulusı dimekdür. Bu ise tāc bezirgān dimekdür. Zīrā eydigūñ ulusun şāhibī ve mālīkīdür.

14A

• Zīrā yarpūz itmekle bir hoşca bilür nice ki meşhurdur ammā ğayri ma‘naları bildüğü meşhūr degildür.

• Evvelki kāfuñ fethī ve ikincinüñ zammī ve üçüncinüñ sükūn-i-y-le-dür ve cümlesi kāf-ı Arabīdür.

22B

• Çemberden murād felek Celācilden murād encüm

24A

• Baḥiṣ Şükūfe-i nīlū

31A

Baḥiṣ Ebū-Alī Şīnā

31B

baḥiṣ ilm-i ledünnī

32A

• baḥiṣ Molla Cāmī

34B

• Len terānī mī res ez ṭuri Mūsā rā cevāb īn heme feryād-ı müştakāz istiğnā-yı ust.

• İlahī rahmet deryā-yı ‘amest ez incā ḳatre-i mārā temāamest.

II. BÖLÜM

SÖZLÜK ÇALIŞMASI

1. BEYİT

Küngüre کنگره: Evvelki kâf-ı Arabî sonraki Farisi olup ikisinin zammeleriyle “sundurma” manasınadır.

Eyvân ايوان : İzāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn için yā-i batniyedir. Yani, rânın kesri tamam işba ile okunur. Eyvân Arabî’dir. Aslında hemzenin kesriyle okunur. İmām-ı Acemî fetihle okur. Büyük çardakta ve şahnişinlerde istimal ederler.

Şeh شه: İzāfet-i lāmiyyedir. Şeh şehra takdirindedir. “Şāhid” den tahfif olunmuştur. Şah “padişah” manasınadır. Edāt-ı mef‘ûldür.

K’ez كز : Aslında “ki ez” dir. Hemzenin fethi kâfa verilip hemze hazf olunup zāya ittisalle k’ez olmuştur. **Ki** كه : Kâf-ı Arabînin kesri ve hâ-i resmiyle ismi harf beyninde müşterektir. İsim olanda zat-ı zevî’l-ukûl delalet eder.

Est است : Elifin fethiyle ibtidâ-i gāyet içindir. “-den” demektir, min manasına.

Kāh كاخ : Kāh “köşk” tür. Burada teşbih tarikiyle feleke muraddır.

Keyvân كيوان : İzāfet-i lāmiyyedir ya müşebbehün-bihün müşebbehe izafetidir. Keyvân, kâfın fethiyle “zühal yıldızı”dır ki felek-i sābi‘de olur ve felek-i zicle dahi keyvân derler ki felek-i sābi‘dir.

Rahnehādān راهنهادان : Rânın fethi ve hânın sükûniyle cem‘idir. “Gedikler” demektir. Müfredi, rahnedir gedik manasına.

Dān دان : Emr-i hâzırdır. Dān-isten lafzından müştak “bil” demektir.

K’eş كش : Kâf-ı Arabînin kesriyle aslında “ki eş” tir. Ki meşruhluğuna zamirin ittisali vaktinde bir hemze-i müctelibe ile tevessül ederler. Şın-ı sākin burada zamîr-i gâibdir fethaya racidir.

Dîvār ديوار : Türkide de müstameldir. “Duvar” demektir.

Hisār حصار : Hânın kesriyle “kale” dir.

Dîn دين : Dālin kesriyle maruftur. (a.i.c.: *ebyān*): Allaha inanma ve bağlanma demektir.

Dorost درست : “Doğru, düzgün; sağlam” demektir.

Ter تر : Ter tânın fethiyle edât-ı ef'al-i tafdildir.

Ber-ter: برتر : “Yücerək” demek ala manasına.

Est است : Elifin fethiyle ve sînin ve tânın sükûniyle edât-ı hâberdir. Türkide dâlin zammiyledir. Manasına “böylede” demek olur. Edât-ı râbitadır.

2. BEYÎT

Çün چون : İmale ve işba zamme ile edât-ı istifhâmdır. “Nice” demektir, keyfe manasına.

Selâmet سلامت : Sînin fethiyle maruftur. **(a.i):** 1. *Salimlik, eminlik, korku ve endişeden uzak olma.* 2. *Selamete çıkma, kurtulma.* 3. *İyi netice.* 4. *Kurtulma.* 5. *ed. Cümlelerin düzgün ve doğru olması.* 6. *Esenlik.*

Māned ماند : Nûnun fethiyle fi'l-i muzâri'dir. O mânden lafzından müştak “kalır” demektir.

Ez از : İbtidâ'-i gâyet içindir. “-den” demektir, min manasına.

Tārâc تاراج : “Yağma” demektir.

Nakd-i in hisar ناقده این حصار : İzâfet-i lâmiyyedir ve zarûret-i vezn için yâ-i batniyledir. Yani, dâlin kesri tamam işba ile okunur.

Nakd ناقده : Nûnun fethiyle “hazır mala” derler.

În این : Elifin kesriyle “bu” demektir, karîbe işaretir.

Hisâr حصار : Hânın kesriyle “kale” dir.

Pās-bān پاسبان : “Bekçi” demektir.

Der در : Harf-i zarftır.

Hāb خواب : Vāv-ı resmiyle “uyku” demektir.

U و : Vāv, harf-i atıftır. Yani, atf içindir. Vāv Lisân-ı Arabîde atıf için olduğu gibi Zebân-ı Fârisîde atıf için olur. Lakin Arabide meftuh olur ve Fariside vāv telaffuz olunmaz, belki matufun aleyhin ahirinin zammesiyle iktifa olunur. Meger ki elifden yahut ye'den sonra vaki ola o vakit zamme ile telaffuz olunur.

Ber بر : Ber bânın fethiyle zarfiyet ifade eder.

Her هر : Tenkîr içindir. Lakin yalnız istimal olunmaz belki ism-i âhirle terkip olunup o isimle manasında tenkîr ifade eder. Burada rahne ile terkip olunup manasına tenkîr ifade eylemiştir ve bu lafz-ı Türkîde de istimal olunur. Mesela, “her birisi” derler.

Rahne راهنه : Rânın fethiyle “gedik” tir.

Dozd دزد : Dālin zammiyle “uğru ve hırsız” dır.

Diger دیگر : İzafeti mevsufun sıfatına izafetidir. Hasılı beyaniyedir ve zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani dālin kesri tamam işba ile okunur. Diğer “gayri” demektir.

3. BEYİT:

Çist چست : Bir lafz-ı mürekkebirdir. Çi lafzıyla est lafzındandır “nedir” demektir.

Zerr زر : Zānın fethiyle ve rānın teşdîdiyle ve tahfîfiyle caizdir. Ama burada zarūret-i vezn için teşdîdiyledir. “Ancak” demektir.

Nāb ناب : Nāb, “halis” manasınadır. Nābe, izafeti mevsufenin sıfatına izafetidir. Zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani, rānın kesri tamam işba ile okunur.

Rengîn رنگین : “Renkli” demektir. Yā-i nisbet nūn u te’kîd nisbet içindir.

Keşte کشت : Kāf-ı Acemînin fethiyle ism-i mef’ûldür. Keşten lafızdan müştak “olmuş” manasına.

Hāk خاک : “Toprak” tır. Yā-yi vahdet içindir.

Zi ز : Zā-i müfrede-i meksûre “ez” den muhaffettir. **Ez** از : İbtidā’-i gāyet içindir. “-den” demektir, min manasına.

Āf-tāb افتاب : Medle “güneş” tır.

Her ki kerd هر که کرد : İsimdir “kes” manasına. Rabıt olan ki zaruret-i vezn için hazf olunup yerine kaim olmuştur. Hasılı hazf ve isal kabilindendir. “Herkes ki” dir.

Her هر : Tenkîr içindir.

Kes کس : “Kimse” dir.

Ki که : Harf-i rābıt.

Kerd کرد : Kāf-ı Arabînin fethi ve rānın sükûniyle fi’l-i māzîdir. Kerden lafzından müştak “eyledi” demektir. Lügāt-ı Fārisîde ictimā-i sākineyn dahi ziyade caizdir.

Efser افسر : Elifin fethiyle “taç”tır.

Ber بر : Burada zarfiyet ifade eder.

Ser سر : Sînin fethiyle “baş” tır.

Çist zerr-nāb چست زرناب : “Sual”dir ve mā-ba’di “cevaptır” ve iki mısrada zerr-nāb ve hak tekerrüründedir.

4. BEYİT:

Ger گر : Egerden muhaffeftir. Eger edât-ı şarttır. Türkide müstameldir. Eger şöyle eger böyledir. Lafzen ya taktiren fiil ister.

Nedāred ندارد : Fi‘l-i muzāri menfidir. Bi hasbil lûgat “ tutmaz” demektir. Ama ıstılah ehl-i Fars’ta “yoktur” manasınadır.

Sîm سیم : Sînin kesri ve yānın sükûniyle “gümüş” tür.

U و : Vāv, harf-i ‘atıftır.

Zer زر : Zânın fethiyle “altın”dır.

‘Ārif عارف : Rânın kesriyle “halkın umurunu ve ahvalini bilici” demektir.

Minh منه : Mîmin fethi ve nûnun kesri ve hânın sükûniyle nehyi hazırdır “koma” demektir.

Nāmeş نامش : **Nām** نام : “Ad” dır. **Şın** ش : Zamîr-i gâibdir. Arife racidir.

Gedā گدا : Kāf-ı Acemînin fethiyle “yoksul” demektir.

Der در : Dālin fethiyle harf-i zarftır.

Berş برش : **Ber** بر : Bânın fethiyle “göğüs” tür. **Şın** ش : Şürüh.

Dil دل : Dālin kesriyle lafz-ı müşterektir yürekle gökler beyninde. Ama burada “gökler” manasınadır ki onun zarfıdır, dāniş takdirindedir.

Bahr بحر : Bânın fethiyle “derya” dır. Dāniş izafeti müşebbehün-bihün müşebbehe izafetidür. İzāfet-i lâmiyye ve zarûret-i vezn için yâ-i batniyledir. Yani, hânın kesri tamam işba ile okunur.

Dāniş دانش : Dānişten lafzından sîga-i ism-i masdardır, “ biliş” manasına.

O او : Elifin zammiyle zamîr-i gâibdir. Türkide de müstameldir. “O” derler, arife racidir.

Şeh شه : “Şah” tan muhaffeftir. Şah, “padişah” manasınadır.

U و : Vāv, harf-i atıf.

Berr بر : Bânın fethiyle mündemictir ki “kuru ve susuz yere” derler. Aslında müşeddedir. Velakin, Acemi muhaffef istimal eder.

5. BEYİT:

Zen زن : Zânın fethiyle “kadın” demektir.

Ne نه : Nûn-ı meftûha ve hâ-i resmiyle yani gayr-i mefûz ile harf-i nefydir. “Değil” demektir. Hâ-i resmî üzerinde ayn-ı teberrâ şeklinde yani kuyruğu kesik ayn şeklinde hemze nişanesi burada yâ-i hitâbdan ivaz yazılır.

Merd مرد : Mîmin fethiyle “er” dir. Yā-yi masdar içindir.

Kün کن : Kāfın zammiyle emr-i hāzırdır. “Eyle” demektir.

U و : Vāv, harf-i atıftır.

Dest دست : “El” dir.

Kerem کرم : İzāfet-i isti‘āre tarikiyledir. Kerem kāf-ı Arabînin ve rânın fethi ile lûgat-ı Arabîdir. “Eyle ki” demektir. Ama “cömert” olmak manasına maruftur.

Ba به : “Zait”tir. Tekit ifade eder ve mazmum okunur. Zira kaidedir. Fi‘l-i muzāri‘ün ya fi‘l-i māzînin ya emirin ya mastarın evveli mazmum olsa ya huruf u şegaviyye-i erbādan birisi olsa yani bā, ya “mîm” ya “fā” ya “vāv” olsa hangi harekette olursa olsun bā-i müfredde mazmum okunur ve illa meksur okunur. Yani, evvelleri meftuh ya meksur olsa ya hurūf u mezkûrenin biri olmasa meksur okunur.

Goşā گشا : Kāfın zammiyle emr-i hāzırdır. “Aç” demektir. Ama burada zarûret-i vezn için kāfın sükûniyle okunur.

Ki كه : Harf-i tā‘lil.

Zer زر : “Altın”dır, muraddır.

Rā را : Burada edāt-ı tahsîstir.

Zen زن (f.i.c: zenān): “Kadın” demektir.

Berāy برای : Bānın fethiyle edāt-ı ta‘lildir.

Ziver زیور : Zānın kesriyle “bezek”tir.

6. BEYÎT:

Kîse hālî هالى كيسة : Vâsf-ı terkîbidir. “Kesesini boş” demektir.

Kîse كيسة : Kāfın kesriyle maruftur. Türkide de şayidir. “Kese, torba” demektir.

Hālî هالى : “Boş” demektir.

Bāş باش : Emr-i hāzırdır “ol” demektir. Hitab-ı āmdır her işitene.

Behr بهر : Bānın fethiyle edāt-ı tahsîstir. Rānın kesri zarûret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani, tamam işba ile okunur.

Rif‘at رفعت : “Yücelik” tir.

Yevm يوم : Yevm “gün” dür. İzafeti bi ma‘nî fîdir ve zarûret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani, tānın kesri tamam işba ile okunur.

Hisāb حساب : İzāfet-i lâmiyyedir. “Saymak” demektir.

Yevmü'l-hisāb يوم الحساب : “Kıyamet günü”dür.

Sıfır صفر : Sādın kesriyle “boş” demektir.

Çün چون : Zamme-i sarîh ile imalesiz ve işbasız harf-i talîdir. “Çünkü” manasına.

Hālîst خالست : Aslında “hālî est” tir. “Hali boş” demektir.

Zi ز : Zā-i müfrede-i meksûre “ez” den muhaffeftir. **Ez** از : İbtidā’-i gāyet içindir. “-den” demektir, yine manasına.

Erkām ارقام : Elifin fethiyle cem’idir. “Rakamlar” demektir.

‘Aded عدد : İzāfet-i lāmiyye ve zarûret-i vezn için yâ-i batniyledir. Aded, “sayı”dır.

Bālā بالا : “Yüce” demektir.

Ter تر : Edāt-ı tafsîldir.

7. BEYÎT:

‘Âşık عاشق : Şının kesriyle maruftur. Türkide şayidir.

Hemyân هميان : Hânın kesriyle “yancık ve dağarcık”tır. Ama burada murad beyt-i evvel karinesiyle mutlak “kese”dir.

Şeddî شدى : Fi’l-i muzâri muhataptır. “Oldun” demektir.

Lāgar miyāneş لاغار میان : Lāgar miyān لاغار میان : Vasf-ı terkîbidir. “İnce belli” manasına. **Şın** ش : Zamîr-i gâibdir.

Kün كن : Kāfin zammiyle emr-i hazırdır. “İle” demektir.

Zi ز : Zā-i müfrede-i meksûre “ez”den muhaffeftir. **Ez** از : İbtidā’-i gāyet içindir. “-den” demektir, min manasına.

Bezl ببذل : Bânın fethiyle “verme, saçma” demektir.

Hüsn حسن : Hânın zammiyle “güzellik” tir.

Ma‘şūkān معشوقان : İzāfet-i masdarın failine izafetidir. “Maşuklar” demektir.

Ra‘nā رعا : Rânın fethiyle “güzel” demektir.

Der در : Harf-i zarftır.

Miyān میان : Mîmin kesriyle “bel” dir.

8. BEYİT:

Nîst نیست : Nūnun kesri ve yānın ve sīnin ve tānın sükūnlarıyla “değil” demektir. Lügat-ı Fārisīde ictima-i sākineyn dahi ziyade caizdir. Buradaki gibi lakin zarūret-i vezn için tānın kesriyle okunur. Aslında “ne est” tir. Ne, harf-i nefydir.

Sürh سرخ : Sīnin zammiyle “kızıl” demektir. Ama burada “sarı” manasına müstameldir. Nice ki zenbūr sürh derler. Zenbūr zerd manasına ki istimal eylemişlerdir. Mesela, kırmızım var derler.

Asl اصل (a.i) : **1.** Asıl, kök, dip kütük, temel, esas, kaide, kural ; hakikat ; soy, nesep; bir şeyin belli başlı kısmı; başlangıç, baş , yer, sıhhat. **2. s.** Hakikî, esaslı, halis, sâfî. **3.(zf.)** Esasen, zaten, başlıca, en ziyade, alelhusus; hakikaten.

Gevher گوهر : Gevher kâf-ı Acemînin fethiyle ve zammiyle dahi lügattır ve kah olur ki cîm-i Arabî ile ta‘rîb edip “cevher” derler.

Teng تنگ : Tānın fethi ve nūnun sükūniyle “denge, yük” demektir. Yā-yi tenkîr içindir.

Gūyyā گویا : Burada kâf-ı Acemînin zammiyle ve iki yā ile “güya” manasına. Yani “kāne” manasınadır.

Behr بهر : Bānın fethi ve hānın sükūniyle edāt-ı tahsîstir.

Dāğ داغ : Azada yakmakla olandır. Gerekse insanda gerekse hayvanda olsun.

Buhl-i kişāne بخل کیشان : İzāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani, aynın kesri tamam işba ile okunur. Vasef-ı terkîbidir. “Buhl mezhepliler” demektir.

Buhl بخل : Bānın zammi ve hānın sükūniyle “malını kimseye vermeyip sakınma” dır.

Kişān کیشان : Cem‘idir. Müfredi, kişidir. “Mezhep ve din” manasınadır.

Kerde کرد : Kâf-ı Arabînin fethiyle ism-i mef‘ûl olmuş manasına.

Āzer آزر : “Ateş” demektir.

9. BEYİT:

Zer زر : “Altın” dır.

Būd بود : Fi‘l-i muzāri‘dir. “Olur” demektir.

Der در : Harf-i zarftır.

Ceyb جیب : Cîmin fethi ve yānın sükūniyle “cep” manasınadır.

Māl مال (a.i.c: emval): 1. Bir kimsenin tasarrufu altında bulunan değerli ve gerekli şey. **2. Varlık, servet.3. Para nakit gelir. 4. Tüccar eşyası.** Türkide müstameldir.

U و : Vāy, harf-i atıf.

Meyl میل : Mîmin fethiyle maruftur. Türkide şayidir.

O او : Elifin zammiyle zamîr-i gâibdir. Türkide de müstameldir. O, derler. Reze racidir.

Cān جان : Fariside ve Türkide müşterek “rûh-i hayvânidir” ki her deride vardır.

Vebāl وبال : “Zarar, ziyan” manasınadır. Vebāl, bûd takdirindedir.

Lā‘l لائل : Lāmin fethiyle maruf. “Kıymetli kızıl taş”tır. Ama aslında bir ağ taştır. Taze ciğere batırırlar, güneşe karşı korlar, bu rengi alır.

Āteş reng آتش رنگ : Vâsf-ı terkîbidir. “Ateş renkli” manasınadır. Zarfîyet ifade eder.

Keff كف : Kāfın fethi ve fânın teşdîdi ileidir. Yine bu manayadır. **(a.i.c :küfûf)**
1. El içi, el ayası, avuç. 2. Ayağın altı, taban.

Dil دل : Dālin kesriyle lafz-ı müşterektir. Yürekle gökler beyninde. Ama burada “yürek” manasınadır ki onun mazrûfidir.

Ahger اخگر : Elif-i meftûha meksûre ile “göz” dür.

10. BEYÎT:

Bü-güzer بگذر : Bā zaittir. Tekit ifade eder ve mazmum okunur.
Güzer گذر : Kāfın zammiyle emr-i hâzırdır. “Geç” demektir. Hitâb-ı âmdır her işitene. Ama zaruret-i vezn için burada kāfın sükûniyledir.

Ez از : “-den” demektir.

Virān ویران : Vāvın kesriyle “harabe” demektir.

Gîti گیتی : İzafeti müşebbehün-bihün müşebbehe izāfeti kabilindendir. Hasılı beyaniyedir. Zaruret-i vezn için ya-i batniyledir. Yani nişâne-i mezbûrenin kesriyle “cihan” manasınadır.

Selāmet سلامت : Sînin fethiyle maruftur. **(a.i):1. Salimlik, emnlik, korku ve endişeden uzak olma. 2. Selamete çıkma, kurtulma. 3.İyi netice. 4. Kurtulma. 5.ed.Cümlelerin düzgün ve doğru olması. 6. Esenlik.**

Gerçi گرچه : Egerçi’den muhaffestir. Egerçi, “eğer nedenli” demektir.

Hest هست : “Var” demektir.

Genchā گنجها: Kāf-ı Acemînin fethiyle cümlede “hazinelere” demektir. Müfredi, gencdir, hazine manasına. Harf-i zarfıdır.

Vey وی: Vāvın fethi ve yānın sükūniyle zāmir-i gāibdir. “O” demektir. Kişiyeye racidir.

Ki که: Harf-i ta‘lil.

Ber بر: Harf-i isti‘lâdır, “üzere” manasına.

Her yek هر يك: “Her birisi” demektir.

Tılsım طلسم: Tānın kesri-y-le “mahfî düzelmiş nesne” ye derler. Yā-yi vahdet içindir.

Diger ديگر: “Gayri” manasıdır.

Der در: “Kapı” demektir.

Genc گنج: İzāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani rānın kesri tamam işba ile okunur. Genc kāf-ı Acemînin fethiyle “hazine”dir. Yā-i vahdet içindir.

Ber بر: Harf-i isti‘lâdır. “Üzere” manasıdır.

Halka حا: Hānın fethiyle maruftur. **(a.i)** Ortası boş, yuvarlak şekil, daire biçiminde olan şey.

Mār مار: “Yılan.” dır.

Gerde گرده: Gerden lazfından müştak “eylemiş” manasıdır.

Dehān دهان: Dālin fethiyle “ağız”dır.

11.BEYİT :

Hırs حرص: Hānın kesriyle “tama” dır.

Kār کار: “İş” tir.

Bāşed باشد: Fi‘l-i muzāri‘dir. “Olur” demektir.

Ger گر: Egerden muhaffeftir. Eger edāt-ı şarttır. Türkide de müstameldir. Eğer şöyle eğer böyle derler. Lafzen ya taktiren fiil ister.

Mūr مور: İzāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani, rānın kesri tamam işba ile okunur. Mūr mîmin zammiyle “karınca”dır.

Mār مار: “Yılan”dır.

Gerd گرد: İsm-i mef‘ûldür. Gerden lazfından müştak “eylemiş” manasıdır. Harf-i zarfıdır.

Ejder اژدر : İzāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani, nūnun kesri tamam işba ile okunur. Ejder “ejderha” demektir.

Revî روی : Fi‘l-i muzāri muhābiddür. “Gidersin” demektir. Hitāb-ı āmdır her işitene.

Bā با : “Maiyet” ifade eder.

O او : Zāmir-i gāibdir. Türkide müstameldir. “O” derler.

Gūr گور : Kāf-ı Acemînin zammiyle “kabir” demektir.

Haşv حشو : Hānın fethiyle “iç” manasınadır.

Hîştēn حوشتن : Hānın kesriyle kendi manasınadır. Yani, fi‘l-i muzāri muhataptır. “Gidersin” demektir.

Ki كه : Harf-i rābıt.

Bî بى : Harf-i nefydir.

Mer مر : Mîmin fethiyle sayıdır. “Adet” manasına. Est meşruh manada mūra mukayyettir. Mūrest taktirindedir.

12. BEYÎT :

Şüd شد : Fi‘l-i māzîdir. “Oldu” demektir.

Dehān دهان : Dālın fethiyle “ağız” dır.

Hırs حرص : İzāfeti zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani nūnun kesri tamam işba ile okunur. Hırs, hānın kesriyle “tama‘ ”dır.

Sencer سنجر : “Merv şehrinin bir tamakar padişahının adı”dır.

Pür پر : Bā-i Acemînin zammiyle “dolu” demektir.

Velî ولى : “Ama” manasınadır.

Ez از : İbtidā-i gāyet içindir. “-den” demektir, min manasına.

Hāk حاك : “Toprak” tır.

Merv مرو : Mîmin fethiyle “bir şehrin adı” dır. Ak mermer çok olduğu için, merv derler. Zira mervak, “mermer taşına” derler.

Īn اين : İsm-i işareddir, “karîbe bu” demektir.

Sohan سخن : Sînin zammi ve hānın fethiyle ve sînin fethi ve hānın zammiyle de lügattır. “Söz” demektir.

Bişnev بشنو : Şînin kesriyle emr-i hāzırdır. “İşit” demektir. Hitāb-ı āmdır her işitene. Lakin zarūret-i vezn için burada şının sükûniyle okunur.

Ki كه : Harf-i rābıt.

Mervî مروى : Mîmin fethi ve vâvın kesri ve yânın sükûniyle ism-i mef'ûldür. “Rivayet olunmuş” manasınadır. Aslında yânın teşdidiyledir.

13. BEYÎT:

Ma'nî معنى : Mîmin fethi ve aynın sükûniyle maruftur. Lafzından “merrâ olunana” derler. Arabide nûnun fethiyle ve yâ şeklinde yazılan elifledir. Ama Acem nûnun kesriyle ve yâ ile okur. Zira Acem bâ şeklinde yazılan elifin mâ-kablini meksur eder.

Zer زر : Zânın fethi ve rânın tahfifiyle burada iham tarikiyle zıkr olunmuştur. Aslında zelledür ve rânın zammeleriyle emr-i hazırdır, “terk et” manasına.

Âmed آمد : Fi'l-i mâzîdir. “Geldi” demektir.

Mukbil مقبل : Mîmin zammi ve kâfın sükûnu ve bânın kesriyle aslında ism-i fâildir. İkbalden yani “öğüne gidici” demektir. “İyi bahtlı” manasına müstameldir. Yâ-yi vahdet içindir. Nice ki zıttı müdbirdir. Mîmin ve dâlin sükûnu ve yânın kesriyle aslında ism-i fâildir.

Ki كه : Harf-i rābıt.

Nezd نزد : Nûnun fethiyle “yan” demektir.

To تو : Zamme-i sarîh ve vâv-ı resmiyle “sen” demektir.

Zi ز : Zâ-i müfrede-i meksûre “ez” den muhaffeftir. Ez ibtidâ'-i gâyet içindir. “-den” demektir, min manasına.

İmtisāl امتثال : Elifin kesriyle “itaat etmek” tir.

Emr امر : Elifin fethiyle maruftur. Yani bu yoktur. Burada iham tarikiyle vakidir.

Der در : Harf-i taraftır.

Terk ترك : Tânın fethiyle maruftur. Yani dâlin zammiyle “dünya”dır. Malum ola ki Acem dünyayı yâ ile yazar ve yâ ile ve mâ-kablinin kesriyle okur. Akibî takvâ Musa, İsa, Yahya tecelli ma'nî ve bunlara benzer ne varsa bu kabildendir. Ama Arabide dünya elifle yazılır ve elifle okunur. Ama gayrileri yâ ile yazılır ve elifle ve mâ-kablinin fethiyle okunur.

Bū-zer بوزر : Ebū-Zerden muhaffeftir. Ebū-Zer burada iham tarikiyle vakidir. Aslında zelledir. Ze ile olan zer ile tecnîs-i tām vaki olsun içindir. Ze ile “bir sahabenin adı” dır. Bu ma'nî Ebū-Zerin ma'nâ-yı hakîkisidir. Bāzer “babası” demektir. Ebū, “baba” demektir peder manasına. Ve vāv sezāb dedikleri vāvla “ebū” dan

muhaffeftir. Arap bir manada mübalağa kast ile yā ile tabir eder veya ümm ile mesela ebū'l-fesād ve ümmü'l-fesād derler ki güya fesat bunlar tevellüt eder. Ve nice ki ebū'l-hayr ve ümmü'l-hayrat derler. Yani, güya ki hayrat bunlardan tevellüt eder. Bu mana Ebū-Zer'in ma'nā-yı ihāmisidir.

14. BEYİT:

Zer زر : Zānın fethiyle “altın”dır.

Bi به : Zaittir. Tekit ifade eder ve meksur okunur.

Dîn دین : Dālin kesriyle emr-i hāzırdır ve yer demektir. Hitāb-ı āmdır her işitene.

Vez وز : Vāv harf-i atıftır. Zā-i müfrede-i meksüre “ez” den muhaffeftir. Ez, ibtidā'-i gayet içindir. “-den” demektir, min manasına. Ve zaruret-i vezn için vāv ze' ye muttasıl okunur.

Fuhş فحش : Zamme fā ile her yerimiz müstakbih olan şeydir. Eğer kavî cihetinden olsun ve eğer fiil cihetinden olsun. Ama burada kul cihetinden olan muraddır. “Evladü'l-zinā veledleri” demektir. Burada murad sāilleridir.

Leb لب : “Dudak” tır.

Bend بند : Bānın fethiyle emr-i hāzırdır. “Bağla” demektir. Hitāb-ı āmdır her işitene.

Dide دیده : İsm-i mef'uldür. “Görüş” manasına.

Bāş باش : Fi'l-i muzāri muhataptır. “Olursun” demektir.

K'ez كز : “Ki ez” den muhaffeftir.

Ki كه : Harf-i rābıt.

Ez از : “-den” demektir.

Behr بهر : Bānın fethi ve hānın sükūniyle edāt-ı tahsistir. Ez ile istimal olsa “li-ecl” manasınadır. Yani talil mesela “ez behr-i to” “senden ötürü” demektir.

Ferc فرج : (a.i.c: *fürūc*) 1. Aralık, yarık, çatlak. 2. Dışilerde tenasül āleti, avret, utyeri, edep yeri.

Ester استر : Elifin fethiyle “katır” dır.

Kufl قفل : “Kilit” tir.

15. BEYİT:

Gerçi گرچه : “Egerçi” den muhaffeftir. Egerçi, “eğer nedenli” demektir.

Bāşed باشد : Fi‘l-i muzāri‘dir. “Olur” demektir.

Zer زر : “Altın”dır.

İbrā ابرا : Elifin kesriyle “birbirinden geçişmek” tir.

Kün كن : Kāf-ı Arabînin zammiyle “ol” demektir.

Zi ز : Zā-i müfrede-i meksûre “ez” den muhaffettir. “-den” demektir, ne manasına.

K’ibrāst كبراست : “Ki ibrāst” tan muhaffettir. **Ki** كه : Harf-i tā‘lil. İbrā, meşruh. Ama burada iham tarikiyle vakidir. Yani, lafzına ve manasına tahammülü var ki evvelkisi ma‘nā-yı hakikîsi ve ikincisi ma‘nā-yı îhāmîsidir.

Tāc تاج : Arabî‘dir. Padişahlar eski zamanlarda başlarına örttükleri kisvetlerine derlermiş.

Behr بهر : Edāt-ı tahsîstir.

İbrāhîm ابراهيم : Burada iham tarikiyle vakidir. Yani, İbrahim’den “Hazreti İbrahim” murad ola ya adı murad ola.

U و : Vāv, harf-i ‘atıf.

Na‘leyn نعلين : Lāmin fethiyle na‘lin tesniyesidir lügat-i Arab’da. Ama lāmin kesriyle tesniye değildir. **(a.i.c.) 1. Bir çift ayakkabı. 2. Bir çift nalın. 3. Bir çift nal.**

Pāy پای : Fars ve Türk istimalinde “ayak” tır.

Āzerd آذر : İham tarikiyle vakidir. Yani İbrahim Peygamber ki ya babasına ya babasının adına mahmili var ki evvelkisi ma‘nā-yı hakikîsi, ikincisi ma‘nā-yı îhāmîsidir.

16. BEYÎT:

Ez از : İbtidā’-i gāyet içindir. “-den” demektir, ne manasına.

Riyā pîşe ریا پیشه : Vāsf-ı terkîbidir. Yā sıfatlı manasına.

Mecū مجو : Mîmin fethi ve cîmin zammiyle nehy hazırdır. “İsteme” demektir. Hitāb-ı āmdır her işitene.

Ki كه : Harf-i tā‘lil.

Cūdeş جودش : Cūd جود : Cîmin zammiyle “cömert” demektir. **Şın** ش : Zamîr-i gâibdir.

‘Ārz عارض : Rānın kesriyle sonra olmuş şeyi yā-yi nisbet içindir.

Mîve میوه : “Yemiş” dir ki kâfin fethiyle zamandan sualdir. “Hecn” demektir.

Ard ارد : Fi'l-i muzāri'dir. "Getirir" demektir.

Dirāht درخت : Dālin kesriyle "ağaç"tır.

Hušk خشك : Hušk hānın zammiyle "kuru" dur. İzafeti mevsufun sıfatına izafeti kabilindendir. Hasılı beyaniyedir ve zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani, tānın kesri tamam işba ile okunur.

K'ez كز : "Ki ez" den muhaffettir. Ki, harf-i ta'lil. Ez, meşruh.

Bārān باران : "Yağmur" dur.

Ter تر : "Yaş" tır.

17. BEYİT:

Leb لب : "Dudak" tır.

Neyālāyend نبالايند : Fi'l-i muzāri menfidir. "Bulaştırmazlar" demektir.

Ehl-i Himmet اهل همت : "Himmet ehli" demektir. Ehlin himmete izāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani, lāmın kesri tamam işba ile okunur.

Ez از : İbtidā-i gāyet içindir. "-den" demektir, ne manasına.

Hān خوان : Vāv-ı resmî ve elif-i sābit ile "sofra" dır. Hān izāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani, nūnun kesri tamam işba ile okunur.

Hasān حسان : Hānın fethiyle cem'idir. "Nā-kesler" demektir. Müfredi, hasır. Hānın fethiyle nā-kes manasına.

Derhōr درخور : Dālin fethi ve vāv-ı resmiyle "layık" manasınadır.

Dendān دندان : "Diş" tır.

Encüm انجم : İzafeti müşebbehün-müşebbeh izafeti kabilindendir. Hasılı beyaniyedir. Encüm elifin fethiyle "yıldızlar" demektir. Müfredi necmdir, yıldız manasına.

Gerde گرده : Kāf-ı Acemînin kesriyle "maruf etmek" tır.

Māh ماه : 1. *astr.* Ay. 2. *Senenin on ikide bir kısmı, ay.*

U و : Vav, harf-i atıf.

Hor خور : Hānın zammiyle "güneş" tır.

18. BEYİT:

Tāmī'ān طامعان : Cem'idir. "Tama ediciler" demektir. Müfredi tama'dır, tama edici manasına.

Ez از : İbtidā'-i gāyet içindir. “-den” demektir, min manasına.

Ta'ma طعما : Tānın zammi ve aynın sükūniyle “yemeklik” tir.

Pîş پیش : Bā-i Acemînin kesriyle “ön” demektir. Bazı sühanda pîş yerine zîr düşmüş. Zîr, “aşağı” demektir.

Her هر : Her tenkîr içindir.

Pes پس : Fānın fethiyle “nā-kes” manasıdır.

Kāni'ān قانعان : Cem'idir. “Kanaat ediciler” demektir. Müfredi kânidir, kanaat edici manasına.

Rā را : Rā, burada edāt-ı tahsîstir.

Hande خنده : “Gülmek” tir.

Ber بر : Harf-i isti'lâdır, “üzere” manasına.

Şah شه : “Padişah” tır.

U و : Vāv, harf-i 'atıf.

Kişver کشور : Kāf-ı Arabînin kesriyle “memleket” tir.

19. BEYÎT:

Mākiyān ماکیان : “Tavuk” tur. Müfreddür. Cem'i mākiyānan gelir.

Ez behr از بهر : Tafsili zer bi-dih beytindedir.

Dāne دانه : “Tane” demektir. **Ne** ن : Edāt-ı hâldir. Yani, muzāri'ün evveline dahil olur. Hale tahsis eder. Nice ki bā edāt-ı istikbâldir. Yani, muzāri'ün evveline dahil olur. İstikbale tahsis eder.

Berd برد : Fi'l-i muzāri'dir. “İltür” demektir.

Ser سر : Sînin fethiyle “baş” tır.

Zîr زیر : Zānın kesriyle “aşağı” demektir.

Kāh کاه : “Saman”dır.

Kahkaha قهقهه : “Gülmek” tir.

Ber بر : Burada zarfiyet ifade eder.

Kūh کوه : “Dağ”dır.

Girîv گریو : Kāf-ı Acemînin fethi ve kesriyle “belen” dir.

Şîve شیوه : Şînin kesriyle pîşe yani “sanat” demektir.

Kebk کبک : İki kāf-ı Arabînin fethi ve sükūniyle “keklik” tir.

Nere نره : İzafeti mevsufun sıfatına izafeti kabilindendir. Hasılı beyaniyedir ve zarûret-i vezn için yâ-i batniyedir. Yani, kâfın kesri tamam işba ile okunur. Nûnun fethiyle “erkek” tir.

20. BEYÎT:

Nef’î نفعی : “Fayda” manasınadır.

‘Âmme عامه : Mîmin fethiyle “cahil” manasınadır. Aslında mîmin teşdidiyledir. Ama burada zarûret-i vezn için tahfîf olunmuştur.

Râ را : Burada bâ-i sıla manasınadır.

Yâ يا : Edât-ı tahsîstir. Tafsili zen ne’ beytindedir. Evveli maruftur. Arabide lâmin fethiyledir. Ama Acem yâ şeklindedir. Yazılan elifin mâ-kabli meksur eder. Elif yâya dönsün için.

Ârî آری : Med ile “evet” demektir. Edât-ı tasdîktir.

Meges-rân مگسران : VASF-ı terkîbidir.

Ammâ اما : Maruf. Türkide de şayidir.

Kûn كون : Kâf-ı Arabînin zammi ve nûnun sükûniyledir . Ama burada hara muzaf olmaya nûn kesir ile okunur. Zira, Fariside muzâf meksûr okunur. “Dobor” manasına.

Horâ خورا : “Layık” manasınadır.

21. BEYÎT

Merd مرد : Mîmin fethiyle “er” dir.

Kâsib كاسب : İzafeti mevsufun sıfatına izafeti kabilindendir. Hasılı beyaniyedir. Kâsib, sînin kesriyle “kesb edici” demektir.

K’ez از : “Ki ez” den muhaffeftir. **Ki** كه : Harf-i rabıt sıfat-ı bil mevsûftur. **Ez** از : İbtidâ-i gayet içindir. “-den” demektir, ne manasına.

Meşakkat مشقت : Mîmin ve kâf-ı müşeddedenin fethiyle “katı rahmet” demektir. Arabidir.

Mî می : Mîmin kesriyle edât-ı hâldir. Yani muzâri‘ün evveline dahil olur. Hale tahsis eder. Niceki bil edât-ı istikbâldir. Yani muzâri‘ün evveline dahil olur. İstikbale tahsis eder.

Künd کند : Kâfın zammi ve nûnun fethiyle fi’l-i muzâri‘dir. “Eder” demektir.

Keff كف : “Aya” demektir. Fâ-yı Arabîde müşedded ve Fariside muhaffeftir.

Dorošt درشت : Dālin ve rānın zammiyle “iri” demektir.

Behr بهر : Bānın fethi ve hānın sükūniyle edāt-ı tahsîstir.

Nā-hem-vāre ناهمواره : “Düzsüz, eğri” demektir. Hā-i resmi üzerinde ayn-ı teberrā şeklinde yani kuyruğu kesik ayn şeklinde hemze nişanesi yā-i masdardan ivaz yazılır.

Nefs نفس : Nūnun fethi ve fānın sükūniyle maruftur.

Değāl دغال : Dālin ve gāynın fethaleriyle “ev” dir ki içi taşrası gibi olmaya kalp ola.

Ger گر : Burada edāt-ı fâildir.

22. BEYÎT

Sāgar ساغر : Gāynın fethiyle “kadeh” demektir.

Rāhat راحت : İzāfet-i beyāniyye ve zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani, rānın kesri tamam işba ile okunur. Türkide de şayidir.

Ez از : İbtidā’-i gāyet içindir. “-den” demektir, min manasına.

Ber بر : Harf-i isti’lâdır. “Üzere” manasına.

Ābile آبله : “Kabarcık” tır.

Kes کس : “Kimse”dir.

An آن : Medle “o ” demektir. Türkide de müstemeldir, işaretir.

Hoş خوش : “İyi” dir.

Ki که : Harf-i rābıt.

Yāfte یافت : İsm-i mef’uldür. Yāften lafzından müştak “bulmuş” manasına.

Zîn زین : “Ez în” den muhaffettir.

În این : “Bu” demektir, karibe işaretir.

23. BEYÎT

Ferc فرج : Fānın fethi ve rānın sükūniyle kadının ve erin edep yerine derler. Eğer ne denli evvelde istimale galip isede ama burada murād-ı sâniîdir. Yani “erin edep yeri” dir zeker manasına. Nice ki kelimanın ahiri buna delalet eder.

Rā را : Burada bā-i sıla manasıdır.

Bend بند : Bānın fethiyle “bağ” demektir.

Ez از : İbtidā-i gayet içindir. “-den” demektir, min manasına.

Gelū گلو : Kāfın fethiyle “boğaz” demektir.

Kün کن : Kāfin zammiyle emr-i hāzırdır. “Eyle” demektir. Hitāb-ı āmdır her işitene.

K’ez كز : “Ki ez” den muhaffetir.

Ki كه : Harf-i tā’lil.

Zenān زنان : Zānın fethiyle cem’idir. “Avretler” demektir. Müfredi zendir, avret manasına.

Sa’terī سعتری : Sînin fethiyle “bir kabilenin adı” dır. Avretleri ziyade güzel olur. Nice üstattan mesmudur.

Fārig فارغ : Rānın kesriyle “vaz gelici” demektir. Türkide de müstameldir.

Kūt قوت : Kāfin ve vāvın sükūniyle “rızık” manasınadır.

O او : Zamîr-i gāibdir. Türkide de müstameldir. “O” derler.

Zi ز : Za-i müfrede-i meksûre “ez” den muhaffeftir.

Nān نان : “Ekmek” demektir.

U و : Vāv, harf-i atıf.

Sa’ter ستر : Sînin fethiyle burada “yarpuz” manasınadır ki meşhurdur. Üç türlü olur biri dağda, biri ırmak kenarında biri ise yabanda biter. Zira yarpuz bazılar, sa’ter de derler. Nice ki bazı tıp kitabında mesturdur. Burada, sakar sînle ve sādla da caizdir. Lügatta bir nice manaya gelir. Biri güvegi otu ve biri kekik dedikleri ot ki biri yese bostansi ve hayli olur. İzafı çoktur. Bazı tavîlû’l-varak ve bazısı müdevverü’l-varak ve bazısı akîkü’l-varak ve bazısı arîzü’l-varak olur ve biri dağ nanesi ve biri zebak ki avretler istimal ederler ve biri avret seven avrettir.

24. BEYÎT

Her ki rā هر كه را : İsimdir. Kes manasına. Ve rabıt olan ki zarûret-i vezn için hazf olunup ki yerine kaim olmuştur. Hasılı hazf ve isal kabilindendir. Takdîr-i kelām ve asl-ı kelām herkes sanadır.

Her هر : Tenkîr içindir. Lakin yalnız istimal olunmaz belki ism-i āhir ile terkip olunup o ismin manasında tenkîr ifade eder. Ve bu lafzı Türkide de istimal olunur. Mesela, her birisi derler.

Kes كس : “Kimse”dir.

Har خر : Hānın fethiyle “eşek” tir.

Sāhet ساخت : Fi’l-i māzîdir. Mucib-i lügat “dizdi” demektir. Ama ıstılah ehl-i Fars’ta “eyledi” manasınadır.

Şehvet شحوت : Maruf. (a.i.c: *şehvāt*): 1. Aşırı istek. 2. İstek. 3. Cinsel istek.

Nîm نیم : Nûnun kesriyle “yarım” dır.

Hardal خردل : Hânın ve dâlin fetihleriyle maruf. “Tohum” dur. Türkide de müstameldir.

Gū گو : Kāf-ı Acemînin zammiyle emr-i hazırdır. “De” demektir.

Fehm فهم : “Anlamak” tır.

Höd خود : Hā-i mu‘cemenin zammiyledir. Vāv-ı resmiyle burada edattır ki ismin ahirine lāhik olur. Hüküm ü mertebede mahsus halete delalet eder. Türkide de şayidir ve bazı ibarete hōd böyle makamlarda mukhemdir. Tekit için gelir ve tekit ifade eder ancak demiş. Ve üstatlar takdirinde hōd hakikat derler. Bā-i müfrede ma‘a manasınadır.

Horde bînān بinnan خرده : Vāf-ı terkîbidir. Cem‘idir. “Ufak şeyi görücüler” demektir. Müfredi, hordebînîdir.

Hem هم : Edāt-ı cem‘idir. Türkide de müstameldir. “Hem böyle ederim hem şöyle ederim” derler.

25.BEYİT:

Sifle سفله : Sînin kesri ve fânın sükûniyle kendi nevinden “alçak gevherli olan kimse” ye derler.

Rā را : Edāt-ı mef‘ûldür.

Manzūr منظور : Fihden muhaffeftir. “Nazar olunmuş” manasına.

Ne tevān sāhten نتوان ساختن : Amel-i terkîb kudreti selb ider. Dürmeğe yani, eylemeye kudret olmaz sonra fî‘l-i ahiri nefyde istimal olundu. Yani eylemeye olmaz ve bazı kere mübalağadan ötürü asl-ı terkîb istimal olunur. Burada ikiside hasendir.

K’o کو : Kāfın zammiyle “ki o” dan muhaffeftir. **Ki** كه : Harf-i rābıt. **O** او : zamîr-i gāibdir. Türkide de müstameldir. “O” derler.

Hüb-rū خوبرو : Vāf-ı terkîbidir. “Güzel yüzlü” manasına.

Der در : Bā-i sıla manasınadır.

Ez از : “-den” demektir.

Zer زر : “Altın” demektir.

26.BEYİT

Şāhdān شاهدان : Cem‘idir. “Mahbuplar” demektir.

Zer tāleb زر طلب : İzafeti mevsufun sıfatına izafeti kabilindendir. Hasılı beyaniyedir ve zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Yani nūnun kesri tamam işba ile okunur. Zer taleb vasf-ı terkîbidir. “Altın isteyici” manasına.

Rā را : Edāt-ı tahsîstir.

‘Ārız عارض : Arabide rānın kesriyledir; ama Acem fethiyle okur. “Yanak” manasınadır.

‘Ārız-ı pūr hatt u hāl عارض پر خط و حال : İzafeti mevsufun sıfatına izafeti kabilindendir. Hasılı beyaniyedir ve zarureti vezn için yā-i batniyledir. Yani, zādın kesri tamam işba ile okunur. Pūr hatt u hāl vasf-ı terkîbidir. “Hatt u hālla dolu” demektir ve caizdir ki muzaf yani ārız bile vasf-ı terkîbi ola. “Hatt u hālla dolu ārız” manasına.

Pūr پُر : Bā-i Acemînin zammiyle “dolu” demektir.

Hatt خط : Hānın fethiyle “sakal” dır ki taze belirmiş ola.

U و : Vāv, harf-i atıf.

Hāl حال : “Ben” dir.

Keff كف : Kāfın fethi ve fānın teşdîdiyle Arabidir ve tahfifle Farisidir. Burada tahfifledir, “aya” manasına.

Tāmi طامع : Mîmin kesriyle “tama edici” demektir.

Be به : Harf-i sıla.

Merdüm مردم : “Halk” manasınadır.

Mahzar محضر : Mîmin ve zādın fetihleriyle “kadı sicili” dir. İki hasmın kıssası ve meclis-i hükümde ne cari olursa onda yazılıdır. Hasılı hüküm kağıdıdır; rehin, ikrar ve buna benzer şeylerin yazıldığı kağıda san derler ki ikrar kağıdı demektir.

27. BEYİT:

Rüzgār زرگار : “Zaman” manasınadır.

Ti تی : Hitap içindir.

Tebre تبه : “Bulanık ve karanū” demektir.

Dest دست : “El” dir.

Hālî خالی : “Boş” demektir.

Dil دل : Dālin kesriyle “gönül” dür. Dilet takdirindedir.

Pür پُر : Bā-i Acemînin zammiyle “dolu” demektir.

Heves هوس : “Arzu” manasınadır.

Pür heves پُر هوس : Vâsıf-ı terkîbidir. “Arzuyla dolu” demektir.

Şeb شب : “Gece”dir. Şebbet takdirindedir.

Dırâz دراز : Dâlin kesriyle “uzun” dur.

Nâhūnān ناخونان : Cem’idir. “Tırnaklar” demektir. Nâhūnānest takdirindedir.

Müfredi nâhündür.

Üftāde افتاده : Elifin zammiyle “düşmüş” demektir.

A‘zā اعضا : Cem’idir. “Uzuvlar” demektir. Āzāyest takdirindedir.

Ger گر : Kāf-ı Acemînin fethiyle “uyuz” dur.

28. BEYİT:

Dest دست : “El” dir.

Dih ده : Dâlin kesriyle emr-i muhatabdır. “Ver” demektir.

Bā rāstān با راستان : Dihe mütealliktir. İbāret bir bārāstān gerek idi. Zira, bāfilān begüflānedir demektir. Bafilān, begüfūlānla “vesair” demektir. Burada murad odur yahut bā, burada harf-i sıladır. Yā-i müfrede manasına.

Rāstān راستان : Cem’idir. “Doğrular” demektir.

Der در : Harf-i zarftır.

Kat قطع : “Kesik” tir.

Deştihā دشتیها : Cem’idir. “Ovalar” demektir. Müfredi deşttir, ova manasına.

Tab طبع : İzāfet-i isti‘āre tarikiyledir. “Tabiat” manasınadır.

Bî بی : Harf-i nefydir.

Mi-güzer میگذرد : Muhataptır.

Ki کی : Harf-i ta‘lildir.

Der در : Harf-i zarf.

Rāh راه : “Yol” dur.

U و : Vāv, harf-i atıf.

Cer جر : Cîmin fethiyle “selin aktığı yer” dir.

Cūy جوی : (f.i.) : *Nehir, akarsu, ırmak.*

29. BEYİT:

Bāş باش : Emr-i hāzırdır. “Ol” demektir.

Der در : Harf-i zarf.

Er ار : Egerden muhaffeftir. Eger edât-ı şartdır. Türkide de müstameldir. Eger şöyle eğer böyle derler.

Ters ترس : Fi'l-i muzâri muhataptır. “Korkarsın” demektir.

Zi ز : Zâ-i müfrede-i meksûre “ez” den muhaffeftir.

Ez از : İbtidâ’-i gayet içindir. “-den” demektir, min manasına.

Ki که : Harf-i ta’lîl.

Pā پا : “Ayak”tır.

Gerde گرده : İsm-i mef’ûldür, “eylemiş” manasına.

Muhkem محکم : Mîmin zammi ve kâfin fetihleriyle maruftur.

Der در : Harf-i zarf.

Zemîn زمین : “Yer”dir.

‘Ar‘ar عرعر : İki aynın fetihleriyle ‘ar‘ar serv ki “çam ağacı” derler. Uzun olur ve boyu serve benzer.

Bîm بیم : Bânın kesriyle “korku” dur.

Sarsar صارصار : İki sânin fethaleriyle “katı yel” dir.

30. BEYÎT:

Nîkî نیکى : “İyilik” demektir. Yâ-yi masdariyyedir.

Âmûz آموز : Emr-i hâzırdır. “Öğreten” demektir.

Ez از : İbtidâ’-i gâyet içindir. “-den” demektir, ne manasına.

Heme همه : “Hep” demektir, cümle manasına.

Er ار : Egerden muhaffeftir. Eger edât-ı şarttır. Türkide de müstameldir. Eger şöyle eğer böyle derler. Lafzen ya taktiren fiil ister.

Kem کم : Kâf-ı Arabînin fethiyle “eksik” demektir.

Hōd خود : “Kendi” manasınadır.

Zi ز : Zâ-i müfrede-i meksûre “ez” den muhaffeftir.

Âhir آخر : Farisi sarihtir. Tariz makamında istimal olunur.

Ci چه : Cîm-i Acemînin kesriyle ve hâ-i resmiyle kelime-i istifhâmdır “ne” demektir.

‘Ayb عيب : “Her şeyin zatına ve kıymetine noksan verir şey” e derler. Hezin zıttıdır.

Rāst راست : “Doğruluk” tur. Yâ-yi masdariyyedir.

Der در : Harf-i zarfdır.

Cedvel جدول : Maruf. **(a.i.c: cedāvil)** : 1. Düzgün çizgi çizmeye mahsus ağaçtan veya madenden yapılmış alet, cetvel tahtası. 2. Çizelge, liste. 3. Su arkı su kanalı. 4. g. s. Fildişi oyma ve kakmalarda birkaçı birbirine paralel olarak yerleştirilen çubuk halindeki motif.

Zer زر : “Altın”dır.

Ger گر : Egerden muhaffettir.

Çübîn چوبین : “Çüb ağacı”dır.

Mıstar مسطر : Mîmin kesriyle ve rânın fethiyle ism-i âlettir. “Mıstar edecek alet” demektir.

31. BEYİT:

Nîst نیست : “Değildir” demektir.

Kader قدر : Maruf. **(a.i.c: akdār)**: İnanılması İslami iman esaslarından olmak üzere insanların başına gelecek her türlü işlere dair Allah’ın ezeli hüküm ve taktiri.

‘Âlî عالی :İzâfet-i lâmiyye ve zarûret-i vezn için yâ-i batniyledir. Hünere dir. Yani rânın kesri tamam işbala okunur. “Yüksek” tir.

Dûn دون : Dâlin zammiyle “alçak”tır.

Cüz جز : Cîmin zammiyle “gayr” manasındır.

Mikdār مقدار : Maruf. Nisbete mütealliktir.

Bâ با : Maiyet ifade eder.

Hüner هنر : Hânın zammi ve nûnun fethiyle “sanatta maharete ” derler. Aybın nakizidir. Bu ise bir şeyin zatına ve kıymetine, noksan verir.

Kasr قصر : “Köşk”tür.

Şeh شه : “Şah”tan muhaffettir. Şah “ padişah” manasındır.

Râ را : Edât-ı tahsîstir.

Pāsbān پاسبان : “Bekçi” demektir.

Ber بر : Burada zarfiyet ifade eder.

Bām بام : “Dam üstü”dür.

Der-bān دربان : “Kapıcı”dır.

Der در : “Kapı”dır.

32.BEYİT :

Hikmet هكمت : Hânın kesriyle “sebeb-i illet” manasınadır.

Ender اندر : Harf-i zarfdır.

Renc رنج : Dâlin fethiyle “zahmet” manasınadır.

Ten تن : “Gövde” dir. Ten takdirindedir.

Tehzib تحذيب : “Pak etmek” tir.

‘Akıl عقل : ‘Aynın fethi ve kafın sükûniyle lûgat da “habse” derler. İdrak-i insaniyye ‘akıl tesmiye olundu. İnsan-ı kûb ad ettiğinden ictinab ve hüsn ad ettiğine mukbil olduğu için hasılı dârr u nâfi‘ beynine zamire bir sanattır.

Cân جان : Fariside ve Türkide müşterek “rûh-i hayvâniyye”dir ki her deride vardır.

Tost توست : “Terâset” ten muhaffeftir.

To تو : Zamme-i sarîh ve vāv-ı resmiyle zamîr-i hitâbdır. “Sen” demektir, ente manasına.

Kasd قصد : Maruf. (a.i) : 1.Niyet kurma. 2. Bile bile kurma yapma. 3.Bir işe bilerek isteyerek girişme. 4.Dövme, öldürme, yaralama gibi işlere kalkışma.

Vā’iz واعظ : Maruf. (a.s. ve i. va’z’dan. c : vāizān, vu’āz): Dini öğütlerde bulunan (ibadet yerlerinde)

Zecr زجر : Zâlin fethiyle “men etmek ve nehy etmek” manasınadır.

Eshāb اصحاب : Cem’idir. “Müşahibler ve yoldaşlar” demektir. Burada, vaiz dinleyen, dinleyen cemaat muraddır.

Leged لگد : Lāmın fethi ve kāf-ı Acemî ile “tepme” dir.

Ber بر : Harf-i isti’lā.

Minber منبر : Mîmin kesriyle “mürtefi olacak alet” demektir.

33. BEYİT:

Kāmil كامل : “Tamam” demektir.

U و : Vāv, harf-i atıf.

Nākis ناقص : “Eksik” demektir.

Ne نه : Nūnun fethi ve hā-i resmiyle harf-i nefydir.

Yeksānend يكسانند : “Beraberdirlere” demektir. “Yek-sānan” dan muhaffeftir.

Der در : Harf-i zarftır.

Kat قطع : “Kesik” tir.

‘Umur امور : Elifin cemi’ ile “işler” demektir. Müfredi emirdir, iş manasına.

Ānça آنچه : “Üstüne” demektir.

Ez از : İbtidā’-i gāyet içindir, “-den” demektir.

Şemşîr شمشیر : Şının kesriyle “kılıç”tır.

Mî می : Edât-ı hâldir. Yani muzâri‘ün evveline dahil olur. Hale tahsis eder.

Āyed آید : Medle fi‘l-i muzâridir. “Gelir” demektir.

Hadd حد : Maruftur. Türkide de şayıdır. (a.i.c. hudūd): 1. Sınır, iki devlet toprağının birleştiği yer, kenar. 2. Derece. 3. Bir şeyin nihayeti ve sonu.

Hancer خنجر (a.i.) : Ucu sivri iki yanı keskin bıçak, hançer.

34.BEYÎT:

Çün چون : Zamme-i sarîh ile imalesiz ve işbasız harf-i ta‘lîldir. “Çünkü” manasına.

Küned کند : Cem‘idir. “İderler” demektir.

Ehl-i hased اهل حسد : İzāfet-i lâmiyye ve zarûret-i vezn için yâ-i batniyledir. Yani lâmin kesri tamam işba ile okunur. Ehl-i hased, “hased ehl-i hased” demektir. Ehl اهل : Maruf. Hased حسد : Hânın ve sînin fethaleriyle “iyilik olduğunu istememektir.

Tûfân طوفان : Tânın zammiyle “ziyade çok su ve çok yağmur” demektir. Ama burada fitne muraddır. Nice ki üstattan mesmudur.

Tarîk طریق : “Yol” dur.

Hilm حلم : Hânın kesriyle “insanın tabiatında olan yavaşlık” tır. İzāfet-i lâmiyye ve zarûret-i vezn için yâ-i batniyledir. Yani, kâfın kesri tamam işba ile okunur.

Gîr گیر : Kâf-ı Acemînin kesriyle emr-i hâzırdır. “Tut” demektir.

Gâh گاه : “Vakit” manasınadır.

Mevc موج : Cîmin fethiyle “deniz çağlaması” dır.

Ārām آرام : “Dinlenmek” tir.

Keşfi کشی : Kâf-ı Acemînin fethiyle “gemi” dir.

Râ را : Edât-ı mef‘ûldür.

Zi زی : “Ez” den muhaffeftir. Ez از : İbtidā’-i gāyet içindir, “-den” demektir, ne manasına.

Sikal ثقل : Sānın kesri ve kāfın fethiyle “ağırlık” tır. Lakin, burada zaruret-i vezn için kāfın sükūniyle okunur.

Lenger لنگر : İzāfet-i lāmiyye ve zarūret-i vezn için yā-i batniyledir. Lāmın kesri tamam işba ile okunur. Lenger lāmın ve kāf-ı Acemînin fethaleriyle “yeni lengeri” dir.

35. BEYÎT:

Bā با : Maiyet ifade eder.

Hasūdān حسودان : Cem‘idir. “Hasūdlar” demektir. Hasūd, hānın fethi ve sînin zammiyle “hased edici” demektir. Hāsed hānın ve sînin fetihleriyle “kimseye iyilik olduğunu istememek” tir.

Lütf لطف : “Yumuşaklık”tır.

Hoş خوش : “İyi” dir.

Bāshed باشد : Fi‘l-i muzāridir. “Olur” demektir.

Velî ولی : “Ama” manasınadır.

Bāb باب : Keşteye mütealliktir.

Āb آب : Medle “su” dur.

Keşten کشتن : “Sündürmek”tır.

An آن : Medle ism-i işāreddir. “O” demektir. Türkide de müstameldir. “O” derler.

Āteş آتش : Medle “od” dur.

Ki که : Harf-i rābıt.

Ender اندر : Harf-i zarftır.

Seng سنگ : “Taş”dır. Burada murad “çakmak taşı” tır.

Āhen آهن : Medle “demir” dir. Burada murad çakmak muzmer evveline mîmin zammi sonrakinin fethiyle “gizlenmiş” demektir.

Muzmer مضمّر : Mîmin zammi ve sonrakinin fethiyle “ gizlenmiş” demektir.

36. BEYÎT:

Ger گر :Egerden muhaffeftir. Eger, harf-i şarttır. Türkide de müstameldir. Eğer şöyle eğer böyle derler. Lafzen ya taktiren fiil ister.

Ne نه : Nūn u meftūha ve hā-i resmiyle harf-i nefydir. “Yok da değil” demektir.

Bā با : Maiyet ifade eder.

Nikān نیکان : Nūnun kesriyle cem'idir. "Ederler" demektir. Müfredi nîkdir. Nūnun kesriyle manasına.

Ez از : "-den" demektir, ne manasına.

Hem-nām همنام : Vāsf-ı terkîbidir. "Bir adlı" manasına. Yā-yi masdariyyedir.

Çi چه : Çîm-i Acemînin kesriyle ve hā-i resmiyle kelime-i istifhâmdır. "Ne" dimekdür.

Sūd سود : Sînin zammiyle "fayda" manasınadır.

Yek يك : Yenin fethiyle ve kesriyle makamı "bir"dir.

Mesîh مسيح : Mîmin fethi ve sînin kesriyle "siyakat edici ya mesh edici" demektir. Hz. İsa, Aleyhisselam mesih tesmiye olundu. Siyakat ettiği için hastaları mesh edip şifa verdiği içindir. Ve dahi gözü olmayana da mesih derler. Deccale mesih tesmih olundu gözü olmadığı için.

İbrā ابرا : Elifin kesriyle "hastayı iyi etme" ye derler.

Ekmeh اكمه : "Anasından gözsüz doğan" a derler.

Gerd گرد : Kāfin fethiyle fî'l-i māzîdir. "Eyledi" demektir.

Diger دگر : "Āhir" demektir.

U و : Vāv, harf-i atıf.

A'ver اعور : Elifin ve vāvın fethaleriyle "bir gözlü" demektir.

37. BEYİT:

Hoy خوی : Hānın zammiyle maruftur. Türkide de müstemeldir.

Nikū نیکو : "İyi" demektir.

Gîrd گیرد : "Tutar" demektir.

An آن : "O" demektir. Türkide de müstemeldir. O derler.

K'ez كز : "Ki ez" den muhaffeftir. **Ki كه :** Harf-i rābıt. **Ez از :** "-den" demektir.

Nik نيك : "İyi" demektir.

Yābed يابد : "Bulur" demektir.

Terbiyyet تربيت : "Silmek ve ıslah etmek"tir.

Şîr شیر : Kesre-i sarîh ile "süt"tür.

Hikmet حکمت : "İlimle ve akılla hakka erişmeye" derler. Öyleya Allah'tan hikmet, eşyayı bilmek ve icat etmektir. Gayet ahkam üzerine ve insandan hikmet mevcudatı bilmektir ve hayrat işlemektir ve dahi bir ilimdir.

Nūşed نوشد : “İçir” demektir.

K’ümm كأم : “Ki ümm” den muhaffeftir. **Ki** كه : Harf-i rābıt. **Ümm** إم : Elifin zammi mîmin teşdidiyle “asıl ve ana” demektir.

Kitāb كتاب : Kāfin kesriyle Türkide de şayidir. Öyleya ümmü’l-kitab demek cem’i kitapların aslı ve anası demektir ki murad Kur‘ândır ve kelām-ı şerifte kitap derler. Kur‘ân dedikleri gibi bu manaya sure-i Fātiha’ya ümmü’l-kitab derler. Zira, Kur‘ân ondan bed’ olunur ve ayāt-ı muhkematta ümmü’l-kitab derler. Zira ayāt-ı müteşābihāt onun üzerine haml ve ondan yana ret olunur ve kitab-ı lügatte mecmu manasınadır. Bu manayla Allahın ilm-i ezelisine ümmü’l-kitāb derler. Zira cümle şey onda sabittir. Ve levh-i mahfûzda ümmü’l-kitāb derler. Zira cümle şey onda yazılıdır.

Māder مادر : “Ana” dır.

38. BEYİT:

Fi’l فعل : “İş” tir.

Nik نيك : “İyi” demektir. İzafeti mevsufun sıfatına izafeti kabilindendir.

Ez از : “-den” demektir.

Nik hūyān نیکخویان : VASF-ı terkîbidir. Türkidir. Cem’idir. “İyi huylular” demektir. Müfredi, nîk huydur.

Cū جو : Cîmin zammiyle emr-i hâzırdır. “İste” demektir.

Der در : Harf-i zarf.

Dehr دهر : İzāfet-i isti‘āre tarikiyledir. Dehr, “zaman”dır.

Müştak مشتق : Mîmin zammi ve tânın fethiyle ism-i mef‘ûldür. “İştikak olunmuş” manasına. Burada iştikaktan murad iştikāk-ı sagîrdır ki müştak ile müştak minh beyninde hurūfta ve tertibinde münasıptır.

Darb ضرب : Rânın fethiyle darbdan müştak olduğu gibi rânın sükûniyle tafsili ilim harfdedir.

Ender اندر : Harf-i zarfdır, fî manasına.

Bā با : Maiyet ifade eder.

Vefk وفق : “Muvaffakat” manasınadır.

Masdar مصدر : Maruf. *(a.i.sudūr’dan. c. :masā’dır): 1. Bir şeyin sudur ettiği, çıktığı yer, kaynak, temel. 2.gr.Fiillerin şahıs ve zaman göstermeyen, fakat müspet (*olumlu) ve menfi (*olumsuz) halleri bulunabilen ismi şekli, isim fiil.*

39. BEYİT:

Hārḥār رخار : “Tasa” demektir. Şāhidî demiş : “Mısra hem hārḥār derler olsa gönülde tasa şek izafet-i müşebbehün-bihün müşebbehe izafeti kabilindendir. Hasılı beyaniyedir ve zaruret-i vezn için ya-i batniyledir.Yani rā-i sānînin kesri tamam işba ile okunur.”

Şek شك : Maruftur.

Derūn درون : “İçeri” demektir.

Dil دل : Dālin kesriyle “gönül” dūr.

Būd بود : Fi‘l-i muzāridir. “Olur” demektir.

Cān جان : Fariside ve Türkide müşterek “rūh-i hayvānî” dir ki her deride vardır.

Rā را : Burada bā-i sıla manasınadır. Edāt-ı tahsîstir.

Çū چو : Zamme-i sarîh ile imalesiz ve işbasız harf-i teşbîhtir “gibi” manasına.

Ger گر : Kāf-ı Acemînin fethiyle “uyuz”dur.

K’ez کز : “Ki ez” den muhaffeftir. **Ki** کي : Harf-i rābıt. **Ez** از : “-den” demektir.

Berāy برای : Edāt-ı ta‘lîldir. “Ötürü” demektir.

Būd بود : Fi‘l-i muzāri‘dir. “Olur” demektir.

Zan rū زانو : “O yüzden ve o cihetten” demektir.

Ger گر : Burada iham tarikiyle vakidir.Yani, iki manası var. Birisi gerden muhaffeftir ve birisi “uyuz” manasınadır ki evvelkisi ma‘nā-yı hakikîsi ve ikincisi ma‘nā-yı ihāmisiidir.

40. BEYİT:

Hest هست : Burada “iste” manasınadır.

Merd مرد : Mîmin fethiyle “er” dir.

Tîre dil تیر دل : Terkîb-i tavsîfidir. “Bulanık gönüllü” manasınadır ve caizdir ki muzaf bile yani merd tîre dil vasf-ı terkîbi ola “bulanık gönül eri” manasınadır.

Der در : Harf-i zarf.

Sûret صورت : Maruf. **(a.i.c.:suver):1.Biçim, görünüş, kılık. 2. Tarz, yol, gidiş. 3.Çare.**

Ehl اهل : Maruf. **(a.s.c.: ehālî): 1.Sahip, malik, mutasarrıf olan. 2.Maharetli, usta, kabiliyetli, becerikli. 3. Bir yerde oturan. 4.Karı kocadan her biri.**

Safā صفا : Safā dil takdirindedir. Tîre dil karinesiyle safā dil terkîb-i tavsîfidir. “Safî gönüllü” manasına ve caizdir ki muzâf bile yani, ehl-i safā dil terkîbi tavsîfi evvela safi gönüller ehl-i manasına.

An آن : “O” demektir. Türkide müstameldir.

Zen زن : “Kadın” dır.

Hindū هندو : “Hindli” demektir. Vāv-ı nisbet içindir. Türkideki gibi. Mesela Mısırlı, Şamlı derler. Mısırlı, Şamlı diyecek yerde Hindū, Hind memlekette tevellüt eden adamlarda istimal olunur. Ama Hint’te tavattun edip Hind asıllı olmayana vesair eşyaya mesela demire ve kılıca hindî derler, hindū demezler.

Ki كه : Harf-i rābıt.

Ez از : “-den” demektir.

Cins جنس : Maruf. (*a.i.c* : *ecnās*) : 1. Nevi’, çeşit, türlü; soy. 2.a.gr. Kelimenin müzekker (erkek), müennes (dişi) oluşu.

Sefîdeş سفیدش : **Sefîd سفید** : Sînin zammiyle “ağ” demektir. **Şın ش** : Zamîr-i gâibdir.

Çāder چادر : Dālin fethiyle “çadır” demektir.

41 BEYÎT:

Her هر : Tenkîr içindir. Türkide de şayidir.

Halel خلل : Hānın ve lāmın fetihleriyle “bir işte fesat bulunmak” tır.

K’ender كندر : “Ki ender” den muhaffeftir. **Ki كه** : Harf-i rābıt. Sıfat-ı bil mevsûf. **Ender اندر** : Harf-i zarftır. Fî manasına.

‘Amel عمل : Maruf. (*a.i.*) : 1. İş. 2. Niyet. 3. Sürgün içsürmesi.

Bînî بینى : Fi’l-i muzâri muhatabdır, “görürsün” demektir.

Noksān نقصان : “Eksiklik”tir.

Dil دل : Dālin kesriyle “gönül” dür.

Rahne رخنه : Rānın fethiyle “gedik” tir.

Kasr قصر : Kāfin fethiyle “köşk” tür.

Yāyî يايى : Fi’l-i muzâri muhâtapdır. “Bulursun” demektir.

Ez از : “-den” demektir.

Kusūr قصور : Maruf. (*a.i.*) : 1. Eksiklik. 2. Ayıp; sakatlık; özür yersiz hakaret. 3. Suç, kabahat. 4. İhmal, tedbirsizlik. 5. Bir hesabın üstü, artanı, 6.(*kasr’ın c.*) : Köşkler.

Kayser قيصر : Kāfin ve sādın fethaleriyle “Rum padişahları” dır. Rum padişahlarına, “Kayser” derler. Acem padişahlarına “hüsrev”; Çin padişahlarına, “kaffur”; Hint padişahlarına “ray”; Habeş padişahlarına “necaş”; Yunan padişahlarına “batlamyus”; Ād padişahlarına “nemrut”; Mısır padişahlarına “fir‘avun” dedikleri gibi.

42. BEYİT:

Nefs نفس : Nūnun fethi ve fānın sükūniyle maruftur.

Zulmet rev رو ظلمت : “Zulmet-rev” vasf-ı terkîbidir. “Zulmete gidici” manasına ve caizdir ki muzāf bile vasf-ı terkîbi ola zulmete gidici nefis manasına bunun gibi vāfir vaki olmak caridir. Burada zulmetten murad, gūnahtır.

Bā با : Maiyet ifade eder.

Bi-hablillāh به حبل الله : Allah’tan murad Allah’ın hidayetidir.

Ez از : “-den” demektir.

Cünbüş جنبش : Cîmin ve bānın zammeleriyle “hareket” manasıdır.

Bāz باز : “Geri” demektir.

Māned ماند : Fi‘l-i māzîdir. “Kaldı” demektir.

Rişte رشته : Rānın kesriyle “iplik” tir. Ahirinde hā-i resmi üzerinde ayn-ı teberrā şeklinde yani kuyruğu kesik ayn şeklinde hemze nişanesi izafet içindir. Tafsili zen ne’ beytindedir. Riştenin hūrşîde izafeti müşebbehün-bihün müşebbehe izafeti kabilindendir.

Hūrşîd خورشيد : “Güneş” tir. Yalnız hürde müşebbihede “güneş” tir.

Bend بند : “Bağ” dır.

Bāl بال : “Kanat” tır.

Mürg مرغ : “Kuş” tur.

Şeb-per شب پر : Vasf-ı terkîbidir. “Gece uçucu” manasına ve caizdir ki muzāf bile yani mürg-i şeb-per vasf-ı terkîbi ola “gece uçucu kuş” manasına. Gece uçucu kuştan murad, yarasadır.

43. BEYİT:

Bî بی : Bānın fethiyle nefyle harf-i nefydir.

Günāh گناه : “Suç” manasıdır. Yā-yi vahdet içindir.

Rā را : Rā burada bā-i sıla manasıdır.

Be-cürm بجرم : **Bā** با : Maiyet ya da sebebiyet ifade eder. **Cürm** جرم : Cîmin zammiyle “suç” manasınadır.

Diger دیگر : “Gayri” manasınadır. Yā-yi vahdet içindir.

Ez از : İbtidā’-i gāyet içindir. “-den” demektir, min manasına.

Rüy روی : Rānın zammiyle imalesiz “yüz” dır.

Cehl جحل : Cîmin fethiyle “bilmezlik” tir.

Serzeniş سرزنش : “Baş kakıcılık” demektir.

Kerden کردن : “Eylemek” tir.

Ne نه : Nûnun fethi ve hā-i resmiyle harf-i nefydir. “Yok ve değil” demektir.

Resm رسم : “Adet” manasınadır.

‘Ākil عاقل : Maruf.

Dānişver دانشور : Dānın kesri ve vāvın fethiyle “bilicidir” alem manasına.

44. BEYİT:

Kerem كرم : Kāf-ı Arabînin fethi ve rānın sükûniyle “iyilik” manasınadır.

Rā را : Burada bā-i sılā manasınadır. Tafsili zen ne‘ beytindedir.

K’eş كش : Kāfin kesri ve şının sükûniyle aslında “ki eş” tir.

Ki كه : Harf-i rābıt. Lakin zamire ittisalle ahirinde hā-i resmi yazılmadı ve hemze-i müctelebe edāt-ı tevessüldür. Yani, ahirinde hā-i resmi olan kelimeye zamirin ittisali vaktinde bir hemze-i müctelebe ile tevessül ederler.

Mî می : Edāt-ı hâldir. Yani muzâri‘ün evveline dahil olur. Hale tahsis eder.

Tevān توان : Tevānın tafsili sifle rā manzûr beytindedir.

‘Ayn عين : “Zat” manasınadır.

Hānden خواندن : Hā-i meftûha ile “okumak”tır.

Çi چه : Cîm-i Arabînin kesriyle ve hā-i resmiyle kelime-i istifhâmdır. “Ne” demektir.

‘Ayb عيب : ‘Aynın fethi ve kesriyle “her şeyin zatına ve sıfatına noksan verir şeye” derler.

Ger گر : Egerden muhaffefdir. Eger edāt-ı şarttır. Türkide de müstameldir. Eğer şöyle eğer böyle derler.

Bā با : Bā maiyet bā sebebiyet ifade eder.

Zu‘m زعم : Zānın zammiyle “delilsiz söze” derler.

Merdümeş مردمش : **Merdüm** مردم : “Halk” demektir. **Şın** ش : Zamîr-i gâibdir.

Ümmü'l-Habāis إِمُّ الْخَبَائِث : Şarabın kendisidir. **Ümm** إِم : Elifin zammi ve mîmin teşdîdiyle asıl ve ana demektir. **Habāis** خَبَائِث : Cem'idir. "Habisler" demektir. Müfredi, habisdir "murdar" manasına.

Duhter دَخْتَر : Dālin zammi ve tānın fethiyle "kız"dır.

45. BEYİT:

Her هَر : Tenkîr içindir.

Çe چِه : Cîm-i Acemînin kesriyle kelime-i istifhâmdır, ne demektir.

Mîyābî مِیْیَابِی : Fi'l-i haldir. Şimdiki halde bulursun demektir.

Zi زِ : Zā-i müfrede-i meksûre "ez" den muhaffeftir.

Ez اَز : "-den" demektir.

Vey وِی : Vāvın fethiyle zamîr-i gâibdir. "O" demektir.

An اَن : Elifin meddiyle ism-i işârettir. "O" demektir.

Hāsiyyet حَاصِیْت : Maruf.

K'eş کَش : Beyt-i sâbıkta meşruh. Şın, zamîr-i gâibdir. Hasiyyete racidir.

Mümkin مُمْکِن : Maruf. (*a.s. mekn. ve mekānet'den. c.: mümkünāt*) : *Mümkün, olabilir, olabilen.*

Ta'n طَعْن : Maruf. (*a.i*) : *Sövmе, yerme ; ayıplama.*

O اَو : "O" zamîr-i gâibdir. Türkide de müstameldir. "O" derler.

Ber بَر : Harf-i isti'lâdır.

Nā نَا : Harf-i nefydir.

Müstenkir مُسْتَنْکِر : Mîmin zammi ve tānın ve kāfın fethaleriyle ism-i mef'uldür. "İnkâr olunmuş" manasına.

46. BEYİT

Nîst نِیْسْت : Nūnun kesriyle "değildir" demektir.

Kūh کُوِه : Kāfin zammiyle "dağ" dır.

Ez behr اَز بَهِر : Tafsili zer bi-dih beytindedir.

Hemrāhî هِمْرَاهِی : "Yoldaş" demektir. Yā-yi masdariyyedir.

Ki کِه : Harf-i rābıttır.

Gūyî گُوِی : Fi'l-i muzāri muhatabdır. "Diyesin" demektir.

Müzmen مُزْمِن : Mîm-i evvelin zammi ve mîm-i sâninin fethiyle ism-i mefuldür. "Kötürülenmiş" manasına.

Şîr شیر : İmale fethiyle “arşlan”dır.

Hem هم : Hânın fetihleriyle lafz-ı Fârisîdir. “Bile” demektir.

Hâb خواب : “Uyku” dur. Yâ-yi masdariyyedir.

Ebhar ابخار : “Ağzı kokucu” demektir.

47. BEYÎT:

Sifle سفله : Sînin kesriyle “kendi nevinden alçak gevherli olan kimse” ye derler.

Ger گر :Egerden muhaffettir. Eger edât-ı şarttır. Türkide de müstemeldir.Eğer şöyle eğer böyle derler.

Hâclet خجلت : Hânın fethiyle “utanmak” tır, haya gibi.

Keşd کشد : Fi’l-i muzâridir. “Çeker” demektir.

Ez از : “-den” demektir.

Asâr آثار : Medle cem’idir. “Eserler” demektir. Eser, elifin ve sânın fetihleriyle “şeyden hasıl olan” manasınadır.

Fi’l فعل : Fânın kesriyle “iş” tır.

Höd خود : Hânın zammiyle “kendi” demektir.

Gülhanî گلخنی : “Gülhanlı” demektir.Yâ-yi nisbet içindir.

Rû-siyâh روسيه : Ruh siyahisi taktirindedir. Yani yâ-yi masdariyye mahzûftur. Vasf-ı terkîbidir. “Yüz karalığı” demektir.

Ez از : “-den” demektir.

Dûd دود : “Tütün”dür.

48. BEYÎT:

Güş گوش : Kâf-ı Aceminin zammiyle “kulak” tır.

Hikmet حکمت : Maruf. (a.i) : 1. Hakimlik. 2. Sebep.

Kün کن : Kâf-ı Arabînin zammiyle emr-i hazırdır.

Kün taleb کن طلب : “Talep etmek”tır.

Ne نه : Nûnun fethi ve hâ-i resmiyle harf-i nefydir. “Değil” manasına.

Dîde دیده : “Göz” dür. Ahirinde ha-i resmi üzerinde ayn-ı teberrâ şeklinde yani kuyruğu kesik ayn şeklinde hemze nişanesi izafet içindir. Tafsil zen ne’ beytindedir.

Sûret perest صورت پرست : Vasf-ı terkîbidir. “Sûrete tapıcı” demektir.

Hatt خط : Maruf. (*a.i.c.: hutūt*) :1. Çizgi. 2. Satır. 3.Yol. 4.Yazı. 5.Padişah yazısı, ferman, buyruk. 6. Sıra, saf. 7. Gemiler için hareket istikameti olarak belirtilen taraf. 8. Parmağın on ikide biri olan ölçü.

Kūr کور : Maruf. (*Kör f.s.c. :kūrān*) : Kör

Ez از : “-den” demektir.

Şahidān شاهدان : Cem‘idir. “Mahbublar” demektir.

Hoş nevā خوش نوا : Vasef-ı terkîbidir, “hoş avazlı mahbublar” demektir.

Bîş بیش : Bā-i Arabînin kesriyle “ziyade” demektir.

Ker کر : Kāf-ı Arabînin fethiyle “sağır”dır.

49. BEYİT:

Çün چون : Zamme-i sarîh ile imalesiz ve işbasız harf-i ta‘lîldir, “çünkü” manasına.

Feted فتد : “Düşer” demektir.

Ez از : “-den” demektir.

Âheng-i hoş آهنگ خوش : “Hoşun ahengi” demektir.

Sıhhat صحت : Maruf. (*a.i.*): 1. Sahihlik, doğruluk, gerçeklik. 2. Sağlamlık, sağlık. 3. ed. Sözün yanlış ve eksik olmaması.

Tār تار : “Kiriş” tir.

Reg رگ : Bî’l-kāfî’l Acemi rânın fethiyle “damar”dır.

Ber بر : Burada zarfiyet ifade eder.

‘Ūdعود :Aynın zammiyle “kopuz”dur.

Ten تن : “Gövde”dir.

Zahme زخمه : “Saz zahmesi” manasıdır.

Behr بهر : Edât-ı tahsîstir.

Sāz ساز : “Dizen” demektir.

An آن : Medle “o” demektir.

Zahm زخم : Zânın fethiyle “yara ve bere” demektir.

Neşter نشتر : Nûnun ve tânın fethaleriyle maruf. (*f.i.*): Hekim bıçağı.

50. BEYİT:

Nakış نقش : Nūnun fethiyle maruftur. **(a.i.)** 1. Resim. 2. Duvarlara, tavanlara yapılan yağlı veya sulu boya resim, süsleme sanatı. 3. İpekle sırma işleme. 4. **mec.** hile renk.

Pehlū پهلو : Bā-i Acemînin fethiyle “yan”dır.

Nüşa نسخه : Nūnun zammiyle maruftur. **(a.i.c.nüşah):** 1. Yazılı, yazılmış şey, yazılı bir şeyden çıkarılan suret. 2. Gazete ve dergilerde sayı. 3. Muska.

Tafsîl تفصيل : Maruf. **(a.i. fasl’ dan . c: tafsîlât):** Etrafıyla etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.

Renc رنج : “Zahmet”tir.

Ten تن : “Gövde” dir.

Bes بس : “Yeter” demektir.

Cāme çāk جامه چاك : Vasef-ı terkîbidir. “Esbabı yırtık” demektir.

Rā را : Edât-ı tahsîsdir.

Ki كه : Harf-i rābıt.

Tā تا : İntiha-i gāyet içindir.

Sūbh صبح : Sādın fethiyle “sabah” manasınadır.

Ez از : “-den” demektir.

Hasîreş حصيرش : **Hasîr** حصير : Maruf. Türkide müstemeldir. **Şın** ش : Zamîr-i gâibdir. Cāme çāke racidir.

Bester بستر : Bā-i Acemînin ve tânın fethaleriyle “halı”dır.

51. BEYİT:

Hoş خوش : “İyi” demektir.

Būd بود : “Olur” demektir.

Hoş-bū خوشبو : Vasef-ı terkîbidir. “İyi kokulu” demektir.

Ba به : Zarfiyyet ifade eder.

Sūret صورت : Maruf. **(a.i.c.:suver):** 1. Biçim, görünüş, kılık. 2. Tarz, yol, gidiş. 3. Çare.

Ki كه : Harf-i rābıt.

Bāşed باشد : “Olur” demektir.

Çün چون : Zamme-i sarîh ile imalesiz harf-i teşbîhtir, “gibi” manasına.

‘Abîr عبير : “Kokulu ot” manasınadır. Bazıları “safran” derler.

K'eş كش : Aslında “ki eş” tir. Ki, harf-i ta‘lîl. Lakin zamire ittisalle ahirinde hâ-i resmi yazıldı ve hemze-i müctelebe edattır, tevessüldür. Yani ahirinde hâ-i resmi olan kelimeye zamirin ittisali vaktinde bir hemze-i müctelebe ile tevessül ederler.
Şın ش : Zamîr-i gâib, abire raci‘dir.

Ba به : Maiyet veya sebebiyet ifade ider.

Sehv سهو : Maruf. (a.i.c.: *sehviyyât*): 1. Yanlış. 2. Yanılma.

Ez از : “-den” demektir.

Gāfil غافل : Maruf. Yā-yi masdariyye tashif halinden döndürmeye derler.

Hāned خواند : Fi‘l-i muzāri muhatabdır. “Okuyasın” demektir.

‘Anber عنبر : Maruf. (a.s.) : *Ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak yapışkan ve misk kokan kûl renginde bir madde. 2. Güzel koku. 3. Güzellerin saçı.*

52. BEYÎT:

Kūs كوس : “Meşhur büyük davul” dur.

Nāmūs ناموس : “Ad ve san” demektir.

Er ار : Egerden muhaffeftir. Eger edât-ı şarttır. Türkide de müstameldir.

Zenî زنى : Fi‘l-i muzāri muhātabdır. “Verirsin” demektir.

Ez از : “Den” demektir.

Çarh چرخ : “Felek” tir.

U و : Vāv, harf-i atıf.

Encüm انجم : Cem‘idir. “Yıldızlar” demektir.

Ber بر : Zaittir. Tekit ifade eder.

Güzer گذر : “Geç” demektir.

Çün چون : Zamme-i sarîh ile imalesiz ve işbasız harf-i tā‘lîldir. “Çünkü” manasınadır.

Def دف : Maruf. (f.i.) : *tef*.

Rüsvā رسوا : Maruf. Yā-i sâni masdariyyedir.

Ti تی : Zamîr-i hitâbdır.

În اين : İsm-i işârettir, “karîbe bu” demektir. Nice ki ism-i işârettir , bâide o demektir.

Pür پر : Bâ-i Acemînin zammiyle “dolu” demektir.

Celâcil جلاجل : Cem‘idir. “Def halkaları” demektir.

Çenber چنبر : “Kazık” demektir.

53. BEYİT:

Sūy سوم : Sînin zammi ve vâvın sükûniyle “taraf” manasınadır.

Rev رو : Rânın fethiyle emr-i hazırıdır. “Git” demektir.

Ki كه : Harf-i rābıt.

Ger گر : Egerden muhaffeftir. Eger edat-ı şarttır. Türkide de müstameldir. Eğer şöyle eğer böyle derler.

Māned ماند : Fi‘l-i muzāridir. “Benzer” demektir.

Ba به : Zarfiyet ifade eder.

Sūret صورت : Sūret, maruftur. **(a.i.c.:suver):1. Biçim, görünüş, kılık. 2. Tarz, yol, gidiş. 3. Çare.**

Bā sipend با سپند : Manada müteallaktır. İbarete bāspend gerek idi. Zira bağlān begüflānla “de” demektir. Bağlan, “Begüflānla” demektir. Hasılı ber burada harf-i sıladır. Bā-i müfrede manasına. Sipend, sînin kesri ve bā-i Aceminin fethiyle üzerliğe tahmindir. Kurusunu göz zararını def için tütsü ederler ki “kaçan” demektir.

Künd کند : “Eder” demektir.

Def‘ دفع : Maruf. **(a.i): 1. Öteye itme, savma, savrulma. 2. Verme, ortadan kaldırma. 3. Giderme. 4 huk. Bir davayı müdafı için açılan başka bir dava.**

Gezend گزند : “Zarar” manasınadır.

An آن : Medle ism-i işarettir, “ba‘ide o” demektir.

Nokta نقطه : Nokta, maruf. Burada teşbih tarikiyle kığılcım muraddır.

K’ender كندر : “Ki ender” den muhaffeftir. **Ki كه** : Harf-i rabıt. **Ender اندر** : harf-i zarftır.

Micmer مجمر : Mîm-i evvelin kesriyle sâninin fethiyle ud buhur yakıcı zarftır, buhürdan zarftırlar manasına.

54. BEYİT:

Kem کم : Kāf-ı Arabînin fethiyle “eksik” demektir. Ama böyle yerlerde terki külliden ibarettir.

Nişîn نشین : Emr-i hâzırıdır. “Otur” demektir.

Zi ز : Zā-i müfrede-i meksûre “ez” den muhaffeftir.

Ez از : “-den” demektir.

Emsāl امسال : Cem‘idir. “Misaller” demektir. Müfredi, misallerdir. Mîmin kesriyle “örnek” manasınadır.

Hōd خود : “Kendi” demektir.

Īmen ايمن : Hemzenin kesri ve yānın sükūniyle ve mîmin kesriyle lûgat-ı Farisîde “kaygısız” demektir ve “emin” manasına da müstameldir.

Ki كه : Harf-i tā‘lîl.

Bāşed باشد : “Olur” demektir.

Der در : Harf-i zarftır.

Rakam رقم : Rānın ve kāfın fetihleriyle “isim” dir. “Yazı” manasına.

Misl مثل : Maruf. (*a.i.c. :emsāl*): 1. Benzer, kat. 2. Miktar 3. Ön, yan, huzur.
4. mat. Tekrarlanan bir sayının toplamı.

Hancer حنجره : Mā-i mahlenin fethiyle “boğaz” dır. Hancer, hā-i mu‘cemenin fethiyle ma‘rūftur. Türkide de müstameldir.

Amma أما : Maruf. (*a.e.*): 1. Ama, fakat, lakin, ancak, şu kadar ki, o kadar ki, öyle ki. 2. Çokluk bildirir.

Behr بهر : Edāt-ı tahfiftir.

Kat قطع : “Kesmek” tir.

55. BEYİT:

Ta‘n طعن : Tānın fethiyle “ayıp etmek”tir. Aslında ta‘na dır. Hā-i tasarrufatı Acemdendir. Rahnedeki hā gibi.

Ez از : “-den” demektir.

Kes كس : “Kimse” dir.

Hoş خوش : “İyi” demektir.

Ne bāşed نباشد : Fi‘l-i muzāri‘ menfidir. “Olmaz” demektir.

Gerçi گرچه : “Eğer nedenli” demektir.

Şirin-gū شیرین گو : Vāsf-i terkîbidir. “Tatlı söyleyici” manasına.

Būd بود : “Olur” demektir.

Zahm زخم : Zānın fethi ve hānın sükūniyle “yara, bere” demektir.

Ney نی : Nūnun fethi ve yānın sükūniyle “kamuş”tır.

Ber بر : Harf-i isti‘lâdır .

Dîde دیده : “Göz” dür.

Saht سخت : “Kati” dır.

Er ار : “Eğer” manasınadır.

Heme همه : “Hep” demektir.

Şeker شكر : Şînin ve kâfın fethaleriyle maruftur. Türkide de şayidir. Bir tatlı kamışın sıfatına müsemmadır. Aslında muhaffeftir. Ama burada zaruret-i vezn için müşedded okunur. Zira ülfet Acemde teşdîd yoktur.

56. BEYÎT:

Kenden كندن : Kâf-ı Arabînin fethiyle “koparmak” tır.

Bünyâd بنیاد : “Temel” manasınadır.

Devlet دولت : Maruf. *(a.i.c.:düvel)*: Bir hükümet idaresinde teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk.

Râ را : Edât-ı tahsîstir.

Bûd بود : “Olur” demektir.

Seyl سيل : Maruf. *(a.i.c.:süyûl)*: 1. Sel. 2. Şiddetle gelen şey.

‘Azîm عظيم : “Büyük” demektir.

Reşha رشحه : “Sızıntı” manasınadır. Hâ-i üzerinde ayn-ı teberrâ şeklinde yani kuyruğu kesik ayn şeklinde hemze nişanesi izafet içindir.

‘Kilk كلك : Kâf-ı Arabînin kesri ve lâmin ve yine kâf-ı Arabînin sükûniyle “kalem” dir. Acem böyle okur. Ama Rumiler, kâf-ı evveli kâf-ı Acemî okurlar. Lûgat-ı Fârisîde ictima-i sâkineyn dahi ziyade caizdir. Ama burada avânân muzaf olmakla kâf kâf-ı sâni meksur okunur. Zira kaidedir. Fariside muzafın ahiri meksur olur.

‘Uvânân عوانان : Aynın zammiyle cem’idir. “Uvanlar” demektir. Müfredi Uvândır. “Yardımcı” manasına.

Egerçi اگرچه : “Eğer nedenli” demektir.

Bes بس : “Çok” demektir.

Müstahkar مستحق : Mîmin zammi ve tânın fethiyle “hakir görünmüş” demektir.

57. BEYÎT:

Ger گر : Egerden muhaffeftir. Eger edât-ı şarttır. Türkide de müstameldir. Eğer şöyle eğer böyle derler.

‘Urûc عروج : Aynın zammiyle “yukarı” çıkmaktır.

Nefs نفّس : Maruf. (*a.i.c : enfüs, nüfūs*): 1. Ruh, can, hayat. 2. İnsanın yeme içme gibi biyolojik ihtiyaçları. 3. Kendi şahıs. 4. Asıl maya cevher. 5. Bir şeyin ta kendisi.

Hāhî خواهی : Fi'l-i muzāri muhatabdır. “İstersen” demektir.

Bāl بال : “Kanat” tır.

Himmet همت : Maruf. (*a.i.c himem*) : 1. Gayret, emek çalışma, çabalama. 2. Yüksek irade. 3. Ermiş kimsenin tesiri.

Ber بر : Burada zaittir. Tekit ifade eder.

Goşā گوشا : Emr-i hazırdır. “Aç” demektir.

K'anča کانه : “Ki içinden” muhaffestir. **Ki** کي : Harf-i ta'lîl. **Anča** انچه : “O nesne” demektir.

Der در : Harf-i zarftır.

Pervāz پرواز : “Uçmak” tır.

Dāred دارد : “Tutmak” demektir.

‘İtibār اعتبار : Maruf. (*a.i. ubūr’dan. c.:i’tibarāt*): 1. Saygı gösterme. 2. Ehemmiyet verme. 3. Şeref, haysiyet. 4. Bir şeyin hakiki değil kararlaştırılan değeri. 5. İbret alma. 6. tic. Söz veya imzanın değeri. 7. Değer.

Pür پر : Bā-i Acemînin fethiyle “kanat”tır.

58. BEYİT:

Nîst نیست : “Değil” demektir.

Ez از : “-den” demektir.

Merdî مردی : “Merdan” demektir. Yā-yi masdariyyedir.

‘Acūz عجز : Tā’sız Arabidir. Ama Acem tā ile istimal eder. “Koca karı” demektir.

Dehre دهره : “Zaman” manasınadır. İzafeti müşebbihün müşebbehe kabilindendir.

Rā را : Burada bā-i sıla manasınadır.

Gešten گشتن : Kāf-ı Acemînin fethiyle “olmak” tır.

Zebūn زبون : Maruf. (*f.s.*): Zayıf, güçsüz, aciz.

Zen زن : “Kadın” dır.

Ki که : Harf-i rābıt.

Fāik فایق : “Yüksek” tir. Ali, manasına.

Gešt گشت : “Oldu” demektir.

Ber بر : Harf-i isti'lâdır.

Şovher شوهر : “Er” dir.

Be به : Harf-i zarftır.

59. BEYİT:

Rāh راه : “Yol” dur.

‘Uzlet عزلت : Zammiyle “ayrılmak”tır.

Püy پوی : Bā-i Acemînin zamiyle emr-i hazırdır. Pū yîden lafzından müştak “yel” demektir.

U و : Vāv harf-i atıf.

Hürrem خرم : Hânın zammi ve rā-i müşeddenin fethiyle “şād” manasınadır.

Zî زی : Zânın kesriyle emr-i hazırdır.

Ki که : Harf-i ta’lîl.

Çendîn چندین : “Bu kadar” demektir. Kesretten ibarettir.

Kahkaha قهقهه : “Gülmek”tır.

Kebk كك : İki kâf-ı Arabînin fethi ve sükûniyle “keklik”tır.

Ez از آن : “Onun için” demektir.

Dâred دارد : “Tutar” demektir.

Ki که : Harf-i ta’lîl.

Dûr دور : Dâlin zammiyle “uzak” tır.

Ez از : “-den” demektir.

Halk خلق : Hânın fethiyle maruf.

Ber بر : Harf-i isti’lâ.

Kûh کوه : Kâfın zammiyle “dağ”dır.

U و : Vāv, harf-i atıfıdır.

60. BEYİT:

Habs حبس : Maruf. **(a.i): 1.** Hapis alıkoyma bir yere kapama salıvermeme, bir yere kapanıp dışarı çıkarmama, hapishane. **2.** Tutma, zapt etme.

Nîlî نیلی : Nûnun kesriyle “çivit” tır. Yâ-yi nisbet içindir.

Günbed گنبد : Kâf-ı Acemînin zammiyle “kubbe”dir. Burada künbed teşbih tarikiyle felek yani muraddır.

Ez از : “-den” demektir.

Girye گریه : Kâf-ı Acemînin kesriyle “ağlamak”tır.

Mišo مِشُو : Şının fethiyle “evvel” demektir.

Gark-ı āb غَرْق آب : Vāsf-ı terkibidir. “Suya gark olucu” demektir.

Şeb شَب : “Gece” demektir.

Çū چُو : Cîm-i Acemînin zammi ve vāv-ı resmiyle harf-i teşbîhdir, “gibi” manasına.

Murg مَرْغ : Mîmin zammiyle “kuş” tur. Yā-yi vahdet içindir.

K’āşiyāneş كَاشِيَانَش : **Ki** كِ : Harf-i rābıt. **Āşiyān** أَشِيَان : Medle “yuva” dır. **Şın** ش : Zamîr-i gâibdir. Murga rāci’dir.

Gonce غَنْجَه : Maruf. **(f.i.):** *Konca tomurcuk, açılmamış çiçek. (bilhassa gülün açılmamışı)*

Nîlū نِيلُو : Nimetullahda nūnun kesriyle maruf. Sarı çiçektir. Suda biter demiş ve Lügat-ı Ahteri’de demiş ki : “Nîlū suda biter bir ottur ki süsen çiçeğine benzer. Ağ çiçeği ortası sarı açan ki güneş tulu edende münbasit olup açılır ve kaçan ki grub ede münkabıd olup büzülür ve dahi güneş tulu edende o dahi su arasında tulu eder ve güneş grub edende o dahi suya batıp grub ider. Siyah tohumu olur ve baldırı dahi siyah ve tayancık olur ve düz olur ve üstaddan mesmudur ki mezbur çiçektir. Bāde biter ve onu bir kuş yuva edinip içine girdiğin grubunda gonca olup yumulup suya batar. O kuş içinde ölüp bile batar ve gün tuluunda goncası açılır o kuşta çıkar. Daima bu hal üzre olur.”

61. BEYİT:

Münkirān مُنْكَرَان : Mîmin zammi ve kâfın kesriyle cem’idir. Münkirler yani “inkar ediciler” demektir.

Vāridāt وَارِدَات : Cem’idir. Vāridler yani “geliciler” demektir. Müfredi, vāriddir “gelici” manasına.

Evliya اُولِيَا : Cem’idir. “Veliler” demektir.

Nebūd نَبُود : Nūnun ve vāvın fethaleriyle “olmaz” demektir.

Kabūl قَبُول : Burada “makbul” manasınadır.

Kāfirān كَافِرَان : Cem’idir. “Kafirler” demektir.

Rā رَا : Burada bā-i sıla manasınadır. Edāt-ı tahsîstir.

Mu‘cezāt مُعْجَزَات : Cem’idir. “Mucizeler” demektir. Mucize mîmin zammi ve cîmin kesriyle “aciz kılıcı” mansına.

Enbiyā انبياء : Cem‘idir. Nebîler yani “peygamberler” demektir. Müfredi nebîdir. Peygamberler yani “haber verici” manasınadır.

Bāver باور : “İnanmak” tır. Burada “inanılmış” manasınadır.

62. BEYİT:

Fıkra فقرة : Fânın kesri kâfın sükûniyle müjde beyt menzilesindedir. Nazımda yani beyt-i nazımda fıkra nesirde vaki olur.

Ez از : “-den” demektir.

Kelām كلام : “Söz” manasınadır. Kelamın şîr-i merdane izafeti müşebbehün-bihün müşebbehe izafeti kabilindendir. Hasılı beyaniyedir.

Şîr شیر : İmale-i fetha ile “arslan” dır.

Merdān مردان : Merdān cem‘idir. Merdler, “erler” demektir. İzafeti müşebbehün-bihün müşebbehe izafeti kabilindendir.

Gūş گوش : Kāf-ı Acemînin zammiyle “kulak” tır.

Kün كن : Kāf-ı Arabînin zammiyle emr-i hâzırdır. “Eyle” demektir.

Zan ki زانکه : “Onun için ki” “vāv-ı sebebdan ki” demektir.

Ber بر : Harf-i isti‘lâdır.

Bū-cehl بوجهل : “Ebū Cehl”den muhaffettir, cehl “bilmezlik” tır. Burada iham tarikiyle vakidir. Zira hem manasına ve hem lafzına tahammülü vardır ki evvelki ma‘nâ-yı hakikîsi ikincisi ma‘nâ-yı îhâmisidir.

An آن : “O” demektir. Ebū Cehle işaretir.

Zülfekār ذوالفقار : Fânın kesriyle “Hazreti Ali’nin kılıcı” dır.

Haydar حيدر : Hazreti Ali’nin lakabıdır. Arslan demektir. Zira Hazreti Ali, “Allah’ın arslanı” dır.

63. BEYİT:

Nüktehā نکتها : Nūnun zammiyle cem‘idir. “Nükteler” demektir. Yā-yi izafet içindir.

Pest پست : Bā-i Acemînin fethiyle “alçak” demektir.

Kāmil كامل : Mîmin kesriyle “tamam” manasınadır.

Hest هست : Burada est manasınadır. Manada bülende mukayyedir. Bülend est takdirinde.

Tālib طالب : “Talep edici” demektir.

Rā را : Burada bā-i sıla manasınadır. Edāt-ı tahsîstir. Tafsili zen ne‘ beytindedir.

Bülend بلند : Bânın zammiyle “yüksek” demektir.

Na‘lihā نعلیه : Cem‘idir. “Na‘ller” demektir.

Pāy پای : “Ayak”tır. Yāsızda lügattır.

Tāc تاج : Maruftur. (*a.i.c etvacî, tîcān*): **1.** Hükümdarların başlarına giydikleri cevahirli başlık. **2.** Gelinlerin başlarına koydukları cevahirli süslü başlık. **3.** Eskiden bazı tarikat ehli şeyhlerin giydiği başlık terek. **4.** Sorguç tarak, kuşların başlarındaki uzunca tüy. **5.** Eskiden kumaşlarda en çok sultanların giydiği elbiselerde görülen bir motif şekli **6. bot.** Çiçeklerin çanak yapraklarından sonraki renkli kısmı.

Fark فرق : Fânın fethi ve rânın sükûniyle burada “baş” manasınadır.

Kanber قنبر : “Hazreti Ali’nin kölesi” dir.

64. BEYÎT:

Hāk خاک : “Toprak” tır.

Yārān یاران : Cem‘idir. “Yarlar” demektir.

Şev شو : Şînin fethiyle emr-i hâzırdır. “Ol” demektir.

Ki که : Harf-i rābıttır.

Püş پشت : Bā-i Acemînin zammiyle “arka” dır.

Kibr كبر : Kāfin kesriyle “tekebbürlük” tür.

Kîn كين : Maruf.

Ti تی : Zamîr-i hitâbdır.

Şikend شكند : Şînin kesriyle “kara” demektir.

Kuhl كحل : Kāfin zammiyle “sürme”dir.

Ağber اغبر : “Tozlu” demektir.

Kuhl-i agber كحل اغبر : Vâsf-ı terkîbidir. “Tozlu ser” manasınadır.

Çeşm چشم : “Göz”dür.

Nusret نصرت : “Yardım” demektir.

Gubār غبار : Gaynın zammiyle “toz”dur.

Leşker لشكر : “Asker” demektir.

65. BEYÎT:

Leşker لشكر : “Asker” dir.

În‘ām انعام : Elifin kesriyle “ihسان etmek” tir.

Nā-dīde نادیده : “Görmemiş” demektir.

Ba به : Maiyet ifade eder.

Bāng بانگ : “Ses” manasınadır. Yā-yi vahdet içindir.

Tefrika تفرقه : Masdardır . Müteferrik “Ayrılıcı” manasınadır.

Defter دفتر : “Yazılmış” manasınadır.

Şīrāze شیرازه : Şīnin kesriyle maruf nesnedir. Kitapların cüzlerin dipleri onunla berk olur.

Nāgerd ناگرد : “Olmamış” manasınadır.

Be به : Meşruhtur. Bād iledir.

Ebter ابتر : “Kesik” demektir.

66. BEYİT:

Nā-pesend ناپسند : “Beğenilmemiş” demektir. Yā-yi vahdet içindir.

Ger گرد : Egerden muhaffettir. Eger harf-i şarttır. Türkide de müstameldir.

Resd رسد : “Erişir” demektir.

Ez از : “-den” demektir.

Rūşen-dil روشن دل : İzafeti mevsufun sıfatına izafeti kabilindendir. Rūşen-dil vasf-ı terkîbidir. “Gönlü işgal” demektir.

Çi چه : Çīm-i Arabînin kesriyle ve hā-i resmiyle “ne” demektir. Müstefhamdır.

Bāk باک : Bā-i Arabiyle “kaygı” dır.

Nîst نیست : “Yoktur” demektir.

‘Ayb عیب : Maruftur. Yā-yi vahdet içindir.

Ab-ı sāfi آب صافی : Vasf-ı terkîbidir. “Safi su” manasınadır.

Rā را : Edāt-ı tahsîstir.

Ki که : Harf-i rābıttır.

Hāşāk āver خاشاک آور : Vasf-ı terkîbidir. “Çörçöp götürücü” manasınadır.

67. BEYİT:

Dil دل : Dālin kesriyle “gönül” dür.

Ba به : Zaittir. Tekit ifade eder ve mazmum okunur.

Perver پرور : Emr-i hāzırdır. “Beste” demektir.

Behr بهر : Edāt-ı tahsîstir.

Feyz فيض : Fânın fethiyle lügatte “ırmak taşıp iki kenarını kaplamaya” derler. Ama ıstılahta “bir kimseye bir iyiliğin gelmesine” derler.

Nev-be-nev نو به نو : “Yeni yeni” demektir.

K’ez نخل : “Ki ez” den muhaffettir. **Ki** كه : Harf-i tā’lîldir. **Ez** از : “-den” demektir.

Nahl نخل : “Hurma ağacı”dır.

Hūşk خشك : Hânın zammiyle “kuru” demektir.

Mî می : Edat-ı hâldir. Yani mûzari‘ün evveline dahil olur hale tahsis eder.

Hürd خورد : “Yer” demektir.

Hurma خورما : Maruftur. **(a.i)** : Hurma ağacının yemişi.

Ter تر : “Yaş”tır.

Meryem مريم : Maruftur. **(a.h.i)**: Hz. İsa’nın annesi.

‘İsā-perver پرور عيسا : VASF-ı terkîbidir. “İsa besleyici” manasınadır.

68. BEYİT:

Kāfir كافر : Fânın kesriyle maruftur. Acem fânın fethiyle okur. Yā-yi vahdet ya tenkîr içindir.

Dān دان : Emr-i hazırdır. “Bil” demektir.

Nefs نفس : Maruftur.

Ser keş سرکش : İzafeti mevsufun sıfatına izafeti kabilindendir. Ser keş vASF-ı terkîbidir. “Baş çekici” yani kimseye “baş eğmez, minnettar olmaz” demektir.

Rā را : Burada bā-i sıla manasınadır.

Ki كه : Harf-i rābıttır. .

Lāzım لازم : Maruftur. **(a.i)**: 1. Gerek. 2. gr. * Geçişsiz.

Āyed آيد : “Gelir” demektir.

Çün چون : Nidā-i sarîh ile imalesiz ve işbasız harf-i teşbîhtir “gibi” manasına.

Kāf كاف : Harf-i kāftır. Yā-yi vahdet ya tenkir içindir.

Ki كه : Harf-i ta’lîldir.

Ender اندر : Zarftır.

Kāfirden كافرين : Burada murad lafızdır.

69. BEYİT:

Sāgar ساغر : Gāynın fethiyle “kadeh” manasınadır.

‘İşret عشرت : Aynın kesriyle “dirlik eylemek” manasınadır.

Bā با : Burada, maiyet ifade eder.

Zen زن : “Kadın” dır.

Ki که : Harf-i ta’lildir.

Ger گر : “Eger” den muhaffeftir.

Ez از : “-den” demektir.

Nuhust نخست : Nūnun ve hānın zammeleriyle “evvel” demektir.

Raz dār راز دار : Vasef-ı terkîbidir. “Sır tutucu” manasınadır.

Sırr سر : Sînin kesri ve rānın teşdîdi ile maruftur.

‘İffet عفت : Aynın kesri ve fanın teşdîdiyle “haramdan ve nehy olunmuş şeyden nefsin men etmek” derler.

Āhir آخر : Maruftur. (*a.s.c. āhirîn, āhirūn, evāhir*) : Son, sonraki, en sonra. (*a.zf.*) Nihayet, son olarak.

Gar غر : Gāynın fethiyle “kahpe” dir.

70. BEYİT:

Behre بهره : “Nasip” manasınadır.

Ez از : “-den” demektir.

Cinsiyyet جنسیت : “Cinslik” demektir. Yā-yi masdariyyedir.

Efzāyed افزاید : “Artar” demektir.

Ki که : Harf-i ta’lildir.

Çün چون :Zamme-i sarîh ile imalesiz ve işbassız harf-i ta’lildir. “Çünkü” manasınadır.

Der در : Harf-i zarftır.

Dî دی : Dālin kesriyle “kaş”tır.

Mihr مهر : Mîmin kesriyle “güneş” tir.

‘Üryān عریان : “Çıplaklık” tır.

Bāşed باشد : “Olur” demektir.

Ez از : “-den” demektir.

Vey وی : Vāvın fetihleriyle zamîr-i gâibdir. “O” demektir.

Hazz حظ : Hānın fethi ve zānın teşdîdiyle “nasip” manasınadır.

Evfer اوفر : “Çok” demektir.

71. BEYİT:

Dil دل : Dālin kesriyle “gönül”dür.

Mekün مكن : “Eyleme” demektir.

Bā با : Maiyet ifade eder.

Jende pūṣān پوشان ژنده : Vasf-ı terkîbidir. Cem‘idir. Jende pūṣlar yani “yamalı kaftan giyiciler” demektir. Hırka giyen dervişlerdir. Müfredi jende pūṣtur, yamalı kaftan giyici demektir.

Bend بند : Bānın fethiyle “kötü” demektir.

Ki كه : Harf-i tā‘lil.

Dilend دلند : Dilendden muhaffeftir.

Behr بهر : Edat-ı tahsîstir.

Cāsūs جاسوس : Maruf.

Çün چون : Zamme-i sarîh ile imalesiz ve işbasız harf-i teşbihtir “gibi” manasına.

Şeh شه : “Şah”tan muhaffeftir. Şah, “padişah” manasınadır.

K‘ender كاتدر : “Ki ender” den muhaffeftir. Ender, harf-i zarftır.

Libās لباس : Lāmın kesriyle “giyecek esbab”dır.

Çaker چاکر : Kāfın fethaleriyle “kul” dur.

72. BEYİT

Çāre چاره : Maruftur. **(f.i.):** 1.Yol 2. Yardım. 3. İlaç, tedbir. 4. Hile 5. Ayrılık. 6. Bir kere.

Def دفع : Maruftur. **(a.i)** 1. Öteye itme, savma, savrulma. 2. Verme , ortadan kaldırma. 3. Giderme. 4.huk. Bir davayı müdafa için açılan başka bir dava.

Der در : Harf-i zarftır.

Havâtır خواطر : Cem‘idür. “Gönüle gelenler” demektir. Müfredi hatıradır. “Gönül gönüle gelici” manasınadır.

Sohbet صحبت : Musāhabet yani “yiyip içmeye ve yarlık etmek” manasınadır.

Pîr پیر : “Şeyh”tir.

Vebes وبس : “Ancak” demektir. Zira bes vāvla müstamel olunca “ancak” manasınadır. Vaki olduğu yerlerde “hasar” ifade eder. Vāvsız müstamel olunca “yeter” manasınadır ve yine ancak manasına da gelir. Hasılı best vebesten e’amdır.

Rahne رخنه : Rānın fethiyle “gedik” tir.

Ber بر : Harf-i isti’lâdır .

Ye’cūc ياجوج : Maruf. (a.i) : “me’cūc” ile birlikte kullanılır, kısa boylu bir kavim, Çinliler.

Besten بستن : “Bağlamak”tır.

Hāssa خاصه : Hā-i resmi üzerinde ayn-ı teberrā şeklinde yani kuyruğu kesik ayn şeklinde hemze nişanesi izafet içindir.

İskender اسكندر : Elifin kesriyle maruftur.

73. BEYİT:

Cān جان : Türkide ve Fariside müşterek “ruh-ı hayvani” dir ki her deride vardır.

Pejmürde پژمرده : İzafeti mevsufun sıfatına izafeti kabilindedir. Pejmürde bā-i Acemînin fethiyle “solmuş” demektir.

Ez از : “-den” demektir.

Feyz فيض : Lügatta “ırmak taşıp iki kenarını kaplamaktır”. Ama ıstılahta “bir kimseye bir iyiliğin gelmesi” ne derler.

Pîr پیر : “Şeyh” tir.

Yābed يابد : “Bulur” demektir.

Terbiyyed تربيت : “Bilmek ve ıslah etmek” tir.

Hızır خضر : Hānın fethi ve zādın kesriyle ve hanın kesri ve zādın sükūniyle lügattır. Ama sānîden efsahdır. Lakin burada zaruret-i vezn için evvelkidir. Murad Hazreti Hızır Aleyhisselamdır. Hızır aslında “yeşil ot” demektir.

Ez ān از آن : “Onun için, o sebepten” demektir.

K’ez vey كز وي : “Ki ez vey” den muhaffettir. **Ki** كه : Harf-i rābıt. **Ez** از : “-den” demektir. **Vey** وي : Vāvın fethiyle zamîr-i gāibdir. “O” demektir.

Sebze سبزه : Sînin fethiyle “yeşil ot” demektir. Burada mutlak ot muraddır. Hā-i resmi üzerinde ayn-ı teberrā şeklinde yani kuyruğu kesik ayn şeklinde hemze nişanesi izafet içindir. Tafsili zen ne-i beytindedir.

Huşk خشك : Hānın fethi ve sînin sükūniyle “kuru” demektir.

Ahzar اخضر : “Yeşil” demektir.

74. BEYİT:

Büy بوى : Bānın zammi ve yānın sükūniyle “koku” dur. Yāsız da lügattur.

Zer ve dervîş زر و درویش : Maruftur. Yā-yi masdariyyedir.

Nedārî ندارى : Fi‘l-i muzāri muhatabdır. Bî-hasbil lügat tutmazsın demektir. Ama ıstılahda “senin yoktur” demektir.

Hırka خرقة : Maruftur. *(a i.c. hırak) : Kalın kumaştan yapılmış veya içi pamukla beslenmiş ceket uzunluğunda bir ceket.*

Peşmîn پشمین :İzafeti mevsufun sıfatın izafeti kabilindendir. Hasılı beyaniyedir. Peşmîn bā-i Aceminin zammiyle “yün” dūr. Peşmînet taktirindedir.

Çi چه : Çîm-i Acemînin kesriyle ne demektir. İstifhamdır.

Sūd سود : “Fayda”dır.

Çend چند : “Nice” bir demektir.

Piç پیچ : Fi‘l-i muzāri muhatabtır. “Bükersin” demektir. Bā-i Acemînin zammiyle poşk demektir.

Der در : Harf-i zarftır.

Nāfe نافه : “Göbek” tir.

Müşk مشك : Mîmin zammiyle maruftur.

Ezfer اذفر : Ziyade “kokulu” demektir.

75. BEYİT:

Nefs perver نفس پرور : Vāsf-ı terkîbidir. “Nefs bilici” demektir.

Der در : Harf-i zarf.

Hevā هوا : “Heves” yani “arzu” demektir. Yā maiyet ifade ider.

Nefs نفس : Maruftur.

Ne tevāned نتواند : “Kadir olmaz” demektir.

Gazā غزا : “Kafir ile cenk edip öldürmeğe” derler.

Zen زن : “Kadın” demektir.

Ki كه : Harf-i rābıttır.

Bāşed باشد : “Olur” demektir.

Lāyık لایق : Maruftur.

Mi‘cer معجر : Mîmin kesri ve cîmin fethiyle “baş örtecek makreme” dir.

Çi چه : Çîm-i Acemînin kesriyle kelime-i istifhâmdır “ne” demektir.

Merd مرد : “Er” dir.

Mîgfer مغفر : Mîmin kesri ve fânın fethiyle ışık dedikleri “demir tas” tır ki cenk gününde başa öterler.

76. BEYÎT:

Der در : Harf-i zarftır.

Civân جوان : “Yiğit” demektir. Yâ-yi masdariyyedir.

Sa’y سعی : Maruftur. *(a.i.c.mesûi): 1. Çalış çabalama, gayret etmek. 2. Geçinmek için iş işleme.*

Künd کند : Emirdir. “Öyle” demektir.

Ger گر : Egerden muhaffettir. Eger harf-i şarttır. Türkide de müstameldir. Eğer şöyle eğer böyle derler.

Bî بی : Bânın fethiyle harf-i nefydir.

Hâhî خواهی : Fi’l-i muzâri muhatapta “istersen” demektir.

‘Amel عمل : Maruftur. *(a.i.): 1. İş. 2. Niyet. 3. Sürgün, içsürmesi.*

Mîve میوه : “Yemiş” demektir.

Noksân نقصان : “Eksik” demektir.

Bûd بود : “Olur” demektir.

Çün چون : İmalesiz ve işbasız harf-i ta’lîldir. “Çünkü” manasınadır.

Dıraht درخت : Dâlin kesri ve rânın fethiyle “ağaç”tır.

Nev-ber نوبر : Nev-ber vasf-ı terkîbidir. Nev-bere izafeti mevsufun sıfatına izafeti kabilindendir. Hasılı beyaniyedir. “Yeni yemiş verici” demektir ve caizdir ki dirah-ı nev-ber yani muzaf bile vasf-ı terkîb ola “yeni yemiş verici ağaç ” manasınadır.

77. BEYÎT:

‘Âlim عالم : Lâmin kesriyle “bilici” demektir.

‘Âlî عالی : Makama izafeti mevsufun sıfatına izafeti kabilindedir. Hasılı beyaniyedir.

‘Âlî makam مقام عالی : Vasf-ı terkîbidir. “Yüksek makamlı” demektir ve caizdir ki alim ali makam yan, muzaf bile vasf-ı terkîbi ola “ali makamlı alim” manasınadır.

Ez از : “-den” demektir.

Cerr جر : “Çekme”dir.

Hāhed خواهد : “İster” demektir.

‘Ulüvv علو : “Yükseklik”tir.

Çün چون : İmalesiz ve işbasız harf-i teşbîhtir “gibi” manasınadır.

‘Ālā علی : Aynın ve lāmın fethaleriyle harf-i cerrdir. Cerr medhulunu ider. Yani esre eder.

K’eş کش : Aslında “ki eş”tir. Şın, zamîr-i gâibdir. Aliye racidir.

İsti‘lā استعلا : “Yüksek istemek”tir.

U و : Vāv, harf-i atıftır.

Kār کار : “İş” tir.

O او : Zamîr-i gâibdir. Türkide de müstameldir. O derler. Aliye racidir. Burada esredir.

78. BEYİT:

Müfti مفتی : “Fetva verici” demektir.

Ter dāmen تردامن : İzafeti mevsufun sıfatına izafeti kabilindendir. Hasılı beyaniyedir. Ter dāmen vasf-ı terkîbidir. “Yaş etekli” manasınadır. Nā-pāş olmaktan kinayedir ve caizdir ki müfti ter dāmen yani muzaf bile vasf-ı terkîbi ola.

Ez از : “-den” demektir.

Mest مست : Maruftur. Yā-yi masdariyyedir. (*f.s.c.: mestān*): Sarhoş.

Nevāzed نوازده : Aceb lügat-ı ses urur demektir. Ama ıstılah ehl-i Farsda “ses verir” manasınadır. Bazı elfāz var. Farisideki zıd ibaretiyle müstameldir ki mesela Türkide de o zıt manasıyla tabiri kabil değildir. Mesela, buse zıt gibi hande zıt gibi ki öptü ve güldü demektir.

Hemçü همچو : Kelime-i teşbîhtir, “gibi” manasınadır.

Def دف : Maruftur. (*f.i*) : tef.

Hōd خود : “Kendi” demektir.

Rā را : Burada edāt-ı tahsistir.

Ārī ez آری از : “Evet” demektir. Edāt-ı tasdîktir.

Defter دفتر : Maruftur. (*a.i.c. defātir*): Dikilmiş kağıt mecmuası.

79. BEYİT

Felsefe فلسفه : Fânın fethi ve lâmin sükûni ve fânın fethaleri ve hâ-i resmiyle ehl-i hikmete derler.

Çün چون : İmalesiz ve işbasız harf-i ta'lildir “çünkü” manasınadır.

Eksereş اکثرش : **Ekser** اکثر : “Çok” manasınadır. **Şın** ش : Zamîr-i gâibdir.

Âmed آمد : “Geldi” demektir.

Sefeh سفه : Sînin ve fânın fethaleriyle ve hâ-i aslının sükûniyle “az akıllılık” manasınadır.

Pes پس : Bâ-i Acemînin fethiyle “iledir” demektir. Arabide haber-i atıyye manasınadır.

Gül گل : Maruftur. **(f.i):1. Çiçek. bilinen çiçek, gül çiçeği; gül ağacı.**

An آن : “O” demektir. Hem hâ-i fethiyle edât-ı cemîyyet ve edât-ı tekîd ve bile manasına olur ve Türkide de müstemeldir.

Bâşed باشد : “Olur” demektir.

Ki که : Harf-i ta'lildir.

Dâred دارد : “Tutar” demektir.

Hükm حکم : Maruftur. **(a.i.c. :ahkām) : Hüküm, emir, komuta.**

Ança آنچه : “O nesneye” demektir.

80. BEYİT:

Felsefî فلسفئى : Beyanı beyt-i sabıkdadır. Yâ-yi nisbet içindir. Felsefeli manasınadır.

Ez از : “-den” demektir.

Genc گنج : Kâf-ı Acemînin fethiyle “hazine” demektir.

Hikmet حکمت : Maruftur. **(a.i) : 1. Hakimlik. 2. Sebep.**

Çün چون : İmalesiz ve işbasız harf-i ta'lildir “çünkü” manasınadır.

Be به : Harf-i sıladır.

Fülsî فلسئى : Fânın zammiyle ve fethiyle “pul”dur. Ama burada fethiyledir. Yâ-yi vahdet içindir.

Reh ره : “Yol” dur.

Neyâfet نیافت : Mâ-mî menfidir. “Bulmadı” demektir.

Mî nedānem مى ندانم : Aslında ne mîdānemdir. Zarûret-i vezn için takdim ve tehir kılınmıştır. Nûn edât-ı nefydir. Aslında “ne”dir. Mîye ittisalle hâ-i resmi

düşmüştür. Mî, edât-ı hâldir. Yani muzâri'ün evveline dahil olur. Hâle tahsis eder. Nice bâ edât-ı istikbâldir. Yani muzâri'ün evveline dahil olur. İstikbale tahsis eder.

Dānem دانم : Fi'l-i muzâridir. Hasılı nemî danem fi'l-i muzâri menfidir. “Bilmirem” demektir.

Diger دیگر : “Gayri” demektir. Yâ-yi tenkir içindir.

Rā را : Burada bâ-i sıla manasınadır.

Yā یا : Edât-ı tahsîstir.

Sūy سوى : Sînin zammiyle “taraf” manasınadır.

An آن : İsm-i işârette “oldu” demektir.

Genc گنج : Hikmete işaretir.

Çün چون : İmalesiz ve işba zamme ile “nice” demektir.

Reh-ber رهبر : Rânın fethiyle “kılavuz”dur.

81. BEYÎT:

Hüküm حکم : Maruftur. (*a.i.c. :ahkām*) : Hüküm, emir, komuta.

Hâl حال : Maruftur. (*a.i.c. :ahvāl*) : 1.Şimdiki zaman, geçmiş ve gelecek olmayam zaman. 2. Oluş, bulunuş, suret, keyfiyet, durum.

Mantık منطق : Bir amelin adıdır. Yâ-yi nisbet içindir.

Hâhî خواهی : “İstersen” demektir.

Ez از : “-den” demektir.

Kün کن : Kâfin zammiyle “eyle” demektir.

Kıyās قياس : “Oranlık” manasınadır.

An آن : “O” demektir.

Hâl حال : Mantıkîye işaretir.

Ki که : Harf-i ta'lildir.

Asgar اصغر : “Küçük” demektir.

Münderic مندرج : “Gizli” manasınadır.

Der در : Harf-i zarftır.

Ekber اكبر : “Büyük” demektir.

82. BEYÎT:

An آن : “O” demektir.

Bed ahter بد اختر : Vasef-ı terkibidir. “Kötü yıldızlı” demektir ki “alçak yıldızlı” demektir. Zıttı bülend ahterdir ki “yüksek yıldızlı” demektir yahut “nuhus yıldızlı” demek ola ki zıttı “sa’d yıldızlı” demektir. Ahter, ahtere işarettir. Bed, ahtere racidir.

K’eş كش : Aslında “ki eş” tir. Tafsili küngür beytindedir. Şın, zamîr-i gâibdir.

Müneccim منجم : Maruftur. (a.s. ve i. necm’den c.: müneccimin): 1.Yıldızların hareket ve vaziyetlerinden ahkam çıkaran, yıldız falına bakan kimse, falcı. 2. Astrologie ile uğraşan kimse.

Güfte گفته : İsm-i mef’uldür. “Demiş” manasınadır.

Çün چون : Zamme-i sarîh ile imalesiz ve işbasız harf-i ta’lîldir “çünkü” manasınadır.

Her هر : Tenkîr içindir. Tafsili çün selamet beytindedir.

Eser اثر : Elifin ve sânin fethaleriyle “şeyden hasıl olan” a derler.

Piş پیش : Bâ-i Acemînin kesriyle “ön” demektir. Zamîr-i gâibdir. Bed ahtere racidir.

Müsned مسند : Mîmin zammi ve nûnun fethiyle ism-i mefuldür. “Üstat olunmuş” manasınadır.

Be به : Harf-i sıladır.

Ahter اختر : “Yıldız”dır.

Şed شد : “Oldu” demektir.

Hodâ خدا : Yâ ile ve yâsız “Tanrı” demektir.

83. BEYÎT:

İhtiyâr اختيار : Maruftur. Yâ-yi vahdet içindir.

Nîst نیست : “Yok” demektir.

O او : Zamîr-i gâibdir. Ahtere racidir.

Râ را : Edât-ı tahsîsdir.

Ez از : “-den” demektir.

Vey وی : Zamîr-i gâibdir. Ahtere racidir.

Mî-peres می پرس : “Sorma” demektir.

Küm کم : Kâf-ı Acemînin zammiyle na-bedîd manasınadır. Yani “belirsiz bulunmaz ve görünmez” demektir.

Der در : Harf-i zarftır.

Dāver داور : Vāvın fethiyle “hak üzere hüküm edici” demektir ve Hak Teala’ya isim olmuştur.

84. BEYİT:

Çarh چرخ : Cîm-i Acemînin fethiyle “çıkırık” a derler. Sonra teşbih tarikiyle feleğe yani göğe ıtlak eylediler.

U و : Vāv, harf-i atıftır.

Encüm انجم : Cem’idir. “Yıldızlar” demektir. Müfredi, necmdir.

Cinn جن : Cîmin kesri ve nûnun teşdidiyle maruftur.

Merdüm مردم : Mîmin fethi ve dâlin zammiyle “halk” tır.

Her هر : Tenkîr içindir. Tafsili çün selamet beytindedir.

Yek يك : Yânın fethiyle ve kesriyle lügattır. Manası “bir” dir.

Încā اینجا : “Burada” demektir.

Muztar مضطر : Mîmin zammi ve kâfın fethiyle “çaresiz” demektir. End estin cem’idir.

İhtiyār اختيار : Maruftur. **(a.i.): 1. Seçme, seçilme 2. Katlanma.**

Cümle جمله : Maruftur. **(a.i.c. cümel) : 1. Bütün, hep, bi- rikiş. 2. Fiil, fail (özne) ve mef’ül (nesne) den meydana gelen manalı söz. 3. Sistem.**

Piş پیش : Bā-i Acemînin kesriyle “ön” demektir.

Men من : Mîmin fethiyle “kimse” demektir.

85. BEYİT:

Nūr نور : Nûnun zammiyle “aşk” manasıdır.

Tevhid توحيد : “Birlemek” tır.

Der در : Harf-i zarftır.

Dil دل : Dâlin kesriyle “gönül” dür.

Meş’ar مشعر : Mîmin ve aynın fethleriyle “bilecek yer” dir.

İdrāk ادراك : Elifin kesriyle “anlamak” tır.

Hakk حق : Maruftur. **(a.i.c) hukuk :1. Allah, Tanrı. 2. Doğruluk ve insaf. 3. bir insana ait olan şey. 4. Dava ve iddiada hakikate uygunluk doğruluk.**

Ma’şer معشر : Mîmin ve şının fethleriyle “cemaat” manasıdır.

Ahter pür sitān اختر پر ستان Vāsf-ı terkîbidir. “Yıldız tapıcılar” demektir.

Rā را : Edāt-ı tahsîstir.

Küçā an meş‘arest کجا آن مشعر است : Yani “nerde” demektir.

An آن : Medle ism-i işārettir “ba‘îde o” demektir.

Īn این : İsm-i işārettir, “karîbe bu” demektir.

86. BEYÎT:

Ma‘nî معنى : Beyanı ma‘nî zer beytindedir.

Ma‘şer معشر : Mîmin fethaleriyle iham tarikiyle vakidir.

Ma‘iyyet معیت : Yâ-yi masdariyyedir “bile” demektir.

Bā با : Maiyet ifade eder.

Şer شر : Maruf. Yani, hayrın zıttıdır.

Āmed آمد : “Geldi” demektir.

Zi ز : “-den” demektir.

An آن : İsm-i işārettir, “ba‘îde o” demektir.

Sebeb سبب : Maruf. (*a.i.c: esbāb*) :1. sebep, neden. 2. Bahane. 3. Alaka ,ilgi. 4. Vasıta. 5. Alet. 6.ed. Harekeli bir harf ile sâkin bir harften veya iki harekeli harften meydana gelen parça.

Nîst نیست : “Değildir” demektir.

Zîn زين : “Zā in” den muhaffettir. **Zi** ز : “-den” demektir. İsm-i işārettir, “karîbe bu” demektir.

Kes كس : Kimse yâ-yi vahdet içindir.

Bî بى : Bânın fethiyle harf-i nefydir.

Eger اگر : Harf-i şarttır. Lafzen ya taktiren fiil ister.

Bū Ma‘şer بو معشر : “Ebū-Ma‘şer” den muhaffettir. Ebū-Ma‘şer “bir sahabenin adı” dır.

87. BEYÎT:

Hikmet حکمت : Maruf.

Yūnānîyān يونانيان : Cem‘idir. Yunanîler demektir. Müfredi Yunandır. Yunan yānın zammiyle “bir kavim” dir. Yâ-yi nisbet içindir. “Yunanlı” manasıdır.

Peygām پیغام : Bā-i Aceminin fethiyle “haber” manasıdır.

Nefs نفس : Maruf.

U و : Vāv, harf-i atıf.

Hevā هوى : Hırs yani “arzu” demektir.

İmāniyan ایمانیان : Cem‘idir. “İmanlı” demektir. Müfredi, iman maruf. Yā-yi nisbet içindir. İmanlı manasınadır.

Fermūde فرموده : İsm-i mef‘ūldür. “Buyurulmuş” manasına. Hā-i resmi üzerinde hemze nişanesi izafet içindir.

Peyğamber پیغمبر : “Haberci” demektir.

88. BEYİT:

Nāme نامه : “Biti” demektir.

K‘eş کش : Aslında “ki eş” tir. Şın, zāmir-i gāibdir.

‘Ünvān عنوان : Aynın zammiyle “nişan name” demektir ve ibtidā-i manasına da gelir.

Ne نه : Nūnun fethi ve hā-i resmiyle harf-i nefydir.

Kāle’llāh قال الله : “Allah dedi” demektir.

U و : Vāv , harf-i ‘atıf.

Kāle’n nebî قال النبي : “Peygamber” demektir.

Hāsıl حاصل : Maruf. (a.s. *husūl’dan. c. : hāsılat*) : *Husūle gelen, husūl bulan, peyda olan,olan, çıkan, türeyen, üreyen, biten.*

Mazmūn مضمون : Maruf. (a.i. *zımn’dan. c. mazāmîn*) : 1. Ödenmesi lazım gelen şey. 2. Mana, kavram. 3. Nükteli sanatlı ince söz.

An آن : Medle ism-i işārettir.

Hüsran خسran : Arabide “ziyan içinde olmak”tır. Fariside hüsran cem‘idir. Zebanlar demektir.

Rüz-i mahşer محشر روز : Cem‘ olacak bir gün demektir ki murad “kıyamet günü”dür.

89. BEYİT:

Nîst نیست : “Yoktur” demektir.

Coz حز : “Gayr” manasınadır.

Bū(y) بوی : “Koku”dur.

Nebî نبی : “Peygamber”dir.

Reh-ber رهبر : “Kılavuz” demektir.

Sūy سوی : “Taraf” manasınadır.

Hodā خدا : “Tanrı” demektir. Yā ile de lügattır. Haber kılavuzdur.

Torā ترا : “Sana” demektir.

Ez از : “-den” demektir.

‘Ālā علی : Aynın zammi ve lāmin fethiyledir. “Yüksek” demektir. Murad nebîdir. Çed cîm-i Arabînin zammiyle “iste” demektir.

Ki كه : Harf-i rābıt.

Bū-‘Alī بو علی : Ebū-Ali’den muhaffeftir. Burada Ali’den murad Şeyh Ebū-Ali Sinadır. Bu künyesidir. İsmi Hüseyin’dir. Baba adı Abdullah’tır. Ebū Hanífe mezhebindedir. Nafaka eylemiştir. Yüze yakın kitap tasnif etmiştir. Onun musannefâtındandır. Kitābü’l-Şifā ve Kitābü’l-Necāt ve Kitābü’l-İşarat ve Kitābü’l-Kānūn ve Mizānū’l-Nazar ve Risale-i Saman ve Risāle-i Tayr üç yüz yetmiş senesinde tevellüt eylemiştir. Dört yüz yirmi senesinde şehr-i ramazanda yevm-i cumada vefat eylemiştir.

Müstakzer مستقذر : İsm-i mef’ul “sayfası üzre necasetlenmiş” demektir.

90. BEYİT:

Dest دست : “El”dir.

Ba به : Zaittir. Tekit ifade eder ve mazmum okunur.

Gosil غسل : Kāfin zammiyle “öz” demektir.

Ez از : “-den” demektir.

Şifā شفا : Şînin kesriyle” Şeyh Ebū-Ali Sina’nın musannefatından bir kitabın adı”dır.

O او : Zamîr-i gâibdir. “O” demektir.

Ki كه : Harf-i ta’lîl.

Düstur دستور : Dālin zammiyle “örnek” tir.

Şika شكا : Şînin kesri ve fethiyle “yaramazlık” tır.

Pāy پای : “Ayak”tır. Yāsız da lügattır.

Yek يك : Yānın fethiyle ve kesriyle manası “bir” dir.

Sū سو : Sînin zammiyle “taraf” demektir.

Ni نه : Nūnun kesri ve hā-i resmiyle emr-i hazırdır “ko” demektir.

Zi ز : Zā-i müfrede-i meksûre “ez” den muhaffeftir.

Kānūneş قانونش : **Kānūn** قانون : “Musannefat-ı mezbureden bir kitabın adı”dır.

Şın ش : Zamîr-i gâibdir.

91. BEYİT:

Sāhib صاحب : Maruf. (*a.s. ve i. sahb'den. c. : eshāb*): 1.Sahip, 2. Bir vasfı olan 3. Koruyan. 4. Bir iş yapmış olan.

‘İlm ledünnî علم لدنى : Bir ilmdir ki riyazet ve tasfiye-i kalb sebebiyle min inde'l-lezzetü'l-ilhamla talim olunur ki beyne'l-nās keşf ve sahibine keşf olmuş dedikleridir.

Çi چه : Çîm-i Acemînin kesriyle ve hâ-i resmiyle kelime-i istifhâmdır “ne” demektir.

Hacet حاجت : “İhtiyaç” manasındır.

Hatt خط : “Yazı”dır.

U و : Vāv, harf-i atıf.

Lafz لفظ : O şeydir ki insan onunl telaffuz eder.

Safha صفحہ : Lügate “bir şeyin canibi” ve dahi “kağıdın yüzü” derler.

Dil دل : Dālin kesriyle “gönül” dür.

Mushaf مصحف : Maruf. (*a.s. sül.: sahafe. c.mesāhif*): 1. Sahife haline getirilmiş kitap. 2. i. Kur'an.

An rā آن را : An kes rā taktirindedir. **An آن** : İsm-i işârettir, “o” demektir.

Kes کس : “kimse”dir.

Ki که : Harf-i rābıt.

Kurān ezber قرآن ازبر : VASF-ı terkîbidir. “Kuran ezberleyici” manasındır.

92. BEYİT:

Cāmî جامی : Cāmîden murad bu kasidenin müellifi Molla Cāmî Hazretlerinin tahallusudur ve ism-i şerifleri Abd-ul Rahman'dır. Cām, kendi şehrinin adıdır ve Hazret-i Molla Cāmî ile bu şehirde olan Şeyh Ahmed Nāmıkî Hazretleri'ne de, Şeyh Cām derler. Öyleki Cāmî demek Cām şehrine mensup ya da Şeyh Cām Hazretlerine mensup demektir.

Ahsenet احسنت : Tānın fethiyle fi'l-i māzî muhatabdır. “Güzel eyledin” demektir. Ama burada zaruret-i vezn için māba'dinde hemzeden nakl olunan kesre ile onun nūnuna muttasıl okunur.

Īn این : Elifin kesriyle ism-i işârettir, “bu” demektir. Bu, kasidesiz işarettir.

Ne نه : Nūnun fethi ve hâ-i resmiyle harf-i nefydir.

Şi'r شعر : Şının kesriyle lügatte “bilmek”tir. İstılahta sözü kast o mevzun ve mukaffa söylemeye derler.

Ez از : “-den” demektir.

Bāğ باغ : “Bağçe”dir.

Rızvān رضوان : Rānın kesriyle ve zammiyle lügattır. “Razılık ve hoşnutluk ve cennet kapıcısı ve cennet” manasınadır. Burada mana-yı ahir muraddır.

Ravza روضا : “Ağacı, çayırı, çimeni bol olan yer, bağçe” anlamındadır.

K'ender كندر : “Ki ender” den muhaffeftir. **Ki كه** : Harf-i talil. **Ender اندر** : Harf-i zarf.

O و : Zamîr-i gâibdir. “O” demektir. Kendisinin bu kasidesine racidir.

Her هر : Tenkîr içindir.

Harf حرف : Maruf. *(a.i.c: hurūf) :1. Alfabeyi meydana geiren işaretlerden her biri, bu işaretlerden her birini gösteren madeni küçük matbaa kalıbı. 2.Söz, lakırdı.*

Zarf ظرف : Maruf. Yā-yi vahdet içindir.

Ez از : “-den” demektir.

Şarāb شراب : Maruf. *(a.i.c. zurūf) : 1. Kab, kılıf, mahfaza. 2. İçine mektup konulan kağıt kap. 3. gr. Bir fülün bir sıfatın veya başka bir zarfın manasına “yer, zaman, nicelik, nitelik” gibi bakımlardan başkalık katan kelime, belirteç.*

Kevser كوثر : “Cennet ırmağı, havuzu” dur.

93. BEYİT:

Der در : Harf-i zarftır.

Sevād سواد : Sînin fethiyle “karalık” tır.

Hatt خط : “Yazı” dır.

An آن : İsm-i işârettir. “O” demektir.

Envār انوار : Cem‘idir. “Nûrlar” demektir.

Hikmet حکمت : Maruf.

Muhtefî مختفی : İsm-i fail seyfesi üzere yani mîmin zammi ve tanın fethi ve fânın kesriyle “gizlenici” demektir.

Çün چون : Zamme-i sarîh ile imalesiz ve işbasız harf-i teşbihtir “gibi” manasınadır.

Şeb-i târîk شب تاریک : Vâsf-ı terkîbidir. “Kara gece” manasındadır.

Âbesten آبستن : Medle burada “yükü” demektir.

Ba به : Harf-i sıladır.

Subh ender صبح اندر : Sādn zammi ve vāvın fethiyle vasf-ı terkîbidir. Ziyade “nurlu sabah” manasındadır.

94. BEYİT:

Hem-çü همچو : Kelime-i teşbîhtir “gibi” manasınadır.

Bıkr بكر : Bānın kesriyle “er görmemiş kız” demektir.

Fikir فکر : Fānın kesriyle maruftur. Burada fikirden kaside muraddır.

Hüsrev خسرو : “Meşāhîr-i Şu‘arādan bir şairin adı” dır ki Hüsrev-i Dehlevî demekle meşhurdur.

Zāde زاده : İsm-i mef’ūldür. “Dolmuş” manasınadır.

Ez از : “-den” demektir.

Lütf لطف : “Yumuşaklık” demektir.

Tab’ طبع : “Tabiat” manasınadır.

Der در : Harf-i zarftır.

Kemāl کمال : Maruf. (*a.i.c. kemālāt*) : 1. Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik.

2. En yüksek değer, mükemmellik; değer, baha.

Hub خوب : “Güzel” demektir. Yā-yi masdariyyedir.

Īn این : Elifin kesriyle işarettir. “Karîbe bu” demektir. Burada karîb kendi kasidesidir.

Yek يك : Yānın fethiyle manası “bir”dir.

Hāher خواهر : Aslında hānın zammiyle dirlîge zamme fethi imale edip telaffuz ederler. Cāmî demektir. Ve onda iki vech caizdir. Yani aslı ve resmi olmak caizdir. Ama vāv aslı olanda elif mahzûf olur yani elifsiz yazılıdır ve resmi elif-i sabit olur, yani elifle yazılır.

An آن : Medle işarettir. Burada ba‘îd Hüsrev’in kasidesidir.

95. BEYİT:

Ey ای : Harf-i nidā mü‘nādisi zarûret-i vezn için mahzûf-i takdîri yārân demektir.

Besā بسا : “Çok” demektir.

Ki كه : Harf-i rabıt.

Bā با : Maiyet ifade eder.

Çū چو : Cî-i Acemînin zammiyle ve vāv-ı resmiyle harf-i ta'îldir. “Çünkü” manasınadır.

Gerder گردر : “Eyleye” demektir.

Cilve ger جلوه گر : Aslında cilve geridir yâ masdariyye zarûret-i vezn için mahzûftur. “Salıncılık” manasınadır.

Der در : Harf-i zarf.

Cemāl جمال : Cîmin fethiyle “güzellik”tir.

Ekber اکبر : “Büyük, yüce, ulu” demektir.

Her çend هر چند : “Her ne değil” demektir.

Sāl سال : Burada “baş”tır.

Asgar اصغر : “Küçük” demektir.

96. BEYÎT:

Lücce لجه : Lâmin zammi ve cîmin fethi ve teşdîdiyle “derya” demektir.

Esrār اسرار : Cem‘idir. “Sırlar” demektir.

Eger اگر : Harf-i şarttır. Türkide de müstemeldir. Eğer şöyle eğer böyle derler. Lafzen ya taktiren fiil ister.

Sâzem سازم : Zânın fethiyle nefis-i mütekellüm vahdedir. Mucib lûgat dizem demektir. Ama ıstılah ehl-i Farsda “eyleyen” manasınadır.

Lakab لقب : “O ad” derler ki sonra yani ism-i ilmiyyeden sonra münasebetle kurula cem‘idir, elkâb gelir.

An آن : İsm-i işârettir. “O” demektir. Türkide de müstemeldir. Kendinin bu kasidesine işârettir.

Ra را : Edât-ı tahsîsdir. “Söze layık” demektir.

Zan زان : Onun için, vāv-ı sebep” den demektir.

Ki که : Harf-i beyândır.

Ez از : “-den” demektir.

Esrār اسرار : Cem‘idir. “Sırlar” demektir.

Dîn دین : Dâlin kesriyle maruf. “Bahr”dır. Yâ-yi vahdet içindir.

Lebāleb لبالب : “Silme dolu” demektir.

Gevher گوهر : Kâf-ı Acemînin fethiyle “kıymetli taş”a derler. Kah olur ki cîm-i Arabiyle ta‘rîb edip “cevher” derler. Burada teşbih tarikiyle vakidir.

97. BEYİT:

Huccet حجة : Hânın zammi ve cîmin fethi ve teşdîdiyle “delil” manasınadır.

Ahrâr احرار : Elifin fethiyle cem‘idir. “Hür” demektir.

Eger اگر : Harf-i şarttır. Türkide de müstameldir. Eğer şöyle eğer böyle derler. Lafzen ya takdiren fiil ister.

Bân بان : İbâret bân gerek idi. Lakin zaruret-i vezn için bân yerine bâ an getirmiştir. Zira bağlan begüfilâne de demektir. Bâfulân begüfilânla “de” demektir. Hasılı bâ burada harf-i sıladır. “Bâ-i müfrede” manasınadır.

An آن : İsm-i işârettir. “O” demektir. Türkide de müstameldir. Lücetü’l-Esrâr’a işârettir.

Künem كنم : “Ederim” demektir.

Hem هم : Hânın fethiyle edât-ı cemiyyet ve edât-ı te’kîddir ve “bile” manasında olur. Türkide de müstameldir. “Hem şöyle, hem böyle” derler.

Revâ روا : “Lâyık” manasındadır.

Zan زان : Onun için, vâv-ı sebep” den demektir.

Ki كه : Harf-i beyândır.

Ber بر : Harf-i isti‘lâdır.

Matlûb مطلوب : “Talep olunmuş” demektir.

Her هم : Tenkîr içindir.

Âzâde آزاده : Tamam-ı fârig yani “tamamı vaz gelici” manasınadır.

Huccet güster حجت گستر : Vasf-ı terkîbidir. “Huccet düşücü” manasınadır.

98. BEYİT:

Mer مر : Mîmin fethi ve rânın sükûniyle “sağış” tır. “Adet” manasınadır.

Bûd بود : Fi‘l-i muzâri‘dir. “Olur” demektir.

Pençâh پنجاه “Elli” dir.

Çün چون : Zamme-i sarîh ile imalesiz ve işbasız harf-i talildir. “Çünkü” manasınadır.

Ebyâd ابياد : Cem‘idir. “Beyitler” demektir.

O او : İsm-i işârettir. “O” demektir. Türkide de müstameldir. Kendinin bu kasidesine işârettir.

Âmed آمد : Fi‘l-i mâzîdir. “Geldi” demektir.

Dû دو : Zamme-i sarîh ve vâv-ı resmiyle “iki” demektir.

Der در : Harf-i zarf safa medle safılık yani “duruluk” demektir.

U و : Vāv, harf-i atıf.

Muhkem محكم : Mîmin zammi ve kâfın fethiyle “berk” demektir. Türkide de müstameldir. Yā-yi masdariyyedir.

Şāyed شاید : “Eger; ola ki, olabilir ki, olur ki” demektir.

Ki كه : Harf-i rābıt.

Gūyem گویم : “Diyem” demektir.

Mermer مرمر : İki mîmin fethiyle maruf. “Taş”tır. Türlü türlü olur.

99. BEYİT:

Sāl سال : “Yıl”dır.

Tārīh تاریخ : Vakit bildirmektedir. Türkide de müstameldir.

Eger اگر : Edāt-ı şarttır. Türkide de müstameldir. Eger şöyle, eğer böyle derler. Lafzen ya taktiren fiil ister.

Ferruh فرخ : Fānın fethi ve rānın zammi ve teşdidiyle bu kasidenin tarihi bellidir. Ebced hesabıyla sekiz yüz seksendir. Zīrā fī seksen remi iki yüz hay altı yüz mecmu‘i sekiz yüz seksen ider ki mana-yı hakikîsidir. Hasılı Ferruh, burada iham tarikiyle vakidir.

Nüvîsem نویسم : Nūnun zammi ve vāvın kesriyle “yazam” demektir.

Dūr دور : “Uzak” tır.

Nîst نیست : “Değildir” demektir.

Zan زان : “Onun için ve o sebepten” demektir.

Ki كه : Ki, harf-i beyandır.

Devlet دولت : Maruf. Bazı nüshalarda ez devlet vakidir.

Ez از : “-den” demektir. Hasıl onun tarihinin evvelinde yıl demektir.

O او : Elifin zammiyle ism-i işârettir. “O” demektir. Kendisinin bu kasidesine işârettir.

Ferruh fer فر : Vâsf-ı terkîbidir. “Kuvvetli kuvvetli” manasınadır.

Ferruh فرخ : Fānın fethi ve rānın zammi ve teşdidiyle “kuvvetli” demektir.

Fer فر : Fānın fethiyle “kuvvet” manasındadır. Türkide de müstameldir. “Ferim yok” derler.

III. BÖLÜM

هذا الكتاب تحفة الوزراء شرح قصيدة لجة الخضران تأليف يوسف الواعظ
القاهراني بنام ارشد وزراء حضرت سرعسكر پاشا و بشار الله بشار
بسم الله الرحمن الرحيم

حامدا ومصليا ومسلما معترفا بزمان وفضله ودورانك ضمير بشاريه هويدا وظاهر در كه
تأليف كتاب ايدن تأليف ايندو كي كتابي **شوكتي وحشيت** پادشاه ظل الله عليه و اوله سلطان
حضرت بشاريك نامنه وياوزلدين برك نامنه تأليف ايلك مؤلفكر عادتندن اولملم احقر
علامدن بوضيف ونخيف داعيلير بوشرح رعاياي بوكلمش زيبايي شوكتي وحشيت سلطان انبيا
وفاقان البحرین السلطان ابن السلطان السلطان احمد بن محمد خان مد الله تلال ايامه الى التمام
الزمان وانقراض الدولن حضرت بشاريك **ديگر تحفة مجتبی** سرعسكر اسد ارشد اولان جامع العلوم
والعارف حاوي الفنون والعارف صاحب السيف والقلم مالك الحسن الاخلاق والشم محرز الرياستين
الدينية والدنيوية حائز الفضيلتين العملية والعلمية ذات شرفي جميع كماله كمال وطبع لطيفي
جله فنون شامل قدوة ولاة دوران عده وزراء العثمان بهنام فخر انبيا المستغنى عن المنة والثناء
محبة العلماء ستم الفضلاء **حاليا ارض روم والسي** وزير دروشن ضمير دولتمر سلطان حضرت پاشا
بشار الله بشار حضرت بشاريك تأليف ايوب **واهم تحفة الوزراء** تسلي ايوب سده سينه وعبته عليه
لربيه هديه ايلديم كه كما كچه نكلكر كيكه به و اقبال وجلال برجلر كيكه قله سالك منزل و منصبه جايه
وشان شرفيلري وعصر لظنلري عالمه منبها ويرجي برمشكاه الهی در ظاهر لري خلقه مخلوط باطن لري خلقه
مربوط السنان لري هموم وغوم وفتوره تریاق اكبر القنلري تذهب وتمذهب صدور كبريت
احمر و حاصلة فطره باران بنشاحا بشرا ولدوغی كچه **ذات شرفيلر كيكه** دخی مدخی تمامیل دیلمیه
ووضعی كماله صابلیه قدرت داعيلري اوليب الحق **وصفیه** ومنصبي وشرفه راطفلر بن مستغنى
اولدوغی خالده **سلم شرفيلر** بيان ايجون بوموشی انشا ايلدم كه هر مصرعك اولدن پیر و
افزا اولد و صنی و معصی واشتهار ایلهم شرفيلري ظاهر اولوب ارشد وزراء **سرعسكر مصطفى**

مؤلف تحفة الوزراء
يوسف الواعظ
القاهراني
بنام ارشد وزراء
حضرت سرعسكر
پاشا

مصطفی پاشای رضی روم جعفریترالدماشا و دخی سراج خیردن سرعسکر اولد ب 2

شرق طرفه سفره توجهمندک تاریخچهر الموشع بنذامن البحر الرسل المعصور

ای سلیمان زمان حیدر نشان یوسف لغار برج مسکونه ابرین حکمکوز بودرد عا

ن شاه سرخ سرترا بن فتح ایدره سن سر سربرد دخی اوله جمله نکه مقامی هم سلم سکا

و دیره سن ایران وتوران ملکه برفوش نظام زیر دستکده اوله لقا بل راه هدا

رای نیکو فکر صایب جیدا ضلا فله اوله سن نظر خدا یا ننده هر دم مجتبا

سرترا قلم سبدا سرکه او لمطیع راه یکی مقبول ایدینه دنا نظر خدا

ای عالمان و کاملان و فاضلان و واعظان سرمدی اولسنی نصیبکده ایدره لر سرجا

که بکده برس رکابه کله نیچه پاشا لر راکی کی کوروب دیر لوبار که الله مرصبا

م بخرا اهل ولایت منبع جود سخا مس صغوت اهل معارف زبده در و بعضا

طلعتک نور شیدا بند که طلوع وقت سحر فیض و احسانه ایدر جمله ایهالی اتکا

بیریشور اظهار قهر هر کرده اوله عید و پرواز ایدوب اسمانه پیفته اولمان دها

اوگاه فتح کلدی کریم نیچه باز شاه شرقه بودله کلدی بر شاه باز و عنقاها

ایلد وجود که هر کم تحفه ویرسه جوقدری یوز بیکه آلور جز سن بفل اول بار منا

اوله من سکا مقابل نیچه یوز بیکه اهل شیر ریشتر اتمز هر ایز شیر غزاله و غا

منابلی سن ال عثمانیک در بد عصر سن رات اولش سایه بند لکده عالم دائما

واعظ ایل سن نیازی صد تاریخ اولکده مال و اولاد و توابعیل عمر افزون اوله

خفا و لیکه هر مصرعک اولندن بر صفا اولندن ایدر دوسر مکر مصطفی پاشای

اتش روم جعفر و دخی مصرع اخیردن بیکه بوز اوتون بیدی تاریخچهر که سرعسکر اوله

نموده تفسیر طرفه سفره توجهمندک تاریخچهر طرفه نرقه عزم اولدتر خلافت فتح ایدره سیر

اسابوشع او وقت تمام اولور که دولتی سلطانم حضرت وزیر موسی الیو بشرح رعنا یبر کلشن

بجز در مشهوره سیاحت کنکر شین مقدم
مسکر که منله

سرمدی را قلمی دیکدر منله

خدا صاف و ساد منله
شاه باز طوفان با برشا ای دیکدر منله

آرزو دیکدر دیکدر منله

یعنی شبیه سزا اتمز کرم بله کو کوشش
ارسلانه جنبه منله

حقیقت ازین معنی است

فرشته

خلا
مجاز

زیاده نظر شریف بن تعلیق و عبور بن تزیین بقدر حقیقت ایده لرزیرا انظر طبع نقاد له موصوف و ذین وقادله
 معروف اولوب عکد و فضلک قدرین بلور لر بیت کمرچ خوش ایلدی اوصافکی واعظ احتسا
 دخی اعلم دخی افضل دخی اصغر کن **و چون شرح** رعنایه ناظر و پور قصه دلازانکه نمائش صاحب
 اولان سائر علما و فضلا و ارباب معرفت و عرفاندن النملس اولنور که سائر بلادده تحصیل علم و تکمیل
 ماده قلد و غره واقف اولوب و بجه شرح ثانی ایتمک مثلاً **طفرینیه شرح** و لمن یزید الله
 شیه روزنامه **و انیر شرح** و لمن یزید الله الی سیمیه **فرشته دیو انچه سن شرح** و لمن
یوسف شیه و چون بکر کیم من لقائه مطلع اولوب مجرد مولودم **تا من مان قصبه** اولدو
 صبله شرحه نظر و اعتباری ساقط قایل لر زیر انظر لامال و لا تنظر الی من قال سبیح من مقوله
 نظر کو کرد قاله کوکن و معلوم شریف لر بکر که بوفیه معالی اندیشه کنده کوند لر کیجیه و ترکیبات
 تفکر کنده کجی لر کوند و زه کتور و بجه سوده مکره دن حکم بیاضه جفر ششم و الی اصله صفت
 فقد استمدن و من الضیف فقد استنظر مضمونیه عامل اوله **لر او لیا** بزم منامی کوثر دن
 مقدم بر قصبه نکر بر بیت معنی ویره لاندن مکره و بر دکری معنایی بزم معنایه تطبیق ابر
 بولوب اوزنه حقیقت قاله مطلع اوله **لر انا و وقت** بو عاکده بر عظیم الشان فاکم کر تاکه او ایکی
 معنا نکر صحیح و سیمین سیم حکم ایره اکر او عاکده دیناده جوق و کله جمله شدن اولی و اعلم
 و افضل اول جوهر نایاب اولان ارشد الزائیدن و اعرف الفارقین قطب الاعالی فلک المعالی
 حایز الفضیلین العلیه و العلیه المخلق بالاطلاق الحیده المرتبه المتصف بالصفات الملكیه
 القدیه فی اعلی درجات مراتب الاستیسه منج اللطف و معده العفائل و محدثه السموات و اکرم
 ما حسن الخصال **حضرت سرکر** مصطفی پاشای ارض روم حضرت بلر پیر سیر الله ملیش و پیر
 شرفه ناظر اولنور دن نیان اولنور که او الی موصی الیه بکذات شریفین دعاء فیرا لیداد و بؤ
 داعیه نیکر و رض بر فاحه ایلد شاد ایده **لر انا بعد** بر عبد الحقیق الفقیه الغانی یوسفی الواعظ العزیزی
 تحصیل علم و تکمیل ماده قلد دن حکم اختلاط خواص و عوام دن هارب و صاحب دینیه بیغیر

غیر طالبی بلای و نهال جمیع اوقات مستغرق ایدوب علوم و فنون شتی مطالعه کنند و طلبه لربا بس مذکره
 3 سز مغفول و هر بر علم چون آفر عکله که تنه مغایر بر لخت اولوب بر عکله ملول اولنده ملال از بوز دفعاً
 بر علم آخره اشغال و ابن عبّاس رضی الله عنه حضرت نوری کلاسن ملول اولنده هانقادیوان الشرف ایدوب و غنّه
 امتشالا ایسانا قصاید عربیه لره و دوا وین کتیره نظر ایلد و مکده ایجملدن عربیه دن قصیده نظر ایلد
 الفانده غریبه و عجیب ایلد مرتبه و بیان و بدیده مصنفه بر قصیده کور و شرمه محتاج اولمفلد لسان یکلم
 شرح و اسمیه بدیهه الوالی سیرده صکره فارسیه دن فرشته دیدانچه سن ملوب غریب و غلط عجیبی مشتمل
 بر دیوانچه کور و شرمه محتاج اولمفلد شرح و اسمیه یوسنی سیرده صکره فارسیه دن **سلاجی**
 حضرت نوری **الاسرار و حقه الابرار** ایلد ملقبه اولان قصیده سن غایتله مرثوبه و نهال تیلد مطلقه
 بر قصیده کور و یوز بیت اولوب و بحر مل معصور اولوب و مع بند الزم و اتم ایلد لاکو
 مرثوبه با و تماسب بوانه دکه فملادیه بر سه بر نه شرمه ایتام ایتوب شرمه محتاج اولمفلد
 نفع اعم اولش ایچون المندعی اظهار فیلسفه و معاینده ایتام و کلامده اغلاق و عبارت دغینه سر
 لسان ترک و عبارت اسانله **اول بحرین و ثانیا** هر یکده علامه علیه لغتلر و قواعد فارسیه سن **الکلام**
 حسن دیوب بر برینه حواله شریان ایدوب **ثالثا** محکوبیتنی عیانله شرح ایلدم **دو شرمه حسن**
تحفه الوزر الایم و بو شرمه ناظر اولمفلد نه نیان اولمفلد که بر فقیری دعا و خیر یلاید و رخصه بر فاقحه
 ایلد شاد ایدره ایدره **لربیت** با یغ از مشتری بها ضایحه شایع از ناظران دعا خواجه **علوم اورد**
 بو قصیده که بحر مل معصور در رمل لغته بلکه دیر لر و بو بحر رمل دیردکی ایکلی سبب فین اورد
 بروند مجموع قد شلوب بلکه بولند و غنچون در یعنی **ثانیله** **تن** اورد سنده بر **علا** قد شلوب بلکه بولمفلد
 زیر اسب ضیف ایکلی مفرد او کتیه متحرک ایکلمه ساکن مثلاً **فاو تن** و تد مجموع اوج مفرد ایکلی
 متحرک اوجنجه ساکن مثلاً **علا** در و مقصور لغته قصر لغته دیکدر و اصطلاحه مقصور اولمفلد
 فاعلاتن نون و ثوب و نو که ماقبل ساکن فاعلات اولد و غیر **تقطع** بولمفلد
 کتکرای **فاعلاتن** وان شکر **فاعلاتن** کاخی کیوان **فاعلاتن** بر ترست **فاعلات** رخصه اوان

4 مشتمل بر اضافت در حاصل بیانیه در کیموان کاف که فخیله زفل یلدر در که فکله سابعده اولور و فکله زفل دخی
 کیوان دیر که فکله سابعده بوراده ایکسیده مراد اولق جایز در معلوم اول که سبعة سیاه نکه
 افلا که ترسیله عزلی ساهینست نظم ایلد مشلریت قمرست و عطار دوزهره شمس و مرغ و مشتری
 و زحل و قارسیجیه ساهینی ده نظم ایلد مشلریت کواکب و مریخ و نایسودان چو خورشید و بهرام
 و برجیس و کیوان بر با عزلی نکه فخیله یوجه دیکدر معلوم کنند ثرتا نکه فخیله ارات افلا که فیصلدر
 بر که معاشده تفصیل افاده ایدر حاصلی بر تر یوجه رک دیکدر اعلی معلوم کنند است الفکله فیصله سیکه
 و ناکه سکون ارات خبر در هر کیمیه دالک ضمیمه در سنلند بر یلده دیکر اولور ارات رابطه در خبر
 اوزرینه زیاده اولور ایجاب و ثبوت افاده ایدر یوجه نکه ذکر اولند ذکر سابعده اکتفا اولور
 بورده ذکر اولور مضمون که ایجاب علمده زیر انا نیا ذکر اولنمی ایجاب علمده قاعده در چمن
 اخری مفتوح کلمه مشمل اولر ستر سه با و سیمیل اولسون ستر سه اولسون خطره الفی انا
 لازم اتماتلفظ افصح حذف در و چمن اخری ساکن کلمه به مشمل اولر ستر سکونی و ضما اولون
 نیکو و بد کیم ستر سه استمال اولسون جو د کیم لفظا و خطا حذفی لان مدور اویلیه بوراده لفظا
 و خطا حذفی لان مدور بو تفصیل بوراده حفظ لازم مکرر هر سینه لازم اولور رخنهارا نکه
 فقی و فنانک سکونله جمودر کد کد مکرر مغرودی رخنه در کد کد معاشده دان امر حاضر در ان نشنی
 لفظندن مشتق یل دیکدر خطاب عامور هر ایشده نلفت فارسیده اقباع ساکنین دخی زیاده
 جائز در کش کافی عزلی نکه کسر یل اصلنده که کش در که مشروح کمنه ضمیر اتصاله با رسمی شکی
 و همزه مجمل ارات تولد ربعه آفرنده با رسمی اولان کلمه به ضمیر که اتصال و قننده بر همزه
 مجملیه ایلد نوسل ایدر رشتین ساکن بوراده ضمیر غایب در رخنهارا راجع در بوراده دیکر
 زیر اشتین ساکن لفت کلمه افر کلمه به ملحق اولور ایکه معنای او تری بری ضمیر غایب اولور
 اوبلیه آمده معنای ایدر اولور باشش و شش کیم یعنی انکجانی و انکباشه فعلده معقول نه
 اولور دیدش و دیدش کیم یعنی کوردی آنی و کوردی آنی او آمده معقول به قیلندن

اولور اگرش بصب یا نه که یغی اگر اکا نصب اولور و بری علامت سلم مصدر اولور سیفد امر مجرد
افرنه ملحق اولور امر مجردی مصدر معکونه قلداشش و بیشش که با بوراده زاننده تخین لفظ
وتکیل وز چگون کلشدر بودیدیک زیر با و مفتوحه لغت فارسیده بر قاج معنا به کلور بری
الصاق و بری مصاحبت و بری ن یاده در بوراده تقدیم و تا فر وارد ر تقدیری بدر دیوار
مصار دین است در ضرورت وز چگون تقدیم و تا فر اولشدر و بولفنده ثابت اولشدر که
با و مرقومه در و اندر کله لرنه مقارن اولسه زیاده کلمه حکم اولشدر و بویکی کلمه با و مرقومه
موقوفه کلشدر و بویکی کلمه ایکی مرفور لرنه معنایه الحق در ضعیف اولور و غنندن استمالا اکثر در
اندر دن بواجلون انوری کلامه ایراد که اکثر نه عیب اولشدر و بویکی مرفور تور کیده
مستند در صصاره اضافه لامید و ضرورت وز چگون یا و بطینله در یغی را نک کسری تمام لثباعه
اوقشدر و قصار عما نک کسری لفظه در دینه اضافه ششبه همک مشبهه اضافه در حاصلی با زیاده
و ضرورت وز چگون یا و بطینله در یغی را نک کسری تمام لثباعه اوقشدر دینی داک کسری لفظه
مرفور و ششبع است مشروح **مطلوبیت** شایه ایوانک صندرمه سینه اولی صندرمه که یا
اولی ایوانک رفیلوز نک کو شکندن فلکندن یوجه رکدر کد کلر بیل اولی کد کلر که او کد کلر
دین قلمه شکدر یوارنده در **بیت** هر کو ابله افر بشته خاکست کوه حاجت که بر افلاک کشته
ایوانرا **بیت** ای سرایینی بلند این کشته مفرور سن غافل اوله گیر بر کون اکا ذرا بل
چون سلامت ماند از تالاج نقد این صصار **پایان در خواب و بیهوشی و در دیگر**
چون الله و لثباعه ایله ارات لثبعه مدرجه دیکدر کیف معکونه سلامت سینک فحله
مرفور ماند نو نک فحله مفومضار عدد ماندن لفظندن مشتق قالور دیکدر
از ابتداء غایت ایچون در دن دیکدر من معکونه تالاج نیما د نقد ک این صصار
اضافه لامید در و ضرورت وز چگون یا و بطینله در یغی داک کسری تمام لثباعه
اوقشدر نفعه نو نک فحله حاضر ماله دیر لرنه این الف کسری بود دیکدر قریب شازند

اشارت در حصار حاکم کسر قلم در پستان یکی دیگر در حرف فظ در ذاب و اور سیلا این یکی **5**
 و اور فظ در یعی عطف ایچون و اولش عربیده عطف ایچون اولدوغی کجی زبان فاسیده
 عطف ایچون اولور لکه عربیده مفتوح اولور و فارسیده و اولتلفظ اولغان بلکه معطوف علیهم که
 اخر تک صید اکتفا اولور لکه الفذن یا فود یا دن صکره واقع اوله او وقت منه ایل تلفظ
 اولور ایلیسیده بو بیتده واقف در **بیت** پارا ورنه و صوفی و طریف و صفا می شود و وقتها
 و ضرورت شردن او ترسی گاهی معطوف علیهم که منه سن ثلثای ایدر لر و گاهی وای مفتوح
 تلفظ ایدر لر بر آنکه فتحه طریف افاده ایدر هر تنکیر ایچون در لکه یا لکون لمتعالی اولمیز بلکه هم
 آخر ل ترکیب اولوب او سمل مناسنده تنکیر افاده ایدر بوراده زنده ایدر ترکیب اولوب
 مناسنده تنکیر افاده ایل می شود و بولفظ ترکیبده ده استغنی اولور مثلا هر برسی دیر لر زنده
 را آنکه فحیله که کدر دزد داک صغیله او غری و خرسند در دیگره اضافه موصوفه صفتنه اضافتی
 در حاصلی بیانیه در ضرورت و زچون یا بطنیلده در یغنه داک کرسی تمام اشباعه اوقوز
 دیگر غیری دیگر است شروع **عطف بیت** بجه سلاست قالور نیان بدین قلم شکند قدسی
 زیرا یکی ایتقیده دخی هر که کده غیری خرسند یعنی هر بر که کده هر غیری خرسند و ایتقیده مهر
 ثانی مصراع اول حکم نفیلده واقف در **چیت ز ناب رنگین کشته خاک ز آفتاب**
هر که کرد انر ز ز ناب خاکش بر سرت چست بر لفظ سر کیدر چه لفظیه
 است لفظن در دیگر ز ز آنک فحیلده را آنک تشدید یل و تخفیلده جایز در آنا بوراده
 ضرورت و زچون تشدید یل در اینجا دیگر ناب اضافه موصوفه صفتنه اضافتیه
 حاصلی بیانیه در ضرورت و زچون یا بطنیلده در یغنه را کرسی تمام اشباعه اوقوز
 ناب فالص مناسنده در رنگین رنگی دیگر یا نبت نون تاکید نبت ایچون در
 کشته کافی عمینک فحیلده هم معنولر کشتن لفظن مشتق اولمشه مناسنده ظهور فاکت
 تقدیرنده در فاک طر قدریایی و عدت ایچون در است شروع زاء مفرد مکسوره

ازدن محقق در از ابتدا غایت آنچه در دین دیکدر من معنای افتاب مذکر کشنده هر که که
همدر کس معنای رابط اولان که ضرورت و زنجون حذف اولوب که برین قائم اولمشور حاصل حذف
و ابی حال قیاس در تقدیر کلام و اصل کلام هر کس که در هر تنیکر آنچه در تفصیل بیت سابقه در کس
که در حذف رابط تفصیل کنکر بتینده در کرد کافی عزلی نک فقی و رانک سکونیله فعل ماضی در
کردن لفظنون مشتق ایلدی دیکدر لغت فارسیده اجتماع ساکنین دفی زیاده جانز در افسر الفک
فجمله تاج در زتاب فا کلفظی مشرو و در شینک بیان کنکر بتینده در معناده سره مقید در
بر برورده ظرفیت افاده ایور سرینکه فحمله بلندر است مشرو معناده مقید در **مخصوص بیت**
خالص التون در کشدن رنگلی اولش بر طرا قدر هر که که خالص التون تاج ایلدی طرا قدر آنک
بلشده بویته صنعت بر بیت مشرویه دن طرا قدر آنک بلشده دیکده ایمام صنعتی واریفه ایکی است
واریفه اول التون تاج طرا قدر آنک بلشده دیکدر که معنای حقیقی سے در و بر سے عالمی یاف
اولوب کویا که طراقی التون مدفون اولمشور دیکدر معنای ایمامی کیدور و مصراع اولوه سوال
و جواب صنعتی واریفه اچست زتاب سوالور و مابعدی جوابور و ایکی مصراعده زتاب
وفا کرکر رنده رد الجوع علی الله صنعتی واریفه ایکی اول مصراعنده مذکور اولان لفظی بویته
مصراعده مذکور در **کونذار ندیم و ز عارف منه ناشی کدا**
دس بوش دل بحر دانش او شه بحر و برت کر کردن محقق در اکرات شرط در ترکیده
اگر ثوبله اگر بویله در لفظ یا نقدیر افضلتر ندارد فطر مضارع منفی در حجب لغت و تمیز دیکدر
اما اصطلاح ایلزده یوقد معنای ندیم نیکه کسری و یا نیکه سکونیله کشور و او فطر مضارع
تضمین چون کلمات بتینده در زرا نیکه فحمله التون در عارف رانک کسری خلک امور
و احوال بلی دیکدر برورده عارف بانه مراد در فطر دیش **بیت** حکمت دنیا و اینها
بلن عارف دکلر حکمت اولدر بلیه دنیا و ماینها ندر **منه یمک فقی و و نیکه کسری و یا نیکه**
سکونیله نه حاضر در قومه دیکدر نام آدر شین ضیم غایبه رعارفه راجد در تفصیل

و ضرورت و زنجون یا بطنیه در یغ تا نگرس تمام شباعله او قنور بدم کوندر صایه
 اضافیه لایمید در صلب صایق در یوم الحایه مراد قیامت کوندر صفر صادق کرید
 برش دیگر چون صفر صریح ایله مال سز و لبتا غرض فیه فیه چون که نکند
 خاست اصله فالی است در فالی مشروح است مشروح زاده مفرد مکسوره
 از دن مخفقد از ابتدا غایت ایچون در دن دیگر رنه مناسه ارقام الفک
 فیهل مجدد ر قنور دیگر عدده اضافیه لایمید و ضرورت و زنجون یا بطنیه در
 یعنی میکر کرس تمام شباعله او قنور حایه صاییدر بالایمید در ترارات
 قنور است مشروح **بیت** کیسه برش اول قیامت کوندر فیهل چون زیر
 صفر صریح فیهل عدده فیهل در دن یوم ر کدر بر بیتیه مصرع ثانی مصرع اوله
 حکم تعلیل و اقدرو هم تمیل طریقیه و اقدرو ایکی مصرعده لفظ فالی تکرر نه
 رد العجز علی الصدر صنعتی و ارعاش هیمان شدی **لا غم یانش کن ن بذل**
مشتوقان عناد هیمان لا غمت عاشق شینکه کسر لیه معروف در ترکیده **شاید**
 هیمان اضافیه هم فاعله مضاعفه و ضرورت و زنجون یا بطنیه
 یعنی قافه کرس تمام شباعله او قنور هیمان هانکه کسر لیه یا بنج و طفر صقدر
 اما بورده مراد بیت اول قرینه سیده مطلق کیسه در شدی فعل مضارع
 محالیدر اول کدر دیگر لا غم میان وصف ترکیبه در ارق بللی مناسه بنجه که
 تاریک میان وصف ترکیبدر انجه بللی مناسه ثانی اولدن اعمد ر شین ضیم غاییدر هیمان
 را بعدر تفصیل کنکر بیتیه در کن کافه ضمیمه امر حاضر در ایله دیگر زاده مفرد مکسوره
 از دن مخفقد از ابتدا غایت ایچون در دن دیگر رنه مناسه بزل بانکه فیهل دیگر
 حسن مانکه ضمیمه کوزل لکر مشتوقانه اضافیه مصدر ک فاعله اضافیه در مشتوقان
 مشتوقله دیگر رعنا اضافیه موصوفه صفتیه اضافیه در عنار انکه فیهل کدر دیگر

در حرفی ظرف در بیان هم که کریمه بلور لایحه اضافی که صفتی اضافی است حاصل بیان در
ضرورت و زنجون یا بطنیه در بعضی نون که کس تمام سلبا علم اوقدور است **مخرج**
همچنان عشق اولد که اونی آرق بلایه ایلر بولون یعنی ویر مکرر زیر اکوزل معشوقه کلا کوزلگی
آرق بلده در بعضی آرق بلایه اولده در بر بطنیه مصلح ثانی مصراع اوله حکم تعلیل و اوقدور
و هم غیر طریقه اوقدور است **سرخ** ان اصل کو بهر تنگی زر کوبیا **بهر داغ بخل**
کشا بکرده سرخ از آرت نیست نون که کس و یا بل و نیک و تا نیک سکونیه دکل
دیگر لذت فارسیده اجتماع کلین دنی زیاده جائز در براده که کیه لکن ضرورت و زنجون
تا نیک کریمه اوقدور اصلده نه است در بعضی حرف منفی در است لفظه متاثر شده یا سی یا
تبدیل اولد و بر قاعده در ضبط ایلد که **سرخ** سینه ضمیمه قرل دیگر اقامه
صاحبه ممکنه مقدر بجه زبند سرخ در زبند زده ممکنه که استعمال ایلد مثل در مثلاً
فرغم وارید بر التونه از ابتداء غایت ایپوردن دیگر اصل معروف کو بهر اضافه بیانیه
کو بهر کاف عینک فتیله و ضمیمه دخی لند و کاه اولور که صیم عربیه تویب ایوب جوهر
دیگر براده بهر شیک جوهری او شید که براد لشی اند او زبند بر اوله اصل مضامنه ده کلور
ننگ تا ننگی و نون سکونیه دیکه یو که بر تایی دریایی تنگ ایچو ندر وزره اضافی
لایه و ضرورت و زنجون یا بطنیه در بعضی نون که کس تمام سلبا علم اوقدور کو بهر براده کاف
عینک ضمیمه و ایکه یا بله کو یا ممکنه یعنی کانه ممکنه در بهر بانگ معنی و یان سکونیه ادات
تخصیص در داغ اعضاده یقظه اولاندر که انسانه کر صوبانده اولور بجه کیشاد
اضافیه لایه و ضرورت و زنجون یا بطنیه در بعضی عینک کس تمام سلبا علم اوقدور
بخل کیشان وصف ترکیبدر بخل صیغه لرد دیگر بخل بانگ معنی و فاند سکونیه مالن کس
و بر میوب صافند کیشان بعدد مفرد کیش در مذکر و سین ممکنه کرده کاف عینک
فتیله هم معقول اولش ممکنه سرخ مخرج از آرتش ممکنه در کور دگر

هذه النسخة من كتابي في تاريخ العرب
من سنة ١١٥٤
١١٥٤

بین تیر شکسته یعنی قوی بر غنی که عین شکسته بهر نشانه سه اضافه ایچوندر زیر اقلاده
 از نده بهادر کی اولان کله معاف قلده قلده نشانه از بوره ایله توستلاید راکتی به اضافه مشبهه
 مشبهه اضافه قی قبیلده نه واصل بیانیه در و ضرورت و زنجون یا و بطیلده در یعنی نشانه از بوره
 کسر یله جهان ممکنه در سلامت معروف کره اگر چه دن محفدر اگر چه اگر نه کلی دیکدر بهت وار
 دیکدر کنجه کافه عجمی نکه فحیده جدره خزینه دیکدر مغروس کنجدر مغزین ممکنه در حرف طرند
 ولی و او کفخی و یا نکه سکونیه صغیر غایبدر او دیکدر کتی به راجددر که حرف تعلیل بر حرف استعلا در
 اوزره ممکنه هر یکد هر یکد فرادس ممکنه طلسم کسر یله مخفی و وز لشر نشانه در
 بایی و صرت ایچوندر دیکدر غیر ممکنه در است مشروح بعضی شتخ ده دیکر برینه منکر و شش
 ممکنه کتی و کافه فحیده بلغمش معروف کد صندیدر ^{حکیم} کنج جهان خرابه سندن سلامت اگر نه دکل و کوه
 اوزره مغزینیه از بر اهر بر سکنده اوزره رنده بر مغز طلسم وارد در یعنی مغزینیه الحق افعالی و رینه
 اولک افعالی ده وارا و بلیه او مغزینیه / ه یوس انیمید سلامت کنج که طلسمه اولمید سن بنج که
 بنج سکنده بیوردر که یا کنج بر کیرسن یا مغزینیه یوقوس جفر سن یا در طلسم بمیرسن یا طلسمه
 اولورسن . دکرده منفعت کزنی عدد در . سلامت استرسیک دوت کنار که
 هر نیکر ایچوندر تفصیل بعدن سلامت بنشنددر کجا کافه ضمیمه نرده دیکدر فعل مضارع طبع
 کدر سن دیکدر خطاب عامدر بر ایندنه در قبی دیکدر کنج اضافه لایمه و ضرورت
 و زنجون یا، بطیلده در یعنی راند کسر تمام شهاب علیه او قنور کنج کاف عجمی نکه فحیده مغزینیه
 بایی و صرت ایچوندر و او حرف عطفدر بر حرف استعلا در اوزره ممکنه در همی دیکدر
 حلقه حاکم فحیده معروفدر ترکیده ده شاید بعدر پاء رسمی اوزرنده عین تیر شکسته یعنی
 قوی بر غنی که عین شکسته بهر نشانه سه یا و وحدتدن عوض یا اولور حلقه مشروح مار
 ایلا ندر بایی و صرت ایچوندر حلقه مشروح کرده اسم معنولور کردن لغفلدن مشتق الیش
 ممکنه در حرف طرندره بان داکه فحیده اغزد را اوزره اضافه لایمه و ضرورت و زنجون

هر یکا بنی در کتی و بر در حلقه
 جات ماری طلقه کرده در بنی اوزر کتی

و چون یاد باطنیه در بعضی نون که کسری تمام است با علمه او قنور از در اژدها دیکدر است مشهور
 معناده ماری به مقید در مار است تقدیر نه در **محمود** بهر زده کورسن بر فزینی سن
 دخی او قیله اوز زنده بر حلقه او حلقه بر ایلانده که از دها لکه اغزنده حلقه ایلس معلوم او که
 بهر بینه مصرع ثانی مصرع اوله تمثیل طریقه و افتد و مصرع ثانیله ضرنیه اژدها به
 و قیس اژدها لکه اغزنه ششیم ایلندر و ایکی مصرعده لفظ حلقه نکر زده رن العجز علی
 القدر صنعتی در **حریص کار مور بکند کور دی با او بکور** **خو کور خویشتن**
بینه کور است حریص ها لکه کسری طعنه کار ایشه ر مورده اضا فته لایه و مزورت و چون
 یاد باطنیه در بعضی رانکه کسری تمام است با علمه او قنور موریمکه ضمیمه قرخبه در بکند مفل معناده
 اولور دیکدر کر کردن محققه اگر ارات شرطه تر کیده ده مستفله اگر شود اگر بویلد بر لر
 لفظا یا تقدیر افعل لمر و سی مفل مضارع غایده در کید رسن دیکدر خطاب عامه هر کس
 با معیت افاده ایدوب ضمیر غایده تر کیده ده مستفله او در **حریصه** راجد بر با صرف هله
 در کور کاف عجینکه ضمیمه قریه دیکدر مشرفا لکه فضیله ایچ معنانه در کور مشهور و خویشتن
 اضا فته یاد باطنیه در بعضی رانکه کسری تمام است با علمه او قنور خویشتن خاند کسری لکه
 معنانه در بعضی مفل مضارع مخطاطد کور رسن دیکدر کور فیه رابط مور مشرومی صه
 اضا فته یاد باطنیه در بعضی رانکه موصوفه صنعتی اضا فته قبیلند در حاصل بیانیه در یار
 باطنیه در بعضی رانکه کسری تمام است با علمه او قنور بی حرف ننی در مریمکه فتحیده صاغشده عدد
 معنانه است مشرو معناده مورده مقید در مورست تقدیر نه در **محمود** ل طبع قریه
 کاری اولور اگر کید رسن او طعنه کوره کنزی کور که ایچنه کور که صفش سز قریه در بر اطمع
 قریه لکه صفینده ره که قریه صفی سنده بولندی اهل نضوف که مذهبی اوز ره او صفشکه
 موصوفی اولان قریه ایلد کا عذاب اولور انوکچو کور که ایچنه طوله قریه کور رسن و سایر
 صفتلر دخی بو کوره قبیل اولور قریه که استادن موعده

شده جهان حرص بخیر و برائی از حال مرو این سخن بشنود که سر زنی از دهان سخن است
 شرف فلان ضربه در دلدی دیگر دهان دالک فحمله اغز در حوصه اضافتی ضرورت و زنجون
 یا با بطنیه در بعضی نیک کسری تمام است با علمه و فنور حرص هانک کسریه طمعه در سخن مرد هزاره
 بر کیم کار با دنا نیک ایضا اید بر با و عجبی نیک ضمیمه طویله دیگر و اما معکله از ابتداء
 غایت ایچونودن دیگر من معکله خاک طرا قدر سرو و مک فحمله بر شهر که اید راق مرور
 جوق اولد و عجب مرد و دیر لرز بر امر و آن مرور طکانه دیر لرز این اسم هتا رتد قریه بود دیگر
 سخن نیک فحتمی و هانک فحمله و نیک فحتمی و هانک ضمیمه ده لغت در سوز دیگر باز اید و تاکید
 افاده اید و مکسور او فنور تفصیل زن نه بیننده در شنو نیک کسریه امر حاضر در شت
 دیگر خطاب عامر هر اشد نیک ضرورت و زنجون بوراده شینک کونیل او فنور که خزان را با
 مروی نیک فحتمی و واک کسری و بانک کونیل اسم مفعول در روایت اولتش معکله در اصله
 یا نیک شتدیده در از مشروح دهان مشروح سخن اضافتی یا بطنیه در سخن مشروح معاده
 مرو معیده در سرویت تقدیر در **مقصود** است بخیر اید با دنا نیک طمعی اغزی طویله اولدی
 اما مرور شهر نیک طرا غندن یعنی قبری طرا غندن بوزن شت که روایت اولمشد سخن که دهانند
 یعنی بخیر اید با دنا نیک فاختدن صکره واقعه کور مشا سخن که طمعی اغزی طویله اولدی اما مرو
 شهر نیک طرا غندن دیش نیمه که استاددن مسعود مقام ششم حرص سخن مقامی اید بر اما
 ضرورت و زنجون و دهانله تجنیس تام اولون ایچون چشم پرینه دهان کور شد رتبه که
 دیر لرز طمعه کار کوزنی بر اوچ طرا ق طریور یعنی قبری طرا غندن **تطعم** آن شیند ستمی
 در صحرای غوره بارسلار بیفتاد از ستور گفت چشم تنک دنیا دارا
 یا قناعت پر کند یا خاک کور بربیده ایکه مصرعه لفظ دهان تکرر نده صنعت بدیشه
 شعریه دن رت العز علی القهر صنعتی وار زیر ابیکر اول مصرعه مذکور اولان لفظ بدیشه
 اخر مصرعه مذکور در معنی زراشک است مقبله کوشند تو زاشال

این سخن را در کتاب
 الف و الفیه در باب
 الف و الفیه در باب
 الف و الفیه در باب

ز امثال امر ز در ترک دینی بزدست معنی سکا فتی و عینک سکونیه معروف در لغتند ۱۵

مر او لونا نه دیر تر عربیده نو تک فتحله و یا شکنده یا ز لن الفله در اما عجم نو تک کسریله یا یله
اقور زیر عجم شکنده یا ز لن الفله ما قبله مکسور ایدرنق یا یم دوسون ایچون زر زانک
فتی و رانک تحفیقله بوراده ایهام طریقله ذکر اولمشه اصلنده زالد در و رانک ضمه لریله امش
ترکایت معکله امر مفتر مافیه در کله دی دیکدر متبیله سکا ضمی قافل سکونی و بانک کسریله
اصلنده سلم فاعلدر اقبالدن یعنی او کله کیدچی دیکدر اما نیک بخت یعنی ایو بختله مغلنه سکولدر
یا ی و دت ایچوندر نه که ضمدی مدبردر مکسوراکه سکونی و یا ناک کسریله اصلنده سلم فاعلدر
ادباردن یعنی اردن کیدچی دیکدر اما بد بخت یعنی کوتی بختله معکله منفعلدر کوا کافی غری
و منه نیک تنخیمیکه او دن مخفدر که حرف رابطا اق ضمه غایبدر ترکیده ده سکولدر او دیرلر
مقبلر اجددر یا خور کاف غری و ضم صرح و تر قیقله قنه دیکدر نزد نو تک فتحله یا ن دیکدر
عند معکله نو ضم صریح و او رسمیلدن دیکدر انت معکله زاء مفرد مکسوره ازدن
مخفدر از آتیه غایت ایچوندر دن دیکدر معکله امثال الفک کسریله اطاعت انگدر
امر الفک فتحله معروفد یعنی بوبر قدر بوراده ایهام طریقله واقفدر زر ترکایت دیکدر
اصلنده زالد در نه که بیان کیدی در حرف ظفر ترک تانک فتحله معروفد یعنی داکه
ضقیله دینادر معلوم اوله که عجم دنیای یا یله یا زرو یا یله و ما قبله کسریله او قور قی
نقوی یوسه یوسه یحیی بقله معنی و بونله بکزد و ار سه بر قبیلدر اما عربیده دنیا الفله
یا زلور و الفله او قنور اما غریلی یا یله یا زلور و الفله و ما قبله فتحله او قنور بوزر
ابوزدن مخفدر ابوزر بوراده ایهام طریقله واقفدر اصلنده زالد در زایله اولان
زرایله تجنیسم واقی اولشوا ایچون یا یله کتورک بر صحابنک ایدر بومعنی ابوزرک
معنای ضقیله کسدر یا زربا یاسه دیکدر زیر ابوبابا دیکدر پیر معکله و او سزاب
دیکله و اوله ا بودن مخفدر عرب بر معناده مبالغه قصد ایله یا یله تبیر ایدر

و یا امله مثلاً ابوالنساد و اتم الفاء د ب و لو که کو یا فشا بونلر تولداید و بجه که ابوالخیر و اتم الخیرات د ب و
یعنی کو یا که خیرات بونلر و نه تولداید و ب معنی ابوزر که معنای همامه در است مشروح **محصولیت**
ز که معنای سه ترک ایلکه کلای یعنی دنیای ترک ایلکه کلای برابونجمله که اولسند یا نکه و ریاضه
برابونجمله غنی نکه یا نکه و زر لفظ ن ستماد اولان ترک ایلکه امر نه امتثال نه دنیای
ترک انکه ابوزر ادر صحابه در یعنی ابوزر ادر صحابه متر لزه در

ز برده و زنجش اولاد الزناب بند دیده باشه قفل زر کن به سرفج **المرتب**
زر را نکه فحمله التوندس باز اید در تا کید افاده اید و سکورا و قنور تفصیل ز ن نیشده که
ده دالک کسر یا محاضر و و بود یکدر خطاب عام در هر شده و صرف عطف در ز او
مفرد مکوره اذن مخفقد از ابتدا غایت ایچون در دن دیکدر من معکله و ضرورت
وزنجون و اوزایه متصل و قنور فحشم فایله هر بر من مستقیم اولان شی در اکر قول جهشند
اولی و اکر فحل جهشند اولی و اما بوراده قول جهشند اولان مراد در اولاد الزناب و اکر
دیکدر بوراده مراد سائل لک و کب دود قدر ضرورت و زنجون بوراده لبان موضعنه واقع
اولشدر یعنی مفرد جمع موضعنه واقع اولشدر بار اید در تا کید افاده اید و مضموم اوقور
تفصیل ز ن نیشده در بند یا نکه فحمله امر حاضر در بقله دیکدر خطاب عام در هر ایشده
دیده اسم مفعول و کورش معکله باشه فعل مضارع مخاطبه را و لور سن دیکدر قفل تا فکر
ضمیمه کلید زر التون و کز که اذن مخفقد که حرف رابط اذن دیکدر بهتر با نکه
نخی و با نکه کو نیده ارات تخصیصه از ایلکه التون اولسه لاجل معکله در یعنی تعلیل مثلاً
از بهر توندن او حری دیکدر فوج معروف التون فحمله قاتر در است مشروح
مکملیه التون دخی سائل لک و بر من قولند دود قلن بنله یعنی و بر من سکای را نر سون
سویلمو کورش اولور سن التون کلید بیکه قاتر کفر جنین او ترید و زیر قاتر کفر جنین
التون کلید لایله کلید لر را نیش تا که قاتر جلیه قاتر لره یغلق اید و ب صاحبیه عار لاقه

علاقہ اولسون ایچون بوشیدہ سائللری اولاد آلونا الیہ تبیر وود فلرن قانلر بکا
 فرضہ شبہ ایشدر حاصله شفع ویمله سائللری ز مدرس

کرمه خوش باشد در ابراک ز زر کا برکت تابج بهر ابراهیم و زرعین پای از رست
 کرمه اگر بدن مخففه اگر چه اگر نه دکلر دیکدر بلکنه ضرر منافع در اولور دیکدر زرا التوندن ابر الفک
 کیر بلبری برندن کچشمکد کن کافی عزله نکر ضمیمه الیہ دیکدر زاده مغر و مکسره از دن مخففه
 از ابتدا غایت ایچون در دن دیکدر نه ممکنه زرا التوندن بعضی سخته زر که برینه کخود و کش
 که حرفی نقلیلر فناء بجه نکه ضمیمه و واور سیمه ازاندر که اسکا افرنه لافق اولور حکم مرتبه مخصوص
 والته دلالت ایدر ترکیده ده شاید و بعضی عبارتده خود بویله مقاسله ده تا کیده ایچون کلور
 دنیا کیم فاده ایدر ایچون دیش و استاد لر تو بر پنده خود حقیقت دیر لر کا بر است که ابرکت
 مخففدر که حرفی نقلیلر ابراشد و آقا بورده ایهام طریقیلر واقعدر یعنی لفظنه و معطنه بحمله
 و ارکه اولکسی معنای حقیقی سے و ایکنی سے معنای ایهاما سیدر است مفرد و مفادہ بانه تبیر
 تاجت تقدیرنده در تاج عزلی در پادشا هلر زمان سابقده بلکنه اور توکلر کونلرند دیر
 زمان سابقده اور تر لریش آقا بورده زمانده کلیا متروکدر هر دیارده مرتفع تابج اورنگی
 خلفاء علیکده دن اگر اول مشربا بتبیه الیدر بهر ارات تخصیص در ابراهیم بورده ایهام
 طریقیلر واقعدر یعنی ابراهیمدن حضرت ابراهیم مراد اوله یا آدی مراد اوله و اوصرفی عطف زده
 ایهام طریقیلر واقعدر یعنی التوندن یا آذرک زری حاصله لفظنه و معطنه بحمله وار نقلیلر لاکه
 فتحیلر بکلر نشیمه سے در لغت عربده امالانکه کسر لیه نشیمه دکلر فرس و ترک استقلانده
 پای ایقد آزرده ایهام طریقیلر واقعدر یعنی ابراهیم پیغمبرک بایکله یا بابا یسنکه ادره بحمله
 و ارکه اولکسی معنای حقیقی سے ایکنی سے معنای ایهاما سیدر **محمود** است اگر چه ای اولور
 التوندن ابر الیہ یعنی کچشمکد الیہ التوندن یعنی سنی اوندن کیم و اوندن کچشمه زیر اسنای
 ابر تاجدر حضرت ابراهیم پیغمبر ایچون یا لفظ ابر تاج حضرت ابراهیم پیغمبرک ایچون

عطف نور خانکه سنبله گشته دست مشروح **محیط** مطلق بولاشد ریز را اهل بهت ناکسکه کفر نهند ۱۲
 زیر ابله ز کچه دینش لایق آئی و گشتش کرده سید بر پیشده مصراع ثانی مصراع اول حکم تعلیلده
 واقعده و هم تنبیه طریقه تعلیلده واقعده **طامعان** از بهر طمع پیشش بر پیشش سر نهند
قانعان از صده بر شاه و وزیر کشورست طامعان جمد طمع اید بجای دیگر دیگر مفرد طامعده
 طمع اید میکنند از اشته او غایت اچون نردن دیگر من میکنند بهر که تفصیل ز برده بتنه دس
 طمع طامع ضعیف و عینک لکونیلده لکدر پیشش با و بیتی یک کسر یله او که دیگر بعضی نسخ پیش
 برینه زیر و گشتش زیر شغده دیگر هر تنگ اچون در تفصیل چون سلامت بتنه در ضس فانکه
 فحیلده ناکر میکنند در قانعان جمد قناعت اید بجای دیگر دیگر مفرد قانعده قناعت اید
 میکنند را بورده الان تخصیص در تفصیل زن نه بتنه در صغده کلکه در بره قناعت
 او زده میکنند شاه پادشاهید و اق حریف عطف وزیر معروف در کشور کافی عربی نیک کسر یله
 میکنند رت مشروح **محیط** طمع اید بجای دیگر دیگر مفرد طمع اید بجای دیگر دیگر مفرد طمع اید
 قناعت اید بجای دیگر دیگر مفرد طمع اید بجای دیگر دیگر مفرد طمع اید بجای دیگر دیگر مفرد طمع اید
مالکین از بهر دانه می برد سر ز کاه قناعت به بر کوه و بر در **شیوه** لکدر رت
 مالکین تا و قدر مفرد در جمیع مالکینان کلور از بهر که تفصیل ز برده بتنه در دانه
 معروف در ارات فالدر یعنی مضارع اولده داخل اولور فاله تخصیص اید رجه که با ارات
 استقبالدر یعنی مضارع اولده داخل اولور استقباله تخصیص اید بر بد فعل مضارع در الت
 دیگر کور کور کز سنبله ده نونله می برد نیز لادغی یعنی جمع صغده سید نیز لادغی قلم نالسخون
 سهو در تقطیع مرا جعبله ظاهر اولور غلط مثالی مالکینانی جمع ظن ایلکدر سر سینگ
 فحیلده بلشدر زیر آنکه کسر یله شغده دیگر بورده آلت مراد در کاه صاند در قناعت کلکه
 بر بورده ظرفیت افاده ایدر کوه طامعده و اق حریف عطف بر مشروح در داکه فحی و رانکه
 سکونیه لغت لغت الله طامع نه سیدر دیش و سودی افندر دیشکدر در کوه نیک اکلدر کرین

صفتند اضافه قبیلند در حاصل بیانیه در کاسب بینک کریمه کسب ایدمی دیگر که از دن مخفی
 که حرف ربط صفت بالموصوفه را از ابتدا غایت ایچو در دن دیگر دن ممکنه مشتق ممکنه وقای مشد که
 فتح لری بله تخته رحمت دیگر عزه در می ممکنه کسب ایدم اذات حالدر یعنی مضارع اوله داخل اوله
 حاله تخصیص ایدر بجه که با اذات استقباله یعنی مضارع اوله داخل اوله استقباله تخصیص ایدر کند
 کافک ضعی و نونک فتح لری مضارع ایدر دیگر کف اید دیگر غای عزه ده مشد و فایده مخفی
 کنه را تقدیر نه در اذات معقول در پشت دالک و رانک صفت لری ایدر دیگر هر با آنک
 فتح و سنان سکون اذات تخصیص ایدر نا همواره دوز سیر ایدر دیگر پس از زنده بین
 جوا شکله یعنی قریب و ضعی کسب ایدم شکله همزه نشا ده بیاه مصدر دن عوض یا زور تفصیل
 زن نه بشده در نفس نونک فتح و فاک سکون ایدر معروفه داخل دالک و غینک فتح لری ایدر که
 ایچی طشره بی اولیه قلب اوله سومان سینک ضعیله دور پی و آنکه در کبر براده اذات فاعلور
 ترکیب می ممکنه است شروع **محصول بیت** کسب ایدمی که مشتق ایدر کف ایدری طلب نفس ایدر که
 چون دور بچیدر بر بسته مرده کسب دور بچید و کف دور پی تشبیه ایدر حاصل
 مرده کسب احسن و جمله مدح در **ساغر رات** بود از کسب **بر کف آبله**
وقت آنک خوش که رات یافته زمین ساغر رات ساغر غینک فتح لری ایدر رات ایدر
 بیانیه و ضرورت و زجور یا بطنیلدر یعنی رانک کسب تمام لبشاعله اوقنور رات معروفه
 ترکیب ده شا بعد از ابتدا غایت ایچو در دن دیگر دن ممکنه بر حرفی متغلا در اوزنه ممکنه
 کف بیت سابقه شروع آبله ناله قبر بقدر کسب که در وقت معروف آن مدله ایدر ترکیب
 مستعد رات در بعد کسب که در خوش ایی در که حرف ربط رات شروع یافته هم معقول رات
 لفظندن مشتق بولش ممکنه زمین از این دن مخفی از شروع این بود دیگر رات رند فریه
 ساغر شروع است شروع معنایه یافته مقید **محصول بیت** رات قدحی اوله کسب دن
 کف اوزره قبر فی او کسب که وقت ایدر رات بولش در بقدر حاصل کسب اصغر جمله

در در معلوم اول که بر پشته ای که مهر اعده ساخته که تکرر نده صنعت بدید مشورت در رد البحر علی الصدی
 صنعت و از زیر این که اول مهر اعده مذکور و لان لفظ بعینه آخر مهر اعده مذکور در
 فیه را بنده از کلمه کز زبان سقری **فارغست انکس قوت او زنان و سقرست**
 فیه فانی که فنی و انکس کلمه عورت که و ارکاد برین دیر لرا که کلمه اوله استقامت غالب ایسه ده اما باور
 مراد ثانی در بعینه ارکاد برین مذکور ممکنه فیه که کلاما آخری بود که دلالت ایدر را براده با وصله ممکنه
 یا اذات تخصیص در تفصیل زن نه پیشنده در بند بانک فیه باغ دیکور از ابتداء غایت ایچونید
 دن دیکور ممکنه کلمه کاف فیه بوغزد در کن کاف فیه امر حاضر در ایله دیکور فضا با امر
 میرانده که کز اذن محقق در که حرف فیه از مشروح زنان زانکه فیه جمع در عورت دیکور
 مفردی زنده عورت ممکنه سقری سبک فیه بر قبیله تک ایدر عورتی زیاده کوز را اولور
 محبستادن سموعده فارغ را انکس برله و انکلی دیکور ترکیده ده مستمل در است مشروح
 انکس که بیت سابقه مشروح قوت قافله و واکس کونیلر رزق ممکنه در او غیر غایب در
 ترکیده ده مستمل را و دیر لرا آن کس را جدر را و مفرده مکسوره اذن محقق در از مشروح نان انکس
 و افرق عطف سقر سبک فیه براده یا بر پوز معناسنه در که مشهور در اوچ در له اولور
 بری طاعده و بری ارق کنارنده و بری بیانده بریزیرا یا پوزه بعضی سقرده در لریجه
 بعض طیب کمانده مسطور در براده دیکور زیر اسرینله و صادرده جایز در لغت بر پنجه
 معناسنه کور بری کویکی اوتی و بری ککک دیکوری اوت که بری بیسه و بستاسنه و جلیس
 اولور اضافی چوقدر بعضی طویل الورق و بعضی مدور الورق و بعضی رقیق الورق
 و بعضی عریض الورق اولور و بری طاعنه و بری زبق که عورت لریستمال ایدر لری و بری
 عورت نون عورت در است مشروح **مختص** فیه بعینه ذکره باطنی بوغزد کن ایله بعینه طعمای
 از یک شهنش که کس زیر اسقری قبیله انکس عورت لریندن ناوغدر او که که او انکس قوتی انکس و یا پوز در
 هر کس از ساخت شهنش نیم خردل کو بعقل خود بنده خردنه بینان نیم خردل هم ضرست

غیر این که انکس بر پشته
 اما غیر این که انکس بر پشته
 او که کاف فیه و انکس
 و جلیس کاف فیه در

خست هرگز آید که سمدر می کنند و رابط اولان که ضرورت و زنجون صنف اولنوب که بر نه تانم ۱۴
 اولنوب را حلقه صنف و ایمل قبیلند در تقدیر کلام و اصل کلام هر کس که در هر ترکیب ایچولدر کنه یلکوت
 استقال اولنوبان بلکه هم اضر ترکیب اولنوب او سمدر معکله نیکر افاده ایدر و بولفظ ترکیب و ستم
 اولنوب شلایم بر سه دیر که کس در اادات مفعول که حرف رابط تفصیل کجند و فرخا نیکر فحیدر نیکر
 ساخت ضرر مافی در عجب لغت دوز دی دیکر اما اصطلاح اهل فرسده ایلدی معکله در شهور
 معروف بنم نیکر کید یا مودر خذل خانکر و داکه فحیدر لید معروف شهور ترکیب ده مستلزم کوفانی
 عجم نیکر ضمیمه امر حاضر در دی دیکر خطاب عامد بر اشدن با و مفرده مع معکله در عقول لغت
 صب دیر لر ادر او اشیای عقول سیم اولنوبی انش عدا ایدر و کندن حسن حسن عدا ایدر و کندن مقبول و لغت
 حاصله ضار و نافع بین می میره صفت در بعضی شنده عقول بر نه فهم و شمشه فهم اکامد و خود
 خا ایدر نیکر ضمیمه و و و سیمه بورا ده اراتور که سمدر اضر فلاق اولور حکم مرتبه مخصوصه حالت
 دلالت ایدر ترکیب ده شایع در بعضی عبارتده خود بویل تعاملره عقول را کید ایچون کلور تا کید
 افاده ایدر ایچون دیش و کلتا در تریزنده فرد صقیقت دیر لر باه مفرده مع معکله در فهم اکامد
 فرد بینان وصف ترکیب در جمود اواق شنی کور جیلر دیکر مراد ایچون شنی کور جیلر دیکر مفرد
 خرده بیننه دشم شروع خذل شروع هم اادات جمود ترکیب ده مستلزم هم بر ایدر هم هم
 شوبل ایدریم دیر لر مفرد است شروع **محسوس** هر که که خرد و زردی یعنی خرا ایلدی شهور
 عقلله اکایم خذل دی البته ایچون شنی کور جیلر نیکر ضمیمه یرم خذل هم ضرر مافی شهور
 تابع اولان شمع و سیمه زمر معلوم او که که بر شیده آتکی مصراعده بنم خذل لفظنده مستقیم
 شرب دن ایهام و ایچون هم معکله و هم لفظنه تعجیل و ار که معنی صغری و ایچون معنی ایامیه
 سمدر منظور شوان ساختن کور بر **مست** بنم را در دیدار شوان کور قتن کوا زرت
 سمدر سیم کسری و فاکس سکونیکندی نو عندن الحق کور ل اولان که یه دیر لر اادات مفعول
 منظور فیدن مخفقد نظر اولنوبش معکله نتران ساختن اصل ترکیب قدری سلب ایدر و نیکر

یعنی اینکه قدرت اومان حکم فعلی یعنی نفی و سلب اولی یعنی اینکه اومان و بعضی که باطله و اولی اصل
 ترکیب سلب اولی و مورد بوده ایکه سلبه سلبه که کافه سلبه که اودن مخففه که حرف ربط او ضمیر غایبه ترکیب
 مشهور او در سلبه و بعد از سلب و وصف ترکیب در کوزل یوزلی ممکنه است مشهور و معنی معروف
 را از آن معنی در باب اول ممکنه در نشان کوفتن دو ممکنه قدرت اومان یعنی دو ممکنه اومان که مشهور
 از آن دیگر در آلتون است مشهور **محبوب** الجفی نظر او نمیشد اینکه اومان که او کوزل یوزلی
 زیرا اینجی کوزه دو ممکنه جاقی اومان که او آلتون در بوشه مصرع ثانی مصرع اول که تخیل طبعیه و تصور
 و هر یک تعلیل و واقع **شاهدان در طلب را عارض بر حفظ و خال در کف طامع بینه**
 مال مردم محض است شاهدان بعد از محبوب دیگر مغزی شاهد در محبت ممکنه در طلب اضافه بود که
 صفت اضافه قبیلند در حاصل بیانیه در و ضرورت و زنجون یا بطینله در بعضی نو که کسی تمام شایسته
 او فنور در طلب و وصف ترکیب در آلتون استیجی ممکنه و جایز در که شاهدان در طلب یعنی
 مضافی بیل و وصف ترکیب اول آلتون یعنی محبوب دیگر اوله بزرگ که و از واقع اولحق جاری در آلتان
 مختص در عارض عربیده را که کیر بیل در اتنا هم فنیله او قدری کاف ممکنه عارضه که حفظ اضافه
 موسوفه صفت اضافه قبیلند در حاصل بیانیه در و ضرورت و زنجون یا بطینله در بعضی ضا که
 کسری تمام الشباعله او فنور بر حفظ و خال و وصف ترکیب در حفظ و خال لطولی دیگر و جایز در که
 مضاف یعنی عارض بیل و وصف ترکیب اول حفظ و خال طولی عارض ممکنه بر باب عیجی که ضمیمه طولی
 دیگر حفظ فائده فنیله صفت که تازه بلورش اوله و اوصاف عطف خال دیگر در حرف طرف
 کن کافه فنی و فائده شریب بیل عرله در و تحفیل فارسی در بوده تحفیل در آیه ممکنه
 اما براده ان مراد در ذکر جز و اراده کل طبعیه طامع اضافه لامیه و ضرورت و زنجون یا
 بطینله در بعضی فائده کسری تمام الشباعله او فنور طامع هم که بیل طمع ایدجی دیگر براده
 بزه و نکیر در که استادن مسعود و جایز در که طامع مراد آلتون طلب ایدجی
 محبوب بل و ضمیر بر نه طامع کنور کی نفی و الباقی اوله که خاطر بر قصور و خطور ایدر

ایدر بقصد مؤخر محضر متعلقه را بحرف صله قصد معروف مال معروف مردم خلق معطلند در محضر بیکدیگر
 فتح لایقانه بجا و در ایکی خصم و قضا و محاکمه و بجا اولی و سه انده یاز لور حاصل حکم کاغذ بد
 و دعوت بی و درین و اقرار و بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 یعنی دلیل و وثیقه یعنی حکم شایسته بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 حجت و وثاقت یعنی حکم که معناست و در حاصل حجت و وثیقه او چند ده اطلاق اول و در دست
محکمات الزون طلب ایدر محمول و بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 مانع قصد محضر در یعنی حکم کاغذ بد حاصل محمول بگویم مال ضرر اول و دوشی اشغال در
 روزگار تیره و سخت فال و دل بر پیوسته شب و روز و ناخندان افتاده و اعضا کمرست
 روزگار زمان سنگین در حق خطاب بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 فال و بوش بگویم و او حرف عطف دل داکه کسر بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 طویل بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 مثبت تقدیر بگویم در از داکه کسر بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 ناخندانست تقدیر بگویم در مغزی ناخندان افتاده الله ضمیمه دوشمش بگویم و او حرف
 عطف اعضا بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 است مشروح محکمات روزگار و بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 کبک از وزن دخی در نقل دوشمش بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 بوبینه مصراع ثانی مصراع اول تمیز طریقه و افتد در دست ده بار شاد و قطع و شیشه های طبع
 علی عطا بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 باستان دهه متعلقه عبارت برستان کرک ایدر مشورت و بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 بستان بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم
 با بزرگه صرف صله در باء مفرده سنگین رستان بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم بگویم

قطع کسکه در ششها جدا و لرد نیکو در فردی و شش را و معطله با اضافت ایچوندر زیر ابرو که یک لاله
 و او بالی اول حاله اضافه ایا با اثبات ایکه قاعده در طبقه اضافتیه استعاره طریقه در طبقه طبیف
 معطله در حرف نقل در عصا معروف و مکررند عا طبع که حرف تعلیل در حرف ظرف راه یولدر و او حرف
 عطف چه یک تعلیل سله اقد و فی بر در است شروع معناده راه تویم معید در **مخطوبیت** ال و بر در
 طبیف او لاله کسکه عصا که سکه یولکده در بوز آرقی و یوز سله بری بو بینه مضرا
 ثانی استماع اوله تمثیل طریقه و اقد در **باش** در دین ثابت **ارترت** ز قهر حق که با
 کرده حکم در زمین **عرعر** بیم صرست **باش** امر حاضر دما و لرد دیگر در حرف ظرف دین
 معروف ثابت معروف اگر کردن مخفف را کرات شرط در ترکیده ده ستعلو اگر ثوبله اگر بیلدیر لرد
 لفظ با تقدیر فعل متر ترس فعل مضارع مخاطب در قور قرین دیگر زاده مغرده مکسوره از دن
 مخفف را از ابتداء غایت ایچوندر دن دیگر در معطله قهر معروف حق معروف که حرف تعلیل با ابتداء
 کرده رسم معلول را باش معطله محکم معنی و کافک نتیجه معروف در حرف ظرف زمین بر در عرعر ایکی
 عینک فیه لریله سرو جلیه که جام اغاجی دیر لرا و دن اولور و بوی سرو و بکر زانمده
 شروع بهم بانکه کسریه قور قیدر صرصر ایکی صا که فتحه لریله قته یلدر است شروع معناده کرده معید
مخطوبیت دینده ثابت اول اگر قور قرین ضحک قهر دن زیر ایا غین حکم ایله برده جام اغاجی
 قته یلکه قور قسند بر بوشیده مصرام ثانی مصراع اوله تمثیل طریقه و اقد **عدد**
نیکو اموز از همه ارکم ز خود **افز** صعب **رسته** در جدول **زر** کوز چوبین **مسرت**
 یکه ایکه دیگر یایی مصدر برده اموز امر حاضر در او کردن دیگر از ابتداء غایت ایچوندر دن دیگر
 دن معطله بهم بهب دیگر در معطله ان کردن مخفف را کرات اگر شرط ترکیده ده ستعلو
 اگر ثوبله اگر بیلدیر لفظ با تقدیر فعل متر کم کافی عنی نکه فتحه اگر دیگر زانمده
 مکسوره از دن مخفف خود کندی معطله در **افز** فارسی صریدر تقریض متا مندر استماع
 اولور **مصرع** عشق بازی نه آخر جهان **اور** هم یعنی عشق بازی همان نه بن کنتریم

16 شود درم آفرید یکدر عین سن و فی بدو شکله عالم بود بدو چوبی نگی کک سید و با سید کلا استقامت در
 زدیگر عیب چو شیکه زانند و قیمت و نقصان و برریشیه دیر لر بر سر کوه بدر راس طوع و نفور
 یابی مصدر رید در در حرف طوفان و کد زره اضافیه بیانیه و ضرورت و زنجون با بطنیه
 در یغنی لاکه کسوت تمام شتابانله او قنور جدول معروف در آلتون کوا کردن تخفیفه اگر مشروحه
 جوب اغا جدر یا نبست نون تا کیم نبست ایچوندر مسطر حکم کسید و لاکه فنجیل علم اند مسطر
 اید کجالت دیگدر برادر جدول اغا مراد در دست مشروحه **محیط** ایلاک و کران جمله دن اکو
 کند یکدن اگر کساید آفرید عیب دو غرق التون جدولده اگر اغا به مشوب مسطر دندر
 بوبینده مصرع ثانی مصرع اوله تمیل طریقیله واقفدر **نیت قدیر عالم و دین خیر بقدر** بهر
قصه را با پای بان بر بام و در بان برد درست نیست دکلدر دیگدر قدر معروف عالی الاغنی
 لایه و ضرورت و زنجون یا بطنیه در یغنی را لکه کسوت تمام شتابانله او قنور مقدار کسوت بهر اغا
 بود در عالم یوکس و او حرف عطف دون و لکه ضمیمه الحقدور جز جیک ضمیمه غرضه لکنه در بقدر
 نبست متعلقدر با معیت افاده ایدر مقرر معروف بهر سها لک ضمیمه و نونک فنجیل صفت و صنعت
 سهارده دیر لر عیال نقیضه در بوا یسه شیک زانند و قیمت و نقصان و برریشیه دیر لر قصر کک لک
 شسته شایه دن تخفیفه شاه پادشاه معنانه در آادان تخصیص در پاسبان یکی دیگدر بر برون
 ظرفیت افاده ایدر بام طام اوسته در او حرف عطف در بان قبیجی در بر مشروح در قبی
 است مشروح **محیط** یوک کک و الحقدور دی دکلدر بهر مقدار کسوت بهر لایه زیر پادشاه کک کو
 کوشک کچو یکی با جاده دنی قبیجی قبیحه در بوبینده مصرع ثانی مصرع اوله حکم تعلیل و واقفدر
 و دنی تمیل طریقیله واقفدر **حکمت اندر رنج تن تندیب عقل و جان تن**
قصه و اغا زبیر انتخاب و لکدر بر نبست حکمت فائک کسید سبب و علت مسئله در
 اندرون طوفان رنج را لک فنجیل زحمت مسئله در تن کوده در تن تقدیر نده در تندیب
 پاک لکدر عقل عینک فنی و قافله کسوت نیه لغته بهر دیر لر ادر کوا انسان بی عقل سیم

اولی آنستانی قبح عزت انداختن اجتناب و حسن عداوت و کینه مغیر اولد و بیچون حاصله ضار و نافع نیست
ضمیمه بر مندر و او حرف عطف جان فارسیده و ترکیده مشترک روح حیوانیه که هر در پده و لا
نست توانستن مخفدر در ضمه هم ترکیه و او رسیله ضمیمه خطا بدستی دیگر انت معکانه است
مشروع تصدی معروف و اعظم معروف زجر از انکه فحیده منع انکه و نهی انکه معکانه در اصحاب جملدر
مصلحتی و بولدا ایشلد یکدر برورده و عطف دکلین جماعت مراد و او برورده حرف
حالدر لکد لا مکذبی و کاف عجزد پیر در بر حرف استعلا سیر سیکر سیر مرتفع او یقین الت دیگر
است مشروع **مختص** است که کورد که رحمتده بیست که عطفده و بانک پاور انکدر و انکدر عطفده قصدیک
جماعته نهی در حال بو که دیمه سیر اوزرینه در بویتده مطر و نا مطر و او حکم تعلیلده و انکدر در پیش و انکدر
کامل و ناقص است یک اندر قطع امور آنچه از مشیمه میاید نه صد **خبر است**
کامل تام دیگر و او حرف عطف ناقص اگر دیگر نه آنکه نفعی و یا در سیر حرف نفی دیگر کنند
برابر در لرد یکد یکسان اندن مخفدر زبرایکسان برابر اندرابطه است که جمعد در حرف ظرفند
قطع که کدر امور الفکد جمیل ایشلد یکدر مفردی امر در ایش معکانه آنچه او سنند دیگر
از ابتدا غایت ایچون درون دیگر کشیشینک کسریه فیلد در ای ارات حالدر یعنی مضارع و اولد
داخل اولور حال تخصیص ایدر بجه که با ان استقبالدر یعنی مضارع اولد داخل اولور
استقبال تخصیص ایدر ایدر فعل مضارع کورد یکدر نه مشروع صد معروف و ترکیده
شاید در ضجره بویلد است مشروع **مختص** است کامل و ناقص برابر دکلدر در امور که کورد
زیرا او سنند که قلیچدن کلور ضجره کوردی دکلدر بویتده مطر و نا مطر و او حکم تعلیلده و انکدر در پیش و انکدر
چون کنند ایلر سولوفان طریق حکم کیر **گاه مدح** آنام کشتی را ز شغل انکدر است
چون نموده سیر ایلر اما لسن و لثباع ظرف تعلیلدر چونکه معکانه کنند جمعد ایدر لرد یکدر
ایلمده اضافته لایم و ضرورت و زچون یا بطنیلدر در یعنی لامک کسری تمام لثباعه اوقور
ایلمده سولوفان یکدر ایلر معروف مراد که وینکد فخر لرد یکد ایلمده اولد و غنی لکدر بطوفان

طوفان طائفه زبانه چوقه صوفی یغور دیگر آتا بوراده نقشه مراد در بجه که شنادن مسو بر طرف
 ۱۷ بولدر حله اخافیه لایه و ضرورت وز بخون یا بطینله در یغنه قافل کسری تمام بشاعله او قنور علم مانک
 کسیر و قار و سکوت انک لمکه عجله انک کسری کاف عجمی نک کسیر بلا امر حاضر در دوت دیگر
 گاه وقت معکزه در موج عجله نک عجله کسیر عجله آرام دکلمه کسری کاف عجمی نک عجله کسری
 را ارات مغفور ز اذن محققه از ابتداء غایت انچون در دوت دیگر عجله معکزه نقل ناک کسری
 و قافل عجله انک عجله کسیر براده ضرورت وز بخون قافل کسیر عجله او قنور علم مانک
 و ضرورت وز بخون یا بطینله در یغنه لاک کسری تمام بشاعله او قنور علم مانک کاف عجمی نک عجله کسیر
 یکی لک کسیر است شروع محمول بیت چونکه سدا بلی طوفان ایدر یغنه فتیه ایدر لک کسیر علم و وقار
 طریق دوت یغنه علم اول زیر امرو و قنوت کسیر را صلفی لک کسیر انک عجله در بیهوده مصرع ثانیه
 مصرع اوله حکم تعلیلده و اقدور و هم تیل طریقه و اقدور حاصله بوبیت دشمنان ایدر ایدر لازم
 اولدوغنه اشارت در بیت ایشد و کتبه تیر این دو صرحت بارستان تطف با دشمنان مدارا
 با حسودان لطف خوش باشد **قائمه** **نشان** **باب** **کشتن** **ان** **اتش** **که** **ان** **رنگ** **و** **همن** **مضرب**
 بامیت افاده ایدر صودان جعدر صود لرد دیگر صود مانک فنی و سیکر ضمیمه سدا بیهی دیگر
 صود مانک و سیکر فنی لریله کسیر ایکه اولدوغنه هشتمه مکرر لطف یشتعلقه در خوشای در باشد
 فخر صهارعدر اولرد دیگر و اما معنای در نشوانک بیانی سفدر انظور نشان بیتنه کچک
 باب کشتن یشتعلقه در آب مدله صود کشتن سوند سکر ان مدله علم اشارت در اود دیگر
 ترکیبده مستعمله اودیر لک اتش مدله اوددر که حرف رابط اندر حرف ظرف در سکه ماکه
 براده مراد جقق طایفه و ادر حرف عطف انهن مدله در در براده مراد جقق مضمر اودکه
 میکه ضعیف سکر کسیر فنی کسیر لک کسیر در یکدیگر است شروع محمول بیت صود لری یشتعلق ای
 اولور آتا صود در کما و امان و اناه شیکه ماکه و جققه کسیر لک بیتنه بیهوده از کلام اول کلامه شیل
 طریقه و اقدور بیت صود قبل عدو لطفله اولمان زائل سکه صحران انش اب انرا اثر

برنامه مهر افرو کجی پر بار از تردی قهرن انبار • دو شمان اولنج مکار • امی ایلز مسدار •
کولاهطار بانیکان ز بهمن نای چه سود یک مسیح ابراهیم کرد و دید که اعوریت
 کر کردن مخفوز اگر هنر شطرنج نکریده مستعد اگر شویله اگر بویله دیر لفظ یا نقد بر افضل استرنه
 دن مفتوحه و هار سیله از نئی در یوق و دکر دیکور با حقیقت افاده ایدر نیکان نونک کسیر جعفر
 ایلور دیکور مفردی نیکور نونک کسیر ایلر ایستکان زامزده مکسور از دن مخفوز از دن دیکور
 زبشکنه هم نام ده وصف ترکیب در برادر استکان زبانی مهرید در چه بیم عجمی نیک کسیر و هار سیله کلمه
 استغفار ایدر ز دیکور سوره نیکو فیله فاند معکانه دیکور نیکو فیله و کسیر یلماع بر در مسیح میله
 فتحی و نیکو کسیر سیات ایدر یی یا مسیح ایدر یی دیکور حضرت عیسی علیه السلام مسیح سیمیه اولند و غنی سیات
 اندیکو چو ندر یا فخر لری مسیح ایلر و بشفاد بر دیکو ندر و دخی کوزی اولینده مسیح دیر لور دجاله
 مسیح شیره اولند و غنی کوزی اولور و غیچوندر ابراهیم الفک کسیر بلضتی یایی انکه دیر لور انکه اناندا
 کوز سر طوفان دیر لور کور کافک فیله فضل ماضی در ایلدی دیکور و آخری عطف دیکور افر دیکور
 اعدو الفلک و دوا و فتح لریله بر کوز لور دیکور است مشروط **محصولات** اگر دکلستی برایشه یایی لور
 برادر الفلک فاند زه نیر ابر مسیح یعنی حضرت عیسی انان کوز سوز و غنی ایلر دخی او بری یعنی
 دجال بر کوز لرد بر شیه مهر غنائی مهر ایلر اولیکم تعلیلده در دهم تخیل طریقه دافقد
خوی نیکو کور آن کز نیک یا بد تربیت شریکت نوشدان کام الکتابش **ماد است**
 فوی فاند فیله معروف تر کیده کتعلول نیکو ای دیکور کیر طرود دیکور آن او دیکور تر کیده
 مستعد را و دیر لور که از دن مخفوز که حرفی رابط از دن دیکور نیک ایلور دیکور یا بد بولور
 دیکور تربیت سبک و اصلاح انکه شیره کسره صریح ایلر سدر حکمت علمه و تعلله صف
 ابر شکر دیر لور اویلیه اندن حکمت نیایی بلکد و ایجاد انکه رغایت اصکام اوزرنیه انساندن
 حکمت موجوداتی بلکد و غیر از انکه ر و دخی بر علمد که معروف و حکمت دیر لور سبب علت
 و طریقی کوز و فوافت کلام دیکور نوشد ایچر دیکور ان شروع کام که ام دن مخفوز

واقع اولی جارید در حرف ظرف صورت معروف اهل معروف صنادل تقدیر نده در تیره دل فینه 19
 سید صنادل ترکیب ترصنی در صافی کوکلی معناسند و جا نژد که مضایق بیل معنی اهل صنادل ترکیب
 ترصنی اول صافی کوکلی اهل مناسند بوند که به و افرواق اولی جا نژد ریدر آن او دیکور ترکیب
 مستعمل زن عورت در بند و بند دیکور و ای بست ایچو در ترکیب که به مثلاً معرله شایع دیر لر
 معرله شایع دیکور یرده بند و بند حمل کننده تدر ایدن ادمرده احتمال اول نور انا بند ده
 توطن ایروب بند الاصل اولینه و سائر لثایه مثلاً دیره و قلیچ بند دیر لر بند و دین لر لکر تجرزا
 اولر کفری رابط آردن دیکور و ترصنی کفید سیمه ضمیمه آغ دیکور شین سیمه غایب معناده چاره
 مقید در چادرش تقدیر نده در چادر دالک فحیل جارید دیکور است مشروط **محصول است** بولانی کوکلی
 ارضانی کوکلی اهل صورت نده او بند علی عورت در که آغ بند ندر او نیکو چار ک
بهر خلل کاندر علی بنی نقصان دلت رفته کاندر قهر با بی از قصور قیصر است
 هر تکر ایچو در ترکیب ده شایع در تغصیل چیست زر ناب بیتننده در غلظت کانک و لا مکلفه لریله
 بر اشته فساد بولمقدار کاندر کاندر دن مخفقد که حرف رابط صفت بالوصوف اندر حرف ظرف
 غ معنای علم معروف بنی فعل مضارع مخاطب در کور رسن دیکور زاننده مسکوره آردن مخفقد
 نقصان الکر کدر دال الکر سید کوکلی است مشروط رفته را لکر فحیل که کدر کاندر سرور
 قهر قافله فحیل که کدر یابی فعل مضارع مخاطب بولور رسن دیکور آردن دیکور قصور و
 قیصر قافله و صدار کفحه لریله روم پادشاهیدر زیر ارم پادشاهیدر قیصر دیر لر عجم پادشاهیدر
 خسرو چین پادشاهیدر قیصر و بند پادشاهیدر رای حبش پادشاهیدر بنش یونان
 پادشاهیدر بطلمیوس عاد پادشاهیدر نمرود دید کوی که دخی مهر پادشاهیدر فرعون دید کوی
 که **محصول است** هر خلل که عمده کور رسن کوکلی نقصانندن در زیر اکو که کوشکده بر کور رسن
 قیصر که قصور ندر بوشیده معراج تاز معراج اوله حکم تعلیل و واقعه و هم نشین لر تعلیل و اقور
نقصان و حیل الله زینش بازماند رفته نور شد بند بال مرغ شب پرست

20 بر غیر نک صوبه بزرگ یوزن دنا پیش قعیله ایملک عاقلک و بلجی نک عادت و کلر
 کرم را کش میتوان عین کرم خواند چه عیب کرم مردم در شل ام الخبائث و حشر
 کرم کافری نک فنی و رانک کونیل نک مکملند در راه بورده با صله مکملند در تفصیل
 زن نه بینه در کش کافک کس و شینک کونیل اصلنده که کشد که حرف رابط که ضیره
 انصالحه اخزده هاسی یزمدی و بهره مجتله دات تو سدر عین اخزده هاسی اولان کلمه
 ضمیر که انصالحه وقتنده بر بهره مجتله ایله تو سدر ایدر لرتین ضمیر غایب در کرم راجد در می دات
 حالد یعنی مضار عدا اولند دافرا اولور حاله تخصیص ایدر بجه که با اذات استقبالدر یعنی مضار عدا
 اولند دافرا اولور استقباله تخصیص ایدر توانک تفصیل سفله منطوس بنده در عین زان
 مکملند در کرم کافری بکر و رانک فنی لر بلایکه مکملند در خولاندن حاد منقوده ایله اوقو مقدر
 جمیم عجمی نک کسبله و هاسیله کلمه انفس نامدر نه دیکدر عیب عجمی نک فنی و کسبله هر شکو ازان
 و عین نقضا و بر شید دیرلر کر کردن مخفقد راکر اذات شرط در کیده ده ستمدر اگر شوبلر اگر
 بویله دیرلر بامیت یکسبت افاده ایدر زعم زانک ضمیمه دلیل سز قول دیرلر مردم خلق
 دیکدر رشتین ضمیر غایب در کرم اولور راجد مضاده موفره دفتر مقید در دفترش تقدیر نه دما
 اقم الخبائث شرابک کند بیدر ام الکذبی و میکر شد بیدله اهل و انا دیکدر ضبائث مجدد فظیل
 دیکدر منفردی خشیور مردار مکملند دفتر الکذبی و تانک فنیله قیز در کلت شروع محضوق
 نککه در عیب که او کاکر مکذات و کند می اوفت اولر اگر خلق کاز عیله ستمدر برانک قسری
 هر چه می یاب زوی ان خاصیت کش مکت طعمه او بر نقد هر نامکلی شکر
 هر نگیر ایچو در تفصیل چست ز ناب بنده در چه جمیم عجمی نک کسبله کلمه استمها مدر نه دیکدر
 می یابی فله الدر مکدی یکی فالره بولور سده بیکدر زاده موفره مکسوره اذن مخفقد راکر اذات
 دیکدر وی و او که فنیله ضمیر غایب راود بیکدر آن الکذبی ستمه اذات رتدر اولور دیکدر خاصیت
 معروف کش شیب رابنده شروع شیز ضمیر غایب در راجد در ممکنه معروف است شروع

کندی فلک از آن چرخ که چون بوز قره نفی یانند نند و با کدن بوبینده 21
 مصرع ثانی مصرع اولی حکم تعلیل و اقدار و هم تمیل طریقه و انشعور
 کوش حکمت کن طلب نه دیده صوت پرست خط کور از شایده ان فوش نوبش از گشت
 کوش کافی بجای نک ضمیمه قول قدر حکمت معروف کن کافی عربی نک ضمیمه امر حاضر در ایلد یکدر
 طلب انکدر نه نون کف و با رکیله حرف نفی در دکل ممکنه دیده کوز در افریده بهار یکی نوزند
 عین بتر اشکلنده یعنی قدر و نفی که عین اشکلنده هنر نشانه سے انما انت ایچوندر تفصیل
 زنه بپینده در صورت پرست و صنف ترکیب در صورت طبعی یکدر خط معروف کوز معروف
 از دن دیکدر شایده ان جمودر محبوبلر دیکدر فوش نوا و صنف ترکیب و رای اوازلی دیکدر
 و جایز در که شایده ان فوش نوا یعنی مضای بیل و صنف ترکیب اول فوش اوازلی محبوبلر معالسه
 بویله و افرایق ان لایق بازیدر بیش با و عربی نک کسریله زیاده دیکدر از دن دیکدر
 کز کافی عربی نک فخیله صاغر در است مشروح معناده بیست متیدر بیست تقدیرنده
 محضوب حکمت قولی طلب ایلد صورت طبعی کوزی دکل یعنی طلب ایلد زیرا کوزر خطی
 ای اوان له محبوبلر دن زیاده در صاغر دن بوبینده مصرع ثانی مصرع اولی حکم تعلیل و
 اقدار و هم تمیل طریقه و اقدار چون فتند ز اینک حکمت تار که بر عود تن
 زخم بهر سان آن اینک زخم نشتر است چون ضمه صریح ایلد مالیز و شایع
 حرف تعلیل و چون ممکنه فتند و شتر دیکدر زامفرد مکسونه از دن مخفک
 از دن دیکدر اینک فوش چون اینکیدر صحنه لنادی استعاره طریقه در ناز که
 و عود که تنده بدیله در صحت معروف ناز کرشد رر که بالکافی الجی را نک فخیله طریقه
 بر بوراده ظرفیت افاده ایدر عود عینک ضمیمه فتوز در تن کوده در زخم ساز زخم سوز
 بهارات تخصیصی سان دوزنی دیکدر آن مدله او دیکدر اینک مشروح زخم
 زانک فخیله بره و بره دیکدر نشتر نونک و تانک فخم لریله معروف است مشروح

محمولیت چونکه در تحت اینکندن هر کس که تن قبول زنده او ایستد و چون زنده نشتر زنجی در
نقش بملوسه تفصیل پنج تن بست جامه چاکر ناکه تا صبح از حصیرش پشیرت
نقش نوک فخیله معروف در پهلوا با عیجی نک فخیله یا ندر شمشیر نوک فخیله معروف در پهلوا با رسمی او زنده
عین تیرا شکله یعنی قریب کس که عین شکله هزه نشانه به اصناف ایچوندر تفصیل
زن نه بدینده در تفصیل معروف پنج زمتدر تن کوده در بس نیز دیگر در است مشروح
چاکر و صف ترکیب در بسیار بر تن دیگر یابی وحدت یا تنیکر ایچوندر را اذات خصیصه
تفصیل زن نه بدینده در کفری رابط تا انتهای اذات ایچوندر صبح صا که فخیله صا
از دن دیگر صحر معروف ترکیب متولد رشتن ضمیر غایب در جامه چاکر راجد در مناده پشیر و غیره
پشیرش نقد برنده در پشیر با عیجی و ناک فخیله لایه خالی در است مشروح مناده صیره
معید در صحرش نقد برنده در **محمولیت** بیان نقش تن زمتدر تفصیل شمشیر تیر در
بر بسیار بر تن ایچونکه تا صبح در صحر در دند او نکال سی

خوش بود خوش بود بصورت که بکشد چون غیر کنش بسوزان غافل تحقیق فزونی غیرت
خوش ای دیگر بود اولور دیگر خوش بود و صف ترکیب رابی فوقی دیگر با ظرفیت انا
ایدر هر که بیانی چون سلامت بدینده در صورت معروف که حرفی رابط باشد اولور دیگر چون
ضمة صریحه ایله امالیه حرف تشبیه در که مکنده غیر کو که فوقی اولور دیر بر بعضی غفرانه
دیر لکشر اهلنده که اندر که حرف تعیل که ضمیره انصاف افرنده یا درسی بر لوی و هزه فخیله
اذات تو کلد یعنی افرنده یا رسمی اولان کلام ضمیر که انصافی وقتنده بر هزه فخیله ایله نور الیر
شبن ضمیر غایب غیر راجد با معیت و یاسیت افاده ایدر سه معروفی از دن دیگر غافل
معروفی یا مصلوبه تفصیل حاله دن دوند که دیر لکشر خوانی فعل مضارع مخاطبه اذات سن
دیگر غیر معروفی است مشروح **محمولیت** بیانی فوقی خوش اولور هر صورت که اوله غیر
یعنی ای فوقی اولور که زیر او غیر سوله غافل لادن تحقیق او فور سن غیر در کوس

کوس ناموس از زنی از جرم و انجم در گذر چون در رسوایت این پر بلاجل نیست
کوس مشهور بود که ملا و ملا ناموس او و همان دیگر را از کردن محقق در اکرادات شرط در ترکیه ده
مستند از آن فعل مضارع مخاطب در ورش دیگر از زن دیگر چرخ فلک در او و عرف عطا انجم
چون در بلاجل دیگر در زن از زن که داده اید دیگر که دیگر چون ضمه صریح اید الله سر و انشاء
و در تقلید چون که معکله در معروف رسوای معروف بای ثانی مصدریه در حق ضمیر خطاب در
این اسم مضاف تدر فریب بوده دیگر که آن اسم مضاف تدر بعیده او دیگر بر با ایچی نک مفید طبع
دیگر در بلاجل دیگر در حق صلت در دیگر در جبر فضا دیگر در است مشروطه **محصول بیت** ناموس
ملا و ان کر و ورش فلک و بیل و زدن که چون که رسوای فلک در حق بوف حلقه لایله طبعه تصدیر
سوی منبر که گویند به صورت بایسند کی کند دفع کنند آن نقطه کاند بجز است
سوی سینه منی و او که سکونیه طرف معکله در معنی نک بیانی معنی زربنده کجی رورانک
فخیله اس و حاضر در کیت دیگر که حرف رابط که اگر کردن محقق در اکرادات شرط در ترکیه ده مستند
اید اگر شود اگر بویل ویرلر ماند فعل مضارع و دیگر با طرفیت افاده اید به صورت معروف
بایسند مانده معکله و عبارت بایسند که ایدی ضرورت و زنجیر بایسند بیشتر زیر انشاء
بکوفلا ندی دیگر با فلان بکوفلا ندی دیگر بوراده مراد معناس اول در حال بوراده
حرف صله در باء مفوده معکله بایسند سینه کس و با ایچی نک فخیله اوزر که تخمین در قدری
کوز ضرر که در فحش تو تسه اید در کتی فحش دیگر که اید دیگر دفع معروف که در ضرر معناس
آن مؤلف اسم مضاف تدر بعیده او دیگر نقطه معروف بوراده تشبیه طریقه فعلییم مراد در
کاند کاند در محقق در حرف رابط اندر حرف ظرف در مجریم او که کسر یلو ثانی نک فخیله عود
و جبر یقین ظرف در ظرف در ان معکله اما بوراده او جاق مراد در **محصول بیت**
معنی طرفه کیت که اگر بکوز سه صورت ده اوزر که تخمین فحش اید کوز ضرر دفع او نقطه که بینه
او نقطه که بکوز فخیله که او جوده در کتب شیخ ایشالی اید ای که بکند در قلم شیخ فخر ایما فخر است

هم کافی عربی نک فحمله الک که یکدیگر را با بویله بر زده ترک کلیدن عبارتند در نشین امر حاضر در او قور
 دیگر زاده مغرور و مسوره از دن مخفدر از دن دیگر راشالی بقدر شلرد یکدیگر مغرور و شالرد
 هم که کسریله او رنگ معکله خود کند می یکدیگر این همزه نک کسری و یا نک سکونیه و هم که کسریله
 لغت فارسی در قیفسد یکدیگر و این معکله ده مستعمل در کثرت تعلیل باشد اول در یکدیگر
 در حرف ظری رقم را نک و فاکه فحله بر اسم در یازی معکله مثل معروف صخره ما مهله نک فحله
 بر غزدر صخره فاء و چون یک فحله معروف و در ترکیده ده مستعمل در اما معروف و بهر ارات تخفیفدر
 قطع کسکه در صخره و چون **مختص** بیت از او تور یعنی هبیه او نور سکند و امثال کلام
 امین زیرا او لور یازیده صخره کثرت فحله صخره صخره یعنی بر غزی کسکه ایچونور
 طعنه از کسی خوش نباشد کرب شیرین کو بود **نظم** فی بردیده سخت است از همه فی شکرت
 طعنه طاکه فحله عیب آنیکدر اصلنده طعنه در بهاء تصرفات محمد ندر رضه ده که ساجیه
 از دن دیگر کس که خوش ای دیگر نباشد فعل مضارع منفی در او مان دیگر
 کرب اگر نه کلی دیگر شیرین کو و صنف ترکیبه در طالع سوسیلی معکله بر زاده لور دیگر **نظم**
 زانک فحله و فاکه سکونیه بره و بره دیگر **نظم** فحله و یا نک سکونیه فحله بر حرف
 استعلام در دیده کوزه ر سخت فانی در است مشروجه از اگر معکله در به تهپ یکدیگر
 فی مشروجه شکر شینک و کاف فحله لریله معروف و در ترکیده ده شاید بر طالع فحله صفت سیمی
 اصلنده مخفدر اما براده ضرورت و چون مشد او قنور زیر لغت محمد نشد
 بر قدر حق فرخ و ضم اصل وضع لغت زده مخفدر بعد استقامت لرنده شده استقامت
 ابلدیله و نشد به اکثر ایل سیده واقع اولور است مشروجه **مختص** بیت عیب ایلک کردن
 ای او مان اگر نه کلی فحله سوسیلی اولور ده فحله بره سه کوز او ز ریه فحله اگر
 فحله در کن **نظم** و ایت **نظم** عظیم **نظم** ملک عوانان کرب **مختص** بیت
 کندن کافی عربی نک فحله قدر بر قدر بنیاد نمل معکله در دولت معروف را آن تخفیف

23 تختی صدر بود اولور دیکدر بکدر معروف عظیم بیور دیکدر رشتی منکند دریا اوزنده بین
 بتراشکنده یعنی قوی برغی که عین شکنده همزه نشادسی اضافت ایچوندر کک کاف غزی نک
 کسری و لامک و سیه کاف عین نک سکونیه فکدر عجم بویه او قور امار و میک کاف ای کاف عجمی قور
 لغت فارسیده اجتماع کشین ادنی زیاده جائز در امار بوراده عوانانه مضائق او ملحق کاف
 کاف ثانی مکسور او قور زیر قاعده در فارسیده مضاف کاف افری مکسور اولور عوانان عینک
 منبیه مجعده عوانلر دیکدر مفردی عوانلر دیار دجی معکله اگر چه اگر نکلی دیکدر بر سر فوق
 دیکدر مستحق مکلفی و ناک فقیله صفر کور غش دیکدر است مشروط **محمول بیت** دولت
 تملی قوی بیخون اولور عظیم بیل عوانلر ک فلندک سزنتی سے اگر نکلی صفر کور لشد
 کور عجمی ج غش فزای بال بهت برکشا **کامچه** در پروان دارد اعتبار اول بیت
 اگر کردن مخفدر اگر ازان شرط در کیره ده مستهلر اگر شود لیه اگر بویه دیر عجم عینک منبیه
 یوقری چقدر رشتی معروف فزای فیل مضارع مخاطب در ستر سن دیکدر بای فستدر بهت معروف
 بر براده زاندر ناکید افاده ایدر کش امر حاضر رآچ دیکدر کامچه که انجمن مخفدر که عرف
 تعلیل انچه او شنید دیکدر در عرف ظرف در پرواز او چقدر دارد طول دیکدر اعتبار معروف بر
 باو عجمی نک فقیله فستدر است مشروط **محمول بیت** اگر نکلی یوقری چقدر سن ستر سن بهت
 فنادنی اچ زبوا او شنید که او چقدر دوزر اعتبار اول فنادنی است از سر و عجم و هر اکتش زبون
 زن که فائق کشت بر شوهر یعنی شوهر است سنت دکلور دیکدر آزدن دیکدر مردی مردی دیکدر
 یا بی مصدریت در عجم زنا ستر عجمی در انا عجم نایله لست لست ای دور قوی دیکدر دهره اضافه
 مشبه مستبده فیلسفند در عالی بیانیته در دهر زمان منکند در را بوراده با وصله معکله
 کشن کاف عجمی نک فقیله اولمقد زبون معروف زن عورت در عرف رابط فایق بکدر
 عالی منکند کشت اولوی دیکدر بر عرف لستلار در شوهر ار در با عرف ظرف در معنی نک
 بیان معنی زربینه کجی شوهر مشروط است مشروط **محمول بیت** مرد مکون

دیکدر زمان بخورند اولی زبون عوز که از او ز رینه یو که اوله مغز ده ارد در
 راه عزالت بوی و فرم زنی که چندین قهقهه کیک از آن دارد که دور از خلق برکوت
 راه بولدر عزالت ضمیمه ابرمقد رپوی با و عینیک ضمیمه امر حاضر در پریدن لفظند
 مشتق بل دیکدر و او صرف عطف فرم خانک ضمی و را شده نگ فحیمه شاد معنی
 زنی زانک کسریه امر حاضر در دریل دیکدر که صرف ثقیل چندین بود دیکدر که زدن
 بنامه رقه قهر که کیکد که یکی کافی عزمه نگ فنی و سکونید کیکد که از آن انز چون دیکدر دار
 دوتر دیکدر که صرف ثقیل دور و الکر ضمیمه اوز اقد از دن دیکدر خلق خانک فحیمه معروف
 بر صرف استظاکوه کانک ضمیمه طاغدر و او صرف عطف در دالک فنی و را انک سکونید طاغ تبه
 دیکدر است شروع محظوظ است عزالت بولند بل دخی شاد دریل زیر او بود قهقهه کیکد که از کپ
 دوتر که خلقدن اوزی طاغ اول زنده و طاغ تبه سے اوز زنده در

جس نیل کندی از کوی پیشو غرق آب **شب چو مرضی کاشیا نش غنچه نیل فرست**
 جس معروف نیل نیک کسریه چو بندریایی نسبت ایچوندر کینه کافی عینیک ضمیمه قهر در بر آره
 کبندن شبیه طریقه فکد بینه کو که مراد دریای تنکیر یا وحدت ایچوندر از دن دیکدر
 کوبه کافی عینیک کسریه اعلی قدر پیشو شینک فحیمه اول دیکدر غرق آب وصف ترکیب
 صوبه غرق اولیجی دیکدر شب کجه در چو جیم عینیک ضمی و او رسیمه صرف شبیه در
 کبه مناسنه مرغ ممک ضمیمه قوش دریای وحدت ایچوندر که صرف رابط صفت بالموصوف
 اشیا نمدله یوه در شین ضیمه غایدر مغله را جدر غنچه معروف نیل و لغت الله ده نیک
 کسریه معروف صبار چچکدر صرده بتردیش و لغت افتریده دینک التیلو صوده
 بتر بر او قدر که سوسن چچکنه بکر آغ چچکی اورته سے صبار چچکنه کوشن ملوک
 ایده منبسط اولوب اچلور و چچکنه غروب ایده منقبض اولوب بوز لور و دخی
 کوشن طلوع ایده اودنی صوار استنه طلوع ایدر و کوشن غروب ایده اودنی صوبه

بحث
 شکوفه نیل

سویا بنوب غروب ایدر سیاه تنخی اولور و بالدری دخی سیاه و طایفین اولور و دوز اولور و ستار
سموعد که مزبور چک در باده بنروان بر قوش یوا ایدر بنوب ایچیند کیر کون غروبده غنجه اولوب
بو ملوب سویا بنتر او قوش ایچینده اولوب بله باز کون طلوعنده غنجه سے ایلور او قوش ده قتر
دانا بو حال اولور است شروع **مصلوب** حوده منسوب کینده کیر یغی کو کک مینده
اغلقدن سویا غرق اولیجی اول کجه بر قوش کچی که انکیوه سے نیلور غنجه **سیدر**

شکر انوار دات اولیا بند قبول کافران انبیا کی باور است

شکران **مکمل** و کافرا کسر یل بمدر شکر لر یغی انکار ایدر یچیلور دیکدر مغرور شکر د انکار ایدر یچی
منفکانه وار دات جدر وار د لر یغی کلچیلور دیکدر مغرور وار د در کلچی منفکانه اولیا جدر
و یلور دیکدر بنور نرکده و او کفخر لر بله اولماز دیکدر قبول بوراده مقبول منفکانه در کافران جدر
کافر دیکدر را بوراده باه صله منفکانه در باران تحفه سیصدر تفصیل زنده بنینه و معجزات
بمدر معجز لر دیکدر معجز میمکتی و حیدر کسر یل عاقلی منفکانه انبیا جدر نیلور یغی پیغمبر لر
دیکدر مغرور بنیه در پیغمبر یغی فرور بری منفکانه کی کافی عزتی نک فتحیلور زمانده سواله هچن
دیکدر باور اینا قدر بوراده اینا نلش منفکانه در بهت شروع **مصلوب** شکر لر اولیا ک
وارداتی مقبول اولماز کافر لر انبیا نک معجزاتی هچن اینا نلش اولور **مصلوب**

فقره اول کلام شیر مردان کوش کن زانکه بر بوجمل جمل ان ذوالفقار صیدت
فقره ناکد کسری و فاکد کونیلر نرکده بیت نرکده نرکده در نظره یغی بیت نظره فقره نرکده واقع
اولور از دین دیکدر کلام سوز منفکانه در کلام شیر مردانه افاضه مشبه بهک مشبهه لضافه قیلند
حاصل بیانیه در شیر اماله تکلمه فقره ایله ایلانده مردانه افاضه مشبه بهک مشبهه لضافه قیلند
حاصل بیانیه در سردان جدر مردانه افاضه شیر کوش کافری عجمی نک ضمیمه قولاقدر کن کاف
عبر نک ضمیمه امر صافدر ایله دیکدر زانکه انو کچونکه و او سببه نک دیکدر بر فرق لستلا
بوجمل ابو جملدن محفدر جمل بلر لکدر بوراده ایلم طریقیه و اقد زبر اهرم منفکانه و اهرم

لنفسه تختی و او در که او لکنی منهای جنتی که منهای ایها میسر آن او دیگر ابو جهل انشا الله تعالی
فانکه کسر حضرت علی که فیلیج و صدر حضرت علی که بغیر در ارسلان دیگر زیر حضرت علی حضرت
الهدی ارسلان است مشروط **محمود** فقره فقره ارسلان که مرد لکلا شدن قولی ابله یعنی است
انکه چو لکه ابو جهل او زنی انکه بل لکیم حضرت علی که و انفقاریدر

جهالت بر مرصه رقیه انجی • کمال بیوفت انکه عیلاجی

نکته های پست کمالیت طالب را بلند نعلهای پای جیدر تاج فرق قنبر
نکته انکه منصفه بعد از نکته دیگر با انصاف ایچوندر زیر بر کلکه اخر زده الف یا و اوله حالت اضافته
اکابر یا انشان ایکنه که انصاف قاعده در پست با و عیجی که فتح الحقیق دیگر کاتل میکر کسر
تمام منصفه در پست براده است منصفه در معناده بلند معید در بلند است تقدیر نه طالب
طلب ایچو دیگر را براده با و صله منصفه در یا ادا ان تخصیص در تفصیل زن نه بتینده در
بلند با انکه منصفه یو که دیگر در نعلها بعد نعل دیگر یا مشروط پای ایقدر یا سزده لغت در
جیدر پست سابقه مشروط تاج معروف فرق فانکه عیجی و انکه سکونید براده باش منصفه قنبر
حضرت علی که کوله جیدر است مشروط **محمود** کمال الحقیق نکته ای طالب یو که در حضرت علی که
ایفند که نعلی قنبر بلشند که تا جیدر بویتده مصراع ثانی مصراع اول تفسیر طریقه و انقدر
فاک یا ان شو که پست که در کینت بشکند کل انبر چشم حضرت را اعتبار لشکر است
خاک طر اقدر یا ان جیدر یا رید دیگر نشو شینک منصفه امر حاضر اول دیگر که حرف را به پست
با و عیجی که منصفه ارقدر که کافا کسر لکدر و اوصرف عطف کین معروف در تی ضمیر فطابده
یا زاندر تا کید افاده ایدر و مکسور او قدر تفصیل زن نه بتینده در شکند شینک کسر
دیگر کل کافا منصفه سوم در انبر توزید دیگر صلی کل انبر وصف ترکبیدر توزید سر منصفه
چشم کوز در حضرت یار و مدور را بیت سابقه مشروط عیجی شکند فیصله توزید در انکه کسر
دیگر است مشروط **محمود** یا زان طلاق او که یعنی تواضع ایکنه سکند کیند و کبر که ارمه

اردن سنی قره نوزلی سوسه نصرت کوزنه عسکر نو زیدربویشیده مصراع ثان مصراع اول تمثیل

طریق و افق در **لشکر انعام نادیده به بانگی تفرقه**

د فتر شیرازه ناگوده ببادی **ایترست** لشکر عسکر در انعام الفک کربله اسان انکدر

نادیده کور عیش دیکر بامیت افاده ایدر بانگ ستس مناسنه دریایی وحدت ایچوندر نوز

مصدر در متفرق یعنی ایرلی معکله د فتر بانی لش معکله در شیرازه شیک کربله معروف

منسند در کتا بیکر بجز از کد بلری اول کلمه بر ک اولوز ناگوده او نمش معکله با شروح

باد بیدر با شروح ایتر کد دیکر است مشروح **مختص** بیت انعام و اسان کور عیش

عسکر بر سسله ایرلی در شیراز اولمش د فتر بر سسله ک

ناپیشدی کور سدا یا روشن دل چه باک نیست عیب اب صافی را که فاش کوریت

ناپسند بکنلمش دیکر ریایی وحدت ایچوندر کرا کردن محفدر اگر صرف شرط ترکیده ده

مستهلر رسد ایرشور دیکر از دن دیکر یا موقوف روشن دل اضافه موصوفه صفت

اضافه قبیلند در صاعقه بیاید در روشن دل وصف ترکیب در کول لشکر دیکر و جان کور

مضاف بیل وصف ترکیب اوله کول عسقل یا معکله بوند کیم و افرواق اولحق جابرید

چه جیم عربی لک کربله و با رسمیلند دیکر مستفاد در باک با و عریله قیفود

مثبت بودنده دیکر عیب معروفی بایی وحدت ایچوندر اب صافی وصف ترکیب در صافی

موصوفه را از آن محضیدر که عرفی رابط فاش کرا و وصف ترکیب در جود خوب

کتدر بجی دیکر است مشروح **مختص** بیت بر بکنلمش اکو ایریشور کول لشکر بانی

نه قیفود بر عیب بودندی بویچه که خوب کتدر بیدر بوشیده معمر نانی معمر نانی شیراز و افق

دل بپر و بر هر فیض نوبند کز نخل خشک **موجود** فرمای ترمیم که عیب پرورست

دل لک کربله کولدر بایزاند در تا کید افاده ایدر و معنی م اوقنور تقصیل زن نه

بشیده در پیر و مرا حاضردر سبله دیکر بهر آن محضیدر فیض فانک فخیله اند

26 قلیل کر کردن مخفف در بست است معکون در بست شروع معناده غنیه میفید در از دن بیکور
 تخت نیکو و فالتک فله لریه اول دیکور را از دار و صفی تر کبی در سرد و نجی معنانه سرنگ
 کسری و رانک نشد بد ابله معروف در عفت عینک کسری و فالتک نشد بد ابله در ادون و نهی اول نش
 شیدن نفسی منع انکه دبر لرا اخر معروف از شروع سافر شروع غر غینک فحیل فحیل در بست شروع
محصول است عودتله دیر که قدغن اور معزیرا اولدن اگر عفت سرنگ راز دارید راز
 ساغر دن غر در معلوم و که بر بسته اخر و ساغر و غر لفظ لفظ رنده صفت بدیده شریان
 ایهام صفتی وارز بواهم معکون و هم لفظ نخچه و ار که و لکس سنای جفتی و الکیجی مناسی ای بهای
بهر از جنسیت افزاید که چون در فصل دی مهر عریان باشد از وی خط عریان او فر
 بهره نصیب معنانه در از دن دیکور جنسیت جمللا دیکور یابی مصد ریه در افزاید
 از دیکور که حرف قلیل چون ضمه صریح ایللا مالله سنو و شبا عر حرف قلیل در چون که معکون
 در حرفی ظفر در فعل معروفی دی دالک کسریه فشد ر مبرم کسریه لشد عریان جمللا در
 باشد اولور دیکور از دن دیکور وی و او فحیل ضمه غایب داور دیکور مهره راجع
 حقه فالتک فنی و فالتک شد بد ابله غیب معکون در عریان شروع و او فر جوق که دیکور
 است شروع **محقق است** غیب جملکدن از نور سیرا فونکه نش فصلنده کسریان اوله
 یعنی بولدن و مشرقه او کسندن جمللا کسری و فیضیه پور کسریه قبل الله هم جستن اولور
دل مکنه باز رنده پوشان بد که جاسوسی دند مهر جاسوسی جوشه کاندور لیلر جاسوسی
 دل دالک کسریه کو کلدور دلت را نقد پرنده در مکنه ایللا دیکور با معیت افاده ایدر زنده
 و صفی تر کبی در مجدد رنده پرنده یعنی به زفتان کیمیل دیکور فرقه کین در ویشلر
 مغزی رنده پرنده یعنی زفتان کیمیل دیکور بد بانک فحیل کونی دیکور که حرف قلیل
 جاسوسی معروف داند دل اندن مخفف در دل شروع اندا که جعید رست شروع بهر از آن مخفف
 جاسوسی شروع یابی مصد ریه در چون ضمه صریح ایللا مالله سنو و شبا عر حرفی منبیه و کبی معکون

شد تا بدین محفدر شاه پادشاه منکانه کاند که اندر دن محفدر اندر فطر در لبلی لاک
 کسر بدی بچیل سباده را چاکر کاند فغیل فو لدر است مشروح **محمول بیت** کو کلمی ایلمه چه
 قفتان کچیل بله یعنی فرقه کین در ویش بله کوتی زیرا کو کلمه چا سولیدر یعنی طویل پاشا
 کیمه که طویلچون فذل سبانه در **چاره در دفع فواظر صحبت پیرت و بس**
 رخنه بریا جوج **بستن خاصه اسکندر است** چاره معروف در مرفی طرف دفع معروف
 فواظر جعدر کو کلمه کلندر یکور مرفی فاطره در کو کلمه کلیمه کلیمه صحبت مصائب
 یعنی یله سیوب ایچک و یارلق ایچک منکانه پیردن مراد شیخدر است مشروح و بس ایچک
 دیکور زیرا بس و اوله مستهل اولجه ایچک منکانه در واقع اولدغی بر لدره صرافاده
 ایدر و اوله مستهل اولجه یتیر منکانه در وینه ایچک منکانه ده کلدر حاصله بر بس
 اعدر رفته راند فغیل کد کدر بر مرفی استعلام در با جوج معروف بستن بقلدر خاصه مرفی
 با رکی او زرنده عین بتر اشکلده یعنی قویر و غی کس عین اشکلده همه نشانه ایضاتی
 ایچوندر قفیل زنده نه بیتنوه در اسکندر الفک کسر یله معروفدر است مشروح **محمول بیت**
 کو کلمه کلندر دفنده چاره پیرک صحبتدر ایچک زیرا یا جودیم او زرنه کد با غلق حضرت
 اسکندر کو خاصه کیدر بر بسته مطرعی ثانی مطرعی اوله نمیشد طریقله و اقدرو بهر حکم تقیلده اقدرد
 جان پیرمده فیض پیر یا بد تربیت **حضران حضرت کزونی سبزه فواظر**
 جان ترکیده و فارسیده مشترک روح حیوانی در که هر دریده وار در پیرمده به اضافه
 موهو فکده صفتنه اضافه قیلندر حاصله بیانید در پیرمده با و بهر یک فغیل صولتیکد
 زاد مغروده کسوره از دن محفدر از دن دیکور فیض لغنده اوستق طاشوب ایکی
 کنارنی قبله در اما امطلاند بر کسیه بر ایچک کلمه دیر لیر پیردن سراد شیخدر
 یا بد بولور دیکور تربیت بکده و اصلان انکدر حضرت فاندک فتحی و ضاد کسریله و فاندک
 کسری و ضاد کسریله ده لغتد اما او کلمی ثانی بدین انصحر کده بوراده ضرورت

ضرورت و زنجون او لنگی در مراد حضرت خضر علیه السلام در حفظ اصلند و پیش از آن دیکور از آن
 انکون و او بسبب دیکور حفظ است مشروح کز آن از وی در آن محقق در کمال حرف و رابط از
 مشروح وی و او که فحله ضمیر غایب را و دیکور بسبب فحله پیش از آن دیکور بر راده مطلق
 اوت مراد در بهار یکی اوز رنده عینی نیز انکند و یعنی قوی و غنی که عینی شکند و همزه
 نشان سه اضافت ایچون در تفصیل زن نه بیننده در فک خالک فنی و سبک لکونیل
 قوری دیکور اخصر پیش از دیکور است مشروح **مخصوصا** بیت صولتی جانی شیمک فیضون
 تربیت بر دیکور انکون خضر که یعنی حضرت خضره انکون خضره دیلم اوندن قوری
 اوت پیش از دیکور بر برده اوت و رسد او مشروح و غنی برده قوری اوله ناز اوله بله پیش از آن دیکور
 بود در روشنی **نداری** فرقه **پیشین** چه بود **چند** یکی شک در نافه که **مک** از آن
 بوی بانگ ضعیفی و او که لکونیل قوری در یا سرده لغت در روشنی معروف بای صوری
 نداری غلظت ضارح مختلط بر حسب لغت و غمزن دیکور اما اصطلاحه شک بر دیکور
 دیکور در فرقه معروف از فرقه تقدیر زده در بهار یکی اوز رنده عینی نیز انکند و یعنی قوی و غنی
 که عینی شکند و همزه نشان سه اضافت ایچون در تفصیل زن نه بیننده در پیشین
 اضافت موصوفه صفت اضافت قبیلند در حاصل بیانیه در ششم باو عینک ضمیمه
 یوکور یانست و نون تا کید است ایچون در **پیشین** تقدیر زده مد چه عینک
 کسریله نه دیکور استقامت کسریله فاند و در چند نجه بر دیکور **پنج** نظر مضارع
 مختلط بر بکر سن دیکور **پنج** ک باو عینک ضمیمه قنی دیکور در حرف ظفر
 نافه کو بکر شک مک ضمیمه معروف از فرزاده قویله دیکور است مشروح **مخصوصا** بیت
 در ویش لک قویله دو غمزن **لک** یوکور خضر فکون نه فاند و نجه بر بکر سن قنی
 نافه که زیاده قویله شکدر به پیشین معراج نانی معراج اوله پیشین طریق و اقدر
نور بر دیکور **بانی** توان **نور** از **نکه** باشد **ایق** **سجده** بر دیکور است

نفس پرورد و هفت ترکیب در نفس سلیمی دیگر در حرف طرف هوا پس یعنی آرزو دیگر
باعتیافته افاده اید نفس معروف نتواند قادر امان دیگر غرض اگر اید ترکیب این اول و دیگر
دیوار زن عورت دیگر که حرف رابط باشد اول و دیگر لایق معروف مگر یک کسری و یک
فخیله باشد اوردن یک مقوم در چه جسم عینی یک کسری یک کلمه استغما اوردن دیگر سر را در
مغفر یک کسری و فائیک فخیله لائق دید کلمی در مطاله که چنگ کونده باشد اوزر لائق
مشروع **مخصوص است** هوا و هوایه نفس سلیمی فخله قادر امان غزایه عورت یک مقوم به لایق
اول و در لائق اید یعنی لائق اری دیگر در جوانی سعی کن کنی فخله خواهی عمل
میوه بی نقص بود چون **ان درخت نوبه است** در حرف طرف در جوان یکت دیگر بیانی
مصدر به درستی معروف کن اس در اید دیگر که اگر کن محقق را اگر حرف شرط در ترکیب ده
مشهد اگر ثوبه اگر ثوبه دیگر لایق با آنکه فخیله حرف نقی در فخله معروف خواهی فخله مصراع
مخاطبه لسترنی دیگر در عمل معروف میوه میس دیگر در حرف نقی نقصا اگر کسری بود
اول و دیگر چون اما له سر و لبها حرف فخله در چون که فخله آندن دیگر در درخت
دالک کسری و رانک فخیله انجدر نوبه اضافه موصوفه صفتها اضافه قبیلند در
حاصل بیایند در نوبه و هفت ترکیب در یک میس و بر یکی دیگر و جائز در درخت نوبه
یعنی معانی بیله و هفت ترکیب اوله یکی میس و بر یکی انجا معانی بزرگ کبی و افرواق اوله
جاری در است مشروع **مخصوص است** یکت کده سعی اید اگر فخله لسترنی عمل میس نقصان
سر اول و چون که یک میس و بر یکی انجدر در بر بنیده معانی ثانی معانی اوله غیر طریقه و نقد
عالم عالم مقام **ان بهر جزو اید علو چون علی کش معنی استعلا و کار و جریست**
عالم لایک کسریه بیلی دیگر عالم مقام اضافه موصوفه صفتها اضافه قبیلند در حاصل
بیایند در عالم مقام و هفت ترکیب در یک کسری معانی دیگر و جائز در که عالم عالم مقام یعنی
معانی بیله و هفت ترکیب اوله عالم مقام عالم معانی بزرگ کبی و افرواق اوله جارید

جابجا از آن دیگر بهر که بیانی ز برده بشنیده در هر یک از اینهاست و یکدیگر را غلبه بر یکدیگر
 ادب و شایسته در یکی معنی علی غلبه و لا مکن افتخار بر طرف هر دو مدخله جابجا
 یعنی ایستاده ایدر کشتار صفت که بشود تفصیل کنکر بشنیده و بشین ضمیر غایب در علی را بعد
 معنایه مفید و معنی نکر بکار ز بر بشنیده در استغلا یو که استکدر و او برین عطف کار است
 او غیر غایب در ترکیب ده سنگدر او دیر لونیای را بعد صبر براده سر در است مشروح
محمولیت یو که تمام عالم خلق در جرات او تری یو که کدک استر علی که که او که
 معنایه استغلا یعنی یو که کدک استکدر او که ایستاده ضرور معنی
منتهی و این از مستی نواز دهمچو دوف و فخر خود را دوف ترادمانی دوف ترست
 منتهی قوی و برجی دیکور ترادمانه اضافیه موصوفه که صفتش اضافیه قبیلند در حاصل بیانیه
 ترادمان و من ترکیب در پیش انکه استکدر ناپاک او ملقون کنایه در و جائز در که منتهی ترادمان
 بین معنای بیله و صفت ترکیب اوله یاش انکلی منتهی دیکر اوله یو که که و افر واقع اولمق جابجا
 از دن دیگر مست معروف بانی معنیه در نواز دهمچو دوف سلس او در دیگر دانا اصطلاح
 اهل فریده سلس و بر معنایه بعض الفاظ و افراریده که ز عبارتیه استغلا که ترکیب
 انی ز دیکر معنایه قبیل قابل دیکر مثلاً بوسه ز دیکر و ضنه ز دیکر که او پد و کدک دیگر
 همچو کدک تشبیه در که معنایه دوف معروف خود کنایه دیگر را آورده ازان تخصیص
 تفصیل زن نه بشنوده در دوف ترادمان و یا لکوز ترادمان و من ترکیب در پیش انکه یاش
 انکلی دوف معنایه معلوم اوله دوف ترادمان طایف براده ایهم طریق و افدر اری آو
 دیگر ازان تصدیق بانی معنایه دوف معروف است مشروح **محمولیت** انکلی یا نعل
 منتهی یعنی ناپاک اولان منتهی مستلکون یعنی دنیا به منصب استلکون سلس و بر دوف که
 کند و دوف ترادمان یعنی فخر است و کوا انکلی یا نعل و دوف ترادمان تخصیص کنایه ناپاک اوله دوف
 که دوف ترادمان ناپاک در حاصل کنایه اولان و ضعیف قوی و برین منتهی

ممكنه بالادان تخصیصه تفصیل زن نه بینه در سوی سیکه ضمیمه طرفی بممكنه دی
 ان ستم ان را اولد یکدیگر کنج حکمت اشارت در چون امالیله و شباع ضم ایله بخدی یکدیگر بر
 را نکه فخیل قول و زدر است مشروح **محیطیت** فلسفی حکمت فرایه نمون چون یکدیگر بر بوله
 بول بولوس بلیم غیر سچون انکه طرفه بخدی قول و زدر **مصلح** بدین را اولدین آموز را اولدین
حکم حال منطقی **مواهبان** **حال فلسفی** کن قیاس انکه **اصغر** مندرج در **اکبر** است
 حکم معروف حال معروف منطبق بر عملک ایدر بیان نسبت ایچوند خواهی سترس دیگدر آن دن یکدیگر
 حال معروف فلسفی بیت سابتده مشروح کن کافن ضمیمه ایله دیگدر قیاس ناسی نیستش مقصود
 او را نطق ممکنه ان آود یکدیگر حال منطقی به اشارت کادات مفعول در طرف تعلیل اصغر کدی
 دیگدر مندرج کنی ممکنه در در طرف طرف اکبر بیوک دیگدر است مشروح **حلول**
 منطقی نکه مالفه حکمن سترس فلسفی نکه مالفه قیاس ایله انی زیر اکبر کدی در دیگدر
ان بد افتد کشیم **بیم گفته** چون بر اثر **پیش** **و** **مصد** **بافتد** **شوا** **ایش** **اخت**
 ان آود یکدیگر بد افتد اشارت در بد افتد وصف ترکیب در کونی بلدر لے دیگدر که اد اچق
 بلدر لے دیگدر ضمیمه بلدر افتد که یوک بلدر لے دیگدر باضو عکس بلدر لے دیگدر
 اوله که صدی سولدر لے دیگدر کش مالفه که کش در تفصیل کنکر بدینده در شبن ضمیر
 غایب در بد افتد راجع در **بیم** معروف گفته هم مفعول در دیش ممکنه افتد هار سکی
 او زرنه همنه نشانه یی یا وظایه بن عوض یاز نو تفصیل زن نه بینه در چون ضم
 صریحه ایله امالیله و شباع عن طرف تعلیل در چونکه مفاست هر تکبیر ایچوند تفصیل
 چون سادت بینه در انرا انکه و نال فخر لریله شیدن حاصل اولانده بر پیش با
 عجب کن کدیله اوک دیگدر او ضمیر غایب در بد افتد راجع در **سند** **مک** **مفی** و نونک تفصیل هم
 مفعول در انرا اولش ممکنه با عرف صله در افتد بلدر زدر افتد اولدی دیگدر خدای
 بایله ویلسر تکی دیگدر که حالت اضافده یا نکه اثبات لازم در برابر کدی که

افزوده آن با و ای با اوله حالت اضافنده که بر یا اثباتی که فاعله در **محمول** بیت او کوئی
 بلدن کی که او کا بنم دیمش سن چون که هزارانک او کنده بلدن که سوادین او نکر تکرسیه بلدن در
 اختیار **نهی نسبت اول اختیار از بی بی پس** اختیار که کم در اختیار او است
 اختیار معروف بای وحدت ایچوندر نیست بوقدر دیگر او غیر غایب در بد افتره را بعد از آلات
 تخصیص را اختیار معروف از دن دیگر وی غیر غایب در بد افتره را بعد از بیس صورت دیگر
 اختیار معروف کم کافی عجمیک ضمیمه باید به معنای یغنه بلدن سز بولغز و کو در عمر دیگر در
 صرف ظرف را اختیار معروف داور و او که فحمله صا و زح حکم ایدجی دیگر و حق نداید کم
 اولش در بر اصفیته و قد اوز کم ایدجی او در است مشروح منفله که مقید در کیست فتنه بد
محمول بیت بر اختیار بوقدر او کوئی بلدن به بنم ایچون اول اختیار بود که اختیار بلدن در
 اختیار نه چرخ و انجم جن و مردم پیریک اینجا مضطربند اختیار جمله **سبب حجب المضطرب**
 چرخ بی عجمیک فحمله صغره در صکره تشبیه طریق فحله که یغنه کو که اطلاق ابدیل و او حرف عطف
 انجم بعد بلدن لر دیگر منفردی بنم در جن همیک کسری و نونک نشود بدیل معروف و او حرف
 حرف عطف مردم میل فتنی و نا که ضمیمه خلق در بنمیک ایچوندر تفصیل چون سلامت بنده
 در یک یانک فحمله و کسریه لغت و معنی بر در اینجا بوراده دیگر مضطرب هم فتنی
 و کافی فحمله چرخ سرد دیگر اندامک جمع در است مشروح اختیار معروف جمله معروف پس
 با عجمیک کسریه او که دیگر من همیک فحمله که دیگر حجب فحله مضارع دس
 جواب و بر دیگر المضطرب مشروح است مشروح **محمول** بیت که و بلدن از جن و فلق
 بر بری بوراده مضطرب در جمله نکر اختیار مضطرب جواب و برن که نکا و کنده در
 نور و جلال در دل مشعل در حق عشره فقر بر شانرا **کجا ان مشهور است**
 نور مذکور ضمیمه عشق معنای به ترقید بر یک در است مشروح در حرف ظرف دل را که
 کسریه کو کسریه شعریک و عجمیک فحله لر یله بلجک بر در از آن الفک کسریه که قدر حق

من معروف مشرک و شیکه فقه لایحه جماعت ممکنند در اکثر پرستان و صف ترکیم در بلد و طبعی
 دیگر را آن شخص بعد از کافیه یعنی زده دیگر را آن مدله هم اشارت در بعیده او دیگر بخند
 این هم اشارت در قریب بود دیگر مشرک مشرک است مشرک منقاد و کجایه مقید در **مقصود**
 نزدیک بود که کلامه حق کلامه بلبلدیر بلبلدیر طبعی بلبلدیر بلبلدیر بلبلدیر بلبلدیر
 تو میدانی من مشرک بلبلدیر بلبلدیر بلبلدیر بلبلدیر بلبلدیر بلبلدیر بلبلدیر بلبلدیر
 من نیکو باین معنی زربسته در مشرک فقه لایحه ایمان طریق و اقدار یعنی ایکه مغایر و ابروی
 جماعت منقاد و ابروی مع مشرک که اولکس معنای حقیقی به اکثری به معنای ایمان سیدت
 باین معنی در بلد دیگر با معیت افاده ابد در مشرک معروف یعنی فرک ضد تدر امد کلدر دیگر
 زدن دیگر را آن هم اشارت در بعیده او دیگر سبب معروف نیست دکلدر دیگر زدن
 مخفدر زدن دیگر این هم اشارت در قریب بود دیگر مشرک بوراده مراد است سابقه
 ذکر سبقت ایدن بلدزه طبلدیر جماعت در کس که یای موت ایچوندر بی بانک فتحیله عرف
 منی در مشرک و اگر عرف مشرک لفظ یا نقد بر افعلا لست بر مشرک ابو مشرک مخفدر ابو مشرک
 بر صحابه نیکو ایدر است مشرک **مقصود** مشرک منقاد سرایله بلد بلبلدیر او سبقت دکل
 بد جماعتن بر کس شرسز اگر بر مشرک یعنی اگر بر مشرک ایسه ده شرسز دکل
حکمت یونانیا پیغام نیست و هوا حکمت ایمانیا فرموده پیغمبر
 حکمت معروف بونانیا جمعدریونانیا بلبلدیر بلبلدیر بلبلدیر بلبلدیر بلبلدیر بلبلدیر
 باین نیست ایچوندر بونانیا منقاد پیغام باه عی نیکو فتحیله فرموده بدش معروف است
 مشرک و او عرف عطن هوا پیغمبر از زود دیگر حکمت معروف ایمانیا جمعدریونانیا بلبلدیر
 مفردی یان معروف باین نیست ایچوندر ایمانیا منقاد فرموده هم مفعولدر سبب بلبلدیر منقاد
 پیادری اوزرنده همزه نشان به اضافت ایچوندر تفصیل زن نه بتنه در پیغمبر فرموده دیگر
مقصود یونانیا که حکمت نرس فرموده پیغمبر از زود ایمانیا بلبلدیر حکمت پیغمبر

بیدار شد در حاصل بیدار بیدار حکمتی زم و ایمان بیدار حکمتی **مستدر**
بیت به شرب بکی طلب چشمت حکمت که شد غرقه **زبوج** غایت افلاطون بیدار و بیدار نشی
 نامه کش عنوان نه قال الله و نه قال التبی **حاصل** صفی افشار **روز محشر**
 نامه بنی دیکور کش اصله که کش در تفصیل کنگر بیتنه در شتی صغیر غایب در نامه بیدار
 مفاده عنوان مقید در عنوانش تقدیر نه در عنوان عینک صغیر نشان نامه دیکور و ابتداء
 منکله ده کلور نه نو که فتح و بار کیم حرف ننی در قال الله الله دیدی دیکور و او فری عین
 نه شروع قال التبی پیغمبر دیدی دیکور است شروع حاصل معروف معین معروف ان مؤلم
 اسم اش رتد طران عربی ده زبان ایچنده اولمقدد فارسیده فرسک جعفر نه بانل دیکور
 روز محشر جمع او بقی بر کون دیکور که مراد قیامت کو بیدار است شروع **محصول** بیت نامه انکو
 نشانی با ابتداء نه قال الله و نه قال التبی در یعنی نه الله دیدی و نه پیغمبر دیدی در او نامه
 معنی که حاصل قیامت کو ننگ زبان بیدار **بیت** **جز بوی بنی بیدار**
از علل دو بوی بوی بوی بوی **بیت** یوفور دیکور جز بوی بوی بوی بوی
 بنی پیغمبر در سوی طرف منکله در خدا نگر دیکور یا بلده لغت در بوی بوی بوی بوی
 تر آکا دیکور هر طو از دن دیکور علم عینک صغی و لا انک صغیر در بوی بوی دیکور بوی بوی
 جو صغیر عربی که صغیر است دیکور بوی بوی در که حرف رابط بوی بوی در بوی بوی بوی بوی
 مخفود بر آرد عینک مراد **شیخ ابو علی** بسا در بوی بوی بوی بوی بوی بوی
 ادی عبد الله در ابو صغیر مذ پیونده تفقه ایله در بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی
 انو که صغیر اندر کتاب التبی و کتاب التبیان و کتاب الاشارات و کتاب القانون
 و میزان النظر و رساله سامان و رساله طیر او پیونده بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی
 درت بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی
 بطور در و امام یا فیدن معقول که این بسا افر عمر نه بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی بوی

محشر
 ابو علی

در ایامی قرانی حفظ ابندی و پیرایه چگونه بر فتم اید و وضع ایدی و هم اندوه وفات
 الیوب اندوهی اولندی که که آمدن جیدر سلاطین او درین واقع اولان کاشیه سوره بریده باشد
 مستفرد هم معقول میسده اوزره بجاستلش دیکدر است مشروح **مکتوبات** بر فتم پیر
 قوسندن غیر تکر طرفه قولا و زکایو ک اولان پیغردن است قد فیکه شیخ ابوعلی سینا که
 قوس بجاستلش و حاصل ابوعلی سینای زمر

چو بر الوهم بود چاد که باشد بر علی باب که از هر خلاص فریش پوی راه طیفانش
دست بکسل از شغای که که دستور شغاست پای کیسونه ز فانونش که کانون شست
 دست الدرباز اندر تاکید افاده اید و مفهوم او قدر فیضی زنده بپینده در کسل
 کافو ضیله اوز دیکدر از دن دیکدر شغاشینک کسری شیخ ابوعلی سینا که مصنفاتش بر
 کتابک ایدریا بی حفاظت ایچو در زیر بر کلمه افروقه الن یا و اوله حالت اخافه اگا
 بریا اثبات قاعده در او غیر غایب در او دیکدر بر علی به راجع در که حرف تغیل دستور داکه
 ضمیمه او دیکدر شغاشینک کسری و ضمیمه یرامان لعدر است مشروح باقی اقد و یکسره
 لغدر بکایانک ضمیمه و کسریه مناسب بر در سوس سیکه ضمیمه طرف دیکدر نه نوک کسری و
 رسیده امر حاضر در دیکدر زاده مکره مکره افوکن مخفدر قانون مصنفات
 مزبور در دن بر کتابک ایدر شیخ غیر غایب در ابوعلی به راجع در که حرف تغیل کانون اوج
 دیکدر مشروح در دیکدر ضمیمه است مشروح **مکتوبات** ال اوز ابوعلی سینا که
 اد کتابدن زیر ایرامزلق اوز دیکدر ایدر طرفه قولا که قانون اد کتابدن زیر
 مشروح غیر حاصل ابوعلی سینا که کتابدن زمر

مشوقید نجات او که مدفوت فانونش • مکش رخ شغای او که معلولت بر پانش
صاحب علم لدنی را چه حاجت خط و لفظ ضمیمه دل مصنفات از که قران از بر
 صاحب معروف علم لدنی بر علم که راجع در و ضمیمه قلب سبیل من عند الله الهامه

بحث علم لدنی

تعلیم اولنور که بنی الناس کشف و صاحبیه کشف اولش دید که بر بعضی نقرده و علمناه علما
ابتدا کتبش بر شکله این عطا صفر ناری دیدی علم لدنی و لفظه سز و کسب سز و تلقین سز و
بر علمد رکنه صاحبیه مشاهده ارواحه القا اولنور جنید صفر ناری دیدی علم لدنی بر
علمد که صاحبیه سر را وزینده مطلع و حکم ایدیحی اولور نلسز و خلاف واقع سزا تا به علم
عبده او وقت واقع اولور که جوارضه جمیع مخالفات منع و حرمانت کلا را دتن افدا
ایده و دخی غنی سز و مراد سز صفا تحت بد قدر تنده بر شیخ یغنی قرطیه اوله را ارات تخصیص
تفصیل زنده بدینده در چه جمیع عجمی که کسریه و یاهر کیله کلامه استغیا مبرند و یکدر حاجت
احتیاج منکند در خط یا زیدر با وصله محذوف در خط تقدیرنده در و آخر حرف عطف لفظ او
در که انسان انوکله تلفظ ایدر منقطع لغتده بر شیکه جابنه دیر و دخی کاغذ کیزنده دیر
دل را که کسریه کو کلا در مصحف معروف است مشروم ان را آن کس را تقدیرنده در آن اسم
اشارت را و دیکدر کس که در مشروم که حرف رابط قرآن از هر وصف ترکیب در قرآن
از بر لیمی منکند است مشروم **مخطوبت** علم لدنی صاحبیه ایچون خط و لفظه نه حاجت یغنی
حاجت و احتیاج یوقدر کو کلا در صلیحه مصحف را و کس ایچون که قرآن از بر لیمی در بویید
مصرعانی مصرع اوله غنیمت یقیده و اقدربا **جای است این شعر از باغ فغان رفته است**
کاندر و بر حرف خط از شراب کو فیرست جای دن مراد بقصیده نکدر مؤلفی ملاجای
حضرت نیکو تخلصد و اسم شریفی عبدالرحمن در جام کنوی شمر نکا دیر و حضرت ملاجایله
بر شهیده اولان شیخ احمد نامی حضرت نریه ده شیخ جام دیر را و یلیجای دیکدر جام شهیده منسوب
با شیخ جام حضرت نریه منسوب دیکدر بجه که حضرت ملاجای سیر مشد **قطعه**
مولودم جام و رشحه قلم بر عبدجام شیخ الاملاک زین کسب در جریده لشعار
بد و معنی مختلف مجت **جای** شاد بد حرف ندا سے ضرورت و چون محذوف تقدیر ای جای
دیکدر است تا که فتحیله فعل ماضی مخاطبدر کوزل ایلدک دیکدر امانا تا بورا نه ضرورت

جای

ضرورت و زنجون مابعد و نه همزه در نظر اول نشان کسر ایلد اینگونه متصل و افتد این الف
 کسر ایلد هم نشان افتد بود یکدیگر بوقصیده سینه نشان افتد در نه مذکر فتنی و یا، رکب مرفی ننی در
 شعر شیک کسر ایلد لغتده بیکدیگر اصطلاحه کوزی قصد و سوزون و مقنی سوبیکدیگر بر لرازدن
 دیکدیگر باغ باغچه در زیر ارموده باغچه دید کل نه عجمه باغ تادیر مقام جمع مقامی ایدی
 یعنی باغان مقامی ایدی عربیده روضه صحرای بیاضی الجنة کجی لکن ضرورت و زنجون جمع بر نه
 جمع کتور مشد رینه باغان بر نه باغ کتور مشد باغ کتور مشد باغ کتور مشد باغ کتور مشد باغ کتور مشد
 را نک کسر ایلد و ضمیمه ده لغتدر را ضلیق و ضشودلق و ضنت فنجی سی و ضنت منکله
 در بروراده معنای اخیر را در روضه باغچه در روضه ایست تقدیر نه در ذات مشد
 کاندرو که اندر اودن مخففدر که حرف تعلیل اندر حرف ظرفی اوضه غایب را و دیکدیگر کند و نک
 بوقصیده سینه را بعد از هر تکلم بچون در تفصیل چون سلامت بیتنه در حرف مروف ظرف
 مروف بیانی و صوت ایچون در اودن دیکدیگر شراب مروف کتور ضنت ارمی و ضنت کتور ضنت
محمولیت مطابقی صفتی بجزید طریق تفسیر غاطب منزله تشریل ایدوب، بیور ایدی بای
 سن ای ایلد بوسنکو قصید کتور ضنت باغندن یعنی باغچه سندن بر باغچه سندن بر باغچه
 زیر اذنک ایچنده هر حرف بر ظرف در ضنت ارمی یا صوفشک شرابندن حاصله بوقصیده نک حرف
 ضنت کاسینه و معنای ضنت شرابنه تشبیه طریق تفسیر هم لفظی و هم معنای مدحدر
در بیان فط ان اوار صکت مختصبت چون شب تاریک است بیع انوت
 در حرف ظرف در سواد سینگ فحمله قره لغتدر فط یا زیدر آن هم نشان افتد اود دیکدیگر کند و نک
 بوقصیده سینه نشان افتد اود اوار جمعدر نور دیکدیگر صکت مروف مختصبت هم فاعل
 صیفه سه اوزره یعنی یکدمنی و تا نک فتنی و فاک کسر ایلد کز لخی دیکدیگر است مشد
 چون سینه صریم ایلد اماله سر و لبها عزمین تشبیه در کجی منکله شب تاریک و صفت
 ترکیب در قره کو کجی منکله شب تاریک که اضافیه موصوفه صفتنه اضافیه قبلند در حاصل

بیان در صبح که انوره اخلافت ده بدیده در استن هدمه براده بوکی دیگر باقری صله در
 ببح انور صا که مضمی و واکو فخیله وصفه کیه در زیاده نور له صباح معکونه است مشروط **است**
 آنکه یغیه بو قصیده نکاحی کواردن حکمت نور لری کز بنجید رقره کوکیچ کیه بوکلیدر زیاده نور له
 همچو نکر بر خور زاده است از لطف طبع در کمال ضوئی این یک خواهر یون یک خواهر **است**
 همچو نکر نشید در کیه مسئله بکر با نکر کوه اگر عرش قینز دیگر با کوه دیدگری تعلیقات
 عوام نیلند در فکر فاکد کسریله معروف در براده فکردن قصیده مراد در خرق شایر
 شعرا در بر شاعر که ادیدر که ضرور دهنوی دیکنه مشهور در زاده هم معنوی طور عرش مسئله
 است مشروط از دن دیگر لطف بمشقله در طبع طبیعت مسئله در طبع تند برونه در در مری
 ظفر نور کمال معروفی خوب کوز لاریا بی ضروری در این الفک کسریله هم اشارت در قریه بود دیگر
 براده قریب کنوی قصیده میدر یک بانکه فخیله و کسریله معنای بر در خواهر اصله فاکد
 صفتی در کله منته فخیله اما لا یدوب تلفظ ایدر حاجی دیگر و او نه ایکی و جابا نیز در یغیه
 اصل و یکی اولی جابا ز در اما و اصل اولانده الا مخدوف اولور یغیه النسیان اولور یکی
 الثواب اولور یغیه الفهم یان لوران موله لشارند براده بعد ضرور قصیده میدر یک
 مشروط خواهر مشروط است مشروط **است** مشروط کفر کیه بنم بو قصیده طوعشده
 طبیعت بمشقلدن یغیه کیه ضرور کیه **است** کیه قصیده سه کنوی طبیعت مسئله بمشقلدن
 طوعشده بنم بو قصیده اولی طبیعت بود مشقلدن طوعشده کول که کماله بود بر حاجی
 او بر باجید یعنی بنم بو قصیده بر باجید و آنکه قصیده سی بر باجید
ای با خواهر که با خواهر بود در جلال کبر بود هر چند در سال **است**
 ای مری نوا مناد طبع ضرورت و زنجون مخدوفی تغیری ای یاران دیگر با یون دیگر
 خواهر کیه بیایه بیت سابقه در که مری رابطه با بیت افاده ایدر خواهر مشروط بود جیم
 عجمی ضمیمه و او و سیمه مری تعلیل در چونکه مسئله کردد ایسه دیگر جلوه کر اصله

اصله فله کریدر یا مصدر به ضرورت و زنجون محذوف در صالخی لن معنای در حرف ظرف
 جمال بکمال فحیله کوز لکدر اگر بگوید بیکدر بوجه اولو بیکدر هر چند هر نه دکلو بیکدر در حرف ظرف
 سال بورا ده بکدر را صفر کو بکدر بیکدر است ضروری **مخصوص** ای یاران حقوق با منی با جیل
 یعنی کنی با جیل معنی صالخی لن ایله کوز لکدر بگوید اولو هر نه دکلو بیکدر کو چکدر
لجۃ السرا کوسانم لقب انرا سرات **زانکه** اناسرا دین بحک لبالب کبر است
 لجۃ لامکنی و جگن فنی مشیدید در یاد بیکدر سراسر جگدر سراسر بیکدر اگر حرفی شرطی تر کشیده
 مستعمل اگر بگوید که بگوید دیر لفظ یا تقدیرا فعل است سراسر زانکه فحیله من منکم و در
 بحسب لغت دوزم دیکدر اما اصطلاح اهل فرسده ایلم معنای در لقب اواده دیر که سکر
 یعنی اسم علمین صکره مشایقه فیل محبی القاب کلوران اسم انرا در او دیکدر تر کشیده ده
 مستعمل کنده بر قصیده من انرا در او ان مختصه سراسر لایق دیکدر است ضروری زان
 انو چون و او سبب دیکدر که حرف بیان در ان دن دیکدر سراسر جگدر سراسر دیکدر دین داکه کبر
 معروف بجز در یابی و صحت ایچندر لبالب که ملو دیکدر کو هر کافی عجبی که فحیله قیمتی
 دیر (گاه) اولو که بیم عربیه تعریب ایروب جوهر در بورا ده شبیه طریق و اقدس
 است ضروری معناده بجه مقید در بحسب **تندیرنده** در **مخصوص** **لجۃ** الاسرا یعنی سراسر
 در یاسه اگر دوزم یعنی ایلم لقب انو چون یعنی بوجه قصیدم ایچون لایق انو چو نک
 دین سراسر نون بود یاد رسد ملو کو هر **لجۃ الاسرا** اگر با ان کنم ضم هم **رواست**
زانکه بر مظلوم **هر از ده حجت کتر است** حجت مانکد فنی و میکد فنی و مشیدید دلیل
 معنای در احوال انک فحیله جگدر حرار دیکدر اگر حرفی شرطی تر کشیده ده مستعمل اگر بگوید
 دیر لفظ یا تقدیرا فعل است سراسر بان عبات بان کر که ایلی لکن ضرورت و زنجون بان یرنه
 بان کنور شد زیر افغان بکوفلان دی دیکدر با فلان بکوفلان دی دیکدر حاصله با بورا ده
 حرف صله در با و مفرد معنای ان اسم انرا در او دیکدر تر کشیده ده مستعمل **لجۃ** الاسرا ده

اشارت کردند ای مردم دیگر در ضمن مروفی بهم بآنکه فتحیله ارات جمعیت و ارات تاکید در و بیل
 مسئله ده اولور و ترکیده ده مستعمل در هم نویسم بیلیم در ارات و لایق مسئله در است
 مشروح آن اندک چون و او سبب دیگر که حرفی بیان در بر حرفی مسئله در مطلب طلب
 اولنمش دیگر در ترکیب دیگر در تفصیل چون سلامت جتنده و از آده تمام فارغ نیست تمام و آن
 کلی مناسبت در حجت کسر و صفت ترکیب در حجت در شیعی مسئله است مشروح **محمولیت**
 حجت الاخر یعنی از ادراک حجتی اگر او کایفی او حجتی الا سراه ای دم ضم هم لایق در اندک چون
 بر نفسی شریک از آده اولالک مطلبی که نفسی شریک خلاص لایق حجت در شیعی در یعنی
 بر که بنیم بر قصد ملایم ایل نفسی شریک خلاص بنیم بر قصد ملایم حجت و بر اولور که مسئله
 مستعمل در بر پنجایه **ایات** او آمد و مرد در صفا و حکمی شاید که کویم مر مرست
 مر مرستی و آنکه مسئله صفت در عدد مسئله بود و عدد رضا عدد اولور دیگر پنجاه الی الله
 چون ضم مرکی ایل اماله و لایق عسرفی تعلیل در چونکه مسئله ایات بعد بشیر دیگر
 او هم اشارت در او دیگر ترکیده ده مستعمل در کند که بر قصد مسئله اشارت در امثال صافی
 در کلای دیگر دو ضم مرکی و او و کیمه دیگر در مشروح در حرفی صفا مسئله
 صافی لایق یعنی طریقی دیگر و او حرفی عطف حکم عکس ضعیف و کاف فنیله بر دیگر دیگر
 مستعمل در بای مصوریه در شاید بر دیگر که حرفی رابط کویم دیم دیگر مر مر ای که
 همک فنیله معروف طایفه در در اولور است مشروح **محمولیت** عدد الی اولور دیگر
 او قصد که بشیر یوز در چونکه ای که مر مر ایسه الی در ای الی اولور ای الی ای یوز در
 صافی لایق و حکم لایق بر که دیم مر مر **بیت عدد ۱۰**
سال تا پنجاه اگر فوخ نویسم در بیت **زانکه سال است تا پنج و فوخ**
 سال یوز تا پنج وقت یوز دیگر ترکیده ده مستعمل در شین ضم غایب در کند که بر قصد مسئله
 راجع در ارات مشروح ترکیده ده مستعمل در اگر نویسم در لفظ یا تقدیر افضل است

عروض

بمقتضى

رحمة الله تعالى

٤٠٢

١

يوسف الوكيل القاهر في

تحفة الوزير اشرح قصيدة لجة الاسرار مولانا جلال
و عقود العقول في الاثقال العربية
ترجمة

سطح
٤١

٤٠٢

عقود
٤١٢

MURAD MOLLA KÜTÜPHANESİ	
Kısmı	
Yeni Kayıt No	
Eski Kayıt No	
Tarih	

Süleymaniye U. Kütüphanesi	
Kısmı Kala Tercüme	
Yeni Kayıt No	
Eski Kayıt No.	402

SONUÇ

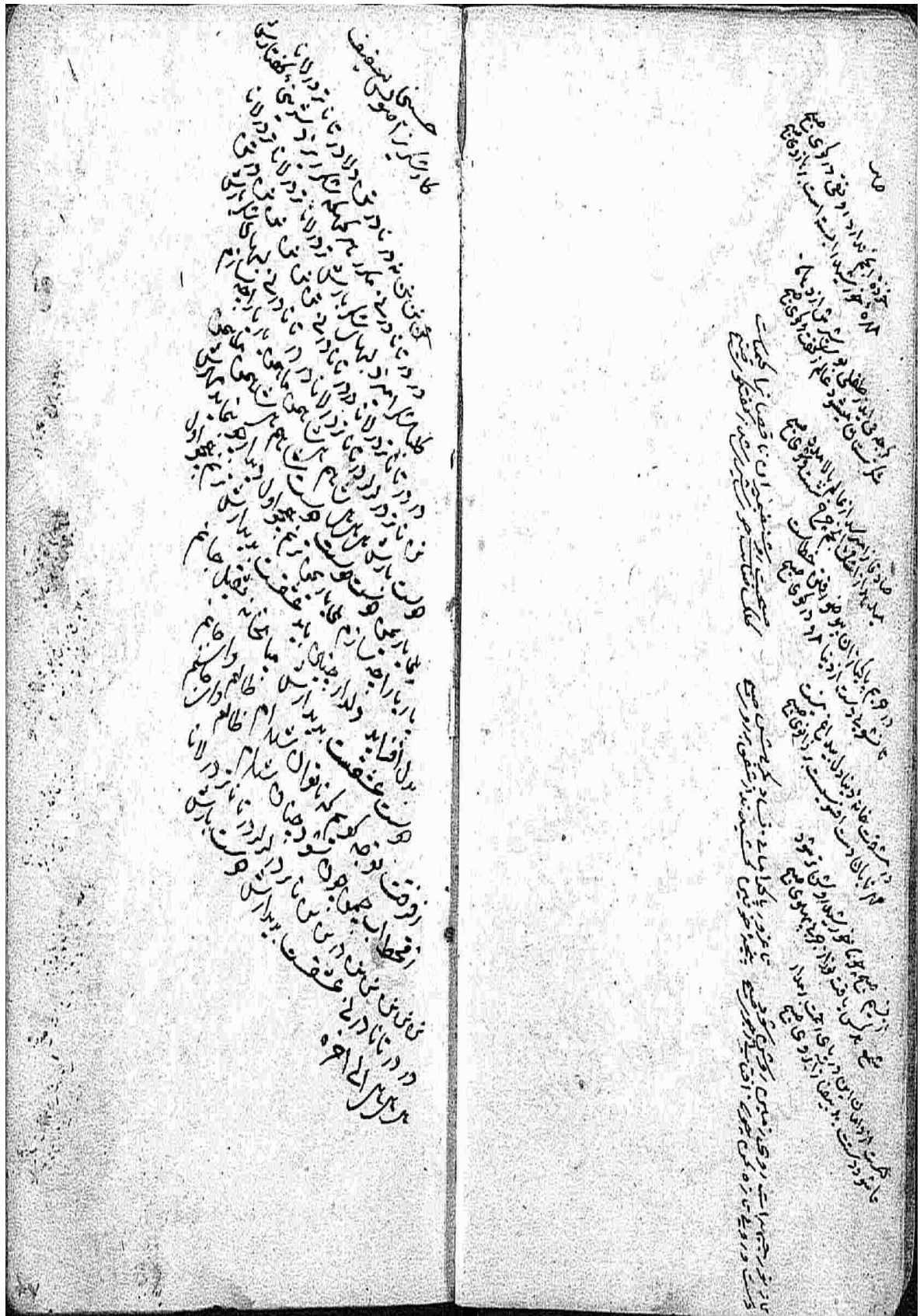
18. yüzyıl dönemine ait el yazması olan Tuhfetü'l-Vüzerā adlı bu eserin inceleme çalışması sonucunda elde edilen bilgilere göre, eser Klasik Osmanlı Türkçesi'nin 18. Yüzyıl döneminde kaleme alınmıştır. Manzum sözlük niteliğinde incelenebilecek bir eser özelliği taşımaktadır.

Eserde dönemin özelliğini yansıtan yuvarlak ünlüler kullanılmıştır. Özellikle “andan-ondan” ve “kendi- kendü” “eyi-eyü” “ışit-eşit” gibi kelimelerin farklı iki şekilde yazımına rastlanmıştır. Ayrıca yazarın doğum yeri olan Kars-Kağızman yöresininin ağız özelliklerini yansıtan “bilmirem” “haçan” gibi kelimelerin kullanımı dikkat çekicidir. Eserde çokça yazım yanlışı tespit edilmiştir.

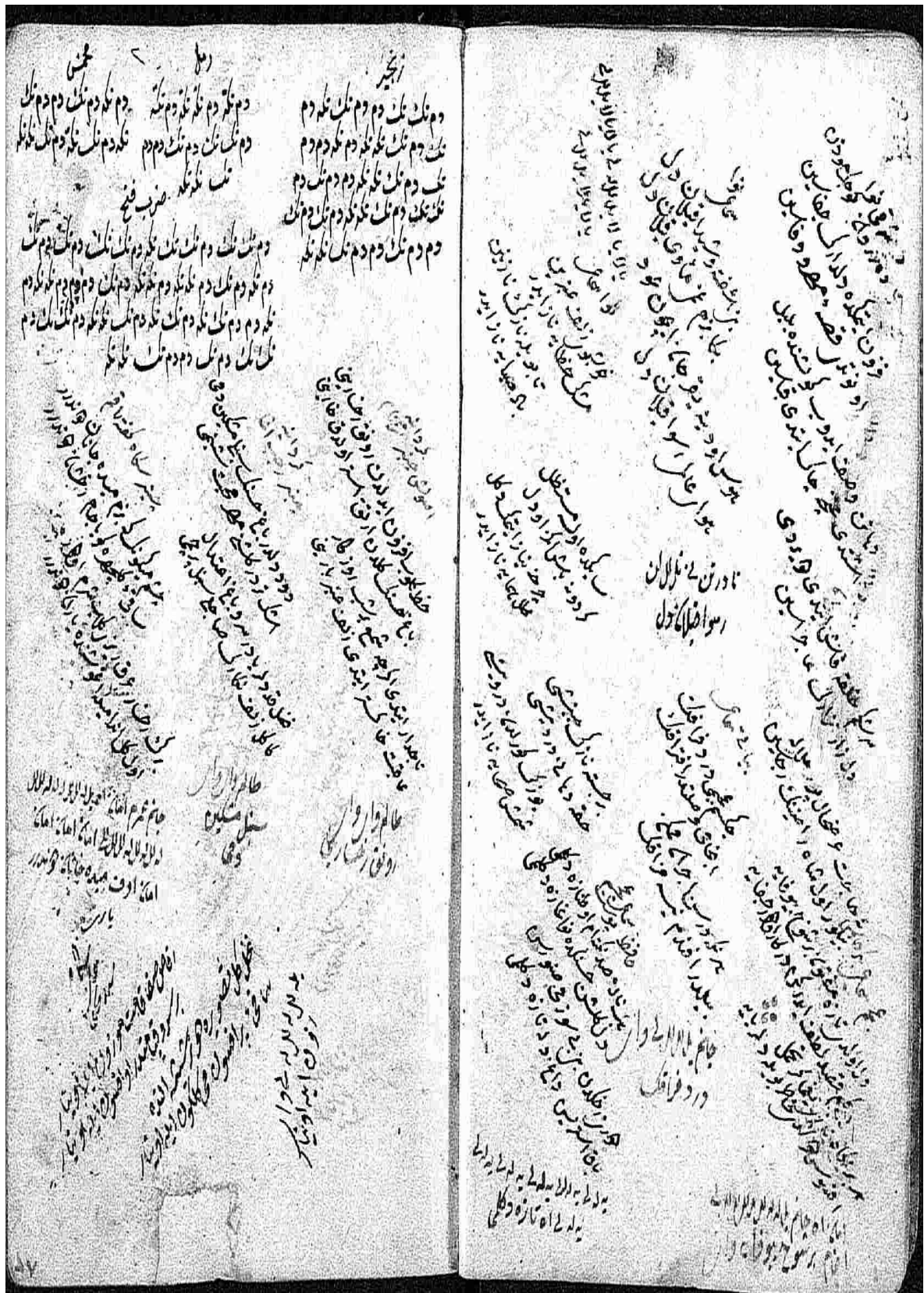
KAYNAKÇA

- Bursalı Mehmed Tahir (1333), **Osmanlı Müellifleri**, C.1. İstanbul.
- Devellioğlu, Ferit (1995), **Osmanlıca-Türkçe Lûgat**, 12. Baskı, Ankara:Aydın Kitabevi Yayınları.
- Kartal, Ahmet(2003), **Tuhfe-i Remzi**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- İmamoğlu, Ahmet Hilmi (2005), **Muğlalı Şahidî İbrahim Dede Tuhfe-i Şahidî Farsça-Türkçe Manzum Sözlük**, Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.
- Kayra, Osman Kemal(2006), **Vesîletü'l-Matâlib Metin-İmla-Gramer-Dizin-Tıpkı Basım**, İstanbul: Point Matbaa.
- Sami, Şemseddin (2009), **Kâmus-ı Türkî**, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Golkarian, Kadir(2005),**Moheg-Türkçe Farsça Sözlük**, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kanar, Mehmet (2008), **Farsça-Türkçe Sözlük**, İstanbul : Say Yayınları.
- Steingass, F. (1975), **A Comprehensive Persian-English Dictionary**, Lübnan: Librairie Du Liban.
- TDK (1998), **Türkçe Sözlük**, 9.Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (2009), **Yazım Kılavuzu**, 26. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yûsuf el-Vaiz, **Tuhfetü'l-Vüzerâ**, Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Koleksiyonu Arşiv No: 402.
- Molla Câmî, **Lüccetü'l-Esrâr**, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu, Arşiv No:13511
- Emir Hüsrev-i Dehlevî, **Deryâ-yı Ebrâr**, Süleymaniye Kütüphanesi Nuru Osmaniye Koleksiyonu, Arşiv No:4976
- Atalay, Mehmet (2004), “Câmî'nin Lüccetü'l-Esrâr Adlı Kasidesi ve Erzurum Kadı Vekili Ahmed Raşid'in Manzum Tercümesi”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, cilt 24, s. 23-42.

Molla Cāmī, *Lüccetü'l- Esrār*, Süleymaniye Kütüphanesi

ÖZ GEÇMİŞ

1984 yılında, Gümüşhane'nin Torul ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Gümüşhane'de tamamladı. 2006 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Özel eğitim kurumlarında Türkçe Öğretmeni olarak görev yaptı. Trabzon Kuzey Ekspres Gazetesi'nde kısa süreli yazı deneyiminde bulundu. 2008'den beri Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programına devam etmektedir. İngilizce, Osmanlıca ve Farsça bilmektedir.

Aysun ERTÜRK